

NBP

Narodowy Bank Polski

Listopad 2019 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2019 r.

Listopad 2019 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2019 r.

Material został opracowany przez Departament Systemu Płatniczego

---

Spis treści

Synteza	6
Informacje wstępne	12
1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie	13
2. Systemy płatności	16
2.1. Systemy płatności wysokokwotowych	16
2.1.1. System SORBNET2	16
2.1.2. System TARGET2-NBP	22
2.2. Systemy płatności detalicznych	28
2.2.1. System Elixir	28
2.2.2. System Euro Elixir	31
2.2.3. System Express Elixir	35
2.2.4. System BlueCash	39
2.2.5. System BLIK	43
2.2.6. Krajowy System Rozliczeń	48
2.3. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia	53
3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	56
3.1. Grupa KDPW	56
3.1.1. Systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.	56
3.1.2. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych	58
3.2. System SKARBNET4	60
3.3. IRGIT SRF	62
4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego	63
4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze	63
4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek	64
4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe	65
4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych	68
4.2. Schematy płatnicze	70
4.3. Bankomaty	71
4.4. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze	76
4.5. Punkty <i>cash back</i>	81
5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze	85
5.1. Rachunki bankowe	85
5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze	87
5.2.1. Polecenie przelewu	87
5.2.2. Polecenie zapłaty	88
5.2.3. Karty płatnicze	89
5.2.4. Instrumenty pieniądza elektronicznego	99
5.2.4.1. Billon	99

5.2.4.2. Revolut	99
5.2.5. Innowacyjne instrumenty płatnicze	101
5.3. Polityka opłat w zakresie rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych	103
5.3.1. Płatności detaliczne dla osób fizycznych	103
5.4. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych	105
6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy	115
7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego	119
7.1. Zakończenie prac Zespołu zadaniowego ds. kart przedpłaconych powołanego przez Radę ds. Systemu Płatniczego	119
7.2. Zagadnienia prawne	121
7.2.1. Rozporządzenie delegowane Komisji 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji	121
7.2.2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1153 z dnia 20 czerwca 2019 r. ustanawiająca zasady ułatwiające korzystanie z informacji finansowych i innych informacji w celu zapobiegania niektórym przestępstwom, ich wykrywania, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie lub ich ścigania oraz uchylająca decyzję Rady 2000/642/WSiSW	123
7.2.3. Ustawa z dnia 21 lutego 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE	124
7.2.4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/518 z dnia 19 marca 2019 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 w odniesieniu do niektórych opłat za płatności transgraniczne w Unii i opłat za przeliczenie waluty	125
7.2.5. Projekt rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie funkcjonowania systemu płatności mającego zastąpić rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 17 maja 2017 r. w sprawie funkcjonowania systemu płatności (Dz. U. z 2017 r., poz. 1060)	126
7.2.6. Planowane zmiany w regulacjach unijnych dotyczących kontrahentów centralnych (ang. <i>central counterparties</i> , CCP)	127
7.2.7. Projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z rozwojem płatności bezgotówkowych	129
7.2.8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług	130
7.2.9. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy	132
7.3. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego	133
7.3.1. Wdrożenie płatności bezgotówkowych w administracji	133
7.3.2. Zwiększanie sieci akceptantów elektronicznych instrumentów płatniczych w punktach handlowo-usługowych	134
7.4. Działania na rzecz ograniczenia wykluczenia finansowego	135
7.5. Działania na rzecz SEPA	136

7.5.1. Działania związane z paneuropejskim poleceniem przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)	136
7.5.2. Działania związane z paneuropejskim poleceniem zapłaty – SEPA Direct Debit (SDD)	136
8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym	138
8.1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności	138
8.2. Działania w zakresie nadzoru nad schematami płatniczymi	138
8.3. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych	139
8.4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	139
8.4.1. Przegląd systemu SKARBNET4	139
8.4.2. Wydawanie opinii	139
8.4.3. Prace związane ze złożeniem przez KDPW S.A. wniosku o autoryzację zgodnie z rozporządzeniem CSDR	140
8.5. Działania w zakresie bezpieczeństwa i odporności cybernetycznej infrastruktury rynku płatniczego	140
9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego	142
9.1. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim	142
9.2. Badanie pt. „Stosunek Polaków do gotówki”	143
9.3. Badanie nastawienia małych i średnich przedsiębiorców do płatności bezgotówkowych	144
9.4. Badanie pt. „Sytuacje, w których przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego”	145
9.5. Badanie pt. „Kluczowe czynniki wyboru formy płatności przez konsumentów”	146
9.6. Badanie instytutu Kantar Millward Brown dla NCR Polska sp. z.o.o.	147
9.7. Badanie pt. „Zwyczaje płatnicze a rozwój sieci akceptacji kart w Polsce: Badanie konsumentów 2018”	148
Wykaz stosowanych skrótów	149
Spis schematów	151
Spis wykresów	152
Spis tabel	157

Synteza

„Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego” jest cyklicznym materiałem, przygotowywanym przez Departament Systemu Płatniczego, stanowiącym dla Zarządu NBP podstawę do dokonania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych, tj. realizacji zadania określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim¹.

W „Ocenie funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2019 r.”, zwanej dalej „Ocena”, przedstawiono główne fakty i wydarzenia, które miały miejsce w ramach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I połowie 2019 r., jak również dane statystyczne odzwierciedlające rozwój systemu płatniczego w Polsce w tym okresie oraz jego poziom na koniec czerwca 2019 r.

Wśród najistotniejszych dla systemu płatniczego w I połowie 2019 r. zdarzeń należy wymienić:

1. wejście w życie, z dniem 1 stycznia 2019 r., przepisów Kodeksu pracy, które regulują sposób wypłacania wynagrodzeń za pracę. Zmiany wprowadzone zostały ustawą z dnia 10 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze skróceniem okresu przechowywania akt pracowniczych oraz ich elektroniczną. W wyniku dokonanych zmian zasadą stała się wypłata wynagrodzenia na wskazany przez pracownika rachunek płatniczy, przy czym możliwość wypłaty wynagrodzenia w formie gotówkowej została nadal zachowana.
2. rozpoczęcie stosowania, od dnia 14 marca 2019 r., wybranych przepisów rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. uzupełniającego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji. Wspomniane wybrane przepisy odnoszą się do umożliwienia zainteresowanym dostawcom testowania interfejsów dostępowych uruchamianych przez dostawców prowadzących rachunki płatnicze oraz udostępniania im odpowiedniej dokumentacji dotyczącej przedmiotowych interfejsów.
3. wdrożenie, z dniem 27 maja 2019 r., nowej wersji (7.0) systemu SORBNET2, obejmującej szereg zmian, w tym dwie istotne zmiany: podzielenie blokady NBP na rachunku uczestnika na blokady dedykowane i zwiększenie stopnia ich automatyzacji oraz umożliwienie automatycznego wysyłania zestawień operacji na adresy mailowe uczestników. Dodatkowo wprowadzono modyfikację pozwalającą na otwarcie rachunku rozliczeniowego dla potrzeb Ministerstwa Finansów, tj. rachunku własnego NBP przeznaczonego dla wykonywania przez MF operacji obsługiwanych przez KDPW.
4. zakończenie, w dniu 31 marca 2019 r., Programu upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej i migracja urzędów uczestniczących dotąd w tym programie do Programu Fundacji Polska Bezgotówkowa,
5. zakończenie prac przez Zespół zadaniowy ds. kart przedpłaconych, powołany przez Radę ds. Systemu Płatniczego. Wyniki prac Zespołu zostały przedstawione w raporcie, który został przedłożony Radzie ds. Systemu Płatniczego na posiedzeniu w dniu 17 czerwca 2019 r. Rada

---

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1810.

przyjęła „Dobre praktyki związane z funkcjonowaniem przedpłaconych instrumentów płatniczych” jako rekomendacje dla podmiotów rynkowych.

6. wydanie, w dniu 23 kwietnia 2019 r., przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF), pierwszej licencji instytucji pieniądza elektronicznego spółce Billon Solutions Sp. z o.o. Aplikacja stworzona przez Billon Solutions przeznaczona jest do wydawania pieniądza elektronicznego oraz wykonywania transakcji z udziałem pieniądza elektronicznego.
7. w zakresie działań dotyczących nadzoru nad systemami płatności wydanie przez Prezesa NBP dwóch decyzji dotyczących zmian w zasadach funkcjonowania systemów płatności detalicznych (tj. systemu płatności Elixir oraz systemu płatności Krajowy System Rozliczeń),
8. w zakresie działań nadzoru nad schematami płatniczymi wydanie przez Prezesa NBP trzech decyzji dotyczących zezwolenia na zmiany w zasadach funkcjonowania schematów płatniczych oraz jednej decyzji wyrażającej zezwolenie na prowadzenie schematu płatniczego.

Równocześnie w I połowie 2019 r. podjęto szereg działań, które będą miały istotny wpływ na funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w najbliższej przyszłości. Należą do nich w szczególności:

1. rozpoczęcie prowadzenia analiz dotyczących zasadności wprowadzenia zmian w systemie SORBNET2 w związku z podjęciem przez stowarzyszenie SWIFT decyzji o wycofaniu się z obecnie używanych komunikatów MT na rzecz standardu zgodnego z normą ISO 20022 (zwanego również standardem XML). Według założeń SWIFT, komunikaty MX, zgodne ze standardem ISO 20022, po czteroletnim okresie przejściowym, rozpoczynającym się w listopadzie 2021 r., zastąpią obecnie używane komunikaty MT. Powyższa zmiana będzie miała decydujące znaczenie dla koniecznych zmian w systemach RTGS, wykorzystujących dotąd komunikaty MT, w tym dla ww. systemu SORBNET2.
2. wejście w życie, z dniem 18 kwietnia 2019 r., rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/518 z dnia 19 marca 2019 r. zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009 w odniesieniu do niektórych opłat za płatności transgraniczne w Unii i opłat za przeliczenie waluty. Głównym celem rozporządzenia jest zniesienie utrzymujących się w niektórych państwach wysokich kosztów wewnątrzunijnych transgranicznych transakcji płatniczych wykonywanych w walucie euro. Rozporządzenie będzie stosowane, co do zasady, od dnia 15 grudnia 2019 r.
3. kontynuowanie prac nad projektem ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z rozwojem płatności bezgotówkowych związanych z przygotowaniem przepisów prawnych mających na celu dynamizację obrotu bezgotówkowego na terytorium RP. Głównymi założeniami projektu ustawy jest upowszechnienie stosowania płatności bezgotówkowych i zastąpienie części transakcji gotówkowych transakcjami elektronicznymi (kartowymi, przelewami elektronicznymi itp.) a także zagwarantowanie konsumentom prawa do płatności bezgotówkowych w punktach handlowo – usługowych. Kolejna wersja omawianego projektu (z dnia 9 stycznia 2019 r.) została przedstawiona do rozpatrzenia przez Stały Komitet Rady Ministrów w dniu 17 stycznia 2019 r. Projekt ten nie został jednakże rozpatrzony w przewidzianym terminie.
4. kontynuowanie prac związanych z nowelizacją rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (tzw. rozporządzenie EMIR),

5. wejście w życie, z dniem 27 czerwca 2019 r., dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług. Państwa członkowskie powinny do dnia 28 czerwca 2022 r. przyjąć i opublikować odpowiednie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do realizacji celów określonych w dyrektywie, a przepisy te zasadniczo powinny być stosowane najpóźniej od dnia 28 czerwca 2025 r. Dyrektywa o dostępności ma pomóc w unikaniu wykluczenia społecznego spowodowanego niedostępnością produktów i usług, a także pomóc osobom z niepełnosprawnościami funkcjonować w społeczeństwie w sposób samodzielny i godny. Dyrektywa o dostępności ma zastosowanie m.in. do wprowadzanych do obrotu po dniu 28 czerwca 2025 r. terminali płatniczych i bankomatów, a także do usług bankowości detalicznej świadczonych na rzecz konsumentów po tym terminie.

Najważniejsze dane statystyczne odzwierciedlające rozwój polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2019 r. w stosunku do poprzedniego półrocza są następujące:

1. w systemach płatności wysokokwotowych odnotowano:
  - w systemie SORBNET2 spadek zarówno liczby, jak i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 2,3% i 3%,
  - w systemie TARGET2-NBP spadek liczby zrealizowanych zleceń o 3,4% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 2,2%,
2. w systemach płatności detalicznych odnotowano:
  - w systemie Elixir wzrost liczby zrealizowanych zleceń o 2,3%, przy jednoczesnym spadku o 1,1% wartości,
  - w systemie Euro Elixir wzrost liczby i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 8,5% i 6,5%,
  - w systemie Express Elixir i systemie BlueCash, oferujących rozliczenie płatności natychmiastowych, wzrost liczby zrealizowanych zleceń odpowiednio o 45% i 15% przy jednoczesnym wzroście ich wartości odpowiednio o 16% i 13%,
  - w systemie BLIK kolejny wzrost liczby i wartości zrealizowanych zleceń, odpowiednio o 54% i 47%,
  - w systemie KSR spadek liczby i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 3% i 8%,
3. w systemach rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych odnotowano:
  - w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. spadek liczby transakcji o 10% przy jednoczesnym wzroście ich wartości o 8%,
  - w systemach rozliczeń transakcji w KDPW_CCP S.A. spadek zarówno liczby, jak i wartości operacji odpowiednio o 3,8% i 4,1%,
  - w systemie SKARBNET4 prowadzonym przez NBP:
    - spadek zarówno liczby, jak i wartości transakcji bonami pieniężnymi NBP odpowiednio o 4,4% i 8,4%,
    - w I półroczu 2019 r. nie dokonano żadnej transakcji bonami skarbowymi,
4. w zakresie pozostałej infrastruktury polskiego systemu płatniczego odnotowano:

- spadek liczby instytucji świadczących usługi płatnicze o 4,9% oraz spadek liczby ich placówek o 2,7%,
  - znaczące poszerzenie liczby placówek bankowych bez obsługi kasowej. Na koniec I półrocza 2019 r. 10 banków prowadziło 253 oddziały bez takiej obsługi.
  - wzrost liczby punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS o 21%,
  - spadek liczby placówek spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych o 13,5%,
  - spadek liczby podmiotów KIP (Krajowe Instytucje Płatnicze) o 7%,
  - spadek liczby instytucji BUP (Biura Usług Płatniczych) o 6,7%,
  - spadek liczby bankomatów o 0,3%,
  - wzrost liczby akceptantów kart płatniczych, umożliwiających realizację płatności kartą płatniczą w terminalach POS i internecie o 8% w stosunku do poprzedniego półrocza,
  - wzrost liczby punktów handlowo - usługowych udostępniających wypłaty sklepowe *cash back* o 13%,
5. w zakresie rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych odnotowano:
- wzrost liczby rachunków bieżących osób fizycznych prowadzonych przez banki o 1,5%,
  - kolejny wzrost średniej liczby transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym o 3,2, co oznacza wzrost średniej aktywności użytkowników w przeliczeniu na jeden rachunek o 3,4%,
  - wzrost liczby wydanych kart płatniczych o 2% (do poziomu 42,1 mln), przy czym odnotowano spadek liczby wydanych kart kredytowych o 0,7%. Karta płatnicza była najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych, za pośrednictwem której zrealizowano ok. 64,6% wszystkich transakcji bezgotówkowych. Liczba transakcji bezgotówkowych przy użyciu karty płatniczej wzrosła o 7,2%.
  - wzrost liczby transakcji poleceniem przelewu o 3,6%,
  - spadek liczby transakcji poleceniem zapłaty o 2,7%,
  - wzrost zarówno liczby, jak i wartości operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi, odpowiednio o 15,8% i 17,8% (według danych przekazanych przez banki),
  - wzrost średniej wartości transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą o 1,7%,
6. w zakresie dotyczącym pieniądza gotówkowego i bezgotówkowego odnotowano:
- wzrost pieniądza gotówkowego w obiegu poza kasami banków z poziomu 203,2 mld zł w grudniu 2018 r. do poziomu 214,9 mld zł w czerwcu 2019 r. (wzrost o 5,8%),
  - wzrost udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 z 20,1% w grudniu 2018 r. do 20,5% w czerwcu 2019 r.,
  - wzrost udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1 z poziomu 51,7% w grudniu 2018 r. do poziomu 53,4% w czerwcu 2019 r.

Warto podkreślić, iż I półrocze 2019 r. to także okres dynamicznego rozwoju rynku innowacyjnych instrumentów i usług płatniczych, do których w szczególności należą karty zbliżeniowe i płatności mobilne. Polska należy do grona krajów o najwyższym użyciu kart zbliżeniowych na świecie. Według szacunków NBP na koniec czerwca 2019 r. liczba kart płatniczych z funkcją zbliżeniową sięgnęła 36,1 mln, tj. o 1,4 mln więcej niż w grudniu 2018 r. Karty zbliżeniowe stanowią blisko 85,7% wszystkich kart płatniczych w Polsce, jak również mają one coraz wyższy udział w liczbie i wartości transakcji kartowych. W I półroczu 2019 r. udział transakcji kartami zbliżeniowymi w ogólnej liczbie bezgotówkowych transakcji kartowych osiągnął poziom 85%. Na koniec marca 2019 r. 100% terminali POS było przystosowanych do obsługi kart płatniczych z funkcją zbliżeniową. Oprócz kart zbliżeniowych bardzo dynamicznie oraz stale rozwijają się płatności mobilne (np. BLIK), stając się coraz bardziej powszechne.

Biorąc pod uwagę powyższe dane statystyczne oraz szczegółowe informacje i opinie zawarte w całym opracowaniu, można sformułować następujące najważniejsze oceny dotyczące funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2019 r.:

1. systemy płatności (SORBNET2, TARGET2-NBP, Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash, BLIK i KSR) funkcjonowały prawidłowo, zapewniając bezpieczne i sprawne przeprowadzanie rozliczeń i rozrachunków,
2. systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych (w tym system prowadzony przez KDPW S.A., system SKARBNET4 prowadzony przez NBP i systemy rozliczeń prowadzone przez KDPW_CCP S.A.) funkcjonowały stabilnie,
3. rozwijała się infrastruktura umożliwiająca dokonywanie przez użytkowników płatności detalicznych, w szczególności:
  - dynamicznie rosła sieć akceptacji kart płatniczych, w szczególności punktów akceptujących karty z funkcją zbliżeniową, pozwalające na szybkie płatności zwłaszcza przy kwotach do 50 zł,
  - miał miejsce dynamiczny rozwój zarówno systemów płatności natychmiastowych (BlueCash, Express Elixir), umożliwiających klientom banków uczestniczących w tym systemie zrealizowanie przelewu do innego banku w sposób bardzo szybki (zwykle w kilka – kilkanaście sekund), jak również systemu BLIK rozliczającego płatności mobilne,
4. zmianie uległa liczba punktów i usług umożliwiających dostęp do gotówki:
  - zmalała sieć bankomatów, przy jednoczesnym spadku liczby wypłat gotówki,
  - rosły wypłaty gotówkowe w formach innowacyjnych wobec standardowych wypłat w kasach oddziałów banków lub kartą płatniczą w bankomatach, tj. poprzez wypłaty sklepowe (kartą płatniczą w punktach oferujących usługę *cash back*) i wypłaty z bankomatów w ramach systemu BLIK z wykorzystaniem telefonu komórkowego,
5. wystąpił wzrost udziału gotówki w obiegu w agregacie podaży pieniądza M1,
6. rósł stopień wykorzystania bezgotówkowych instrumentów płatniczych:
  - w szczególności kart płatniczych z funkcją zbliżeniową. Świadczy to o coraz większej transakcyjności w ramach posiadanych kart płatniczych w grupie konsumentów aktywnych w zakresie obrotu bezgotówkowego.
  - systematycznie rosła liczba poleceń przelewu, choć ich udział w ogólnej liczbie wszystkich transakcji bezgotówkowych systematycznie maleje,

- zmalała liczba poleceń zapłaty, a ich udział w ogólnej liczbie wszystkich transakcji bezgotówkowych systematycznie maleje,
- 7. miał miejsce wzrost liczby rachunków bankowych oraz wzrost liczby transakcji bezgotówkowych, potwierdzający dużą aktywność posiadaczy rachunków bankowych korzystających w szczególności z transakcji kartowych i polecenia przelewu,
- 8. rósł stopień wykorzystania płatności mobilnych pomiędzy osobami fizycznymi (P2P) oraz miał miejsce kolejny wzrost liczby i wartości płatności bezgotówkowych w internecie w ramach systemu BLIK,
- 9. niepokojącym zjawiskiem jest wzrost liczby oszustw dokonywanych kartami płatniczymi według danych uzyskanych od banków, ale biorąc pod uwagę równoległy dynamiczny wzrost wszystkich transakcji kartowych i stosunkowo niski, utrzymujący się od kilku lat, udział procentowy oszustw w liczbie i wartości transakcji kartowych, zwłaszcza na tle innych krajów UE, wzrost ten nie powinien być oceniany jako generujący ryzyko.

Oprócz ww. głównych faktów i wydarzeń w ramach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I połowie 2019 r., jak i danych statystycznych odzwierciedlających ten system, należy dodać, że prezentowany materiał zawiera również informacje o wynikach wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego.

W obecnej edycji materiału na szczególną uwagę zasługują:

- projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim,
- badanie pt. „Stosunek Polaków do gotówki”,
- badanie nastawienia małych i średnich przedsiębiorców do płatności bezgotówkowych,
- badanie pt. „Sytuacje, w których przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego”,
- badanie pt. „Kluczowe czynniki wyboru formy płatności przez konsumentów”,
- badanie instytutu Kantar Millward Brown dla NCR Polska sp. z o.o.,
- badanie pt. „Zwyczaje płatnicze a rozwój sieci akceptacji kart w Polsce: Badanie konsumenckie 2018”.

Należy dodać, że funkcjonowanie systemu płatniczego w Polsce jest wypadkową działań i decyzji bardzo wielu podmiotów (najważniejsze z nich wskazano w rozdziale 1). Narodowy Bank Polski, realizując ustawowe zadanie organizacji rozliczeń pieniężnych, pełni w tym zakresie nie tylko funkcję regulacyjną, nadzorczą i operacyjną, ale i – wzorem innych banków centralnych - funkcję katalizatora zmian, która przejawia się m.in. w inicjowaniu lub wspieraniu działań wielu innych podmiotów i instytucji w zakresie systemu. Warto jednak pamiętać, iż przyjmując ww. rolę katalizatora zmian, NBP nie zawsze na wszystkie podejmowane decyzje i działania podmiotów w zakresie systemu płatniczego ma ostateczny wpływ.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej informacje i dane, funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2019 r. należy ocenić pozytywnie.

Informacje wstępne

Narodowy Bank Polski przedstawia cykliczny materiał oceniający funkcjonowanie krajowego systemu płatniczego w I półroczu 2019 r. Materiał ten ma na celu przedstawienie kompleksowej informacji dotyczącej stanu i poziomu rozwoju poszczególnych elementów polskiego systemu płatniczego w ciągu omawianego półrocza oraz najistotniejszych prac i wydarzeń w tym zakresie. Sporządzenie *Oceny funkcjonowania polskiego systemu płatniczego* stanowi podstawę dla realizacji ustawowego obowiązku Zarządu NBP, określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim², tj. dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych.

Prezentowany materiał zawiera informacje i dane o:

1. podmiotach funkcjonujących w systemie płatniczym lub mających wpływ na jego funkcjonowanie,
2. funkcjonowaniu systemów płatności, w tym: systemów SORBNET2 i TARGET2-NBP, prowadzonych przez NBP, systemów Elixir, Euro Elixir i Express Elixir, prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A., systemu BlueCash prowadzonego przez Blue Media S.A., systemu BLIK prowadzonego przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. oraz Krajowego Systemu Rozliczeń prowadzonego przez First Data Polska S.A.,
3. systemie rozrachunku papierów wartościowych prowadzonym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., systemach rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez KDPW_CCP S.A., systemach rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych IRGiT SRF prowadzonych przez Izbę Rozliczeniową Giełd Towarowych S.A. oraz systemie rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzonym przez NBP,
4. pozostałych elementach infrastruktury polskiego systemu płatniczego,
5. rachunkach bankowych i bezgotówkowych instrumentach płatniczych,
6. poziomie rozwoju obrotu bezgotówkowego i gotówkowego,
7. działaniach podjętych przez NBP w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego,
8. działaniach podjętych przez NBP w zakresie nadzoru nad systemami płatności, schematami płatniczymi oraz systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych,
9. wynikach wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego.

---

² Dz. U. z 2019 r. poz. 1810.

1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie

Uczestnicy systemu płatniczego w rozumieniu obejmującym zarówno systemy płatności, schematy płatnicze jak również systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych są jednym z podstawowych elementów systemu płatniczego.

Uczestników systemu płatniczego można podzielić na:

1. Uczestników pierwszego poziomu – osoby fizyczne (konsumenci), przedsiębiorstwa lub inne podmioty, które są stronami dokonywanych w ramach tego systemu transakcji mających za przedmiot środki pieniężne (transakcji płatniczych) lub papiery wartościowe bądź inne instrumenty finansowe (transakcji dotyczących instrumentów finansowych) (przykładowo płatnicy, beneficjenci, akceptanci, inwestorzy),
2. Uczestników drugiego poziomu – podmioty zaangażowane w bezpośrednią obsługę realizacji transakcji pomiędzy uczestnikami pierwszego poziomu, tj. dostawcy usług płatniczych (np. banki, instytucje płatnicze, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe) w odniesieniu do transakcji płatniczych, zaś w odniesieniu do transakcji dotyczących instrumentów finansowych firmy inwestycyjne (przykładowo domy maklerskie oraz banki prowadzące działalność maklerską),
3. Uczestników trzeciego poziomu – podmioty pośredniczące w rozliczeniu transakcji pomiędzy uczestnikami drugiego poziomu lub – w przypadku transakcji płatniczych - ich dostawcami usług płatniczych, zwane niekiedy pośrednikami rozliczeniowymi. Przykładami takich uczestników w Polsce w przypadku transakcji płatniczych jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. i inne podmioty prowadzące systemy płatności z funkcją rozliczeń (zwani również operatorami systemów płatności), tj. Blue Media S.A., Polski Standard Płatności Sp. z o.o. i Krajowy System Rozliczeń (KSR). Do kategorii takich uczestników zaliczyć można również tzw. podmioty zarządzające systemami zewnętrznymi, uczestniczące w systemach rozrachunku, w tym – w przypadku transakcji dotyczących instrumentów finansowych - m.in. podmioty prowadzące systemy rozliczeń papierów wartościowych (przykładem ich w Polsce jest KDPW_CCP S.A.).
4. Uczestników czwartego poziomu – podmioty przechowujące środki pieniężne dostawców usług płatniczych lub papiery wartościowe bądź inne instrumenty finansowe firm inwestycyjnych oraz przeprowadzające finalny rozrachunek między nimi w sposób bezpośredni (na podstawie zleceń dostawców usług płatniczych/firm inwestycyjnych) lub pośredni (na podstawie zleceń uczestników trzeciego poziomu), a więc podmioty prowadzące systemy płatności lub systemy rozrachunku papierów wartościowych z funkcją rozrachunku, zwane również agentami rozrachunkowymi, np. banki centralne przeprowadzające rozrachunek międzybankowy oraz podmioty prowadzące depozyty papierów wartościowych przeprowadzające rozrachunek na papierach wartościowych. W Polsce przykładami takich uczestników są Narodowy Bank Polski oraz Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

Graficzny podział uczestników systemu płatniczego przedstawia schemat nr 1.

Schemat nr 1. Podział uczestników systemu płatniczego

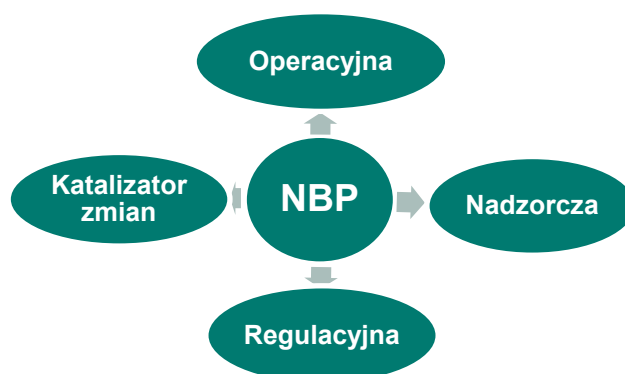

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wyżej wymienione podmioty systemu płatniczego to uczestnicy bezpośrednio zaangażowani w obsługę transakcji mających za przedmiot środki pieniężne lub instrumenty finansowe, ale ważne znaczenie dla systemu płatniczego mają często jeszcze inne podmioty lub te już wcześniej wskazane, ale występujące w innej roli, w tym zwłaszcza:

- banki centralne, pełniące obok roli dostawcy usług płatniczych dla wybranych klientów, np. rządu i instytucji publicznych, i roli agenta rozrachunkowego dla banków i operatorów systemów płatności, również rolę emitenta pieniądza (poprzez emisję pieniądza gotówkowego, będącego powszechnie wykorzystywanym i akceptowanym instrumentem płatniczym, oraz kreację pieniądza bezgotówkowego na prowadzonych przez siebie rachunkach bankowych), rolę regulatora (wydawanie regulacji ograniczonych najczęściej do banków), rolę nadzorca systemowego, tj. w zakresie nadzoru *oversight* m.in. nad systemami płatności, schematami płatniczymi oraz systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych, oraz rolę katalizatora zmian (np. poprzez działalność Rady ds. Systemu Płatniczego); wszystkie z tych ról pełni NBP (schemat nr 2);

Schemat nr 2. Rola NBP w systemie płatniczym

Źródło: Opracowanie własne, DSP

- rząd i parlament, jako regulatorzy w zakresie ogólnych zasad dotyczących systemu płatniczego;
- organa nadzoru sprawujące nadzór typu ostrożnościowego, tj. nadzór *supervision*, nad dostawcami usług płatniczych, tj. głównie bankami, spółkami i instytucjami płatniczymi oraz podmiotami rynku kapitałowego; w Polsce rolę tę pełni Komisja Nadzoru Finansowego (KNF);
- instytucje publiczne oraz podmioty podejmujące działania w zakresie ochrony praw uczestników pierwszego poziomu systemu płatniczego (tj. klientów dostawców usług płatniczych) i pełniące przez to ważną rolę w systemie płatniczym, np. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Rzecznik Finansowy;
- związki i stowarzyszenia zrzeszające dostawców usług płatniczych, np. izby samorządowe banków, które reprezentują dany sektor w dyskusjach nad systemem płatniczym, a w wielu przypadkach prowadzą aktywną działalność w zakresie systemu płatniczego, np. działalność standaryzacyjną; przykładem takich związków w Polsce jest przede wszystkim Związek Banków Polskich (ZBP), jak również Krajowy Związek Banków Spółdzielczych;
- globalne lub krajowe organizacje płatnicze (np. kartowe) prowadzące schematy płatnicze; w przypadku Polski są to m.in. organizacje: VISA, Mastercard, American Express, Diners Club oraz PSP;
- instytucje lub gremia odpowiedzialne za normalizację i standaryzację; w przypadku Polski jest to m.in. Polski Komitet Normalizacyjny i jego komitety techniczne;
- inne organizacje lub gremia pozarządowe, mające na celu reprezentowanie określonych uczestników systemu płatniczego, np. konsumentów, akceptantów lub innych przedsiębiorców, bądź skupiające różne podmioty, ale podejmujące działania w określonym celu w zakresie systemu płatniczego, np. Koalicja na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności czy Fundacja Polska Bezgotówkowa.

2. Systemy płatności

Na koniec I półrocza 2019 r. w Polsce funkcjonowało 8 głównych systemów płatności:

- 2 systemy płatności wysokokwotowych:

- system SORBNET2, prowadzony przez NBP,
- system TARGET2-NBP, prowadzony przez NBP pod względem prawnym, a operacyjnym przez trzy banki centralne (Deutsche Bundesbank, Banque de France i Banca d'Italia),

- 6 systemów płatności detalicznych:

- system Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Euro Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Express Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system BlueCash, prowadzony przez Blue Media S.A.,
- system BLIK, prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.,
- system KSR, prowadzony przez First Data Polska S.A.

2.1. Systemy płatności wysokokwotowych

2.1.1. System SORBNET2

W I półroczu 2019 r. działania prowadzone w obszarze systemu SORBNET2 koncentrowały się na przygotowaniu do wdrożenia wersji 7.0 systemu w dniu 27 maja 2019 r. Obejmowała ona następujące modyfikacje:

- rozbić blokady NBP na rachunku uczestnika na trzy blokady dedykowane: blokadę na rzecz NBP, blokadę na zlecenia dotyczące zajęć wierzytelności z rachunku bankowego oraz blokadę na inne cele,
- wysyłanie zestawień operacji na dedykowane adresy mailowe uczestników w przypadku awarii podstawowej łączności,
- udostępnienie rachunku rozliczeniowego dla potrzeb Ministerstwa Finansów, tj. rachunku własnego NBP przeznaczonego do wykonywania przez MF operacji obsługiwanych przez KDPW.

Dodatkowo prowadzone były prace analityczne dotyczące zmian w ramach corocznej edycji standardów SWIFT.

Równoległe w związku z ogłoszoną w II połowie 2018 r. przez stowarzyszenie SWIFT strategią migracji płatności transgranicznych na standard zgodny z normą ISO 20022 (zwany również standardem XML), rozpoczęto analizy dotyczące zasadności wprowadzenia zmian w tym zakresie w systemie SORBNET2 oraz zorganizowano spotkanie z użytkownikami systemu. Planowana przez SWIFT zmiana polega na wdrożeniu komunikatów MX zgodnych ze standardem ISO 20022, które po czteroletnim okresie przejściowym rozpoczynającym się w listopadzie 2021 r. zastąpią obecnie używane komunikaty MT.

Zmiany w systemie SORBNET2

Wdrożenie wersji 7.0 systemu SORBNET2 w dniu 27 maja 2019 r. obejmowało dwie istotne zmiany funkcjonalne: rozbicie blokady NBP na rachunku uczestnika na blokady dedykowane i zwiększenie stopnia ich automatyzacji oraz umożliwienie automatycznego wysyłania zestawień operacji na adresy mailowe uczestników. Zmiana dotycząca rozbicia blokady NBP została opracowana w konsekwencji wejścia w życie w dniu 7 lipca 2018 r. ustawy z 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, która zobowiązała banki, aby nie dokonywały wypłat z rachunku bez zgody komornika do wysokości zajętej wierzytelności albo zawiadomiły komornika w terminie siedmiu dni o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty. Utworzenie na rachunku uczestnika nowego typu blokady – dedykowanego wyłącznie zleceniom komorniczym – usprawni wypełnienie ww. obowiązku oraz zoptymalizuje monitorowanie poziomów istniejących na rachunku innych blokad. Wdrożona zmiana umożliwi efektywne zarządzanie blokadami komorniczymi, redukuje ryzyko operacyjne poprzez zapewnienie prawidłowości oraz terminowości realizacji blokad i zleceń płatniczych wynikających z zajęć komorniczych oraz ogranicza nakłady pracy wynikające z nowych zadań narzuconych ustawą.

Druga istotna zmiana, tj. umożliwienie automatycznego wysyłania zestawień operacji na dedykowane adresy mailowe (udostępnione przez uczestników systemu) w przypadku awarii podstawowej łączności pozwala na uproszczenie obsługi oraz ułatwia uczestnikom uzyskanie informacji w przypadku braku dostępu do Modułu Monitorującego systemu SORBNET2. Wyciągi są generowane w wybranym przez uczestnika jednym z trzech dostępnych formatów xml, xls lub pdf i automatycznie wysyłane – z zachowaniem zasad cyberbezpieczeństwa – na dedykowane adresy mailowe przekazane przez uczestników do NBP. Wdrożona modyfikacja pozwala uczestnikom na bieżące monitorowanie obrotów oraz realizacji zleceń w sytuacji awarii oraz odciąża pracowników DSP, którzy dotychczas w przypadku awarii odpowiadali na liczne zapytania telefonicznie.

Powyższe zmiany znalazły odzwierciedlenie w umowach w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2 zawartych między NBP a uczestnikami systemu SORBNET2: bankami, KSKOK, KDPW S.A., KDPW_CCP S.A. i KIR, które weszły w życie od dnia 27 maja 2019 r.

W umowie w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2 zawartej z bankami dodatkowo zostały wprowadzone zapisy dotyczące automatyzacji obsługi blokad na rzecz BFG z tytułu wykupu papierów wartościowych stanowiących zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty.

W umowie w sprawie otwierania i prowadzenia rachunku bankowego KDPW S.A. wprowadzono modyfikację zapisów, w związku ze zmianą rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 30 sierpnia 2013 r. w sprawie warunków emitowania obligacji skarbowych oferowanych w sprzedaży hurtowej, polegającą na dodaniu możliwości nabywania dodatkowych obligacji poza przetargiem sprzedaży (sprzedaż dodatkowa).

Dodatkowo wprowadzono modyfikację pozwalającą na otwarcie rachunku rozliczeniowego dla MF, tj. rachunku własnego NBP przeznaczonego do wykonywania przez MF operacji obsługiwanych przez KDPW. Dodanie nowego rodzaju rachunku pozwala na automatyczne przekazywanie środków na rachunek MF otwarty w Oddziale Okręgowym NBP w Warszawie, co z kolei umożliwia MF uczestnictwo w sesjach rozrachunkowych realizowanych w systemie kdpw_stream.

Dane statystyczne – system SORBNET2

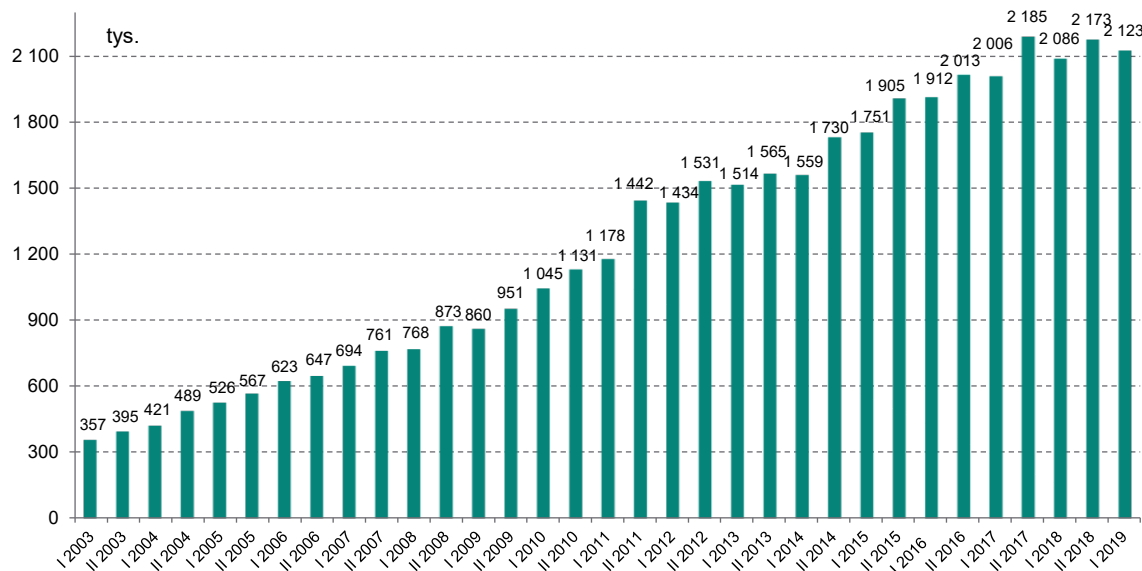
Według stanu na dzień 30 czerwca 2019 r. w systemie SORBNET2 uczestniczyło 49 podmiotów, w tym 44 banki, tj. tyle samo, co na koniec 2018 r., Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa, Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A., Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., KDPW_CCP S.A. oraz Narodowy Bank Polski.

W I półroczu 2019 r. w systemie SORBNET2 zrealizowano ogółem 2.122.638 zleceń (średnio dziennie 17.118 zleceń) o łącznej wartości 38.417,6 mld zł. W porównaniu do II półrocza 2018 r., w którym zrealizowano 2.172.552 zleceń (średnio dziennie 17.107 zleceń) o łącznej wartości 39.621,0 mld zł, liczba zrealizowanych zleceń spadła o 2,3%. Uwzględniając mniejszą o 3 dni liczbę dni operacyjnych w I półroczu 2019 r. (124 dni operacyjnych wobec 127 dni w II półroczu 2018 r.) i jej wpływ na liczbę zrealizowanych zleceń, tj. analizując średnią dzienną liczbę zleceń, należy odnotować, że miał miejsce wzrost o 0,1% średniej dziennej liczby zleceń. W analizowanym okresie nastąpił spadek wartości zrealizowanych zleceń (o 3%) oraz zanotowano nieznacznie niższe średnie dzienne obroty, tj. o 0,7%. Najwyższy dzienny wolumen zleceń wyniósł 24.913 zleceń i odnotowany został w dniu 28 czerwca 2019 r.

W I półroczu 2019 r. w systemie SORBNET2 wystąpił spadek liczby i wartości zrealizowanych zleceń międzybankowych odpowiednio o 4,2% i 4,7% oraz spadek liczby i wartości zleceń klientów odpowiednio o 2,2% i 0,4%.

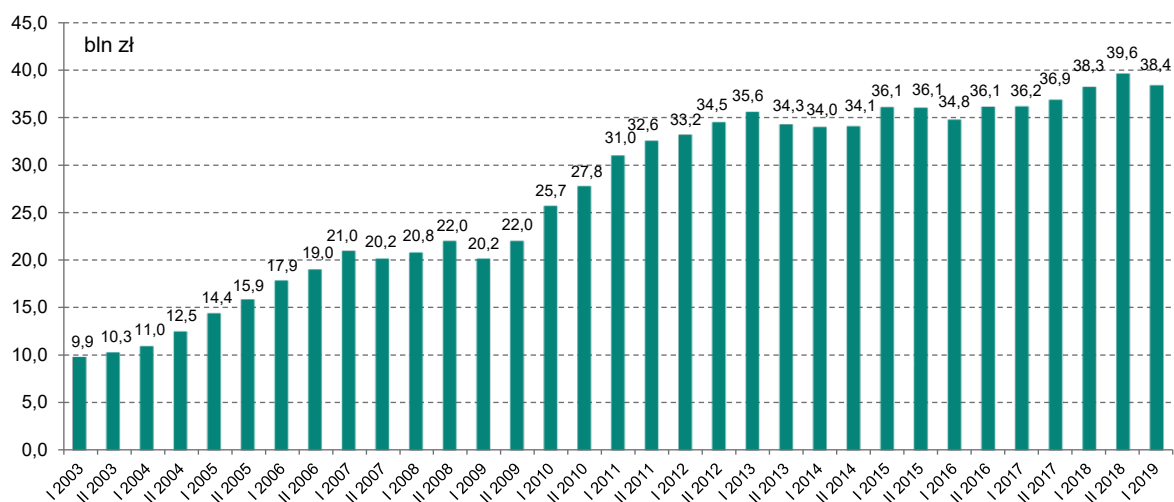
Liczbę i wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET (do dnia 9 czerwca 2013 r.) i SORBNET2 (od dnia 10 czerwca 2013 r.) na przestrzeni lat 2003 – 2019 zaprezentowano na wykresach nr 1 i 2, średnie dzienne wartości, tj. średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET/SORBNET2, w latach 2003 – 2019 przedstawia wykres nr 3, średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w ww. systemach w latach 2003 – 2019 przedstawia wykres nr 4. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2019 r. w porównaniu do II półrocza 2018 r., przedstawiono w tabelach nr 1 i 2.

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 -2019 (w tys. sztuk)

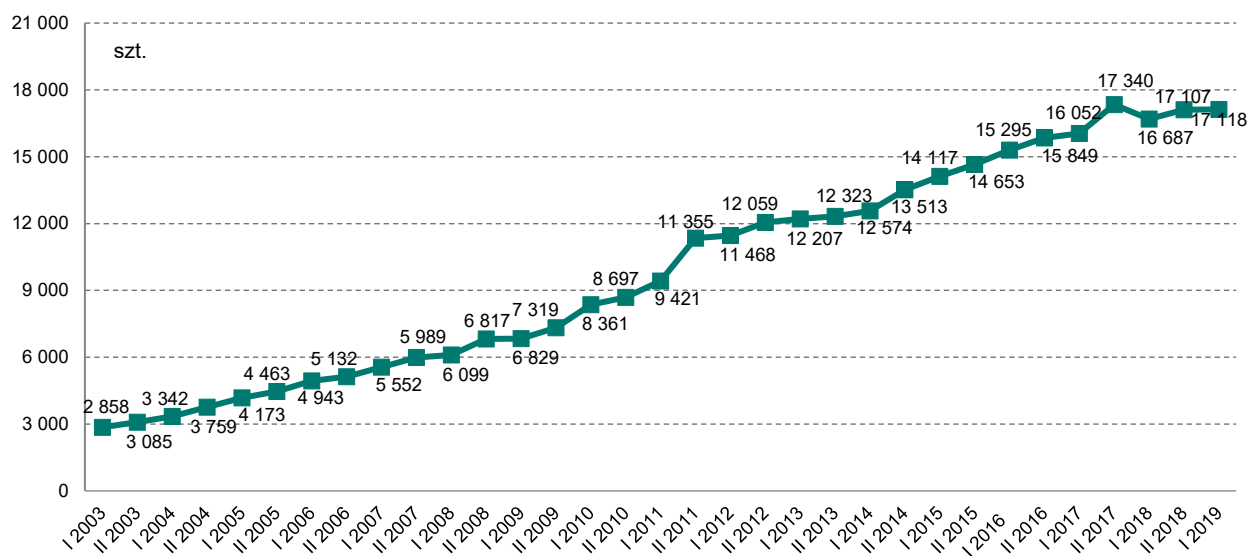
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 2. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2019 (w bln zł)

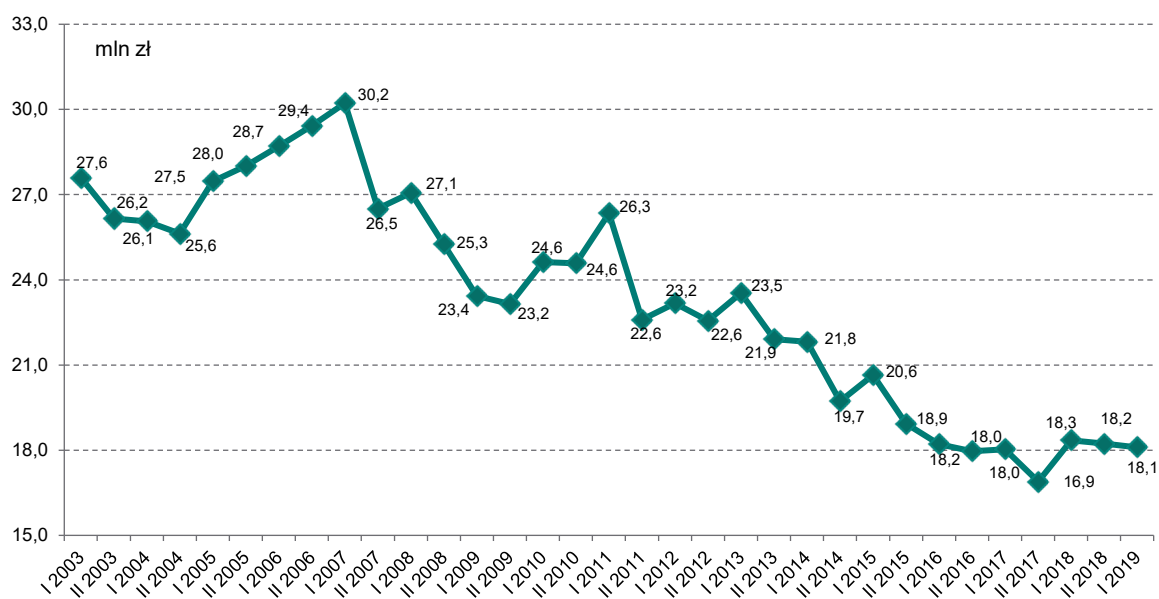
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 3. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2019

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 4. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2019 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2019 r. i II półroczu 2018 r.

	II połowa 2018 r.		I połowa 2019 r.		Zmiana
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział	
OGÓŁEM	2.172.552	100%	2.122.638	100%	↓ -2,3%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	132.575	6,1%	127.034	6,0%	↓ -4,2%
▪ klientowskie	2.039.977	93,9%	1.995.604	94,0%	↓ -2,2%
2/ W tym:					
▪ zlecenia banków	2.043.160	94,0%	2.001.309	94,3%	↓ -2,0%
▪ zlecenia KIR	15.414	0,7%	14.871	0,7%	↓ -3,5%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	34.481	1,6%	30.193	1,4%	↓ -12,4%
▪ zlecenia NBP	79.497	3,7%	76.265	3,6%	↓ -4,1%
Średnia dzienna liczba zleceń	17.107	-	17.118	-	↑ 0,1%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2019 r. i II półroczu 2018 r.³

	II połowa 2018 r.		I połowa 2019 r.		Zmiana
	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział	
OGÓŁEM	39.621,0	100%	38.417,6	100%	↓ -3,0%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	24.014,5	60,6%	22.875,8	59,5%	↓ -4,7%
▪ klientowskie	15.606,5	39,4%	15.541,8	40,5%	↓ -0,4%
2/ W tym:					
▪ zlecenia banków	15.424,2	38,9%	15.109,0	39,3%	↓ -2,0%
▪ zlecenia KIR	1.095,9	2,8%	1.135,1	3,0%	↑ 3,6%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	3.036,0	7,7%	3.353,7	8,7%	↑ 10,5%
▪ zlecenia NBP	20.065,0	50,6%	18.819,8	49,0%	↓ -6,2%
Średnie dzienne obroty	312,0	-	309,8	-	↓ -0,7%
Średnia wartość jednego zlecenia	18,2 mln zł	-	18,1 mln zł	-	↓ -0,8%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

³ Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Ewentualne niesumowanie się danych szczegółowych w poszczególnych kolumnach do wartości z wiersza „Ogółem” wynika z prezentacji danych w postaci zaokrąglonej.

Ocena funkcjonowania systemu SORBNET2 w I półroczu 2019 r.

W I półroczu 2019 r. system SORBNET2 funkcjonował prawidłowo. W tym okresie nie odnotowano żadnej dłuższej przerwy w dostępności systemu dla jego uczestników.

Analizując rozwój systemu, należy wskazać na stabilizację zarówno liczby, jak i wartości zleceń w I półroczu 2019 r., która jest widoczna w niewielkim wzroście średniej dziennej liczby zleceń o 0,1% oraz nieznacznym spadku średnich dziennych obrotów, tj. o 0,7%.

Biorąc pod uwagę przedstawione informacje, funkcjonowanie systemu SORBNET2 w I półroczu 2019 r. należy ocenić pozytywnie.

2.1.2. System TARGET2-NBP

Według stanu na dzień 30 czerwca 2019 r. rachunki w systemie TARGET2-NBP posiadało 21 podmiotów (17 banków oraz NBP, KIR S.A., KDPW S.A. i KDPW_CCP S.A.), tj. tyle samo co na koniec 2018 r.

Działania dotyczące platformy TIPS

W listopadzie 2018 r. została uruchomiona usługa TARGET Instant Payment Settlement (TIPS), w ramach której przeprowadzany jest rozrachunek płatności natychmiastowych w walucie euro w pieniądzu banku centralnego w trybie 24/7/365. W grudniu 2018 r. Narodowy Bank Polski z powodzeniem zakończył Przedsięwzięcie Projektowe TIPS-NBP, którego celem było zapewnienie gotowości świadczenia usługi TIPS. Uczestnicy polskiego komponentu systemu TARGET2 mają obecnie otwartą drogę do korzystania z usługi, która pozwala na realizowanie bezpiecznych płatności natychmiastowych o zakresie paneuropejskim oraz wykorzystuje najnowsze rozwiązania opracowane w ramach Europejskiego Banku Centralnego. Do czerwca 2019 r. jednak żaden z uczestników TARGET2-NBP nie złożył oficjalnie wniosku o korzystanie z usługi TIPS.

Konsolidacja systemu TARGET2 i platformy T2S

Znaczącym kierunkiem rozwoju systemu TARGET2, w obszarze którego toczyły się w I półroczu 2019 r. intensywne prace, był projekt konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S, będący głównym filarem strategicznej wizji Eurosystemu, dotyczącej rozwoju infrastruktury rynkowej w Europie (tzw. Vision 2020).

Wdrożenie konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S planowane jest na listopad 2021 r. Podstawową ideą konsolidacji jest scentralizowanie i harmonizacja tych funkcji, które są wykorzystywane w różnych obszarach biznesowych i w konsekwencji ograniczenie kosztów, zwiększenie wydajności, ujednoczenie i usprawnienie wielu obszarów. Ważnym jej elementem jest również wdrożenie elastycznego i efektywnego modelu zarządzania płynnością. Dodatkowo, w przyszłym systemie planuje się umożliwienie rozrachunku także w innych walutach niż euro oraz korzystanie z ofert różnych dostawców usług sieciowych. Warto także zaznaczyć, że rozrachunek płatności w skonsolidowanej infrastrukturze oparty będzie na komunikatach zgodnych ze standardem ISO20022.

W dniu 7 lutego 2019 r. Zarząd NBP zaakceptował wniosek o realizację projektu Konsolidacja T2-T2S, którego celem jest przygotowanie się NBP do nadchodzących zmian w systemie TARGET2. Głównym elementem toczących się w pierwszym półroczu 2019 r. prac były prace analityczne dotyczące wymagań biznesowych i

funkcjonalnych nowego systemu. Równolegle do prowadzonych analiz funkcjonalno-biznesowych, rozpoczęte także zostały w NBP działania w zakresie wyboru dostawcy usług sieciowych spośród dwóch (tj. SIA-COLT i SWIFT), którzy pozytywnie zakończyli procedurę prowadzoną przez Banca d'Italia w imieniu Eurosystemu i mogą świadczyć usługi dostępu do europejskiej infrastruktury rynkowej.

Warto zaznaczyć, że niezależnie od prowadzenia wewnętrznych analiz, NBP konsultuje również na bieżąco opracowywane przez EBC dokumenty zarówno w ramach prac europejskich grup roboczych związanych z konsolidacją, jak także z polskim środowiskiem bankowym. Konsolidacja systemu TARGET2 i platformy T2S była po raz kolejny przedmiotem dyskusji Krajowej Grupy Interesariuszy AMI-Pay (KGI AMI-Pay)⁴ na spotkaniu w dniu 28 maja 2019 r. oraz była poruszana na spotkaniu SWIFT Business Forum, które odbyło się w dniu 29 maja 2019 r.

Dodatkowo, zgodnie z założeniami EBC, NBP jako bank centralny odpowiedzialny jest za monitorowanie przygotowania uczestników systemu TARGET2-NBP do nadchodzących zmian. Procedura monitorowania uczestników przeprowadzana jest wg uzgodnionych na poziomie europejskim zasad oraz dokumentacji określającej kluczowe etapy przygotowań uczestników wraz z terminami ich realizacji. Ma ona na celu wsparcie środowiska bankowego w złożonym procesie przygotowawczym oraz zminimalizowanie ryzyka braku terminowej gotowości do migracji w listopadzie 2021 r. W pierwszym półroczu 2019 r. odbyły się 2 cykle raportowania uczestników, które dotyczyły uruchomienia projektu po stronie uczestników oraz rozpoczęcia prac analitycznych.

Dane statystyczne – system TARGET2-NBP

W I półroczu 2019 r., w stosunku do poprzedniego półrocza, w systemie TARGET2-NBP odnotowano⁵:

- spadek ogólnej liczby zrealizowanych transakcji w euro o 3,4% (liczba zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 spadła o 3%⁶),
- wzrost ich wartości o 10,1% (wartość zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 wzrosła o 2,2%).

W I półroczu 2019 r. w systemie TARGET2 było 125 dni operacyjnych, tj. o 4 dni mniej niż w II półroczu 2018 r. W analizowanym okresie zaobserwowano nieznaczny spadek średniej dziennej liczby zleceń (o 0,3%), przy czym średnie dzienne obroty wzrosły o 13,6%. W porównaniu do poprzedniego półrocza nastąpił również wzrost średniej wartości jednego zlecenia zrealizowanego w systemie TARGET2-NBP o 13,9%, tj. do poziomu 1.056,9 tys. euro.

---

⁴ KGI AMI-Pay funkcjonuje pod auspicjami Związku Banków Polskich i zastąpiła ona w marcu 2018 r. Krajową Grupę Użytkowników TARGET2. KGI AMI-Pay została powołana w celu wspierania grupy AMI-Pay (*Advisory Group on Market Infrastructures for Payments*), działającej na podstawie mandatu udzielonego przez Europejski Bank Centralny. Materiały ze spotkań Grupy są zamieszczane na stronie internetowej NBP na ścieżce: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/target2/AMI-Pay.html>.

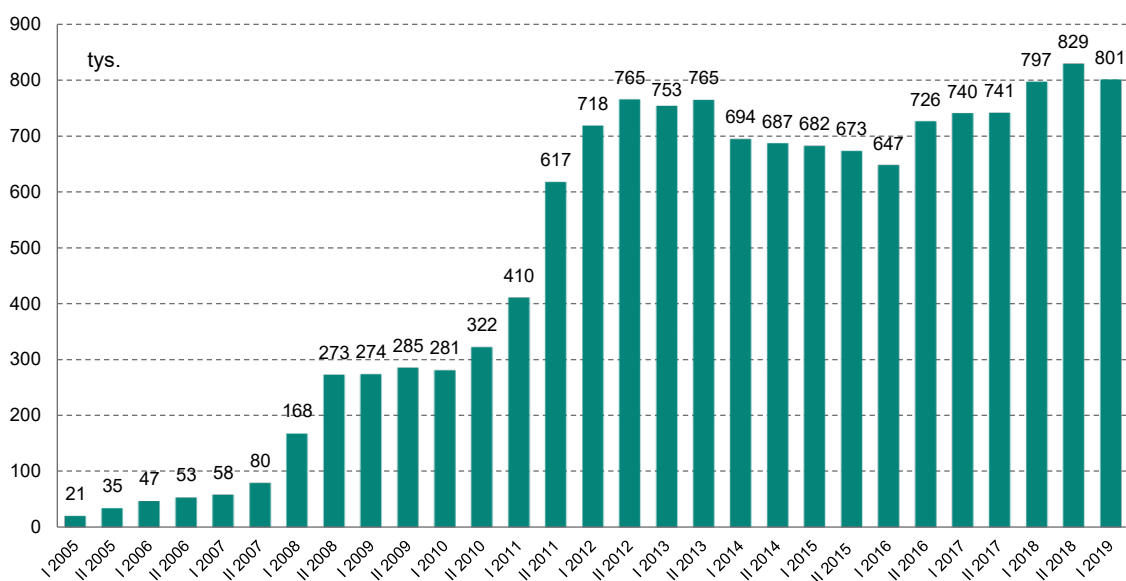
⁵ Dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń wykazywane są bez tzw. technicznych przelewów płynności realizowanych przez banki i NBP, tj. w szczególności bez przelewów środków między rachunkami własnymi danego uczestnika, zgodnie z algorytmem opracowanym przez EBC. Dodatkowo, podane w dokumencie wartości dotyczące systemu TARGET2 nie dotyczą transakcji przeprowadzonych na rachunkach DCA.

⁶ W ramach danych obejmujących cały system TARGET2, płatności transgraniczne przyporządkowywane są do krajowego komponentu systemu TARGET2, w którym nastąpiło obciążenie rachunku.

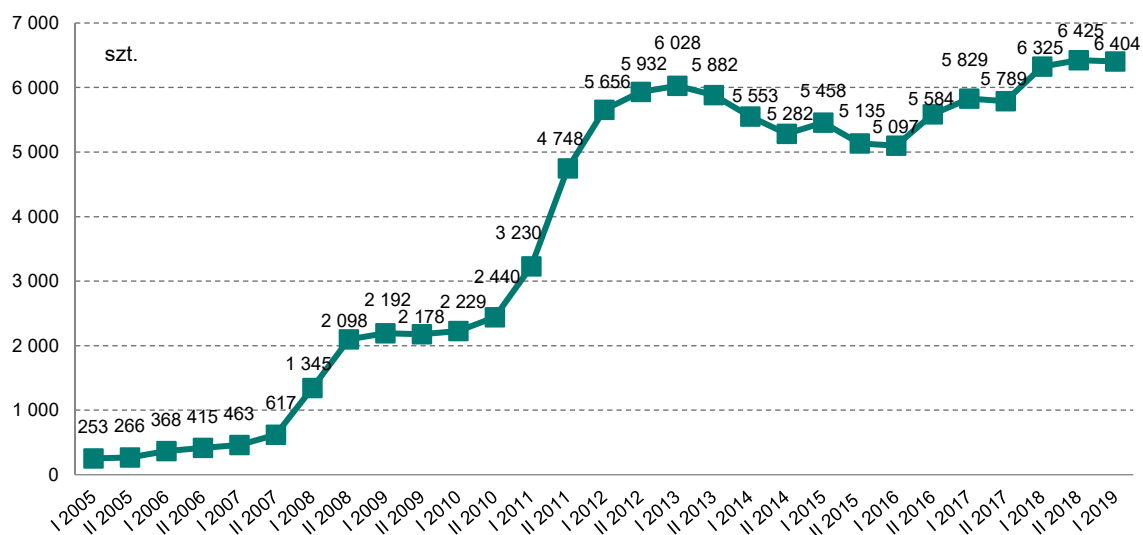
Liczbę, wartość, średnią dzienną liczbę oraz średnią wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP na przestrzeni lat 2005 – 2019 prezentują wykresy nr 5, 6, 7 i 8. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2019 r. w porównaniu do II półrocza 2018 r., przedstawiają tabele nr 3 i 4.

Wykres nr 5. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2019 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)

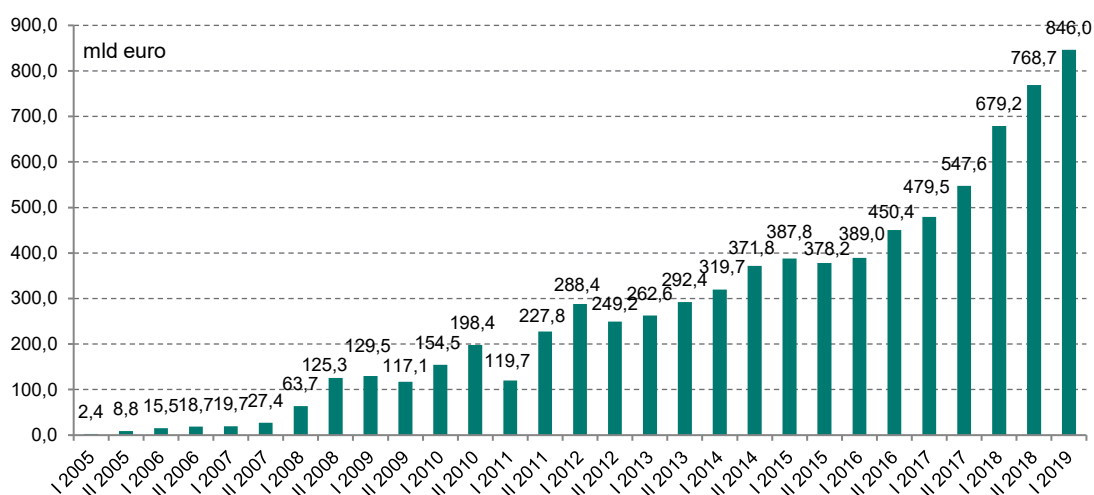
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 6. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2019 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)

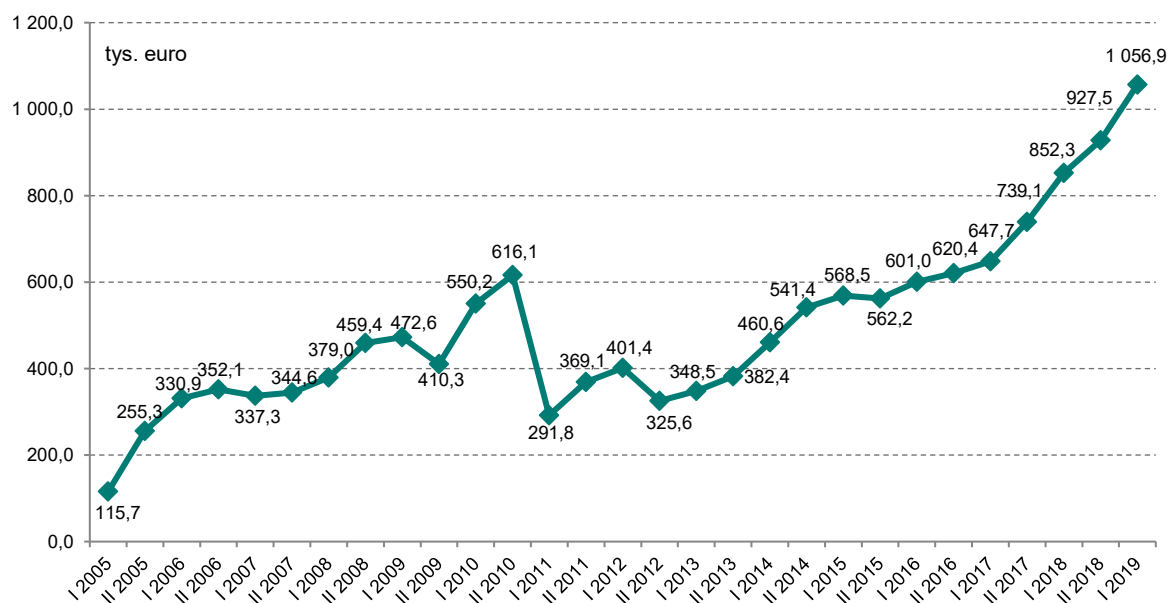
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 7. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2019 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 8. Średnia wartość jednego zlecenia w euro w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2019 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2018 r. i I półroczu 2019 r.⁷

	II połowa 2018 r.		I połowa 2019 r.		Zmiana	
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział		
OGÓŁEM	828.805	100%	800.510	100%	↓	-3,4%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	174.343	21,0%	183.948	23,0%	↑	5,5%
▪ klientowskie	654.462	79,0%	616.562	77,0%	↓	-5,8%
2/ W tym:						
▪ zlecenia krajowe	118.085	14,2%	119.724	15,0%	↑	1,4%
▪ zlecenia transgraniczne	710.720	85,8%	680.786	85,0%	↓	-4,2%
▪ wysłane	356.162	43,0%	307.756	38,4%	↓	-13,6%
▪ otrzymane	354.558	42,8%	373.030	46,6%	↑	5,2%
Średnia dzienna liczba zleceń	6.425	-	6.404	-	↓	-0,3%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

⁷ Wartości w kolumnach „Udział” mogą nie sumować się dla poszczególnych pozycji ze względu na zaokrąglenia.

Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2018 r. i I półroczu 2019 r.⁸

	II połowa 2018 r.		I połowa 2019 r.		Zmiana	
	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział		
OGÓLEM	768.726,8	100%	846.031,0	100%	↑	10,1%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	721.446,2	93,8%	802.065,3	94,8%	↑	11,2%
▪ klientowskie	47.280,6	6,2%	43.965,7	5,2%	↓	-7,0%
2/ W tym:						
▪ zlecenia krajowe	114.937,1	15,0%	158.947,5	18,8%	↑	38,3%
▪ zlecenia transgraniczne	653.789,7	85,0%	687.083,5	81,2%	↑	5,1%
▪ wysłane	331.581,5	43,1%	347.991,9	41,1%	↑	4,9%
▪ otrzymane	322.208,2	41,9%	339.091,6	40,1%	↑	5,2%
Średnie dzienne obroty	5.959,1	-	6.768,2	-	↑	13,6%
Średnia wartość jednego zlecenia	0,93	-	1,06	-	↑	13,9%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

W omawianym okresie w systemie TARGET2-NBP zrealizowano 800.510 zleceń, co oznaczało spadek o 3,4% w porównaniu do okresu poprzedniego, w którym zrealizowano 828.805 zleceń. W analizowanym okresie liczba zleceń międzybankowych wzrosła o 5,5%, zaś liczba zleceń klientowskich spadła o 5,8%.

Najwyższy dzienny wolumen zleceń w I półroczu 2019 r. odnotowano w dniu 23 kwietnia 2019 r. Wyniósł on 10.547 zleceń i był wyższy o 12,7% w stosunku do 9.360 zleceń zrealizowanych w dniu 17 października 2018 r., stanowiących najwyższy dzienny wolumen zleceń w II półroczu 2018 r.

W I półroczu 2019 r. w porównaniu do II półrocza 2018 r. odnotowany został wzrost liczby zrealizowanych zleceń krajowych (o 1,4%) oraz spadek zleceń transgranicznych (o 4,2%).

Wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I półroczu 2019 r. wyniosła 846.031,0 mln euro i wzrosła o 10,1% w porównaniu do II półrocza 2018 r., w którym wynosiła 768.726,8 mln euro. W obszarze wartości płatności klientowskich odnotowano spadek o 7%, natomiast wartość zrealizowanych płatności międzybankowych wzrosła o 11,2%. Ponadto w systemie znacznie zwiększyła się wartość zrealizowanych zleceń krajowych (o 38,3%) oraz transgranicznych, zarówno w obszarze zleceń wysłanych, jak i otrzymanych, łącznie o 5,1%.

Ocena funkcjonowania systemu TARGET2-NBP w I półroczu 2019 r.

W I półroczu 2019 r. prace w obszarze systemu TARGET2-NBP dotyczyły w szczególności przygotowań do konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S. Obejmowały one zarówno prace wewnętrzne

⁸ Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Z uwagi na zaokrąglenia dane szczegółowe mogą nie sumować się w poszczególnych kolumnach.

przeprowadzane przez NBP w ramach Projektu Konsolidacja T2-T2S, jak i udział pracowników NBP w pracach licznych grup roboczych utworzonych na poziomie europejskim. Dodatkowo, istotnym obszarem zaangażowania NBP były czynności związane ze wsparciem i monitorowaniem prac przygotowawczych prowadzonych po stronie uczestników TARGET2-NBP.

Z perspektywy danych statystycznych pozytywnie należy ocenić wzrost wartości zrealizowanych zleceń w systemie TARGET2-NBP, który był bardzo dynamiczny w szczególności dla płatności krajowych (wzrost o 38,3%). Średnia dzienna liczba zleceń w systemie pozostała praktycznie na porównywalnym do poprzedniego półrocza poziomie (odnotowano nieznaczny spadek o 0,3%). Ponieważ jednak w I półroczu 2019 r. było 4 dni operacyjne mniej niż w II półroczu 2018 r., przełożyło się to na spadek ogólnej liczby zrealizowanych zleceń (o 3,4%).

2.2. Systemy płatności detalicznych

2.2.1. System Elixir

Według stanu na koniec czerwca 2019 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Elixir było 40 banków (w tym NBP). Liczba uczestników w porównaniu do grudnia 2018 r. nie uległa zmianie.

W I półroczu 2019 r., w porównaniu do poprzedniego półrocza, został odnotowany wzrost o 2,3% liczby zrealizowanych zleceń, przy równoczesnym niewielkim spadku ich wartości o 1,1%.

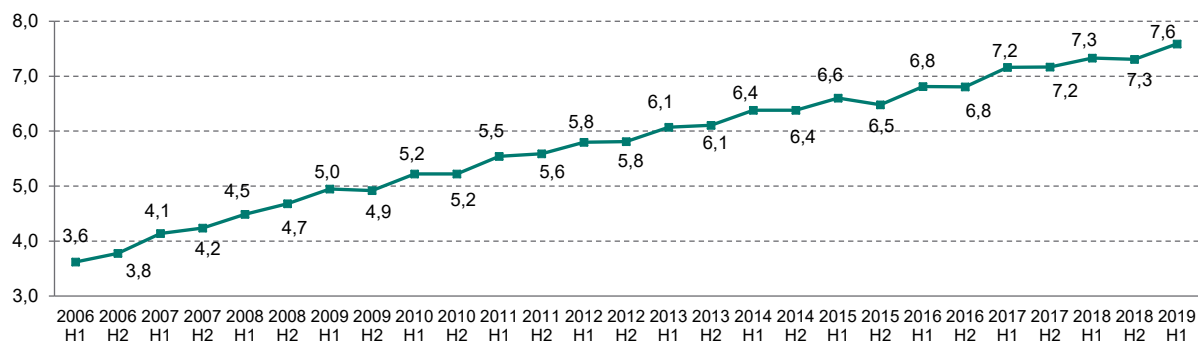
Dane statystyczne – system Elixir

W I półroczu 2019 r. w systemie Elixir obroty wyniosły 2,715 bln zł (w poprzednim półroczu 2,746 bln zł), co oznacza spadek o 1,1%. Liczba zleceń wyniosła 949 mln szt. (w poprzednim półroczu 927,9 mln), co stanowiło wzrost o 2,3%.

Odnotowano wzrost o 3,9% średniej dziennej liczby transakcji w systemie Elixir, która wyniosła 7,59 mln zleceń (w poprzednim półroczu 7,31 mln). Liczba zleceń zrealizowanych średnio dziennie w systemie Elixir na przestrzeni ostatnich trzynastu lat, wzrosła ponad 2-krotnie (z poziomu 3,6 mln na 7,6 mln zleceń dziennie). Zmianę wartości omawianego wskaźnika w kolejnych półroczach od 2006 r. przedstawia wykres nr 9.

Miesiącem, w którym rozliczono najwięcej transakcji w systemie Elixir, był kwiecień 2019 r. Rozliczono w nim 166,9 mln transakcji, co stanowi wzrost o 167 tys. w porównaniu do miesiąca o najwyższych obrotach w poprzedzającym półroczu czyli października 2018 r., w którym rozliczono 166,3 mln transakcji.

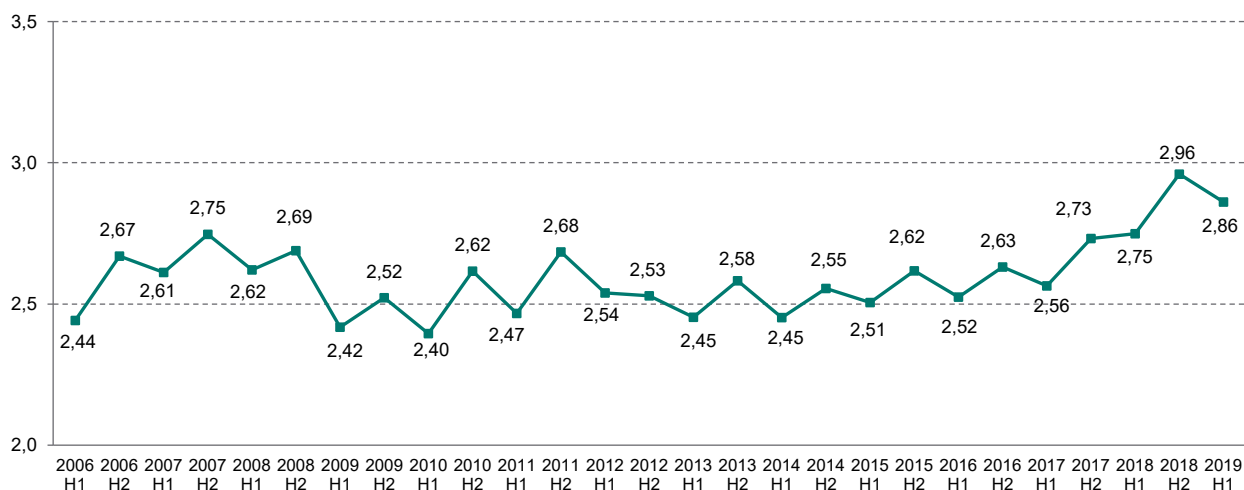
Wykres nr 9. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w mln sztuk)

Źródło: Dane KIR

W I półroczu 2019 r. pojedyncza transakcja w systemie Elixir wyniosła średnio 2.861 zł (w poprzednim półroczu 2.960 zł). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w porównaniu do poprzedzającego półrocza była mniejsza o 3,3%. Średnia wartość realizowanych zleceń zawiera się w przedziale o stosunkowo niewielkiej rozpiętości od 2,4 tys. zł do 2,96 tys. zł, co przedstawia wykres nr 10.

Wykres nr 10. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r. przedstawia tabela nr 5.

Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.

System Elixir	II półrocze 2018 r.	ZMIANA	I półrocze 2019 r.
Liczba dni roboczych:	127 dni		125 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	2,746 bln	↘ -1,1%	2,715 bln
Średnia miesięczna	457,8 mld	↘ -1,1%	452,5 mld
Średnia dzienna	20,6 mld	↗ +0,4%	21,7 mld
Liczba zleceń			
Ogółem	927,9 mln	↗ +2,3%	949 mln
Średnia miesięczna	154,7 mln	↗ +2,3%	158,2 mln
Średnia dzienna	7,31 mln	↗ +3,9%	7,59 mln
Średnia kwota zlecenia (zł)	2 960	↘ -3,3%	2 861
Transakcje uznaniowe			
Wartość transakcji (w zł)	2.736,6 mld	↘ -1,1%	2.705,6 mld
Udział w obrotach KIR	99,6%	↗ +0,01%	99,6%
Liczba transakcji	917,1 mln	↗ +2,3%	938,5 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	98,8%	↗ +0,1%	98,9%
Transakcje obciążeniowe			
Wartość transakcji (w zł)	9,9 mld	↘ -2,9%	9,6 mld
Udział w ogólnych obrotach KIR	0,4%	↘ -1,8%	0,4%
Liczba transakcji	10,8 mln	↘ -2,6%	10,5 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	1,2%	↘ -4,8%	1,1%

Źródło: Dane Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

Ocena funkcjonowania systemu Elixir w I półroczu 2019 r.

System Elixir jest dominującym i najbardziej istotnym systemem płatności detalicznych funkcjonującym w Polsce. Zatem sprawność jego działania ma znaczenie podstawowe dla całego rynku. W I półroczu 2019 r. system Elixir funkcjonował bez zakłóceń.

System Elixir przetwarza dziennie średnio około 7,6 mln transakcji o łącznej wartości 21,7 mld zł. W analizowanym okresie odnotowano, w porównaniu do poprzedniego okresu, wzrost liczby rozliczanych transakcji (o 2,3%) przy równoczesnym niewielkim spadku wartości obrotów o 1,1%. Pojedyncze zlecenie średnio opiewało na kwotę 2.861 zł, czyli mniejszą o 99 zł niż w poprzednim półroczu (2.960 zł).

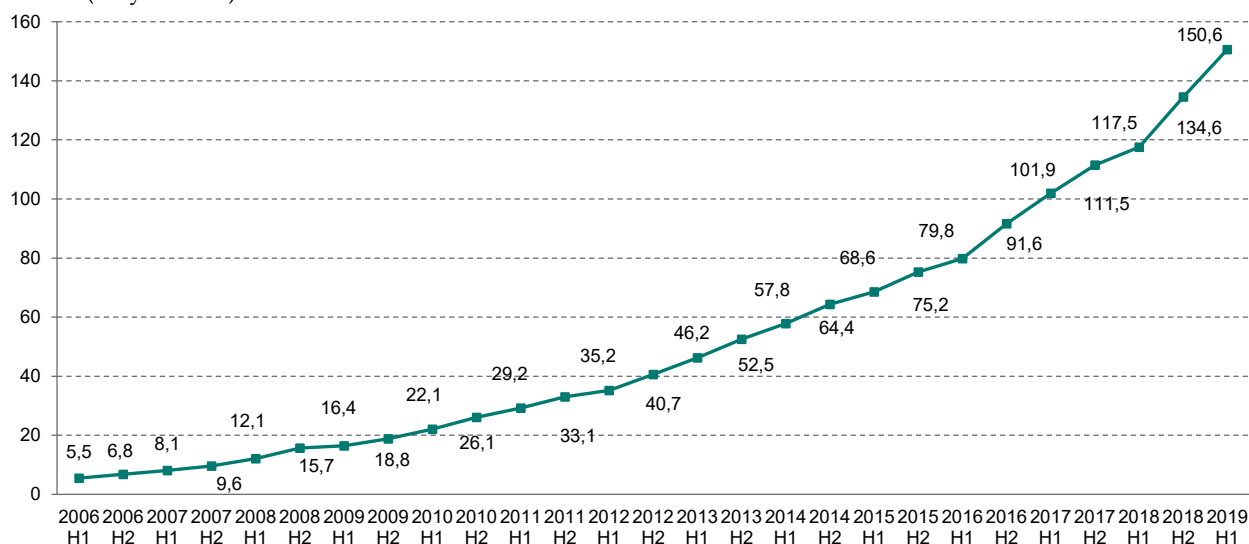
2.2.2. System Euro Elixir

Według stanu na koniec czerwca 2019 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Euro Elixir było 21 banków (w tym NBP). Lista uczestników nie uległa zmianie.

Dane statystyczne – system Euro Elixir

W I półroczu 2019 r. w systemie Euro Elixir obroty wyniosły 106,5 mld euro (w poprzednim półroczu 100 mld euro), co stanowiło wzrost o 6,5%. Łączna liczba przeprowadzonych transakcji wyniosła 18,8 mln szt. (w poprzednim półroczu 17,4 mln), co stanowi wzrost o 8,5%. Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Euro Elixir w omawianym okresie wyniosła 150,6 tys., czyli w stosunku do poprzedzającego półrocza nastąpił wzrost o 11,9%. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. przedstawia wykres nr 11.

Wykres nr 11. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. sztuk)

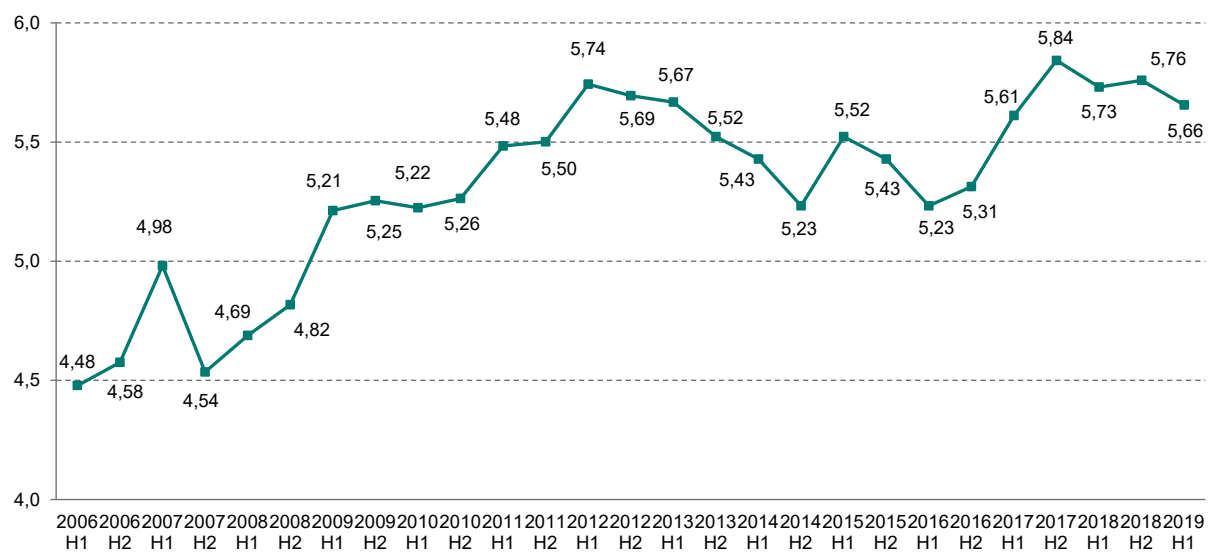
Źródło: Dane Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Euro Elixir rozliczono najwięcej zleceń płatniczych był maj 2019 r. (3,4 mln zleceń). Był to wynik wyższy niż odnotowany w poprzednim półroczu w październiku 2018 r. (3,2 mln zleceń).

W I półroczu 2019 r. pojedyncza transakcja w systemie Euro Elixir wynosiła średnio 5.656 euro (w poprzednim półroczu 5.759 euro). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w porównaniu do poprzedzającego półrocza spadła o 1,8%. Na przestrzeni ostatnich trzynastu lat średnia wartość realizowanych zleceń zawiera się w przedziale pomiędzy wartością 4,48 tys. – 5,84 tys. euro. Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir przedstawia wykres nr 12.

Wykres nr 12. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. euro)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2018 r. w porównaniu do I półrocza 2019 r., przedstawia tabela nr 6.

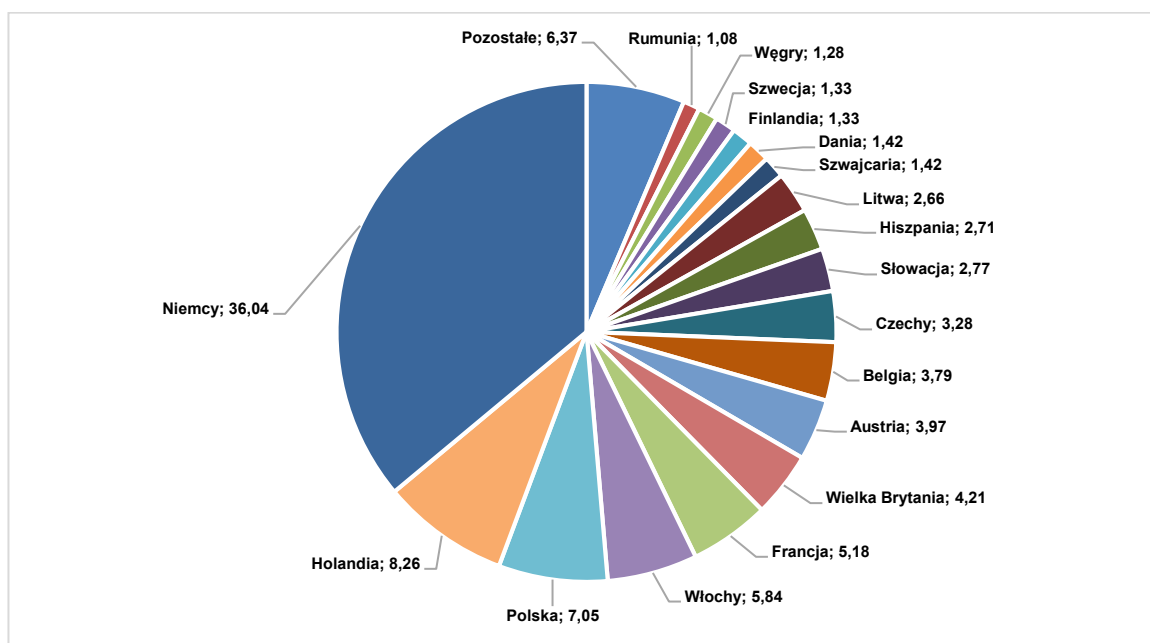
Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.

System Euro Elixir	II półrocze 2018 r.	ZMIANA	I półrocze 2019 r.
Liczba dni roboczych:	129 dni		125 dni
Wartość zleceń (euro)			
Ogółem	99,98 mld	↗+6,5%	106,5 mld
Średnia miesięczna	16,66 mld	↗+6,5%	17,75 mld
Średnia dzienna	775,1 mln	↗+9,9%	852,1 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	17 360 124	↗+8,5%	18 831 076
Średnia miesięczna	2 893 354	↗+8,5%	3 138 513
Średnia dzienna	134 575	↗+11,9%	150 649
Średnia kwota zlecenia (euro)	5 759	↘-1,8%	5 656
Transakcje transgraniczne			
Wartość transakcji (euro)	88,7 mld	↗+5,1%	93,3 mld
Udział w Euro Elixir	88,7%	↘	87,6%
Liczba transakcji	15 388 678	↗+6,9%	16 451 985
Udział w Euro Elixir	88,6%	↘	87,4%
Średnia dzienna liczba transakcji	119 292	↗+10,3%	131 616
Średnia wartość transakcji (euro)	5 766	↘-1,7%	5 668
Transakcje krajowe			
Wartość transakcji (euro)	11,259 mld	↗+17,8%	13,259 mld
Udział w Euro Elixir	11,3%	↗	12,4%
Liczba transakcji	1 971 446	↗+20,7%	2 379 091
Udział w Euro Elixir	11,4%	↗	12,6%
Średnia dzienna liczba transakcji	15 283	↗+24,5%	19 033
Średnia wartość transakcji (euro)	5 711	↘-2,4%	5 573

Źródło: Dane Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

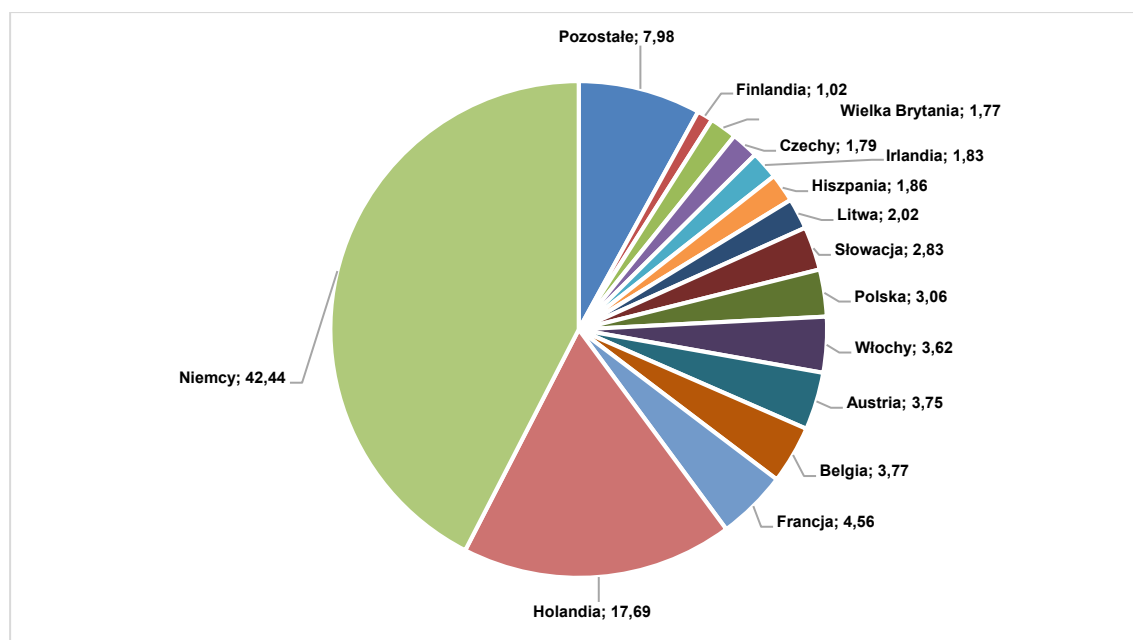
Warto zauważyć, iż trend wzrostu średniej dziennej liczby transakcji jest stale obserwowany. Na przestrzeni ostatnich 10 lat, liczba rozliczanych zleceń w ciągu dnia wzrosła z poziomu 16,4 tys. do 150,6 tys., czyli zwiększyła się ponad 9-krotnie.

Wykres nr 13. Procentowy udział wartości obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje.

Źródło: Dane KIR. Kategoria „Pozostałe” obejmuje kraje, dla których udział wartości obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir był niższy niż 1%.

Wykres nr 14. Procentowy udział liczby transakcji realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje.

Źródło: Dane KIR. Kategoria „Pozostałe” obejmuje kraje, dla których udział liczby obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir był niższy niż 1%.

Ocena funkcjonowania systemu Euro Elixir w I półroczu 2019 r.

W I półroczu 2019 r. system Euro Elixir funkcjonował bez zakłóceń. System przetworzył w ciągu 125 dni roboczych 18,8 mln transakcji o wartości niemal 106,5 mld euro. Odnotowany w analizowanym okresie wzrost liczby transakcji na poziomie 8,5% oraz wzrost wartości rozliczanych transakcji na poziomie 6,5% potwierdził utrzymującą się na zbliżonym poziomie dynamikę wzrostu odnotowaną w poprzednim półroczu.

2.2.3. System Express Elixir

System płatności Express Elixir został uruchomiony w czerwcu 2012 r. Jest to system rozliczeń płatności natychmiastowych umożliwiający bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Operatorem systemu jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. Z rozwiązania mogą korzystać wyłącznie klienci banków-uczestników systemu Express Elixir, które podpisały z KIR umowę uczestnictwa oraz wdrożyły rozwiązania technologiczne, umożliwiające wymianę komunikatów płatniczych za pośrednictwem tego systemu. Mogą to być zarówno klienci indywidualni, jak i przedsiębiorcy.

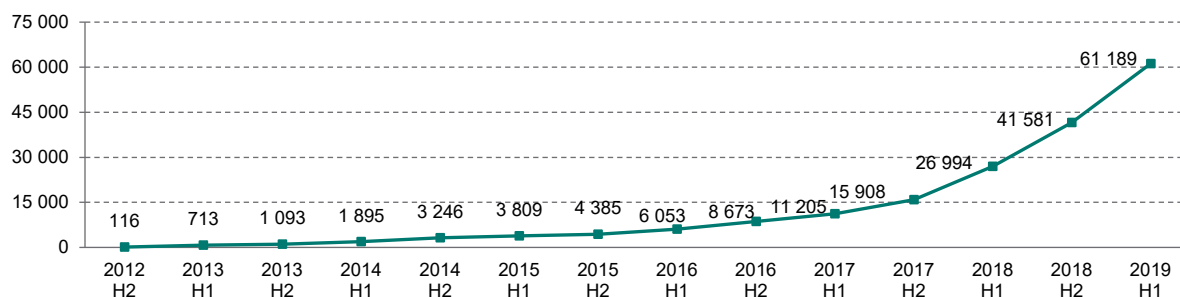
Według stanu na koniec czerwca 2019 r. bezpośrednimi uczestnikami systemu Express Elixir było 16 banków, w tym NBP. W czerwcu 2019 r. lista banków uczestników uległa zwiększeniu o jeden podmiot, po przystąpieniu do systemu Banku Spółdzielczego w Brodnicy.

W I półroczu 2019 r. w systemie Express Elixir obroty wyniosły 19,5 mld zł, czyli były o 2,7 mld zł większe niż w półroczu poprzedzającym. Zatem obroty w systemie realizowane w I półroczu 2019 r. wzrosły o 16% w porównaniu do II półroczu 2018 r.

W I półroczu 2019 r. liczba transakcji zrealizowanych w systemie Express Elixir była rekordowo wysoka i wyniosła 11,1 mln szt. W porównaniu do poprzedniego półroczu (7,7 mln) odnotowano wzrost aż o 45%.

Znacząco zwiększyła się średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń z poziomu 41,6 mln do 61,2 mln zleceń dziennie. Stanowiło to wzrost o 47%. Wielkość średniej dziennej liczby zleceń w systemie Express Elixir na przestrzeni kolejnych półroczy prezentuje wykres nr 15.

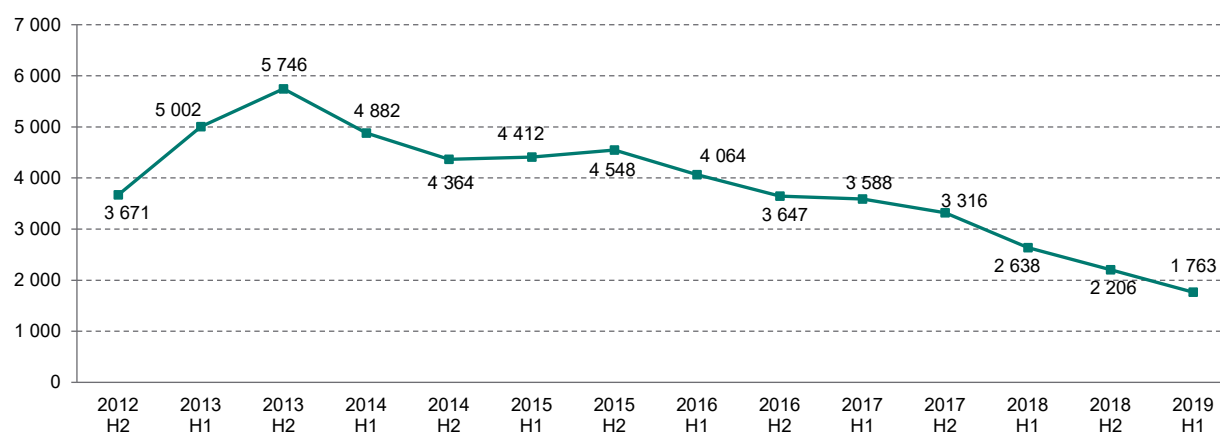
Wykres nr 15. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.

Źródło: Dane Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

Równocześnie, przy rosnącej liczbie rozliczanych transakcji, odnotowano spadek średniej wartości pojedynczej transakcji. W I półroczu 2019 r. średnia wartość pojedynczego zlecenia wyniosła 1.763 zł, czyli w porównaniu do poprzedniego okresu (2.206 zł) odnotowano spadek o 20%. Był to kolejny odnotowany spadek, który wpisuje się w stałą tendencję rozliczania przez system Express Elixir coraz niższych pod względem kwoty płatności, utrzymującą się od 2016 r. Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir na przestrzeni kolejnych półroczy przedstawia wykres nr 16.

Wykres nr 16. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. (w zł)

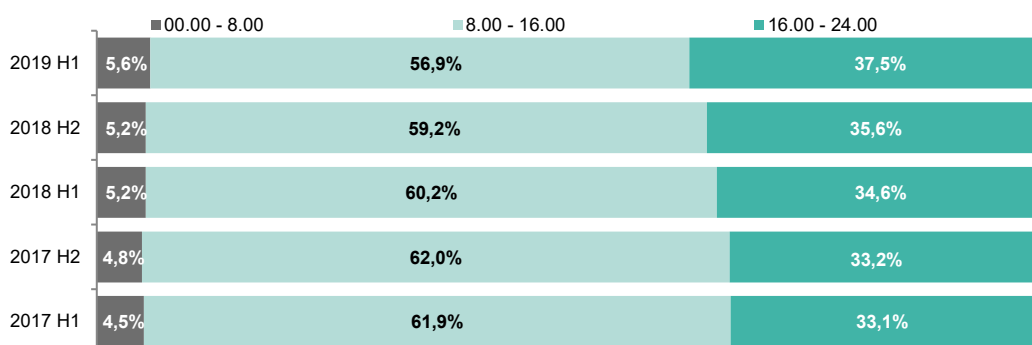

Źródło: Opracowanie własne, DSP

System Express Elixir umożliwia realizację przelewów krajowych przez 24 godziny na dobę. W okresie od stycznia do czerwca 2019 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 56,9% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu odnotowano 59,2%). W porównaniu do poprzedniego półrocza nieznacznie zwiększyła się liczba zleceń realizowanych przez klientów systemu w godzinach wieczornych. W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 37,5% (w poprzednim półroczu 35,6%). Natomiast w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 5,6% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu było 5,2%). Porównując dane z pięciu ostatnich półroczy, można dostrzec, że klienci coraz częściej - bo aż w 43,1% - realizują transakcje w godzinach postrzeganych dotychczas jako „nietypowych”, tj. poza przedziałem 8.00-16.00. Udostępnienie klientom płatności bez ograniczeń czasowych w warunkach dostępności 24 h na dobę okazało się potrzebnym i wygodnym rozwiązaniem, a klienci coraz powszechniej z niego korzystają.

Rozkład zleceń w systemie Express Elixir w zależności od godzin ich realizacji w kolejnych pięciu ubiegłych półroczach od 2017 r. przedstawiono na wykresie nr 17.

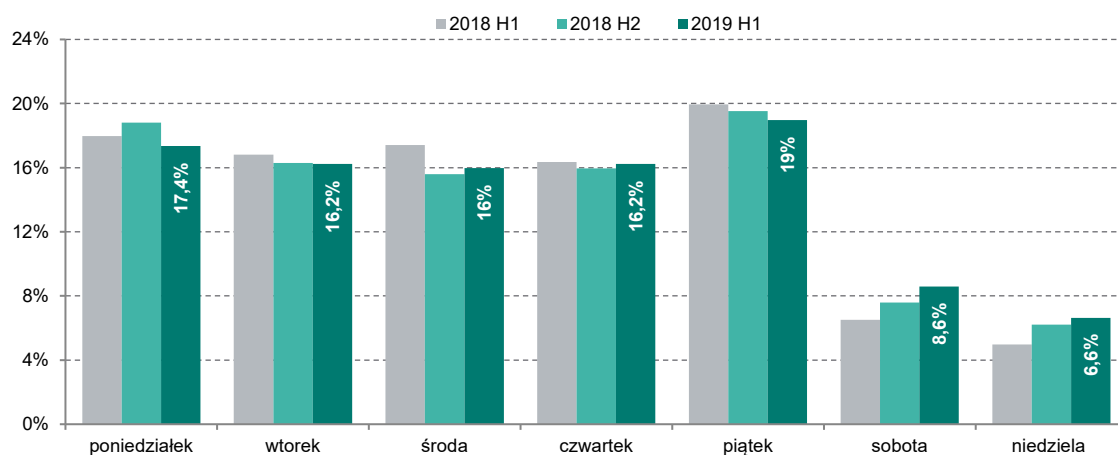
Wykres nr 17. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w kolejnych pięciu ostatnich półroczach od I półrocza 2017 r.

Źródło: Dane Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

W systemie Express Elixir zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W I półroczu 2019 r. najwięcej zleceń (podobnie jak w półroczu poprzedzającym) zostało rozliczonych w piątki (19%). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 16% do 17,4%. Relatywnie mniej zleceń w porównaniu do dni roboczych było realizowanych w dni wolne, tj. w soboty (8,6%) oraz w niedziele (6,6%). Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia na przestrzeni trzech ostatnich półroczy przedstawia wykres nr 18.

Wykres nr 18. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2018 r.

Źródło: Dane Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r., przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.

System Express Elixir	II półrocze 2018 r.	ZMIANA	I półrocze 2019 r.
Liczba dni roboczych:	184 dni		181 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	16,87 mld	↗+ 16%	19,53 mld
Średnia miesięczna	2,81 mld	↗+ 16%	3,26 mld
Średnia dzienna	91,71 mln	↗+ 18%	107,91 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	7 650 952	↗+ 45%	11 075 270
Średnia miesięczna	1 275 159	↗+ 45%	1 845 878
Średnia dzienna	41 581	↗+ 47%	61 189
Średnia kwota zlecenia (zł)	2 206	↘ -20%	1 763
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	5,2%	↗	5,6%
w godz. 8.00 – 16.00	59,2%	↘	56,9%
w godz. 16.00 – 24.00	35,6%	↗	37,5%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	18,8%	↘	17,4%
wtorek	16,3%	↘	16,2%
środa	15,6%	↗	16%
czwartek	16%	↗	16,2%
piątek	19,5%	↘	19%
sobota	7,6%	↗	8,6%
niedziela	6,2%	↗	6,6%

Źródło: Dane Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

Ocena funkcjonowania systemu Express Elixir w I półroczu 2019 r.

System Express Elixir oferuje jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. w trybie 24/7/365. Liczba bezpośrednich uczestników systemu powoli zwiększa się (w omawianym okresie o kolejny podmiot). Na koniec I półrocza 2019 r. uczestnikami systemu Express Elixir było 15 banków oraz NBP. W I półroczu 2019 r. liczba transakcji przetwarzanych w systemie Express Elixir osiągnęła rekordowy poziom, tj. 11,1 mln (wzrosła o 45%). Wartość łącznych obrotów w systemie wyniosła 19,5 mld zł (wzrost o 16%). W systemie realizowano średnio dziennie 61.189 transakcji, czyli aż o 19,6 tys. więcej niż w okresie poprzednim (wzrost o 47%). Warto zauważyć, iż dni weekendowe umożliwiły realizację 15,2% całości obrotów systemu.

2.2.4. System BlueCash

System płatności BlueCash został uruchomiony w listopadzie 2012 r. jako drugi w Polsce system płatności natychmiastowych, obok systemu Express Elixir. Operatorem systemu jest firma Blue Media S.A.. System płatności natychmiastowych BlueCash jest rozwiązaniem mającym na celu przekazywanie środków pieniężnych pomiędzy nadawcą a odbiorcą w czasie rzeczywistym.

System funkcjonuje 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu (model 7/24/365). Składanie zleceń płatniczych możliwe jest na bieżąco, w każdej chwili funkcjonowania systemu. Zlecenia płatnicze są realizowane w trybie on-line na podstawie kryterium pierwszeństwa ich złożenia do systemu płatniczego.

Uczestnikiem systemu może być wyłącznie bank posiadający siedzibę i prowadzący działalność w Polsce, który zawarł z Blue Media S.A. umowę o uczestnictwo w systemie. Na koniec czerwca 2019 r. uczestnikami Systemu BlueCash było 121 podmiotów (na koniec 2018 r. było ich 117) w tym:

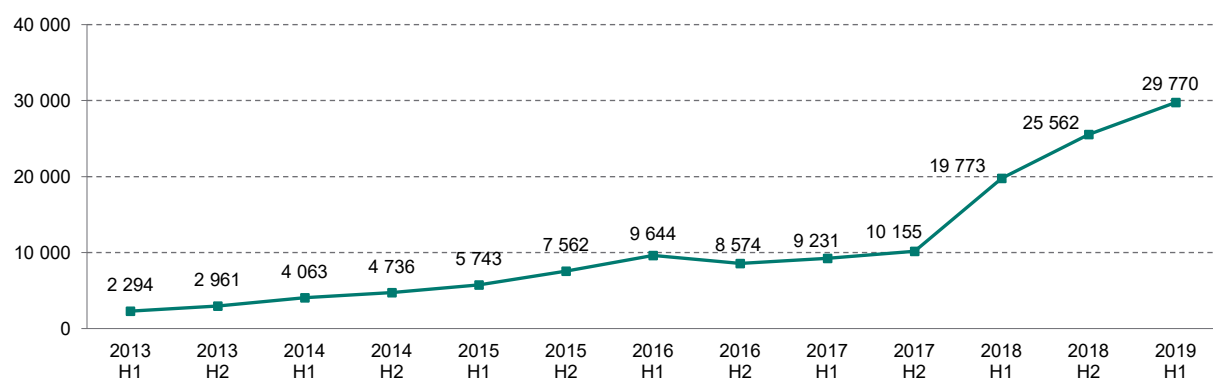
- 7 banków komercyjnych (bez zmian w stosunku do poprzedniego kwartału),
- 113 banków spółdzielczych, które stanowiły 93% ogólnej liczby bezpośrednich uczestników systemu (przybyło 4 nowych uczestników w I półroczu 2019 r.) oraz
- Blue Media S.A.

Należy zauważyć, iż w I półroczu 2019 r. pomiędzy bezpośrednimi uczestnikami systemu było wymienianych 64% wszystkich transakcji (transakcje zarówno wysyłane, jak i otrzymywane przez 121 aktywnych bezpośrednich uczestników). Pozostała część, a więc 36% wszystkich transakcji, jest otrzymywana przez banki, które mają status banków współpracujących, ale same nie są uczestnikami systemu (tzn. mogą otrzymywać transakcje wysyłane przez banki bezpośrednio uczestniczące w systemie BlueCash).

W I półroczu 2019 r. (w porównaniu do poprzedniego półrocza) nastąpił wzrost wartości i liczby zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash. I tak, łączne obroty w systemie płatności natychmiastowych BlueCash wyniosły 6,1 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza nastąpił wzrost o 13%. W tym okresie łączna liczba transakcji zrealizowanych w systemie BlueCash wyniosła 5,4 mln szt. i zrealizowano o 685 tys. transakcji więcej niż w poprzednim półroczu (wzrost o 15%).

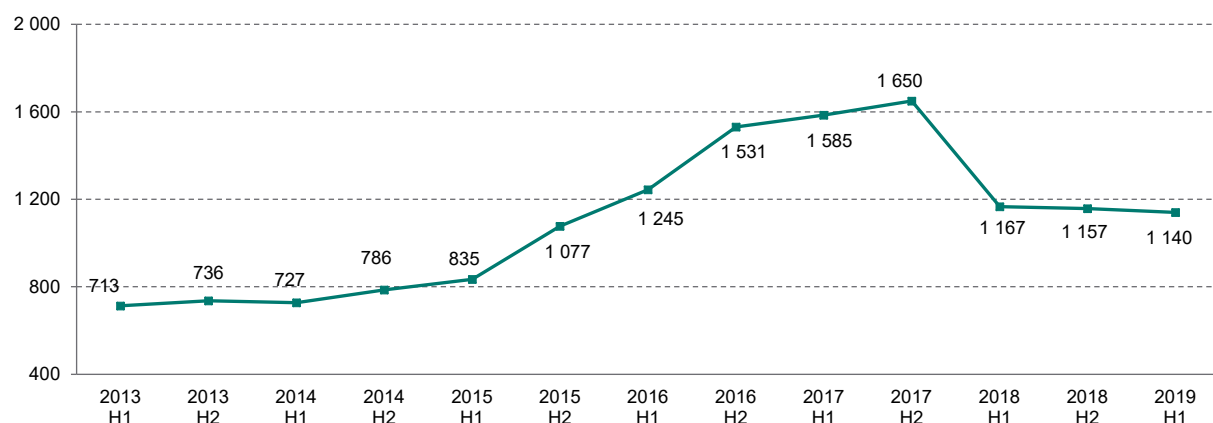
Zwiększeniu uległa także średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń. Wskaźnik ten odnotowano na poziomie 29.770 zleceń dziennie, czyli więcej niż w poprzednim okresie aż o 4,2 tys. (wzrost o 16%), co prezentuje wykres nr 19.

Wykres nr 19. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

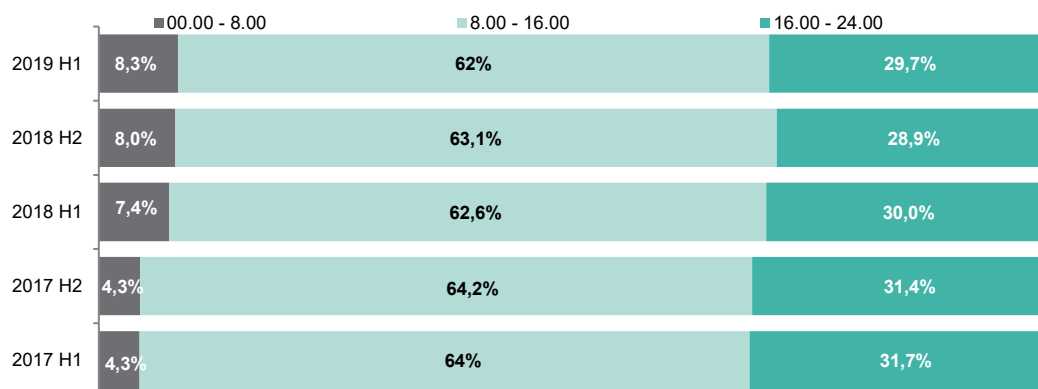
Średnia wartość pojedynczego zlecenia w I półroczu 2019 r. wyniosła 1.140 zł i w porównaniu do półrocza poprzedniego (1.157 zł) odnotowano nieznaczny spadek na poziomie 1%. Zmiany średniej wartości pojedynczego zlecenia realizowanego w systemie BlueCash przedstawia wykres nr 20.

Wykres nr 20. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r. (w zł)

Źródło: Dane Blue Media S.A.

BlueCash, jako system rozliczeń płatności natychmiastowych, umożliwia bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych przez 24 godziny na dobę. Na przestrzeni I półrocza 2019 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 62% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu 63,1%). W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 29,7%, a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 8,3% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu 8%). Rozkład zleceń w systemie BlueCash w zależności od godzin ich realizacji w okresach pięciu ostatnich półroczy przedstawiono na wykresie nr 21.

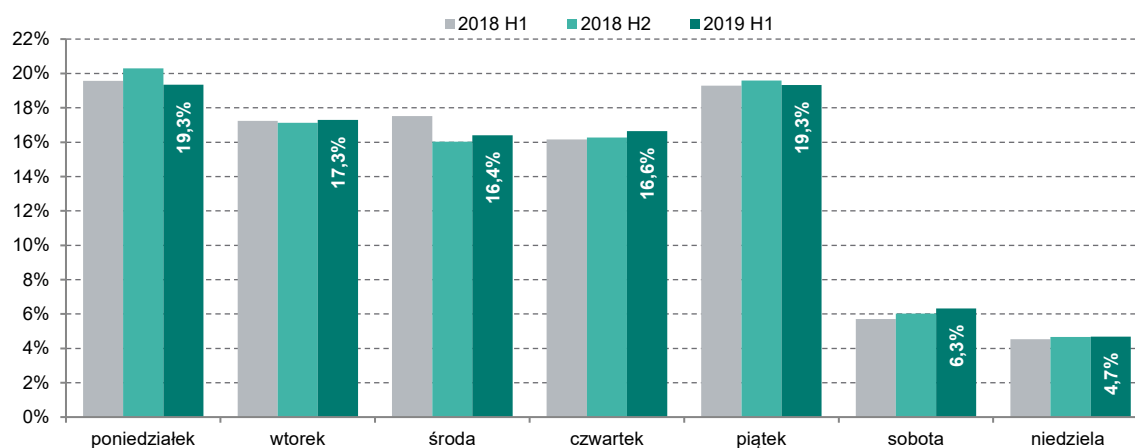
Wykres nr 21. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w kolejnych pięciu okresach półrocznych od I półrocza 2017 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

W systemie BlueCash zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W I półroczu 2019 r. najwięcej zleceń zostało rozliczonych w poniedziałki i piątki (po 19,3%). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 16,4% do 17,3%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych w dni wolne od pracy, tj. w soboty 6,3% (w poprzednim okresie było to 6%), w niedziele 4,7% (analogicznie jak w poprzedzającym półroczu). Łączna liczba zleceń realizowanych przez klientów w dni weekendowe wynosi 11% całości zleceń w systemie. Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia przedstawia wykres nr 22.

Wykres nr 22. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2018 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r., przedstawia tabela nr 8.

Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.

System BlueCash	II półrocze 2018 r.	ZMIANA	I półrocze 2019 r.
Liczba dni roboczych:	184 dni		181 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	5,443 mld	↗+13%	6,145 mld
Średnia miesięczna	907,1 mln	↗+ 13%	1.024,1 mln
Średnia dzienna	29,6 mln	↗+15%	33,9 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	4 703 381	↗+15%	5 388 369
Średnia miesięczna	783 897	↗+ 15%	898 062
Średnia dzienna	25 562	↗+16%	29 770
Średnia kwota zlecenia (zł)	1 157	↘ -1%	1 140
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	8%	↗	8,3%
w godz. 8.00 – 16.00	63,1%	↘	62%
w godz. 16.00 – 24.00	28,9%	↗	29,7%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	20,3%	↘	19,3%
wtorek	17,1%	↗	17,3%
środa	16%	↗	16,4%
czwartek	16,3%	↗	16,6%
piątek	19,6%	↘	19,3%
sobota	6%	↗	6,3%
niedziela	4,7%	→	4,7%

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Ocena funkcjonowania systemu BlueCash w I półroczu 2019 r.

System BlueCash jest systemem płatności natychmiastowych. System – podobnie jak system Express Elixir - oferuje jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. w trybie 24/7/365.

W I półroczu 2019 r. w systemie BlueCash odnotowano wzrost obrotów o 13% w porównaniu do półrocza poprzedniego. Równocześnie odnotowano wzrost liczby transakcji o 15%. Dzienna liczba transakcji zwiększyła się o 16% i osiągnęła poziom 29,8 tys. zleceń. Wartość pojedynczej transakcji wyniosła 1.140 zł. Obroty realizowane łącznie w soboty i niedziele stanowią 11% wszystkich obrotów odnotowanych w systemie BlueCash.

2.2.5. System BLIK

System BLIK⁹ jest prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. W poniższym rozdziale przedstawiono informacje o usługach płatniczych oferowanych klientom przez banki uczestniczące w systemie BLIK.

System umożliwia dokonywanie przy użyciu urządzeń przenośnych (np. telefony komórkowe oraz tablety) płatności zarówno przez internet, jak i w tradycyjnych sklepach i punktach usługowych, w komunikacji miejskiej, urzędach publicznych oraz pomiędzy użytkownikami (P2P). Usługa P2P to płatność mobilna dokonywana pomiędzy użytkownikami telefonów komórkowych. Pozwala ona na błyskawiczne przesłanie środków pieniężnych drugiej osobie bez konieczności podawania numeru rachunku bankowego, a jedynie poprzez podanie jej numeru telefonu. W celu aktywowania usługi, użytkownik systemu BLIK musi jedynie powiązać w aplikacji numer swojego telefonu z numerem rachunku bankowego.

Wykonywanie transakcji przy pomocy przenośnego urządzenia możliwe jest od dnia 9 lutego 2015 r. Korzystanie z usług możliwe jest po pobraniu aplikacji mobilnej jednego z uczestników systemu BLIK. Na koniec czerwca 2019 r. w gronie tym były Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A., Santander Bank Polska S.A., Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna, Bank Polska Kasa Opieki S.A., Getin Noble Bank S.A., Bank BGŻ BNP Paribas S.A., Credit Agricole Bank Polska S.A., SGB Bank S.A.

Na koniec czerwca 2019 r. system BLIK obejmował swoim zasięgiem:

- 11 banków (w II kwartale 2019 r. na liście uczestników od kwietnia nie ma Raiffeisen Bank Polska S.A., natomiast od maja 2019 r. dołączył SGB Bank S.A.),
- 10,6 mln użytkowników (liczba zarejestrowanych aplikacji mobilnych BLIK),
- 441,6 tys. punktów handlowo-usługowych (na przestrzeni półrocza przybyło 27,8 tys. nowych punktów),
- 484,4 tys. terminali płatniczych (na przestrzeni półrocza przybyło 70,6 tys. nowych terminali),
- 102,9 tys. sklepów internetowych (na przestrzeni półrocza przybyło 11,1 tys. nowych sklepów),
- 20,1 tys. bankomatów (na przestrzeni półrocza przybyło 0,24 tys. nowych bankomatów).

W okresie I półrocza 2019 r. w systemie BLIK:

- wykonano łącznie 89,2 mln zleceń o łącznej wartości 11,4 mld zł,
- średnio dziennie wykonano 493 tys. zleceń o łącznej wartości 63,2 mln zł,
- średnia wartość zlecenia wyniosła 128 zł.

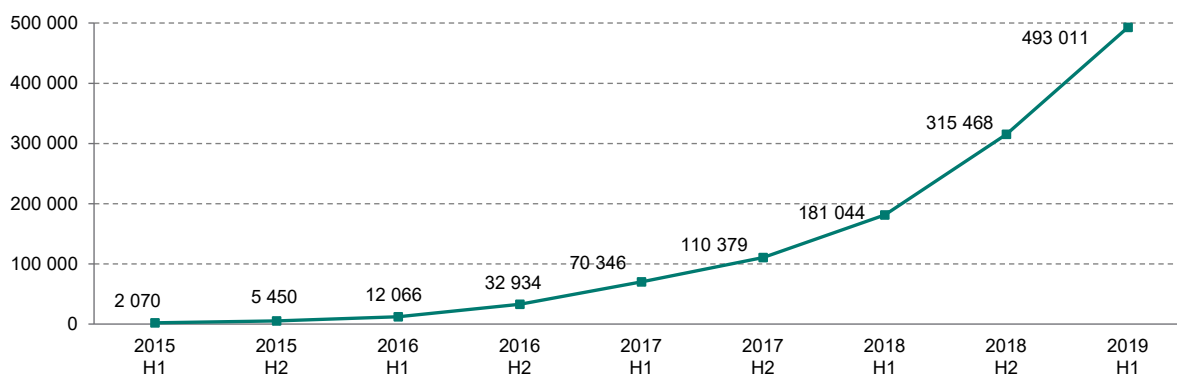
W I półroczu 2019 r. wartość zrealizowanych transakcji w systemie płatności BLIK wyniosła 11,4 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza (7,8 mld zł) nastąpił wzrost o 47%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie BLIK wyniosła 89,2 mln szt., czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza rozliczono 31,2 mln transakcji więcej (wzrost o 54%). W ślad za wzrostem łącznej liczby transakcji przetwarzanych przez system, odnotowano znaczący wzrost dziennej liczby transakcji. Średnia dzienna

---

⁹ Przez system BLIK należy rozumieć: (i) system płatności w rozumieniu ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami oraz (ii) schemat płatniczy w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych.

liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni I półrocza 2019 r. wyniosła 493 tys. (w poprzednim okresie wynosiła 315,5 tys.), co prezentuje wykres nr 23.

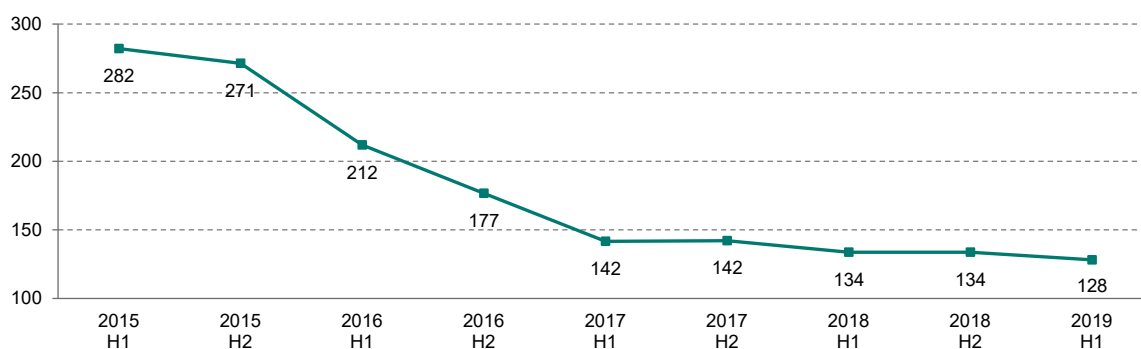
Wykres 23. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Średnia wartość pojedynczego zlecenia w I półroczu 2019 r. wyniosła 128 zł, a więc nieznacznie spadła. Wielkość średniej na przestrzeni kolejnych lat prezentuje wykres nr 24.

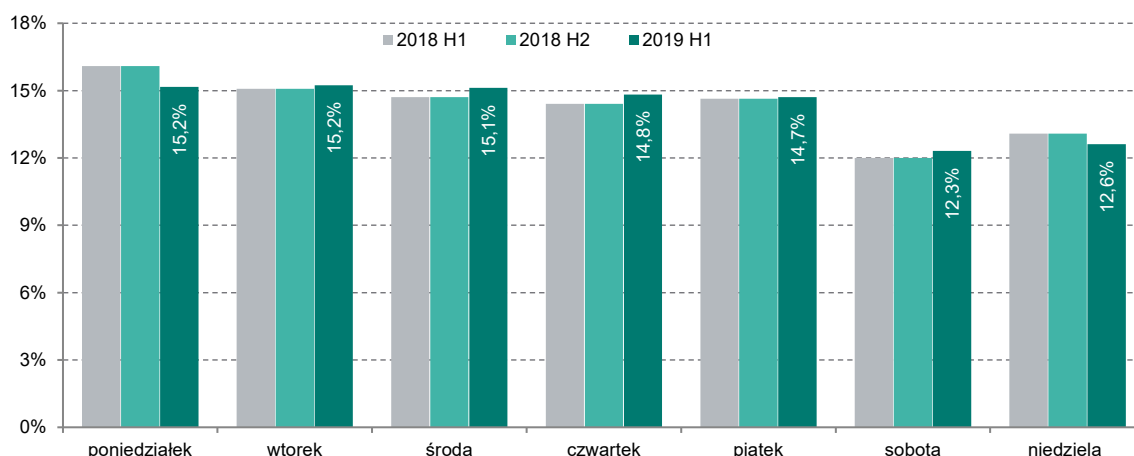
Wykres 24. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.) (w zł)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W I półroczu 2019 r. najwięcej transakcji rozliczono w poniedziałki oraz wtorki (15,2%). Pozostałe dni tygodnia były obciążone na poziomie od 14,7% do 15,1%. Na uwagę zasługuje fakt, iż liczba zleceń realizowanych w soboty wyniosła 12,3% a w niedzielę 12,6%. Zatem liczba zleceń przeprowadzanych łącznie w dwa dni weekendowe (soboty i niedzielę) to 24,9% wszystkich zleceń realizowanych w systemie, co stanowi 1/4 całości. Rozkład liczby zleceń w poszczególne dni tygodnia przedstawiono na wykresie nr 25.

Wykres nr 25. Liczba zleceń w systemie BLIK w poszczególnych dniach tygodnia w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2018 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Użytkownicy systemu BLIK najczęściej dokonują transakcji w internecie (72,3%). Zarejestrowano 64,5 mln takich transakcji (czyli aż o 21,8 mln więcej niż w poprzednim półroczu). Średnia wartość pojedynczej transakcji w internecie wyniosła 93 zł (wzrosła z poziomu 91 zł).

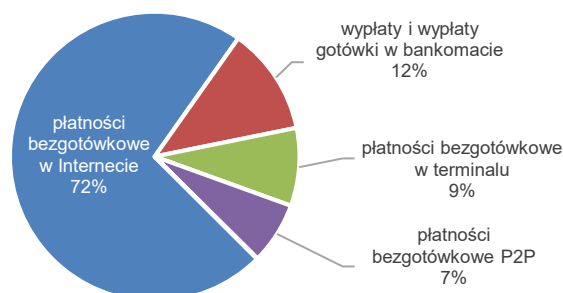
Transakcje wypłaty oraz wpłat w bankomatach znajdują się na drugim miejscu pod względem powszechności (12%). Zarejestrowano ich 10,7 mln na łączną kwotę 4,5 mld zł. Średnia wartość pojedynczej transakcji w bankomacie wyniosła 416 zł (wzrosła z poziomu 397 zł).

Bardzo znacząco wzrosła także liczba transakcji w terminalach, których odnotowano 7,8 mln (czyli o 4,4 mln transakcji więcej niż w poprzednim półroczu) na łączną kwotę 364,6 mln zł. Średnia wartość pojedynczej transakcji w terminalu wyniosła 47 zł (zmaląa z poziomu 51 zł).

Bardzo dynamicznie rośnie liczba i wartość transakcji typu P2P, które zyskują coraz większą popularność. Na przestrzeni I półrocza 2019 r. przeprowadzono ich 6,2 mln, czyli było ich o 2,7 mln transakcji więcej niż w poprzednim półroczu. Ich łączna wartość wyniosła 575 mln zł. Średnia wartość tego typu zleceń wyniosła średnio 93 zł (zmniejszyła się z poziomu 98 zł).

Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2019 r. przedstawiono na wykresie nr 26.

Wykres nr 26. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2019 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Na koniec czerwca 2019 r. liczba zarejestrowanych użytkowników w systemie przekroczyła poziom 10,6 mln, czyli była ona o 1,8 mln większa niż w grudniu 2018 r., co stanowiło wzrost o 20%. Użytkownicy aplikacji mobilnych mogą dokonywać transakcji w bankomatach, terminalach płatniczych typu POS, w sklepach internetowych, jak również transakcji typu P2P.

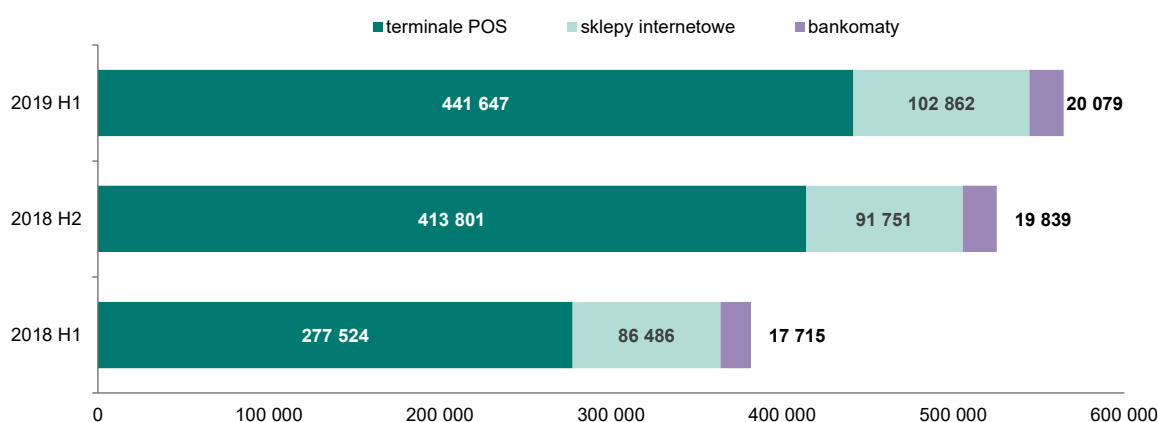
Na koniec czerwca 2019 r. było 607,3 tys. urządzeń akceptujących płatności mobilne i na przestrzeni I półrocza 2019 r. ich liczba wzrosła o 81,9 tys. (wzrost o 16%).

Na koniec czerwca 2019 r. urządzenia obsługujące płatności stanowiły:

- terminale POS – 441,6 tys. urządzeń akceptujących, tj. na przestrzeni półrocza przybyło 27,8 tys. terminali (wzrost o 6,7%),
- sklepy internetowe – 102,9 tys. podmiotów, tj. na przestrzeni półrocza przybyło 11,1 tys. podmiotów (wzrost o 12,1%),
- bankomaty – 20,1 tys. urządzeń, tj. na przestrzeni półrocza przybyło 240 bankomatów (wzrost o 1,2%).

Liczbę urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec ostatnich trzech półroczy przedstawiono na wykresie nr 27.

Wykres nr 27. Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec ostatnich trzech półroczy od I półrocza 2018 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Szczegółowe dane dotyczące wartości i liczby transakcji w systemie BLIK, jakie miały miejsce w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r. przedstawia tabela nr 9.

Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.

System płatności mobilnych BLIK	II półroczu 2018 r.	ZMIANA	I półroczu 2019 r.
Liczba dni roboczych:	184 dni		181 dni
Wartość płatności (w mln zł)			
Ogółem	7,755 mld	↗+47%	11,435 mld
Średnia miesięczna	1,29 mld	↗+47%	1,91 mld
Średnia dzienna	42,1 mln	↗+50%	63,2 mln
Liczba płatności			
Ogółem	58 046 151	↗+54%	89 235 029
Średnia miesięczna	9 674 359	↗+54%	14 872 505
Średnia dzienna	315 468	↗+56%	493 011
Średnia kwota transakcji (zł)	134	↘-4%	128
Poszczególne typy płatności:			
1) Płatności bezgotówkowe w INTERNECIE			
Wartość (zł)	3,87 mld	↗+56%	6,03 mld
Udział % w systemie BLIK	49,9%	↗	52,7%
Liczba	42,7 mln	↗+ 51%	64,5 mln
Udział % w systemie BLIK	73,6%	↘	72,3%
Średnia dzienna liczba płatności	232 221	↗+53%	356 430
Średnia wartość płatności (zł)	91	↗+3%	93
2) Wyплаты i wypłaty gotówkowe w bankomatach			
Wartość (zł)	3,37 mld	↗+32%	4,46 mld
Udział % w systemie BLIK	43,5%	↘	43,5%
Liczba	8,48 mln	↗+26%	10,7 mln
Udział % w systemie BLIK	14,6%	↘	12%
Średnia dzienna liczba wypłat	46 101	↗+29%	59 268
Średnia wartość wypłaty w bankomacie (zł)	397	↗+5%	416
3) Płatności bezgotówkowe w terminalach POS			
Wartość (zł)	173,3 mln	↗+110%	364,6 mln
Udział % w systemie BLIK	2,2%	↗	3,2%
Liczba	3 377 937	↗+ 130%	7 766 709
Udział % w systemie BLIK	5,8%	↗	8,7%
Średnia dzienna liczba płatności	18 358	↗+134%	42 910
Średnia wartość płatności (zł)	51	↘-8%	47
4) Płatności bezgotówkowe typu P2P			
Wartość (zł)	337 mln	↗+70%	574,6 mln
Udział % w systemie BLIK	4,3%	↗	5%
Liczba	3 432 095	↗+80%	6 171 308
Udział % w systemie BLIK	5,9%	↗	6,9%

Średnia dzienna liczba płatności	18 653	↗+83%	34 096
Średnia wartość płatności (zł)	98	↘-5%	93
5) Inne operacje gotówkowe w terminalu (cash back, cash advance)			
Wartość (zł)	2,27 mln	↗+121%	5 mln
Udział % w systemie BLIK	0,03%	↗	0,04%
Liczba	24 949	↗+123%	55 640
Udział % w systemie BLIK	0,04%	↗	0,06%
Średnia dzienna liczba płatności	136	↗+127%	307
Średnia wartość płatności (zł)	91	↘-1%	90

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o. oraz NBP

Ocena funkcjonowania systemu BLIK w I półroczu 2019 r.

W systemie BLIK odnotowano bardzo dynamiczny wzrost zarówno liczby (o 54%), jak i wartości (47%) przeprowadzanych transakcji. W I półroczu 2019 r. średnio dziennie wykonywanych było 493 tys. zleceń, czyli o 56% więcej niż w półroczu poprzedzającym, co jednoznacznie potwierdza rosnące zainteresowanie klientów nową formą płatności.

Ważnym wskaźnikiem jest odnotowywany systematyczny wzrost sieci akceptacji. Warto zauważyć, że na koniec czerwca 2019 r. było to 441,6 tys. punktów handlowo-usługowych akceptujących płatności BLIK. Na przestrzeni I półroczu 2019 r. sieć akceptacji płatności mobilnych została powiększona o 27,8 tys. terminali POS (wzrost o 6,7%).

Użytkownicy systemu BLIK najczęściej dokonują transakcji w internecie (72,3%). Zarejestrowano 64,5 mln takich transakcji (czyli więcej aż o 21,8 mln niż w poprzednim półroczu). Transakcje wypłaty oraz wpłat w bankomatach, tj. 10,7 mln transakcji, znajdują się na drugim miejscu pod względem powszechności (12%). Bardzo znacząco wzrosła także liczba transakcji w terminalach, których odnotowano 7,8 mln (czyli było ich ponad 2-razy więcej niż w poprzednim półroczu). Podobnie bardzo dynamicznie rośnie liczba i wartość transakcji typu P2P, które zyskują coraz większą popularność. Przeprowadzono ich 6,2 mln, czyli o 80% więcej niż w poprzednim półroczu.

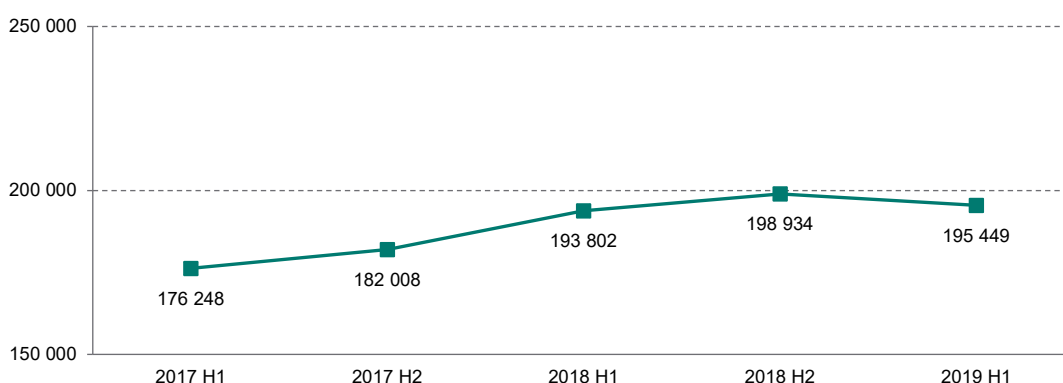
2.2.6. Krajowy System Rozliczeń

Krajowy System Rozliczeń (KSR) jest prowadzony przez spółkę First Data Polska S.A. System umożliwia kompensacyjne rozliczanie transakcji krajowych dokonywanych przy użyciu kart płatniczych oraz wymianę danych pomiędzy podmiotami funkcjonującymi na rynku kart płatniczych w Polsce. Uczestnikami systemu KSR mogą być wszystkie banki wydające karty płatnicze oraz agenci rozliczeniowi. Dostawcy usług płatniczych nieposiadający statusu banku mogą dokonywać rozliczenia transakcji w systemie jedynie za pośrednictwem banku uczestniczącego w systemie.

Na koniec czerwca 2019 r. w systemie KSR aktywnymi uczestnikami było 11 banków. Lista uczestników w porównaniu do grudnia 2018 r. nie uległa zmianie.

W I półroczu 2019 r. wartość zrealizowanych transakcji w systemie KRS wyniosła 8,4 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza odnotowano spadek o 8%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie KRS wyniosła 35,4 mln szt., czyli mniej o 1,2 mln zleceń w porównaniu do poprzedzającego półrocza (spadek o 3%). Odnotowano spadek o 2% średniej dziennej liczby transakcji, która na przestrzeni I półrocza 2019 r. wyniosła 195,4 tys., czyli mniej o 3,5 tys. zleceń niż w poprzednim okresie. Liczba zleceń rozliczanych dziennie w ostatnich pięciu półroczach prezentuje wykres nr 28.

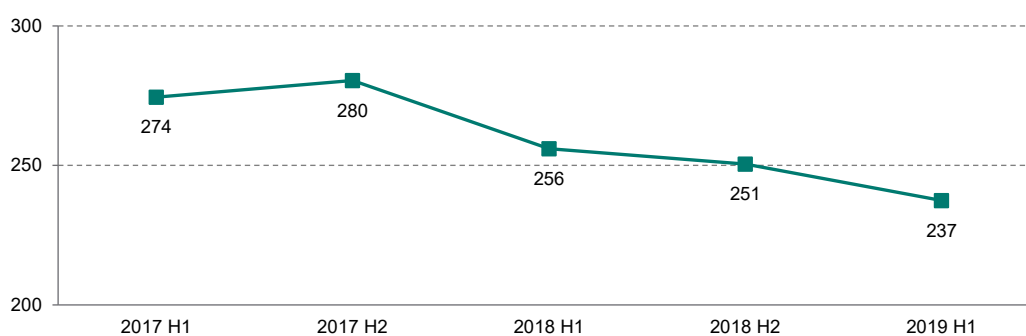
Wykres 28. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie KRS na przestrzeni ostatnich pięciu półroczy od I półrocza 2017 r.

Źródło: Dane First Data Polska S.A.

Średnia wartość pojedynczego zlecenia w I półroczu 2019 r. wyniosła 237 zł, czyli zmniejszyła się o 5% w porównaniu do poprzedzającego półrocza (251 zł). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie KRS na przestrzeni ostatnich pięciu półroczy prezentuje wykres nr 29.

Wykres 29. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie KRS na przestrzeni ostatnich pięciu półroczy od I półrocza 2017 r. (w zł)

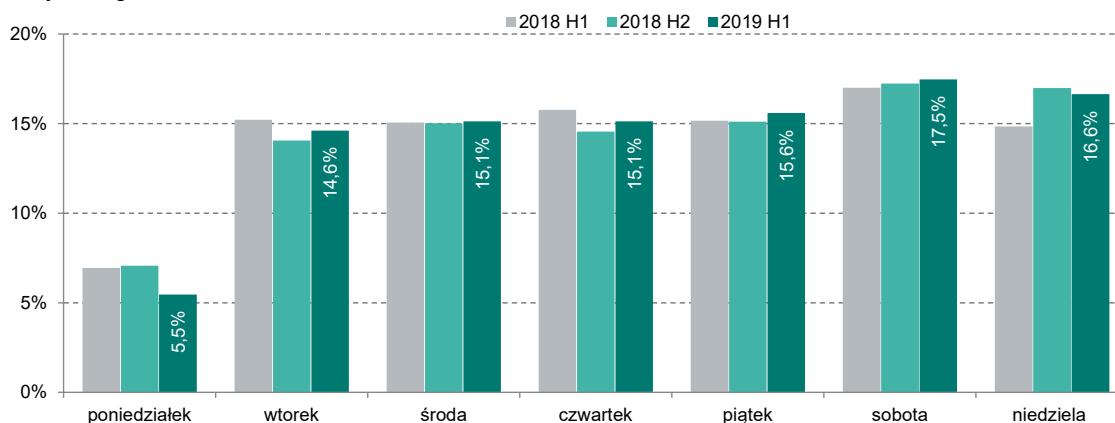
Źródło: Dane First Data Polska S.A.

W I półroczu 2019 r. w systemie KRS najwięcej transakcji zostało rozliczonych w soboty (17,5%) i w niedziele (16,6%). Warto zauważyć, iż łączna liczba zleceń w dni weekendowe (soboty i niedziele) stanowi 34,1% wszystkich zleceń w systemie, czyli ponad 1/3 całości.

Pozostałe dni tygodnia były obciążone na poziomie od 14,6% do 15,6%. Udział transakcji poniedziałkowych wynosił 5,5%. Tak jak zaobserwowano w okresach poprzednich, poniedziałek jest dniem, w którym liczba

transakcji jest 3-krotnie mniejsza niż w dni pozostałe. Rozkład liczby zleceń w poszczególnych dniach tygodnia na przestrzeni ostatnich trzech półroczy przedstawiono na wykresie nr 30.

Wykres 30. Liczba zleceń w systemie KSR w poszczególnych dniach tygodnia na przestrzeni ostatnich trzech półroczy od I półrocza 2018 r.

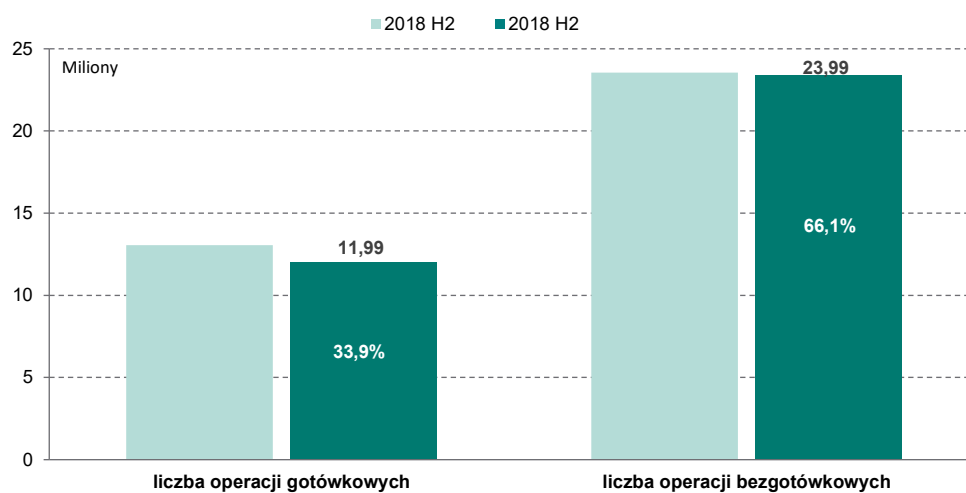
Źródło: Dane First Data Polska S.A.

W I półroczu 2019 r. w systemie KSR przeprowadzano:

- transakcje bezgotówkowe, tj. 1) płatności w terminalach POS, 2) płatności w internecie, 3) płatności w terminalach POS towarzyszące wypłacie sklepowej (*cash back*) - o łącznej liczbie 23,4 mln transakcji (czyli mniej niż w półroczu poprzedzającym o 165 tys.) oraz łącznej wartości 1,6 mld zł, a zatem średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej wynosiła 67 zł,
- transakcje gotówkowe, tj. 1) wypłaty gotówki w bankomatach, 2) wypłaty *cash advance* w terminalu POS, 3) wypłaty sklepowe (*cash back*) - o łącznej liczbie 12 mln transakcji (czyli mniej niż w półroczu poprzedzającym o 1,1 mln) oraz łącznej wartości 6,8 mld zł, zatem średnia wartość pojedynczej transakcji gotówkowej wynosiła 569 zł.

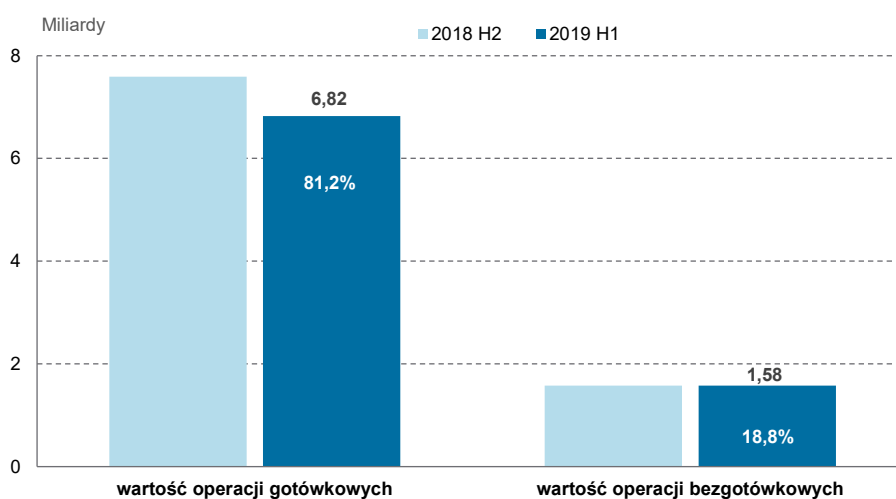
Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie KSR według odnotowanej liczby w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r. przedstawiono na wykresie nr 31.

Wykres 31. Liczba oraz udział % transakcji gotówkowych i bezgotówkowych przeprowadzonych w systemie KSR w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.

Źródło: Dane First Data Polska S.A.

Wykres 32. Wartość oraz udział % transakcji gotówkowych i bezgotówkowych przeprowadzonych w systemie KSR w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.

Źródło: Dane First Data Polska S.A.

Szczegółowe dane dotyczące wartości i liczby transakcji w systemie KSR, jakie miały miejsce w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r., przedstawia tabela nr 10.

Tabela nr 10. Wartość i liczba zleceń w systemie KSR w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.

System KSR	II półrocze 2018 r.	ZMIANA	I półrocze 2019 r.
Liczba dni roboczych:	184 dni		181 dni
Wartość płatności (w mln zł)			
Ogółem	9,17 mld	↘ - 8%	8,4 mld
Średnia miesięczna	1,5 mld	↗ + 8%	1,4 mld
Średnia dzienna	49,8 mln	↘ - 7%	46,4 mln
Liczba płatności			
Ogółem	36 603 913	↘ - 3%	35 376 313
Średnia miesięczna	6 100 652	↘ - 3%	5 896 052
Średnia dzienna	198 934	↘ - 3%	195 449
Średnia kwota transakcji (zł)	251	↘ - 3%	237
Poszczególne typy płatności:			
1) Operacje gotówkowe (wyплаты w bankomacie, wyплаты w terminalu, cash back)			
Wartość (w mln zł)	7,59 mld	↘ - 3%	6,82 mld
Udział % w systemie KSR	82,8%	↘	81,2%
Liczba	13 055 206	↘ - 3%	11 993 059
Udział % w systemie KSR	35,7%	↘	33,9%
Średnia dzienna liczba płatności	70 952	↘ - 3%	66 260
Średnia wartość płatności	582	↘ - 3%	569
2) Operacje bezgotówkowe (płatności w terminalu, cash advance, cash back)			
Wartość (w mln zł)	1,58 mld	→	1,57 mld
Udział % w systemie KSR	17,2%	↗	18,7%
Liczba	23 548 707	↘ - 3%	23 383 254
Udział % w systemie KSR	64,3%	↗	66,1%
Średnia dzienna liczba płatności	127 982	↘ - 3%	129 189
Średnia wartość płatności	67	↘ - 3%	67
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	7,1%	↘	5,5%
wtorek	14%	↗	14,6%
środa	15%	↗	15,1%
czwartek	14,5%	↗	15,1%
piątek	15,1%	↗	15,6%
sobota	17,2%	↗	17,5%
niedziela	17%	↘	16,6%

Źródło: Dane First Data Polska S.A. oraz NBP

Ocena funkcjonowania systemu KSR w I półroczu 2019 r.

W systemie KSR odnotowano zmniejszenie liczby przeprowadzanych transakcji (spadek o 3%) przy równoczesnym zmniejszeniu wartości (spadek o 8%). W I półroczu 2019 r. średnio dziennie wykonywanych było 195,4 tys. zleceń (spadek o 2%).

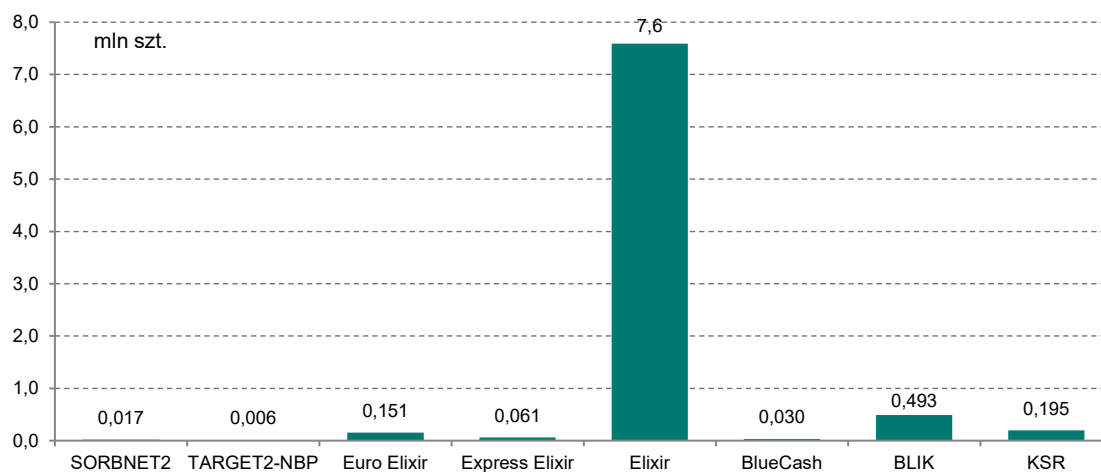
W systemie KSR zostały zrealizowane w przeważającej części (66%) transakcje bezgotówkowe, tj. płatności w terminalach POS oraz wypłaty sklepowe (*cash back*). Zarejestrowano ich 23,4 mln transakcji (tj. mniej o 165 tys. transakcji niż w poprzednim półroczu). Natomiast transakcje gotówkowe, tj. wypłaty gotówki w bankomatach, wypłaty w terminalu typu cash advance oraz wypłaty sklepowe (*cash back*), stanowiły 34% wszystkich transakcji. Zarejestrowano ich 12 mln (tj. mniej o 1,1 mln transakcji niż w poprzednim półroczu).

Pod względem wartości, zdecydowanie dominowały transakcje gotówkowe opiewające na łączną kwotę 6,8 mld zł (81,3%), a transakcje bezgotówkowe wyniosły 1,6 mld zł (18,7%).

2.3. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia

Na wykresie nr 33 przedstawiono średnią dzienną liczbę zleceń realizowanych w systemach płatności w I półroczu 2019 r.

Wykres nr 33. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w I półroczu 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Średnią wartość zlecenia płatniczego rozliczanego w systemach w I półroczu 2019 r. przedstawiono na wykresie nr 34.

Wykres nr 34. Średnia wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I półroczu 2019 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Podsumowanie

W I półroczu 2019 r. na rynku polskim funkcjonowało osiem głównych systemów płatności. Największe wzrosty średniej dziennej liczby realizowanych zleceń odnotowano w systemie BlueCash, w systemie Express Elixir oraz w systemie BLIK. W I półroczu 2019 r., w stosunku do II półrocza 2018 r., średnia dzienna liczba realizowanych zleceń płatniczych w tych systemach wzrosła odpowiednio o 16%, 47% i 56%.

W I półroczu 2019 r. w systemie Euro Elixir (prowadzącym rozliczenia w euro) odnotowano wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 11,9%. Podobnie było w systemie Elixir (prowadzącym rozliczenia w złotych) odnotowano wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 3,9%.

W systemie KSR umożliwiającym kompensacyjne rozliczanie transakcji krajowych dokonywanych przy użyciu kart płatniczych, odnotowano spadek średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 3%.

Analizując dane dotyczące polskich systemów RTGS w minionym półroczu, w systemie SORBNET2, tj. systemie wysokokwotowym, w którym przeprowadzane są rozrachunki międzybankowe w złotych, zanotowano wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 0,1%. Natomiast w systemie TARGET2-NBP, przeprowadzającym rozrachunek w euro, odnotowano spadek średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 0,3%.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2018 r. i w I półroczu 2019 r. przedstawiono w tabeli nr 11.

Tabela nr 11. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2018 r. i w I półroczu 2019 r.

Systemy płatności	II połowa 2018 r.	ZMIANA	I połowa 2019 r.
Elixir	7,31 mln	↑ 3,9%	7,59 mln
BLIK	315.468	↑ 56%	493.011
KSR	198.934	↓-3%	195.449
Euro Elixir	134.575	↑ 11,9%	150.649
Express Elixir	41.581	↑ 47%	61.189
BlueCash	25.562	↑ 16%	29.770
SORBNET2	17.107	↑ 0,1%	17.118
TARGET2-NBP	6.425	↓-0,3%	6.404

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Analizując dane dotyczące systemów detalicznych, spadki średniej wartości realizowanego zlecenia, odnotowano we wszystkich systemach (tj. w Express Elixir, BLIK, Elixir, KSR, Euro Elixir i BlueCash). W I półroczu 2019 r., w stosunku do II półrocza 2018 r., średnia wartość realizowanego zlecenia płatniczego w systemach tych zmalała odpowiednio o 20%, 4%, 3,3%, 3%, 1,8% i 1%.

W zakresie danych statystycznych dotyczących polskich systemów RTGS, w minionym półroczu w systemie SORBNET2 odnotowano niewielki spadek średniej wartości realizowanego zlecenia o 0,8%. Natomiast w systemie TARGET2-NBP średnia wartość realizowanego zlecenia wzrosła o 13,9%.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2018 r. i I półroczu 2019 r. przedstawiono w tabeli nr 12.

Tabela nr 12. Porównanie średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2018 r. i I półroczu 2019 r.

Systemy płatności	II połowa 2018 r.	ZMIANA	I połowa 2019 r.
SORBNET2 (zł)	18,2 mln	↓-0,8%	18,1 mln
TARGET2-NBP (euro)	930 tys.	↑ 13,9%	1,06 mln
Euro Elixir (euro)	5.759	↓-1,8%	5.656
Elixir (zł)	2.960	↓-3,3%	2.861
Express Elixir (zł)	2.206	↓-20%	1.763
BlueCash (zł)	1.157	↓-1%	1.140
KSR (zł)	251	↓-3%	237
BLIK (zł)	134	↓-4%	128

Źródło: Opracowanie własne, DSP

3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

Na koniec I półrocza 2019 r. w Polsce istniało 5 systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych:

1. dwa systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.:
  - system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot zorganizowany),
  - system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot niezorganizowany),
2. system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez KDPW S.A.,
3. system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzony przez NBP,
4. system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych IRGiT SRF prowadzony przez Izbę Rozliczeniową Giełd Towarowych S.A. (IRGiT S.A.), który w ocenianym okresie nie rozpoczął jeszcze działalności operacyjnej.

3.1. Grupa KDPW

3.1.1. Systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.

W I półroczu 2019 r. nastąpiła niewielka zmiana w funkcjonowaniu systemów prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. polegająca na ich dostosowaniu do wprowadzanych przez GPW S.A. zmian precyzji prezentacji kursów notowań instrumentów finansowych. Począwszy od dnia 4 marca 2019 r., zmieniły się nazwy oraz zawartość niektórych komunikatów xml kierowanych do uczestników KDPW_CCP S.A., w szczególności w zakresie informacji o kursie rozliczeniowym i cenie rozliczeniowej kontraktów terminowych lub kursie, po jakim została zawarta transakcja w papierach wartościowych, a także wartości zabezpieczeń wniesionych do KDPW_CCP S.A.

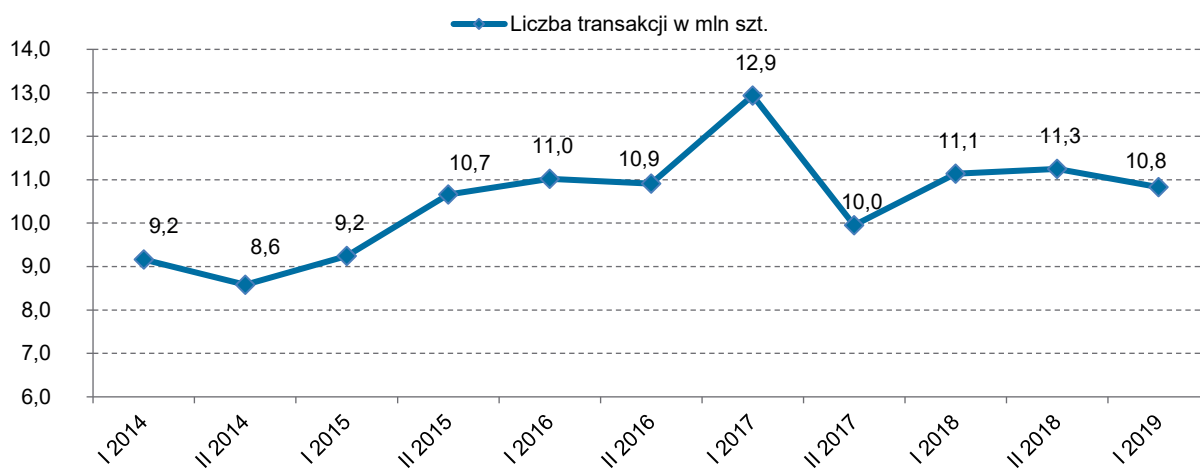
Dane statystyczne

Według stanu na dzień 30 czerwca 2019 r. w systemach rozliczeń, prowadzonych przez KDPW_CCP S.A., uczestniczyły 43 podmioty (tak jak w poprzednim półroczu).

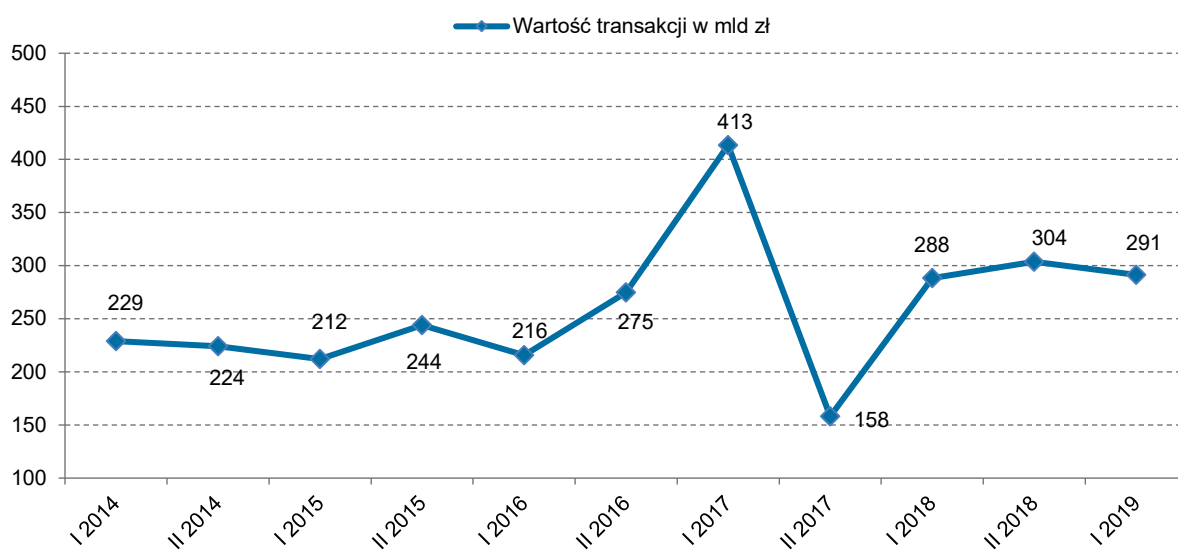
W omawianym okresie w systemach rozliczeń prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. przetworzono 10.825 tys. transakcji o wartości 291,4 mld zł (w II półroczu 2018 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 11.250 tys. transakcji oraz 303,7 mld zł). W stosunku do poprzedniego półrocza, oznacza to spadek liczby transakcji o 3,8% oraz wartości transakcji o 4,1%.

Analizując powyższe dane, należy zauważyć, że po znaczącym wahaniu zarówno liczby, jak i wartości transakcji między II półroczem 2016 r. a I półroczem 2018 r. obie zmienne utrzymały się na stabilnym poziomie w I półroczu 2019 r.

Na wykresie nr 35 i 36 przedstawiona została liczba i wartość rozliczonych przez systemy KDPW_CCP S.A. transakcji w podziale na okresy półroczne.

Wykres nr 35. Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2014 – 2019

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Wykres nr 36. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2014 – 2019

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

3.1.2. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych

W I półroczu 2019 r. najistotniejsze zmiany w funkcjonowaniu systemu rozrachunku prowadzonego przez KDPW S.A. dotyczyły: rozszerzenia z dniem 13 marca działalności w typie uczestnictwa „reprezentant”¹⁰. Wykonywanie działalności w tym typie uczestnictwa zostało rozszerzone do rozrachunku transakcji zawieranych przez innych uczestników bezpośrednich. Dotychczas mógł on działać wyłącznie w odniesieniu do transakcji zawieranych przez podmioty niebędące uczestnikami bezpośrednimi.

Z punktu widzenia rozwoju systemu płatniczego w pierwszym półroczu 2019 r. prowadzono prace mające na celu umożliwienie:

- realizacji nowego zadania KDPW S.A. dotyczącego nałożonego ustawą obowiązku dematerializacji i rejestracji w centralnym depozycie obligacji, listów zastawnych, które nie są przedmiotem oferty publicznej i nie są dopuszczone do obrotu zorganizowanego, oraz certyfikatów inwestycyjnych emitowanych przez zamknięte fundusze inwestycyjne z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto począwszy od dnia 1 lipca 2019 r., KDPW S.A. będzie gromadzić i udostępniać do wiadomości publicznej informacje nt. wielkości emisji tych rodzajów papierów wartościowych, terminów wypłat świadczeń oraz zakresu i terminowości realizacji zobowiązań emitentów wobec osób uprawnionych.
- obsługi głosowania na walnym zgromadzeniu przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, której pełne wdrożenie planowane było na wrzesień 2019 r.

Dane statystyczne

Według stanu na dzień 30 czerwca 2019 r. w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. uczestniczyły 64 podmioty (tak jak w poprzednim półroczu), w tym 37 banków.

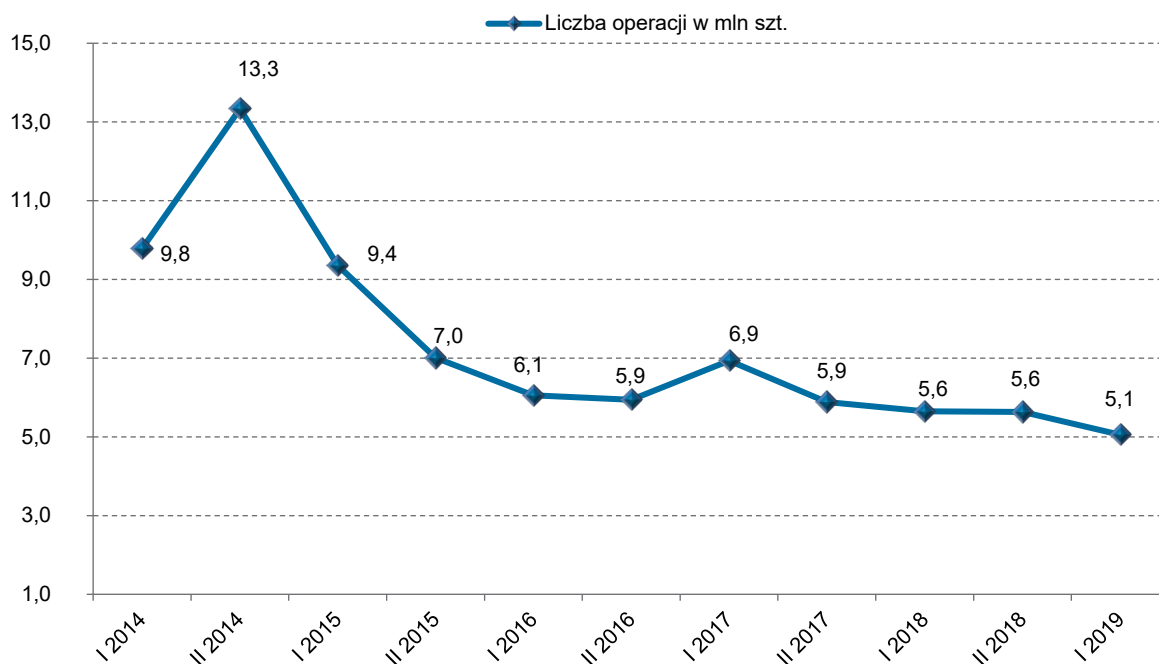
W omawianym okresie w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. zostało zaewidencjonowanych 5.002 tys. operacji o łącznej wartości 6.440,6 mld zł (w II półroczu 2018 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 5.637 tys. operacji oraz 5.945,8 mld zł). W stosunku do poprzedniego półrocza, oznacza to, iż nastąpił kolejny spadek liczby operacji o 10% przy jednoczesnym wzroście wartości o 8%.

---

¹⁰ Reprezentant jest stroną rozrachunków transakcji zawieranych przez podmiot reprezentowany w szczególności na rynku regulowanym lub w alternatywnym systemie obrotu, oraz prowadzi dla podmiotu reprezentowanego rachunek papierów wartościowych, w związku z którym w Krajowym Depozycie prowadzone jest dla niego konto depozytowe.

Na wykresach nr 37 i 38 przedstawiona została liczba oraz wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w podziale na okresy półroczne.

Wykres nr 37. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2014 – 2019¹¹

Źródło: Dane KDPW S.A.

¹¹ Na początku II półrocza 2014 r. zostały wprowadzone nowe funkcjonalności zmieniające strukturę operacji, co spowodowało złożoność porównania danych, a wynika to z faktu, że poszczególne funkcjonalności mają inny wpływ na strukturę operacji, mianowicie: nowacja w KDPW_CCP S.A. spowodowała wzrost liczby instrukcji rozrachunkowych przekazywanych do KDPW S.A., netting w papierach wartościowych wpłynął na spadek tych instrukcji, podczas gdy rozrachunek w częściach doprowadził do wzrostu liczby operacji w KDPW S.A.

W przypadku operacji zawartych do dnia 3 sierpnia 2014 r. włącznie, dane odpowiadają:

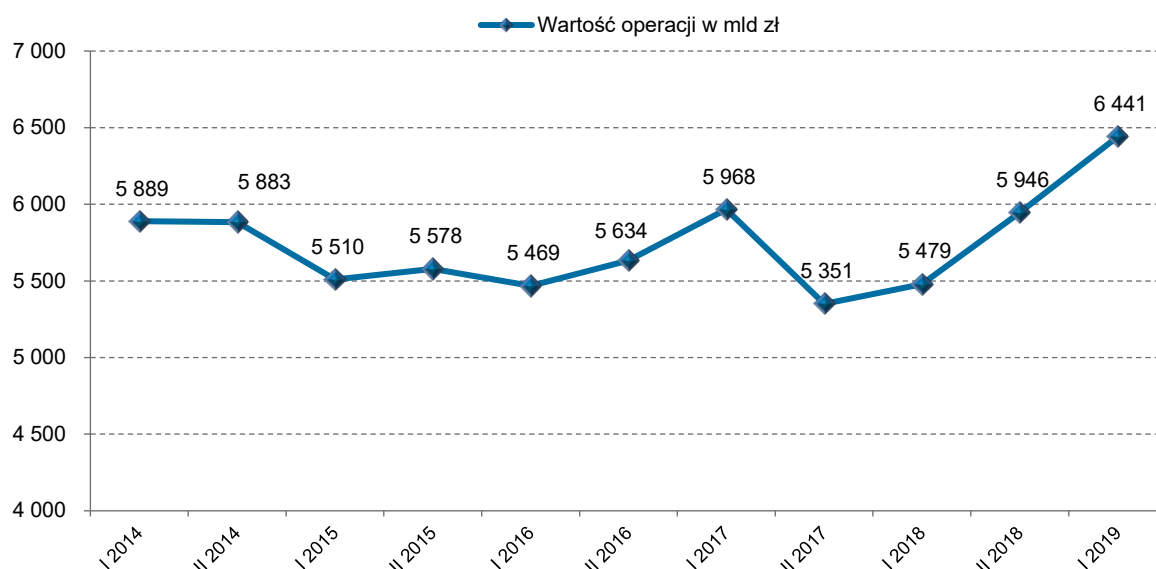
- transakcjom, przelewom potransakcyjnym i innym operacjom liczoną jednokrotnie, niezależnie od rodzaju rynku;
- zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw_stream w przypadku transakcji nierozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A.;
- połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw_stream w przypadku transakcji i operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku kasowym i terminowym.

W przypadku operacji zawartych od dnia 4 sierpnia 2014 r. włącznie, dane odpowiadają:

- zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw_stream w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku kasowym, jak i operacji nierozliczanych w drodze nowacji;
- połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw_stream w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku terminowym.

Oznacza to, iż przy zliczaniu operacji na rynku kasowym uwzględniana jest KDPW_CCP S.A. jako strona transakcji, czyli prezentowane są wszystkie zapisy ewidencyjne, gdzie stroną operacji na rynku kasowym (po stronie kupna lub po stronie sprzedaży) jest KDPW_CCP S.A.

Wykres nr 38. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2014 – 2019

Źródło: Dane KDPW S.A.

3.2. System SKARBNET4

W I półroczu 2019 r. nie wystąpiły żadne istotne zmiany w funkcjonowaniu systemu rozrachunku papierów wartościowych prowadzonym przez NBP. Z punktu widzenia rozwoju systemu płatniczego, w dniu 27 maja 2019 r. została wdrożona nowa funkcjonalność w systemie SKARBNET4, umożliwiająca dokonanie automatycznego zablokowania na rachunku bieżącym banku w systemie SORBNET2 środków z wykupu bonów pieniężnych NBP stanowiących zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty na fundusz gwarancyjny i fundusz przymusowej restrukturyzacji, objętych z tego tytułu nieodwołalną blokadą na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

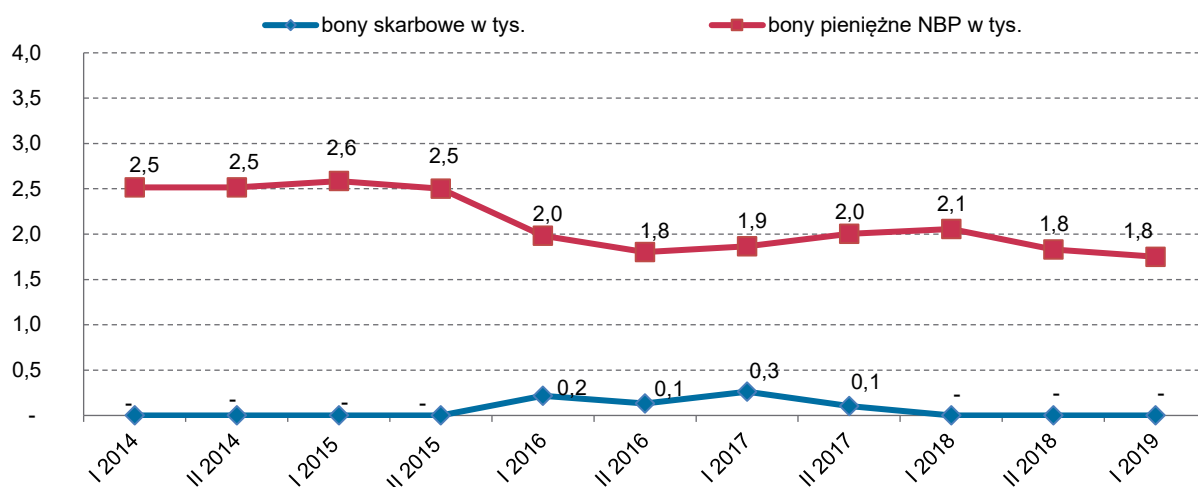
Według stanu na dzień 30 czerwca 2019 r. w systemie SKARBNET4 uczestniczyło 40 podmiotów rozliczających bony skarbowe i 39 podmiotów rozliczających bony pieniężne (tak jak w poprzednim półroczu).

W omawianym okresie, w systemie SKARBNET4 przetworzono łącznie 1.751 szt. transakcji bonami pieniężnymi NBP na kwotę 4.562,8 mld zł (w II półroczu 2018 r. przetworzono 1.831 szt. transakcji o wartości 4.979,8 mld zł). Oznacza to, iż nastąpił spadek zarówno liczby (o 4,4%), jak i wartości (o 8,4%) przetworzonych transakcji bonami pieniężnymi NBP.

W I półroczu 2019 r. (podobnie jak w II półroczu 2018 r.) nie dokonano żadnej transakcji bonami skarbowymi.

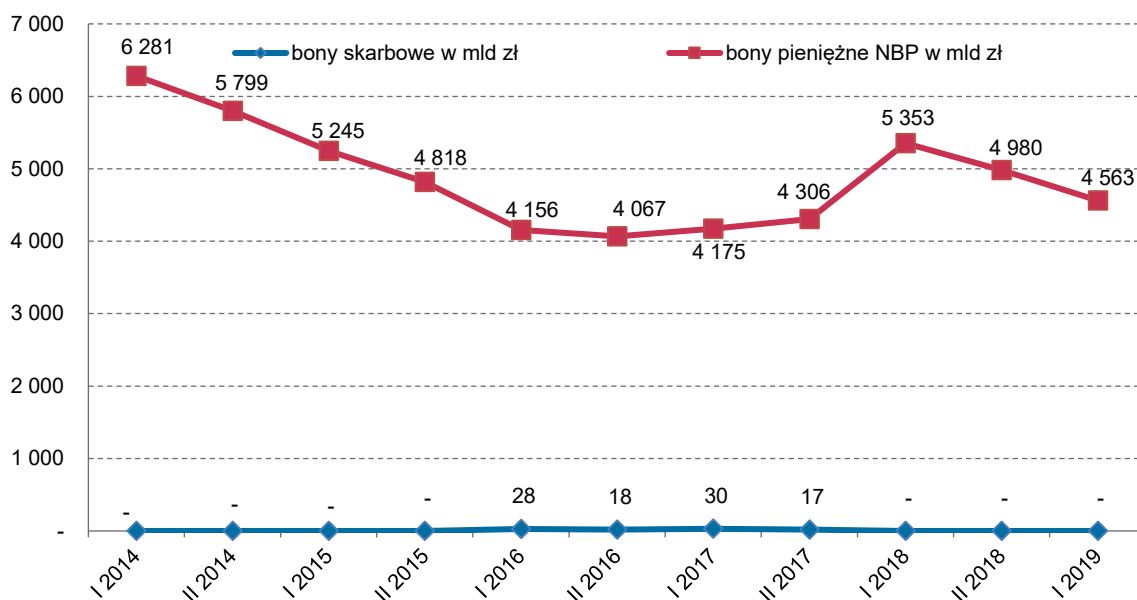
Na wykresach nr 38 i 40 przedstawiona została liczba oraz wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzona w systemie SKARBNET4 w podziale na okresy półroczne.

Wykres nr 39. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2014–2019 (w systemie RPW do dnia 12 kwietnia 2015 r. i w systemie SKARBNET4 od dnia 13 kwietnia 2015 r.)

Źródło: Dane DOK NBP

Wykres nr 40. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2014–2019 (w systemie RPW do dnia 12 kwietnia 2015 r. i w systemie SKARBNET4 od dnia 13 kwietnia 2015 r.)

Źródło: Dane DOK NBP

Analizując powyższe dane, w zakresie wartości transakcji bonami pieniężnymi NBP, można zauważyć, że po utrzymującym się przez kilka okresów trendzie spadkowym (od I półrocza 2014 r. do II półrocza 2016 r.) oraz

po stabilizacji zaobserwowanej w całym 2017 r., wystąpiło lekkie odbicie w I połowie 2018 r., a następnie od II półrocza 2018 r. odnotowano kolejne spadki.

3.3. IRGIT SRF

W omawianym okresie w systemie IRGiT SRF nie przetworzono żadnych transakcji. Wynika to z faktu, iż na Rynku Instrumentów Finansowych rozliczanym przez IRGiT S.A. nie zostały zawarte żadne transakcje, które Izba mogłaby rozliczyć. W I półroczu 2019 r. KNF zatwierdziła zmiany w Regulaminie Izby Rozliczeniowej i Rozrachunkowej oraz w Regulaminie Funduszu Gwarancyjnego Izby Rozliczeniowej i Rozrachunkowej IRGiT związane z prowadzonymi w Spółce pracami nad przygotowaniem do świadczenia usług w zakresie rozliczania i rozrachunku transakcji na uprawnienia do emisji CO₂, zawieranych na Rynku Instrumentów Finansowych prowadzonym przez TGE oraz kontraktach terminowych na prawa majątkowe wynikające ze świadectw pochodzenia OZE, zawieranych na zorganizowanej platformie obrotu (OTF), którą TGE planuje uruchomić po uzyskaniu stosownego zezwolenia.

Dane statystyczne

Według stanu na dzień 30 czerwca 2019 r. w systemie IRGiT SRF uczestniczyły 3 podmioty, podobnie jak to miało miejsce na koniec grudnia 2018 r.

W omawianym okresie w systemie IRGiT SRF nie przetworzono żadnych transakcji. Wynika to z faktu, iż na Rynku Instrumentów Finansowych rozliczanym przez Izbę prowadzoną przez spółkę IRGiT S.A., nie zostały zawarte żadne transakcje, które Izba mogłaby rozliczyć¹².

Ocena funkcjonowania systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych w I półroczu 2019 r.

W I półroczu 2019 r. na rynku polskim funkcjonowało w sumie 5 systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych (przy czym jeden¹³ nie rozliczył żadnej transakcji). Należy zwrócić uwagę, iż w ramach 4 aktywnych systemów w minionym półroczu poziom transakcji przetworzonych w krajowych systemach rozliczeń i systemach rozrachunku papierów wartościowych był zbliżony do poziomu z poprzednich okresów przy jednoczesnym niewielkim wzroście ich wartości.

---

¹² W związku z wykluczeniem przez Towarową Giełdę Energii (TGE) z obrotu na Rynku Instrumentów Finansowych instrumentów terminowych o terminach zapadalności wykraczających poza listopad 2017 r. oraz zawieszeniem na czas nieokreślony wprowadzania kolejnych serii instrumentów, zgodnie z programem kontraktów terminowych na indeks TGe24 cen energii elektrycznej określany na Rynku Dnia Następnego TGE, od dnia 1 grudnia 2017 r. IRGiT S.A. zawiesiła procesy rozliczeniowe w zakresie działalności izby rozliczeniowej i rozrachunkowej na rynku finansowym.

¹³ IRGiT SRF nie obsługiwał żadnego rynku, ponieważ notowania na rozliczanym Rynku Instrumentów Finansowych prowadzonym przez TGE zostały zawieszono w związku z koniecznością dostosowania Towarowej Giełdy Energii do wymogów MiFID II.

4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego

4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze

Do instytucji świadczących usługi płatnicze należą przede wszystkim banki, które, zgodnie z przepisami ustawy – Prawo bankowe, prowadzą rachunki bankowe i świadczą ww. usługi w najszerszym możliwym zakresie.

Pozostałe instytucje świadczące usługi płatnicze to w szczególności:

- spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK-i), działające na podstawie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z dnia 5 listopada 2009 r.¹⁴, które od października 2012 r. objęte zostały nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego; z prowadzonych przez nie rachunków pieniężnych zarówno osoby fizyczne, jak i prawne mogą dokonywać rozliczeń w drodze bezgotówkowej, a niektóre kasy oferują również swoim członkom debetowe karty płatnicze.
- agenci rozliczeniowi, których działalność została, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt. 5 ustawy o usługach płatniczych, uznana za usługę płatniczą. Nadzór nad działalnością agentów rozliczeniowych pełni KNF we współpracy z Prezesem NBP.
- pozostałe krajowe instytucje płatnicze, oferujące różne usługi płatnicze, m.in. prowadzenie rachunków płatniczych, realizację przelewów lub poleceń zapłaty z wyłączeniem przyjmowania depozytów. Działalność krajowej instytucji płatniczej prowadzona jest po uzyskaniu zezwolenia od KNF.
- pośrednicy finansowi, wykonujący usługę przyjmowania wpłat gotówkowych na rachunki bankowe, działają na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. Podmioty te mogą działać jako instytucje płatnicze na podstawie zezwolenia wydanego przez KNF lub jako biura usług płatniczych, jeżeli miesięczna wartość wykonanych transakcji nie przekracza równowartości 500 tys. euro. Działalność biur usług płatniczych prowadzona jest na podstawie wpisu do rejestru Komisji Nadzoru Finansowego. Podmioty te mają obowiązek zabezpieczenia środków pieniężnych otrzymywanych od użytkowników poprzez polisę lub gwarancję bankową.
- zagraniczne instytucje płatnicze, czyli podmioty, które w pozostałych krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) uzyskały licencję na świadczenie usług płatniczych i na podstawie tzw. jednolitego paszportu mogą świadczyć takie usługi również w innych krajach EOG.
- Poczta Polska S.A. wykonująca, na podstawie ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska”¹⁵ oraz zgodnie ze statutem Spółki, niektóre czynności bankowe, spośród których najważniejszą i najpowszechniejszą jest przyjmowanie wpłat na rachunki bankowe. Poza tym popularną usługą jest przekaz pocztowy, czyli przekazanie gotówki od wpłacającego do odbiorcy. Ponadto, w placówkach Poczty Polskiej S.A. są świadczone usługi bankowe Banku Pocztowego S.A., którego głównym akcjonariuszem jest Poczta Polska S.A.

---

¹⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 2065 z późn. zm.

¹⁵ Dz. U. UE L 2164.

- instytucje realizujące przekazy pieniężne (np. Western Union, MoneyGram), wykonujące usługi przekazania gotówki w różnych walutach, najczęściej w obrocie międzynarodowym, ale niektóre świadczą również usługi w zakresie przekazów krajowych.
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który, będąc dostawcą usług płatniczych jako organ administracji publicznej na podstawie art. 4 ust. 2 pkt 8 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, umożliwia każdemu płatnikowi opłacenie kilku składek łącznie w formie jednego przelewu (np. na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych) na prowadzone przez siebie rachunki płatnicze płatników.

Wykaz numerów i identyfikatorów instytucji świadczących usługi płatnicze, takich jak banki i niebankowi dostawcy usług płatniczych prowadzący rachunki płatnicze i uczestniczący w systemach płatności, w tym informacja o numerach rozliczeniowych oraz o danych identyfikujących te instytucje, dostępny jest na stronie internetowej www.ewib.nbp.pl.

4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek

Według danych Komisji Nadzoru Finansowego w I półroczu 2019 r. liczba banków komercyjnych zmniejszyła się o 1 do poziomu 31 oraz spadła liczba banków spółdzielczych działających na terenie kraju o 4 banki, tj. do poziomu 545. Liczba oddziałów instytucji kredytowych wzrosła o 1, tj. do poziomu 32 oddziałów.

Zanotowano spadek oddziałów banków z 6.266 na koniec grudnia 2018 r. do 5.996 na koniec czerwca 2019 r., tj. o 4,3%. Nastąpił także spadek liczby placówek i filii bankowych z 3.655 do 3.601, czyli o 1,5%.

Pozostałe dane za I półrocze 2019 r. wykazują w porównaniu do II półrocza 2018 r.:

- spadek liczby placówek spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych o 13,5% (z 875 do 757),
- spadek placówek Poczty Polskiej o 0,6% (z 7.047 do 7.007),
- spadek liczby podmiotów KIP (Krajowe Instytucje Płatnicze) o 7% (z 43 do 40),
- spadek liczby instytucji BUP (Biura Usług Płatniczych) o 6,7% (z 1.403 do 1.309).

W omawianym półroczu wystąpił spadek liczby instytucji świadczących usługi płatnicze z 2.045 do 1.944 (spadek o 4,9%) oraz spadek liczby placówek z 17.843 do 17.361 (spadek o 2,7%).

Liczbę podmiotów świadczących wybrane podstawowe usługi płatnicze i ich placówek wg stanu na koniec grudnia 2018 r. i czerwca 2019 r. przedstawia tabela nr 13.

Tabela nr 13. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec grudnia 2018 r. i czerwca 2019 r.

Banki, SKOK-i, placówki Poczty Polskiej oraz pośrednicy finansowi	XII 2018	VI 2019
Liczba banków i oddziałów instytucji kredytowych		
Liczba banków komercyjnych	32	31
Liczba banków spółdzielczych	549	545
Liczba oddziałów instytucji kredytowych	31	32
Sieć bankowa		
Liczba oddziałów w kraju	6 266	5 996
Liczba filii, ekspozytur i innych placówek obsługi klienta w kraju	3 655	3 601
SKOK-i		

Liczba instytucji	29	26
Liczba placówek	875	757
Poczta Polska		
Liczba instytucji	1	1
Liczba placówek	7 047	7 007
Krajowe Instytucje Płatnicze		
Liczba instytucji	43	40
w tym:		
Liczba podmiotów świadczących usługę acquiringu	26	25
Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze (inne niż acquiring)	7	6
Liczba podmiotów świadczących wyłącznie usługę przekazu pieniężnego	10	9
Biura Usług Płatniczych		
Liczba instytucji*	1 403	1 309
RAZEM		
Liczba instytucji	2 045	1 944
Liczba placówek**	17 843	17 361

*wg. Raportu KNF (Informacja o sytuacji KIP i BUP)
**Suma liczby placówek nie obejmuje placówek KIP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KNF, Poczty Polskiej, SKOK

Dynamiczny rozwój technologiczny oraz duża otwartość polskiego społeczeństwa i instytucji finansowych na innowacje spowodowały, że na rynku polskim banki znacząco zwiększyły liczbę swoich placówek bez obsługi kasowej. Z dostępnych danych wynika, że na koniec I półrocza 2019 r., 10 banków prowadziło 253 oddziały bezgotówkowe¹⁶. Zamiast obsługi kasowej wpłaty i wypłaty gotówki były jednak możliwe w tych oddziałach za pośrednictwem umiejscowionych w nich wpłatomatów i bankomatów (w tym bankomatów z funkcją wpłaty gotówki).

4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe

Dane przekazane do NBP przez podmioty przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe za I półrocze 2019 r. pokazują, że na koniec czerwca 2019 r. funkcjonowało 850 takich podmiotów, które dysponowały siecią 34.288 punktów. W I półroczu 2019 r. wystąpił wzrost liczby pośredników o 30 i wzrost liczby placówek o 936. W I półroczu 2019 r. pośrednicy przyjęli 38,3 mln wpłat gotówkowych o łącznej wartości 6,9 mld zł, co oznacza spadek liczby transakcji w porównaniu do II półrocza 2018 r. o 2,5% oraz spadek wartości transakcji o 1%. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące pośredników finansowych w zakresie wpłat na rachunki bankowe od 2013 roku prezentuje tabela nr 14 oraz wykresy nr 41, 42 i 43.

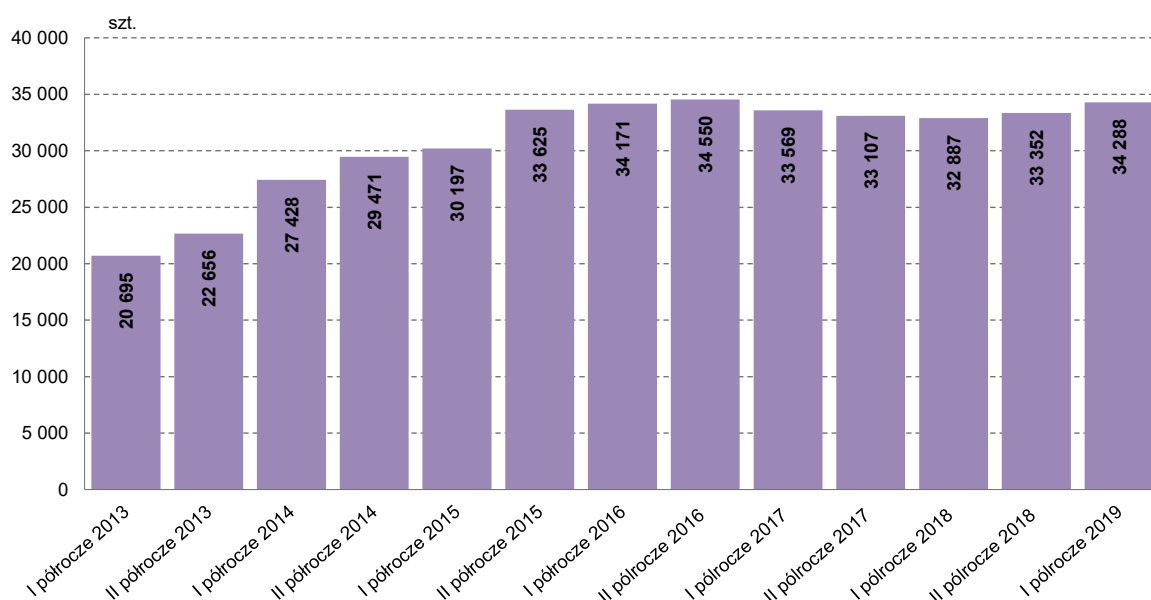
¹⁶ Raport PRNews.pl: Liczba bankowych placówek bezgotówkowych – II kw. 2019. (2019-08-20), <https://prnews.pl/raport-prnews-pl-liczba-bankowych-placowek-bezgotowkowych-ii-kw-2019-445163>

Tabela nr 14. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2013 – 2019

Okresy rozliczeniowe	Liczba firm *	Liczba punktów przyjmujących wpłaty	Liczba transakcji /w szt./	Wartość transakcji /w zł/	Średnia wartość /w zł/	
2013	I półrocze	904	20 695	41 974 665	6 107 977 948	145,5
	II półrocze	955	22 656	41 871 167	6 076 962 566	145,1
	Razem 2013	x	x	83 845 832	12 184 940 515	145,3
2014	I półrocze	952	27 428	42 009 189	7 375 158 773	179,9
	II półrocze	1008	29 471	38 887 265	5 809 218 176	149,4
	Razem 2014	x	x	80 896 454	13 184 376 949	165,0
2015	I półrocze	958	30 197	40 462 419	6 282 122 762	155,3
	II półrocze	933	33 625	39 506 736	6 354 151 381	160,8
	Razem 2015	x	x	79 969 155	12 636 274 143	158,0
2016	I półrocze	950	34 171	41 038 968	6 707 659 076	163,5
	II półrocze	918	34 550	39 279 438	6 410 674 800	163,2
	Razem 2016	x	x	80 318 406	13 118 333 876	163,3
2017	I półrocze	877	33 569	40 839 315	6 740 979 094	165,1
	II półrocze	909	33 107	40 518 315	6 710 426 336	165,6
	Razem 2017	x	x	81 357 630	13 451 405 430	165,3
2018	I półrocze	915	32 887	40 986 264	7 179 736 327	175,2
	II półrocze	820	33 352	39 270 740	6 935 480 488	174,7
	Razem 2018	x	x	80 257 004	14 115 216 815	176,6
2019	I półrocze	850	34 288	38 287 831	6 865 341 930	179,3

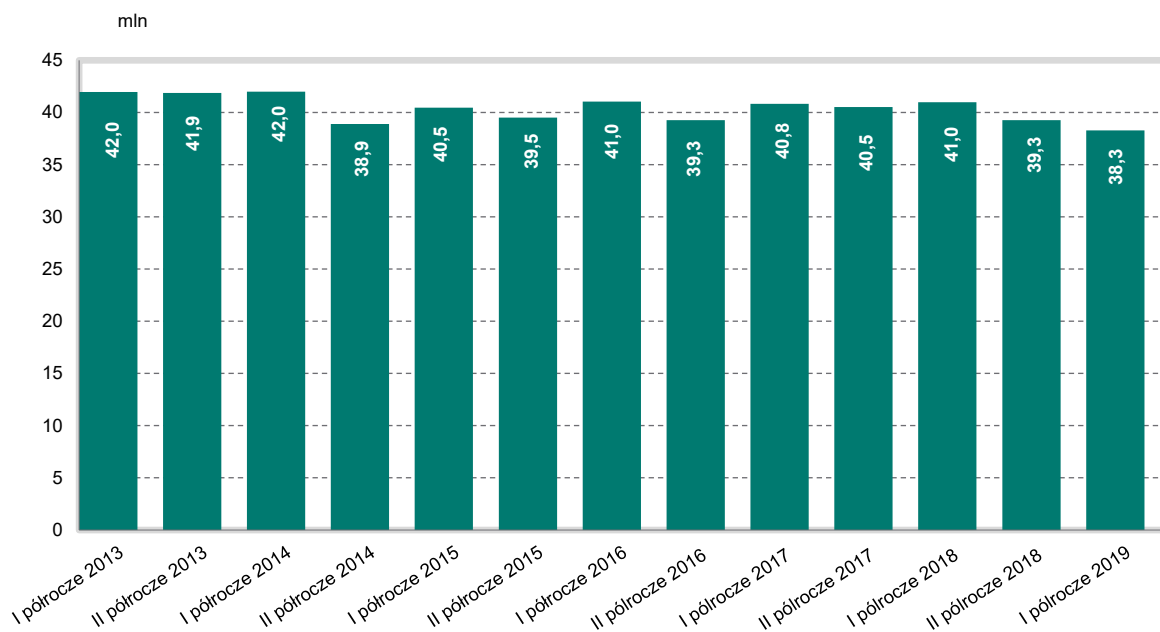
*w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 41. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2019

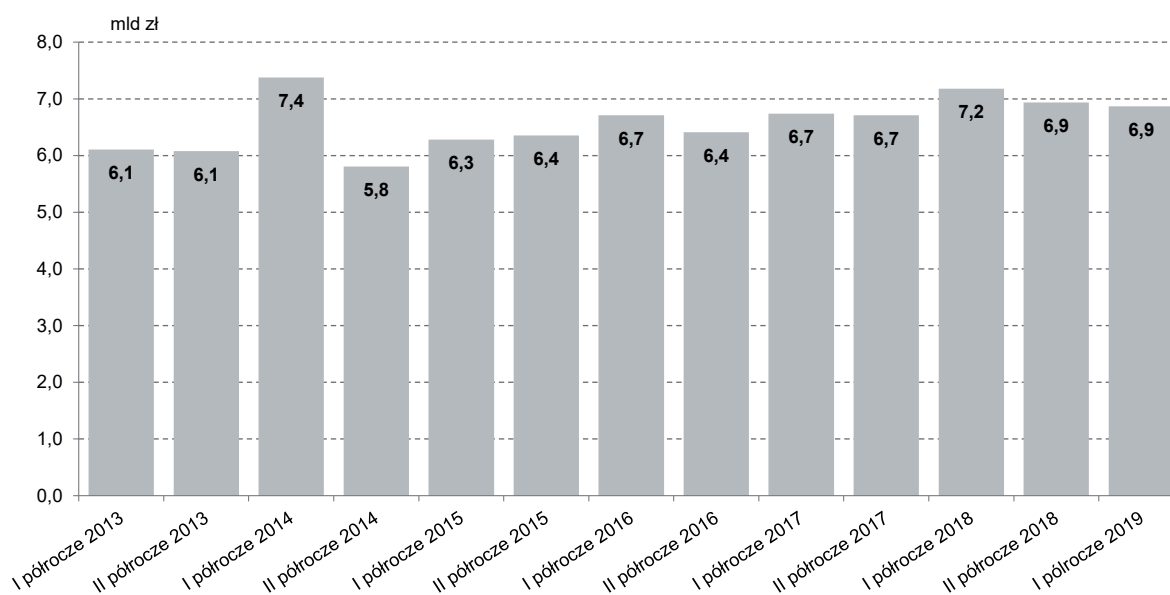
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 42. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013-2019

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 43. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2019

Źródło: Opracowanie własne, DSP

4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych

Dane za I półrocze 2019 r. przekazały do NBP 43 podmioty pośredniczące w przekazach transgranicznych. W I półroczu 2019 r. w obrocie międzynarodowym zrealizowano 714.960 szt. transakcji wysłanych, co oznacza spadek liczby transakcji w porównaniu do II półrocza 2018 r. o 2,5% i wzrost wartości transakcji wysłanych z 1,8 mld zł do 2,3 mld zł, tj. o 30,1%. Zanotowano spadki w liczbie transakcji otrzymanych o 84.806 szt. do poziomu 911,8 tys. oraz wartości transakcji otrzymanych o 33,3 mln zł do poziomu 1,5 mld zł, co oznacza odpowiednio spadek w liczbie transakcji otrzymanych o 8,5% i spadek wartości o 2,1% w porównaniu do II półrocza 2018 r.

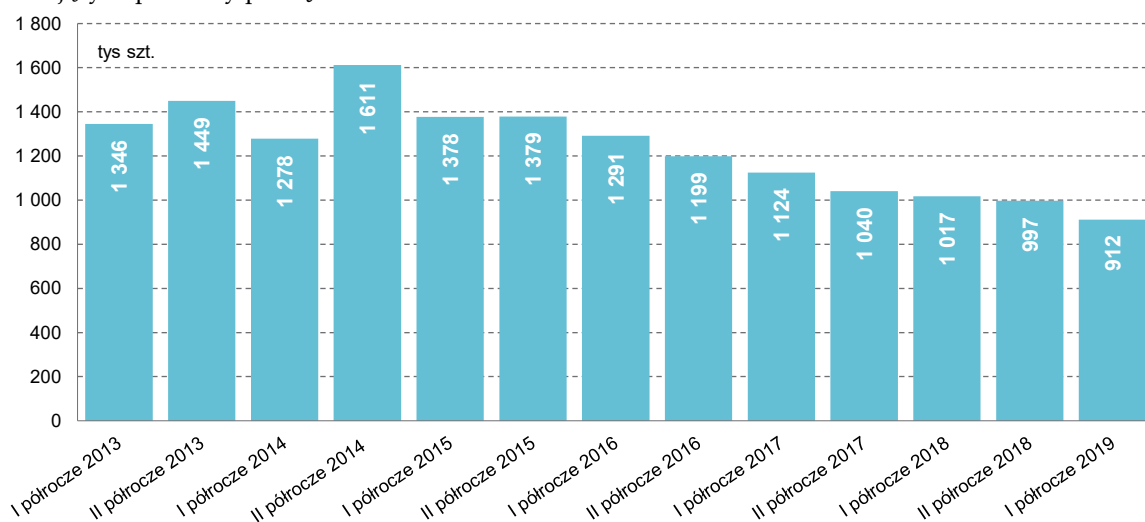
Szczegółowe dane statystyczne dotyczące liczby i wartości przekazów pieniężnych wysłanych i otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski od 2013 roku prezentuje tabela nr 15 oraz wykresy nr 44 i 45.

Tabela nr 15. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2013 – 2019

Okresy rozliczeniowe	Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym			
	wysłane		otrzymane	
	liczba	wartość (w zł)	liczba	wartość (w zł)
I półrocze 2013	202 498	436 512 051	1 345 552	1 683 940 618
II półrocze 2013	229 368	448 673 142	1 449 204	1 789 380 503
I półrocze 2014	244 897	787 217 568	1 277 822	1 912 217 556
II półrocze 2014	300 155	1 085 385 289	1 611 361	2 520 635 459
I półrocze 2015	290 392	695 579 338	1 377 722	1 873 735 919
II półrocze 2015	343 505	1 101 672 246	1 379 119	2 525 636 143
I półrocze 2016	383 581	1 142 993 671	1 290 895	2 171 501 094
II półrocze 2016	454 890	851 625 772	1 199 365	2 135 915 983
I półrocze 2017	511 819	761 266 096	1 124 167	1 603 756 913
II półrocze 2017	651 339	816 624 192	1 040 179	1 391 694 002
I półrocze 2018	666 800	789 050 700	1 017 492	1 413 405 571
II półrocze 2018	733 407	1 794 876 664	996 618	1 580 847 422
I półrocze 2019	714 960	2 335 604 216	911 812	1 547 545 626

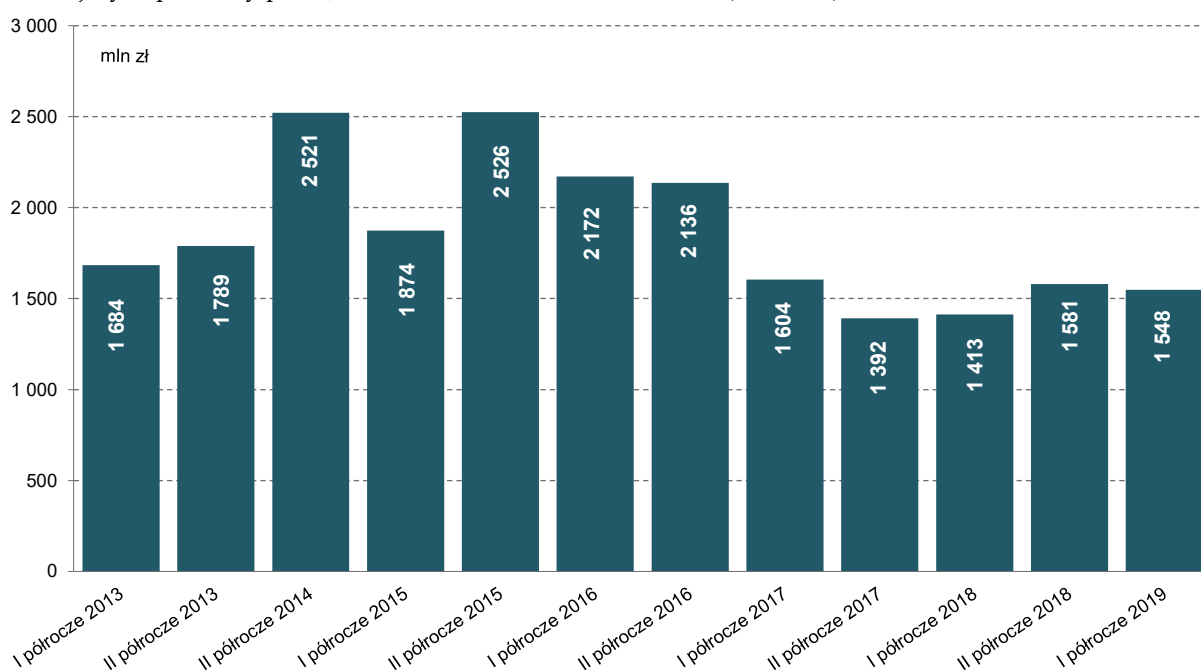
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 44. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2019

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 45. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2019 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Ocena funkcjonowania podmiotów świadczących usługi płatnicze w I półroczu 2019 r.

W omawianym półroczu zwiększyła się liczba placówek przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe. W dalszym ciągu powstają nowe podmioty rozpoczynające tego typu działalność. Powyższe oznacza, że na rynku nadal jest zapotrzebowanie na usługi opłacania rachunków przy użyciu gotówki. Odnotowano także, tak jak w poprzednich latach, że podmioty posiadające jeden punkt często zamykają swoją działalność, uznając ją za nierentowną, m.in. z powodu obowiązków wskazanych w ustawie o usługach płatniczych, jak również z przyczyn losowych.

Na podstawie danych otrzymanych od podmiotów pośredniczących w przekazywaniu gotówki w obrocie międzynarodowym wystąpiły spadki zarówno liczby transakcji otrzymanych, jak i wartości transakcji.

4.2. Schematy płatnicze

Na koniec I półroczu 2019 r. w Polsce funkcjonowało 9 schematów płatniczych, w tym:

1. 4 schematy płatnicze będące systemami kart płatniczych:
  - schemat płatniczy Visa Europe, prowadzony przez Visa Europe Limited;
  - schemat płatniczy Mastercard, prowadzony przez Mastercard Europe S.A.;
  - schemat płatniczy American Express, prowadzony przez American Express Services Europe Limited;
  - schemat płatniczy Diners Club, prowadzony przez Diners Club Polska Sp. z o.o.;
2. 5 schematów płatniczych niebędących systemami kart płatniczych:
  - Schemat Płatniczy BLIK, prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.;
  - schemat płatniczy YetiPay, prowadzony przez YetiPay Sp. z o.o.;
  - schemat płatniczy mPay, prowadzony przez mPay S.A.;
  - schemat płatniczy SkyCash, prowadzony przez SkyCash Poland S.A.;
  - schemat płatniczy Snoopay, prowadzony przez Planet Pay Sp. z o.o.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości transakcji płatniczych¹⁷ w podziale na transakcje w terminalach POS, MO/TO/IO i w bankomatach oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r., przedstawia tabela nr 16.

---

¹⁷ Prezentowane dane obejmują transakcje: krajowe, instrumentami płatniczymi wydanymi w Polsce, dokonane na terenie Polski, przetworzone i rozliczone w schematach płatniczych (w tym w systemach kart płatniczych). Dane nie obejmują transakcji, dokonanych kartami płatniczymi, rozliczanych w ramach jednej instytucji finansowej (transakcje typu „on-us”).

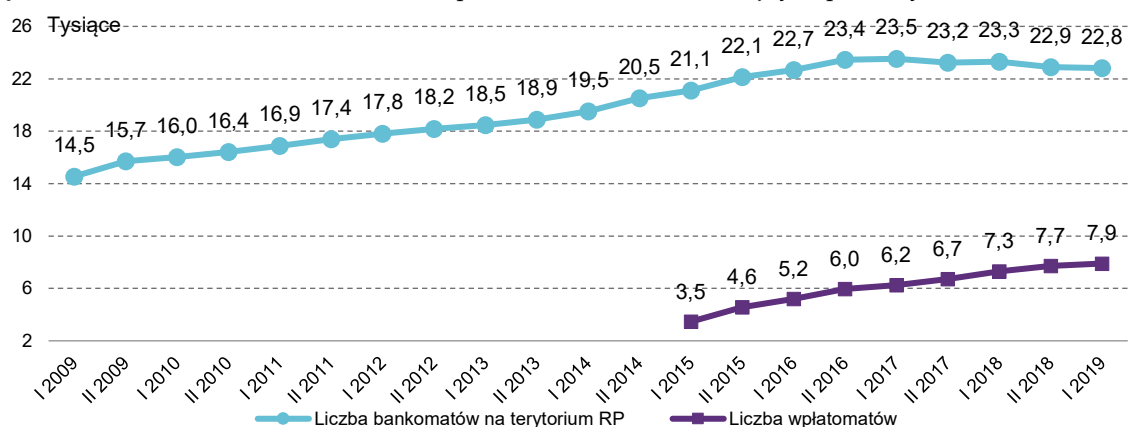
Tabela nr 16. Porównanie liczby i wartości transakcji płatniczych w schematach płatniczych w II półroczu 2018 r. i I półroczu 2019 r.

Schematy płatnicze	II półrocze 2018 r.	ZMIANA	I półrocze 2019 r.
Liczba transakcji płatniczych			
Ogółem	2 257,7 mln	↑ 9,1%	2 462,3 mln
Terminale POS	2 030,4 mln	↑ 8,5%	2 203,4 mln
MO/TO/IO	92,7 mln	↑ 33,8%	124,0 mln
Bankomaty	134,6 mln	↑ 0,3%	134,9 mln
Wartość transakcji płatniczych (w zł)			
Ogółem	195,8 mld	↑ 4,2%	204,1 mld
Terminale POS	124,0 mld	↑ 3,5%	128,4 mld
MO/TO/IO	9,6 mld	↑ 30,4%	12,6 mld
Bankomaty	62,2 mld	↑ 1,5%	63,1 mld

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od podmiotów prowadzących schematy płatnicze

4.3. Bankomaty

Według danych otrzymanych od banków i niebankowych operatorów bankomatów, na koniec czerwca 2019 r. liczba bankomatów w Polsce wyniosła 22.808, czyli było ich o 77 mniej niż w grudniu 2018 r., co oznacza spadek o 0,3%. Spadek ten oznacza kontynuację tendencji spadkowej w liczbie funkcjonujących bankomatów w Polsce, którą zanotowano po raz pierwszy w II półroczu 2017 r. (tendencja spadkowa została przerwana jedynie w I półroczu 2018 r.). Od I półrocza 2015 r. NBP gromadzi również dane dotyczące liczby wpłatomatów, tj. bankomatów umożliwiających zarówno wypłatę, jak i wpłatę gotówki (recyclery) oraz urządzeń umożliwiających jedynie wpłatę gotówki (wpłatomaty). Od I półrocza 2015 r. (3,5 tys. urządzeń) liczba wpłatomatów powiększyła się ponad dwukrotnie, osiągając w I półroczu 2019 r. liczbę ponad 7,9 tys. urządzeń. Liczbę bankomatów oraz wpłatomatów przedstawia wykres nr 46.

Wykres nr 46. Liczba bankomatów oraz wpłatomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2009 r.

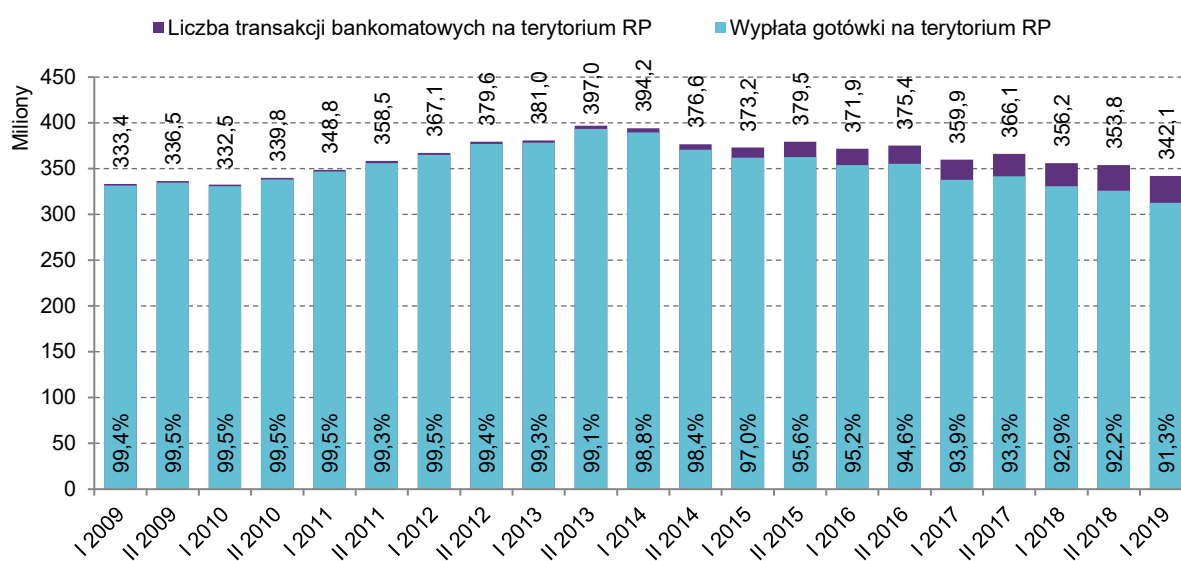
Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W I półroczu 2019 r. transakcje w bankomatach¹⁸ zostały zrealizowane w liczbie ponad 342,1 mln sztuk i było ich o blisko 11,7 mln mniej w porównaniu do II półrocza 2018 r., co oznacza spadek o 3,3%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2019 r. do analogicznego okresu w roku 2018 oraz 2017, odnotowano odpowiednio spadek o 3,9% oraz o 4,9%. Natomiast sama liczba wypłat gotówki w bankomatach wynosiła w I półroczu 2019 r. 312,5 mln sztuk i była mniejsza o 13,6 mln w porównaniu do II półrocza 2018 r. (spadek o 4,2%). Udział transakcji wypłaty gotówki w bankomatach we wszystkich transakcjach bankomatowych zmniejsza się systematycznie, począwszy od II półrocza 2012 r. (99,4%). W I półroczu 2019 roku udział ten wynosił 91,3%. Spadek tego udziału spowodowany jest przede wszystkim rosnącą popularnością innych usług realizowanych przez bankomaty, w szczególności samoobsługowych wpłat depozytów gotówkowych w bankomatach. W II półroczu 2012 r. liczba wpłat depozytów wynosiła niewiele ponad 1,7 mln, podczas gdy w I półroczu 2019 r. było to już 29,4 mln takich operacji.

Liczbę przeprowadzonych transakcji bankomatowych oraz udział transakcji wypłaty gotówki w kolejnych półroczach przedstawiono na wykresie nr 47.

Wykres nr 47. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od czerwca 2009 r. (w mln)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

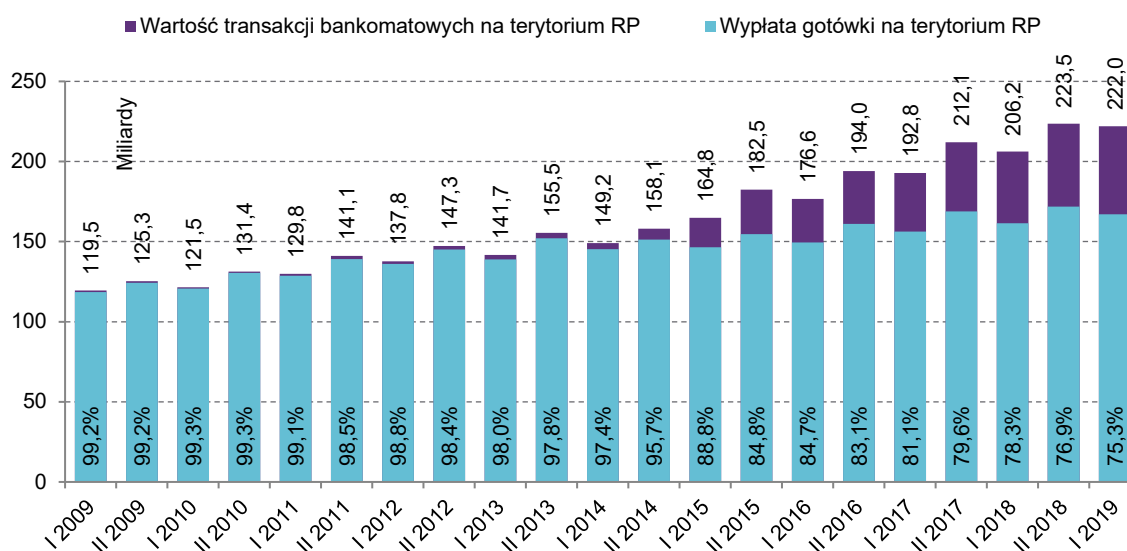
W I półroczu 2019 r. odnotowano spadek wartości transakcji przeprowadzonych w bankomatach. Łączna wartość transakcji wyniosła prawie 222,0 mld zł, co oznacza spadek o 0,7% w stosunku do poprzedniego półrocza (223,5 mld zł). Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji bankomatowych w I półroczu 2019 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2018 i 2017, zaobserwowano wzrost

¹⁸ Do transakcji w bankomatach zalicza się wypłaty gotówki, depozyty gotówkowe, przelewy oraz zakup towarów/usług.

odpowiednio o 7,6% i 15,1%. Z kolei sama wartość wypłat gotówki w bankomatach wyniosła w I półroczu 2019 r. 167,1 mld zł i była mniejsza o 4,8 mld zł w porównaniu do II półrocza 2018 r. (spadek o 2,8%). Tak jak w przypadku liczby transakcji, udział wartości wypłat gotówkowych w bankomatach we wszystkich transakcjach bankomatowych systematycznie spada, również od II półrocza 2012 r. Warto jednak zaznaczyć, że tempo tego spadku jest zdecydowanie szybsze niż w przypadku liczby transakcji. W II półroczu 2012 r. udział wypłat gotówki we wszystkich transakcjach bankomatowych wynosił 98,4%, natomiast w I półroczu 2019 r. udział ten wynosił już tylko 75,3%. Również w przypadku wartości transakcji główną przyczyną takiej zmiany jest rosnąca popularność wpłat depozytów gotówkowych w bankomatach. W II półroczu 2012 r. wartość wpłat depozytów wynosiła niespełna 2 mld zł, podczas gdy w I półroczu 2019 r. wartość ta wynosiła już 54,8 mld zł.

Wartość wszystkich transakcji przeprowadzanych w bankomatach oraz udział wypłat gotówkowych na przestrzeni kolejnych półroczy od 2009 roku przedstawiono na wykresie nr 48.

Wykres nr 48. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od czerwca 2009 r. (w mld zł)

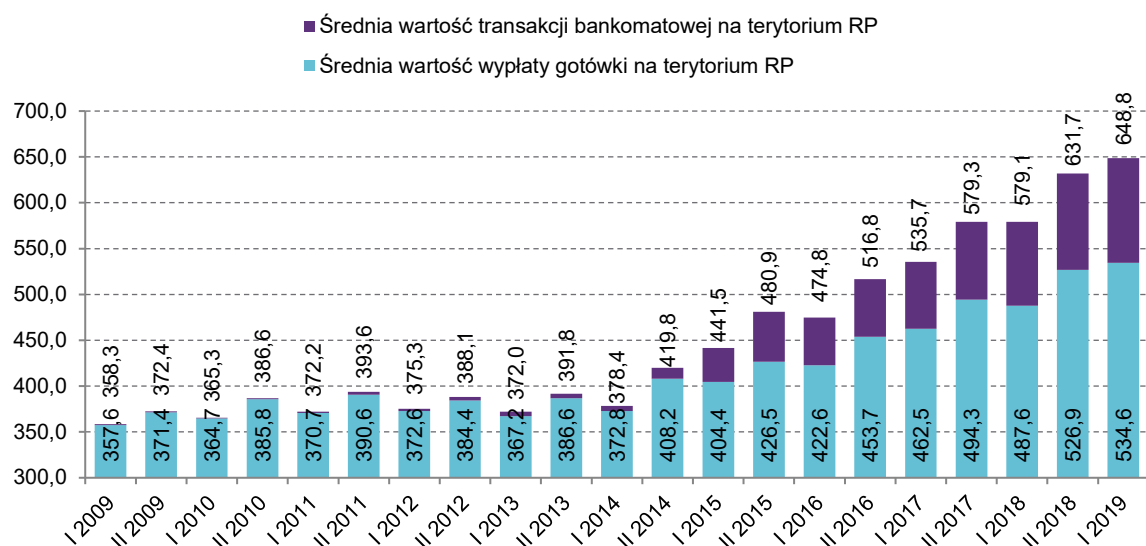

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W I półroczu 2019 r. wartość średnia transakcji bankomatowej wynosiła 648,8 zł, co oznacza wzrost o 2,7% w stosunku do średniej wartości pojedynczej transakcji odnotowanej w poprzednim półroczu. Należy jednak zaznaczyć, że pojęciem transakcja bankomatowa określane są takie transakcje jak: wypłata gotówki, wpłata depozytu gotówkowego, przelew oraz zakup towarów/usług. W przypadku najbardziej popularnego rodzaju transakcji bankomatowej, tj. wypłaty gotówki w bankomacie, średnia wartość takiej transakcji wynosiła w I półroczu 2019 r. 534,6 zł, co w porównaniu z poprzednim półroczem jest kwotą wyższą o 7,7 zł (wzrost o 1,5%). Różnica między średnią wartością transakcji bankomatowej (648,8 zł) a średnią wartością wypłaty gotówki (534,6 zł) w I półroczu 2019 r. wynosiła 114,2 zł i spowodowana była dużą liczbą transakcji

wpłać gotówki do bankomatu (depozytów gotówkowych) o wysokiej średniej wartości na poziomie 1.868 zł w I półroczu 2019 r. (w poprzednim półroczu wynosiła ona 1.882 zł). Przedstawia to wykres nr 49.

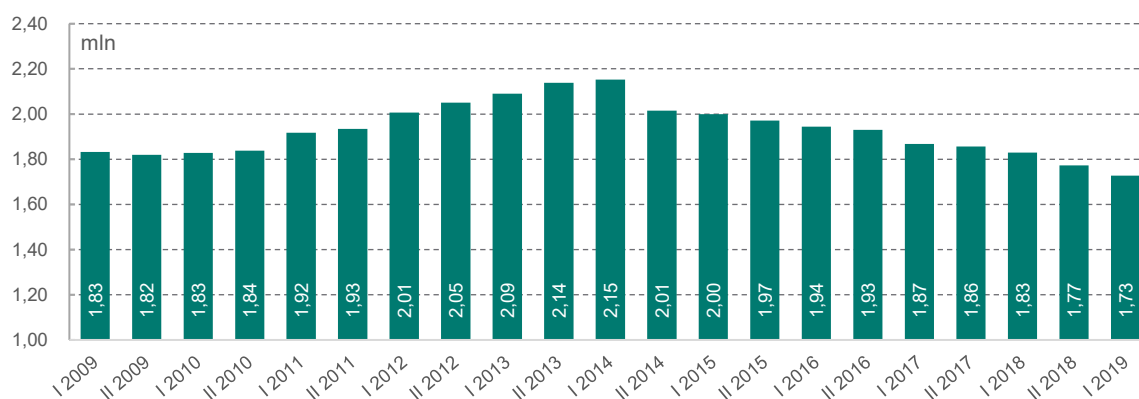
Wykres nr 49. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz średnia wartość wypłaty gotówki w kolejnych półroczach od czerwca 2009 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach w I półroczu 2019 r. wyniosła 1,73 mln i była niższa w stosunku do poprzedniego półroczu o 2,6%. Trend spadkowy utrzymuje się od II półroczu 2014 r. Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach została przedstawiona na wykresie nr 50.

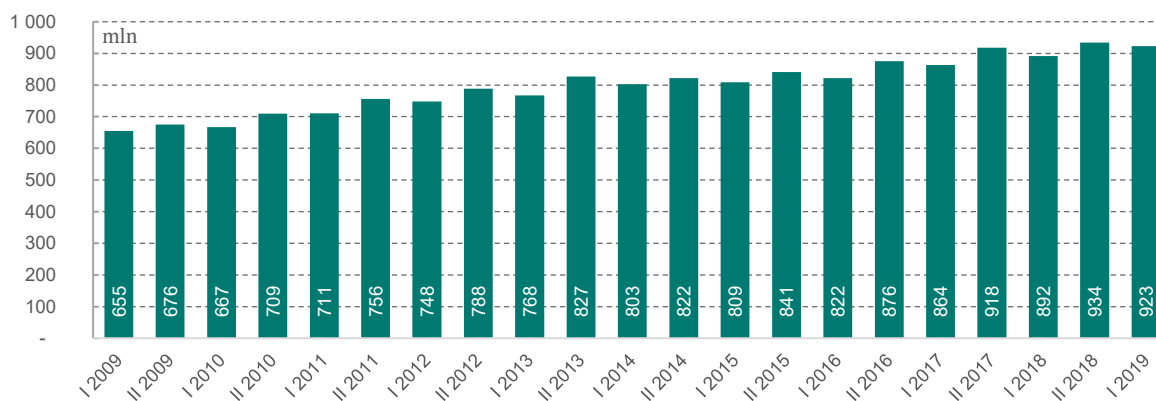
Wykres nr 50. Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2009-2019

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w I półroczu 2019 r. wynosiła 923 mln zł i spadła w stosunku do II półrocza 2018 r. o 1,2%. Średnią dzienną wartość wypłat gotówkowych w bankomatach przedstawiono na wykresie nr 51.

Wykres nr 51. Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2009-2019 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

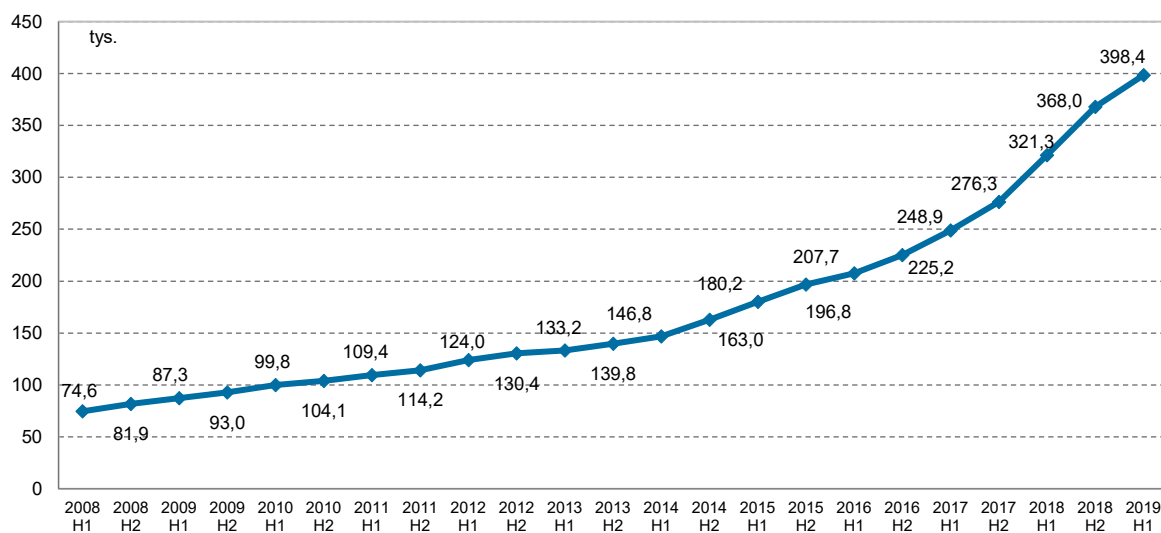
Ocena funkcjonowania bankomatów w I półroczu 2019 r.

Rynek bankomatowy pod względem liczby urządzeń rozwijał się od wielu lat równomiernie, aż do II półrocza 2017 r., kiedy to odwróciła się tendencja wzrostowa i liczba urządzeń zaczęła spadać (wyjątek stanowi I półrocze 2018 r., kiedy to zanotowano nieznaczny wzrost liczby urządzeń). Od I półrocza 2017 r., kiedy to liczba urządzeń była najwyższa w historii, liczba urządzeń spadła o 720 szt. i osiągnęła poziom 22.808 szt. w I półroczu 2019 r. W I półroczu 2019 r. liczba transakcji bankomatowych spadła w porównaniu do poprzedniego półrocza o 3,3%, natomiast wartość transakcji jedynie o 0,7%. Warto zauważyć, że od 2014 r. liczba transakcji bankomatowych systematycznie obniża się, podczas gdy wartość transakcji bankomatowych rośnie, notując niewielkie wahania. Wskazuje to na zmieniające się na przestrzeni ostatnich kilku półroczy zachowania Polaków, tj. zwiększenie kwot jednorazowych wypłat gotówkowych w bankomatach. W I półroczu 2019 r. średnia wartość transakcji wypłaty gotówki wyniosła 534,6 zł (wzrost o 1,5% w stosunku do poprzedniego półrocza). Ponadto, jak wskazano na Wykresie nr 49 prezentującym średnie wartości transakcji bankomatowej oraz średnie wartości wypłaty gotówki w ostatnich latach, można zaobserwować powiększającą się różnicę pomiędzy tymi dwoma kwotami, co przede wszystkim wynika z rosnącej liczby i wartości wpłat depozytów gotówkowych, których liczba i wartość w ostatnich kilku półroczach była zdecydowanie wyższa niż w poprzednich okresach. Powyższe dane wskazują ponadto, że mamy do czynienia z zahamowaniem rozwoju liczby transakcji gotówkowych dokonywanych w bankomatach, co może być spowodowane ciągle rosnącą popularnością płatności bezgotówkowych, w szczególności niskokwotowych płatności zbliżeniowych oraz coraz bardziej popularnych płatności mobilnych.

4.4. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze

Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż na koniec czerwca 2019 r. na rynku polskim łącznie funkcjonowało 398 tys. akceptantów kart płatniczych, którzy oferowali swoim klientom możliwość realizacji płatności kartą płatniczą przy użyciu terminala POS bądź internetu. W I półroczu 2019 r. w porównaniu do poprzedniego półrocza liczba akceptantów zwiększyła się o 30,5 tys., tj. wzrosła o 8%. Liczba akceptantów systematycznie rośnie w kolejnych półroczach. Porównując liczbę akceptantów w I półroczu 2019 r. z analogicznymi okresami w roku 2018 oraz 2017, odnotowano przyrosty odpowiednio o 77,1 tys. nowych akceptantów (wzrost o 24%) oraz 149,5 tys. nowych akceptantów (wzrost o 60%). Liczbę akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 52.

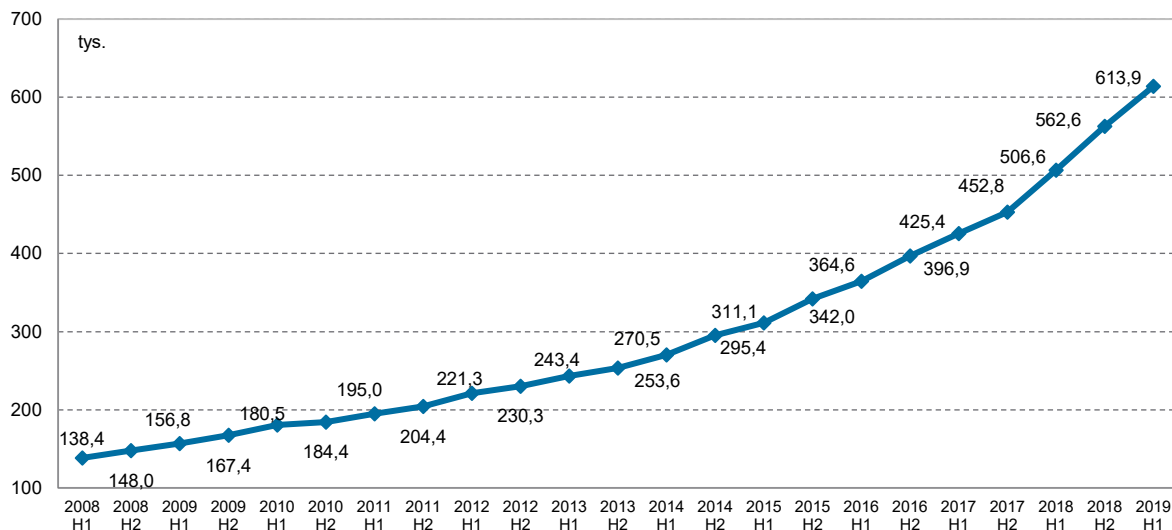
Wykres nr 52. Liczba akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec czerwca 2019 r. na rynku funkcjonowało 613,9 tys. punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS w stosunku do grudnia 2019 r. zwiększyła się o 51,3 tys. placówek, co stanowi wzrost o 9%. Wzrost infrastruktury, czyli sieci sklepów przyjmujących płatności bezgotówkowe, jest obserwowany na przestrzeni ostatnich lat. W ciągu ostatniego roku liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS wzrosła o 107,3 tys. placówek (wzrost o 21%), a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 188,5 tys. placówek (wzrost o 44%). Liczbę punktów handlowo-usługowych w Polsce, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 53.

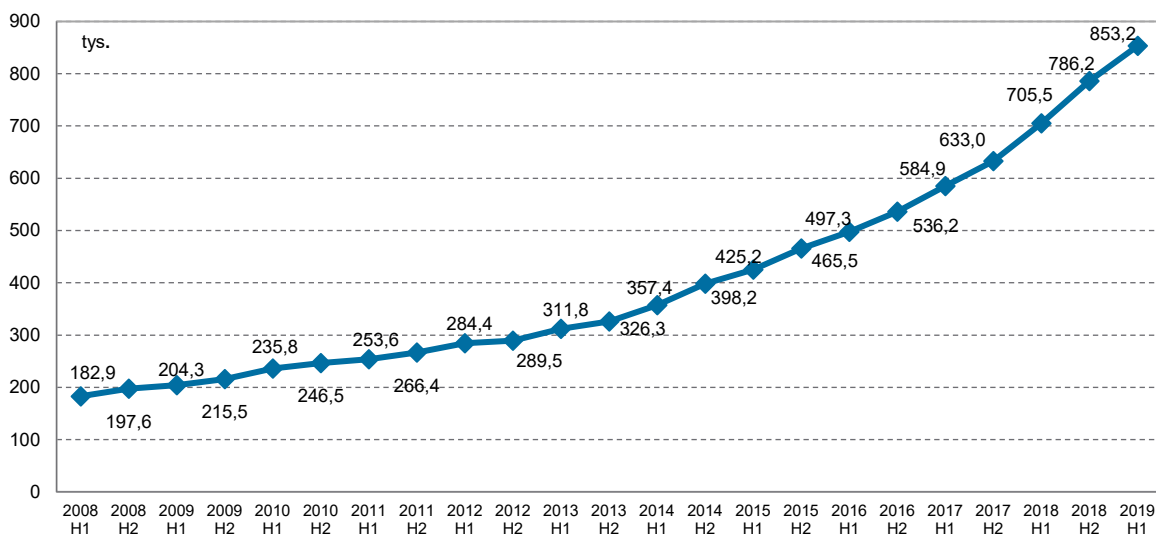
Wykres nr 53. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec czerwca 2019 r. funkcjonowało na polskim rynku 853,2 tys. terminali POS i w porównaniu do grudnia 2018 r. było ich więcej o 66,9 tys. szt., co stanowiło wzrost o 9%. Na przestrzeni ostatnich dwunastu miesięcy przybyło 147,7 tys. nowych terminali (wzrost o 21%), a na przestrzeni ostatnich dwóch lat przybyło 268,3 tys. nowych terminali (wzrost o 46%). Liczbę terminali POS dostępnych na terenie Polski na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 54.

Wykres nr 54. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

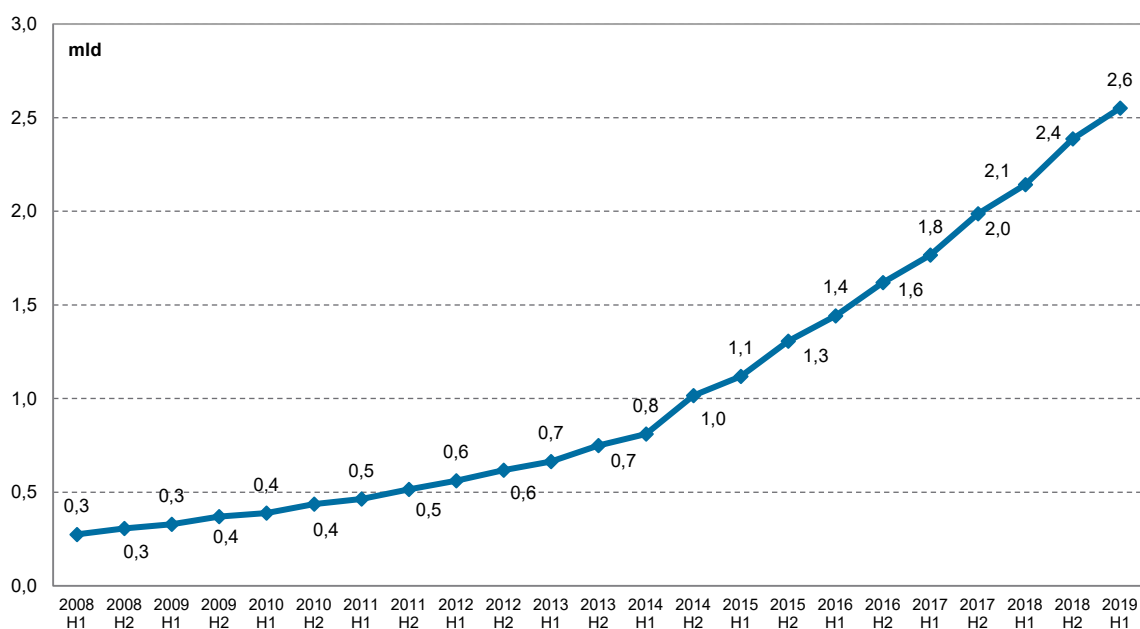

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Należy dodać, iż na koniec czerwca 2019 r. funkcjonowało 853,2 tys. terminali POS przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych. Oznacza to, że na rynku polskim 100% terminali jest przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych. Wskaźnik ten jednoznacznie potwierdza pełne przystosowanie polskiego rynku do powszechnego użycia kart zbliżeniowych.

Wzrostowi liczby dostępnych na rynku terminali POS towarzyszy zwiększająca się liczba transakcji dokonywanych kartami na terenie RP. W I półroczu 2019 r. klienci punktów handlowo-usługowych dokonali 2,6 mld transakcji z użyciem karty płatniczej, czyli więcej o 164,2 mln transakcji niż w poprzednim półroczu, co stanowiło wzrost o 7%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2019 r. do analogicznego okresu w roku 2018 oraz 2017, odnotowano odpowiednio wzrost o 19% oraz 44%. Wzrost liczby transakcji jest stale obserwowany na przestrzeni ostatnich lat (*vide* wykres nr 55).

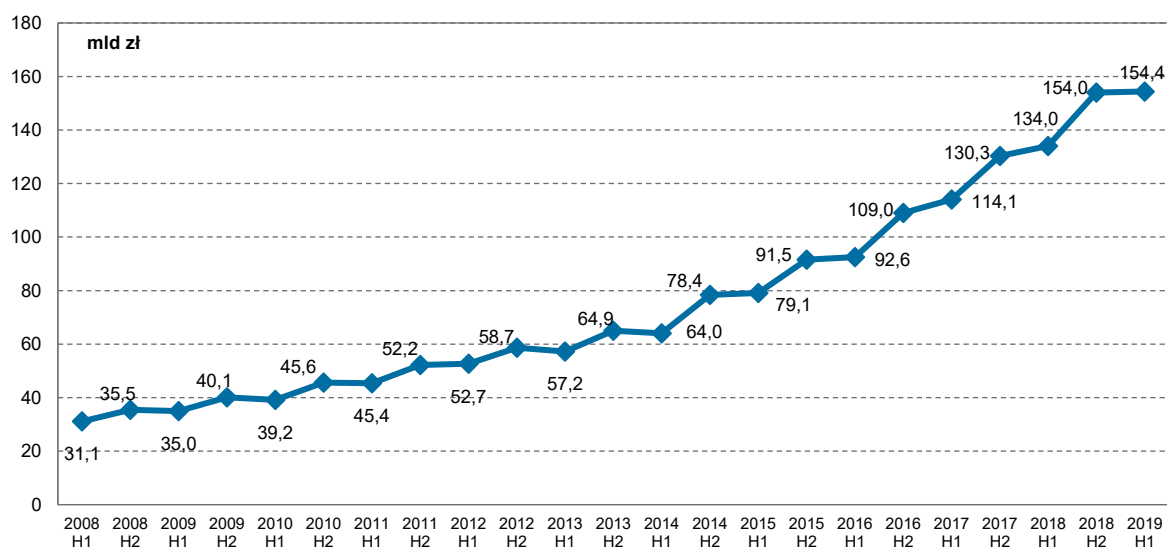
Wykres nr 55. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W I półroczu 2019 r. wartość transakcji dokonywanych przy użyciu kart płatniczych w terminalach POS w porównaniu do ubiegłego półrocza uległa niewielkiemu zwiększeniu. Dokonano transakcji na łączną kwotę 154,4 mld zł, czyli więcej o 0,44 mld zł niż w poprzednim półroczu, co stanowi wzrost o 0,3%. Dokonując porównania z analogicznymi okresami w roku 2018 oraz 2017, zaobserwowano wzrosty odpowiednio o 15% oraz 35%. Specyfikę dokonywania płatności kartami płatniczymi pod względem ich wartości przybliża wykres nr 56. Dostrzec można prawidłowość, iż tempo wzrostu wartości transakcji kartowych jest, co do zasady, niższe w pierwszych półroczach niż w drugich półroczach.

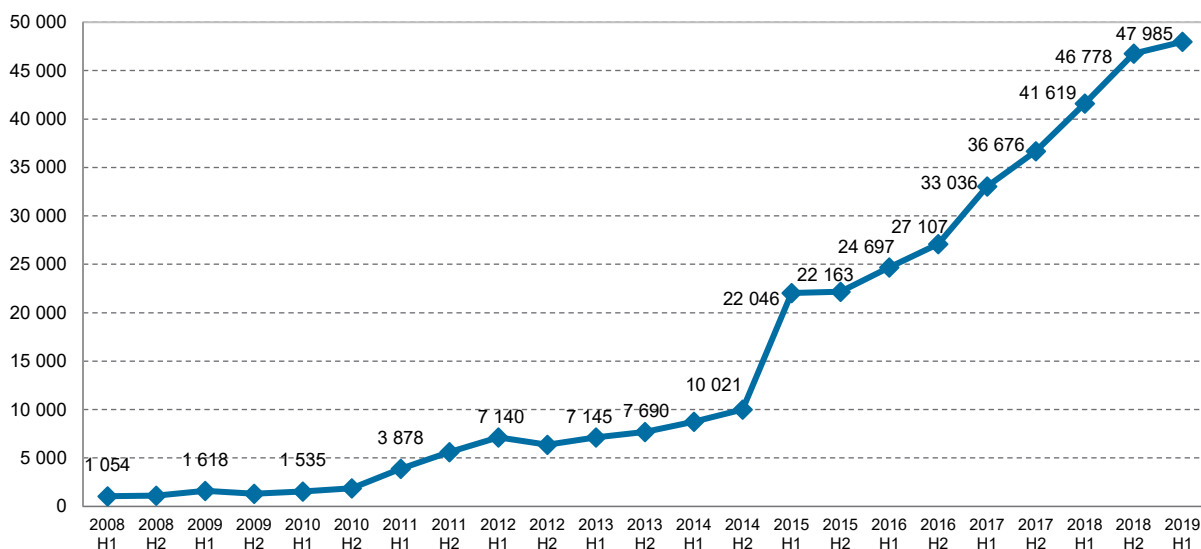
Wykres nr 56. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Możliwość płacenia kartą oferuje swoim klientom coraz więcej sklepów internetowych. Na koniec czerwca 2019 r. tego typu placówek było 47.985. W porównaniu do grudnia 2018 r. liczba sklepów internetowych zwiększyła się o 1,2 tys., co stanowiło wzrost na poziomie 3%. Liczbę punktów sprzedaży w internecie, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 57.

Wykres nr 57. Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

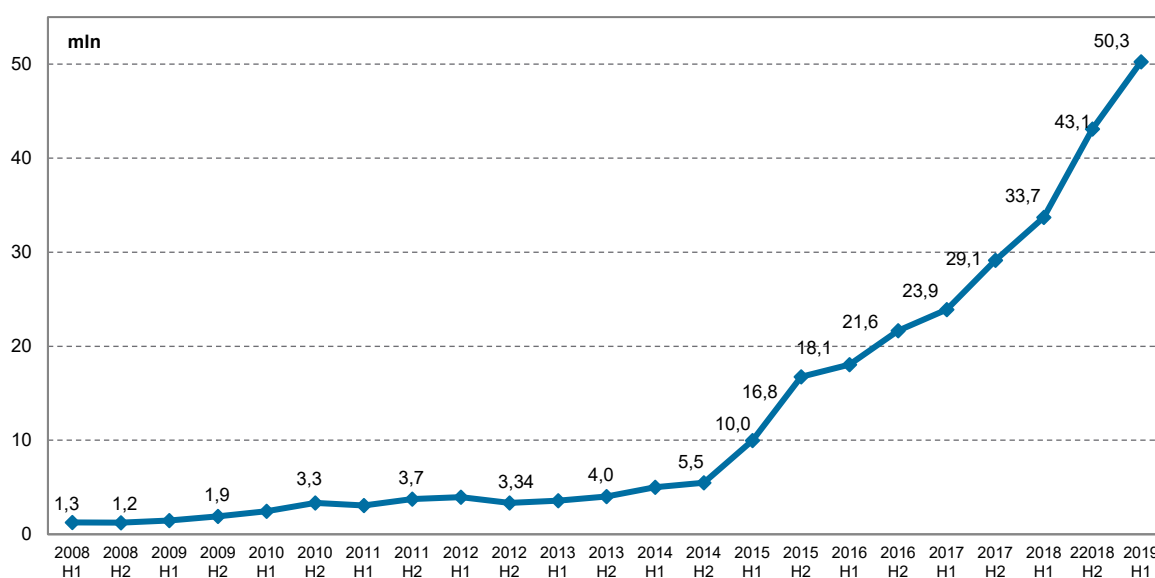
Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Systematycznie wzrasta liczba transakcji przeprowadzanych w internecie. Ta forma sprzedaży przyczynia się do upowszechnienia realizacji płatności z wykorzystaniem karty płatniczej. Na przestrzeni I półrocza 2019 r. rozliczono ich 50,3 mln. Odnotowano znaczący wzrost o 17% w liczbie transakcji w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej. Oznacza to, że klienci przeprowadzili w I półroczu 2019 r. więcej o 7,2 mln transakcji niż w II półroczu 2018 r.

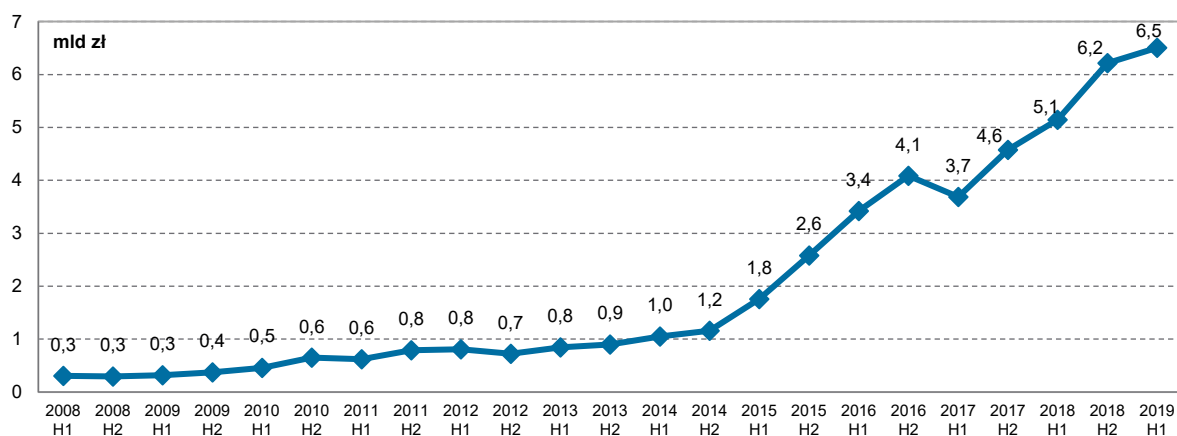
Liczba transakcji kartami w internecie stale rośnie. I tak, w porównaniu z analogicznym okresem rok wcześniej liczba ta zwiększyła się o 16,5 mln transakcji (wzrost o 49%). W ciągu dwóch ostatnich lat uległa podwojeniu (wzrosła o 26,4 mln transakcji). Liczbę transakcji w sklepach internetowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 roku przedstawia wykres nr 58, zaś wartość ich wykres nr 59.

Wykres nr 58. Liczba transakcji sprzedaży w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrosła znacznie wartość transakcji przeprowadzanych w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej. Na przestrzeni I półrocza 2019 r. rozliczono transakcje na kwotę 6,5 mld zł. Transakcje internetowe z wykorzystaniem karty płatniczej zwiększyły się o 0,29 mld zł w porównaniu do poprzedniego półrocza, czyli łączna wartość transakcji w internecie wzrosła o 5%. Porównując wartość przeprowadzonych transakcji na przestrzeni omawianego półrocza do analogicznego okresu sprzed roku i dwóch lat, zaobserwowano wzrost odpowiednio o 26% i 76%. Przedstawia to wykres nr 59.

Wykres nr 59. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Ocena funkcjonowania sieci akceptacji kart płatniczych w I półroczu 2019 r.

Analizując powyższe dane, można zauważyć stałą pozytywną tendencję wzrostową w liczbie akceptantów, punktów handlowo-usługowych i terminali POS, jak również w liczbie i wartości transakcji dokonywanych w tych punktach. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że na przestrzeni ostatnich 12 miesięcy sieć akceptacji wzrosła o 147,7 tys. nowych terminali, a łączna liczba terminali w Polsce przekroczyła próg 800 tysięcy urządzeń. Tak znaczący wzrost sieci akceptacji kart płatniczych wynika niewątpliwie z rozpoczętej w pierwszym półroczu 2018 r. działalności Fundacji Polska Bezgotówkowa, dzięki której do dnia 30 czerwca 2019 r. zainstalowano na rynku polskim ok. 180 tys. nowych terminali POS.

Klienci dokonują coraz częściej zakupów w internecie. Okres I półrocza 2019 r. był wyjątkowy pod względem popularności korzystania z płatności w internecie. Liczba płatności przeprowadzonych kartami w internecie przekroczyła poziom 50 mln. Ich wartość opiewała łącznie na kwotę 6,5 mld zł, czyli o 1,4 mld zł więcej niż w poprzednim półroczu.

Klienci mogą korzystać z większej sieci sklepów internetowych, których na koniec I półrocza 2019 r. było ok. 48 tys., czyli w porównaniu do poprzedniego półrocza nastąpił przyrost o 1,2 tys. nowych placówek. Odnotowany wzrost świadczy pozytywnie o mającym miejsce rozwoju sprzedaży w internecie.

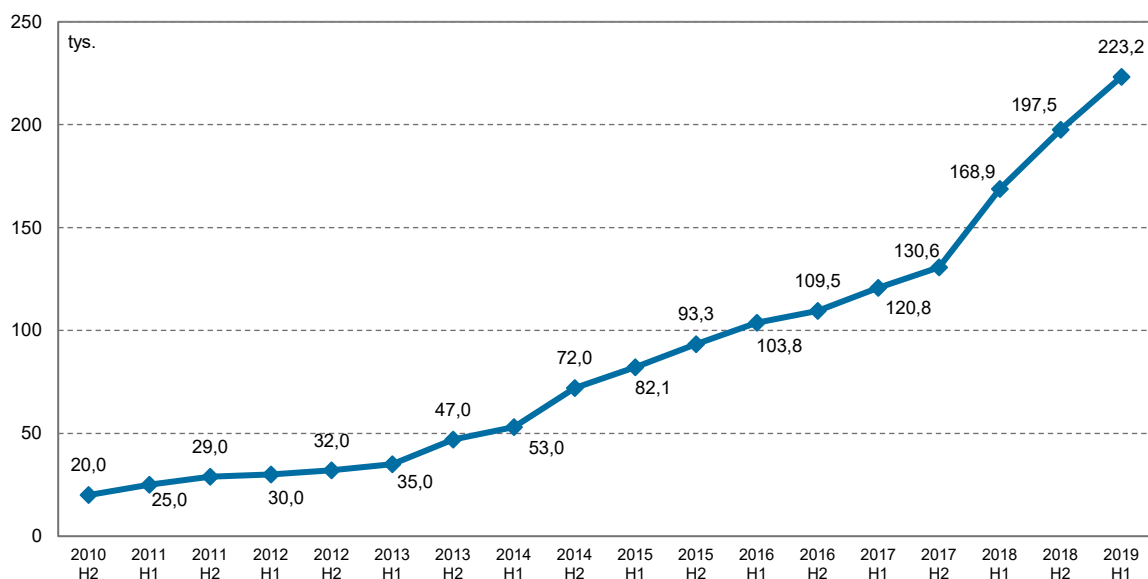
4.5. Punkty *cash back*

Na rynku polskim jest dostępna usługa wypłaty sklepowej (ang. *cash back*), która umożliwia posiadaczom kart wypłatę gotówki przy okazji płacenia za zakupy w placówce handlowej. Posiadacze debetowych kart

płatniczych mogą skorzystać z wypłaty gotówki do określonego limitu¹⁹, niezależnie od wysokości transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą.

Usługę tę oferowało na koniec czerwca 2019 r. około 223,2 tys. placówek handlowych (sklepy i supermarkety, stacje benzynowe, hotele, salony prasowe i inne punkty handlowo-usługowe), co przedstawia wykres nr 60. Na przestrzeni sześciu miesięcy usługę tę udostępniło klientom 25,7 tys. kolejnych placówek. Odnotowany w I półroczu 2019 r. wzrost sieci o 13% sprzyja łatwiejszemu dostępowi i większej popularności tej usługi.

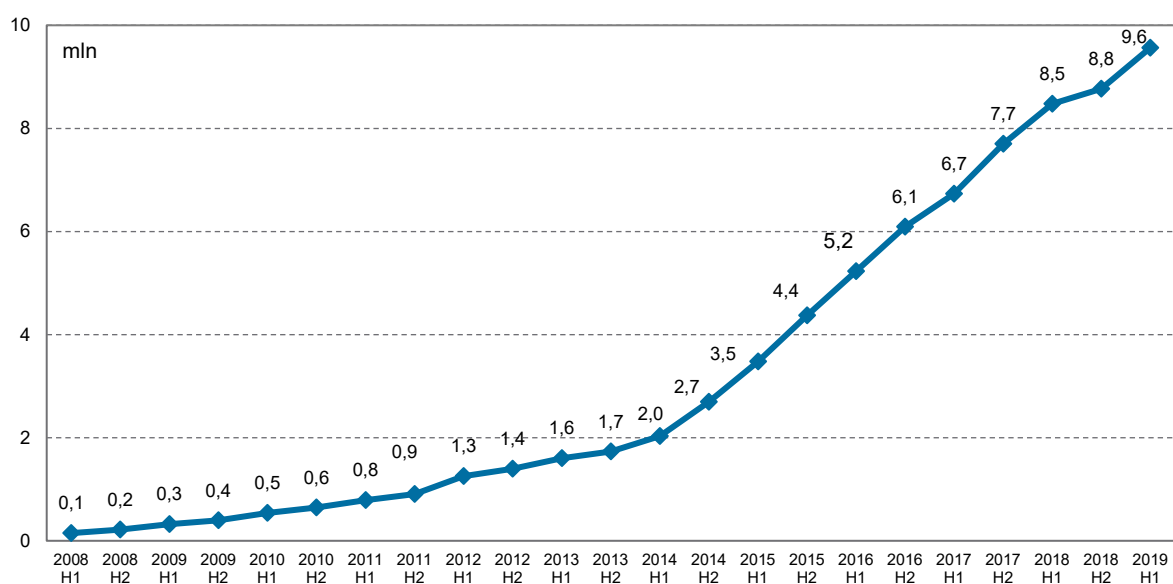
Wykres nr 60. Liczba (w tys.) punktów handlowo-usługowych udostępniających wypłaty sklepowe - *cash back* w kolejnych półroczach od 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

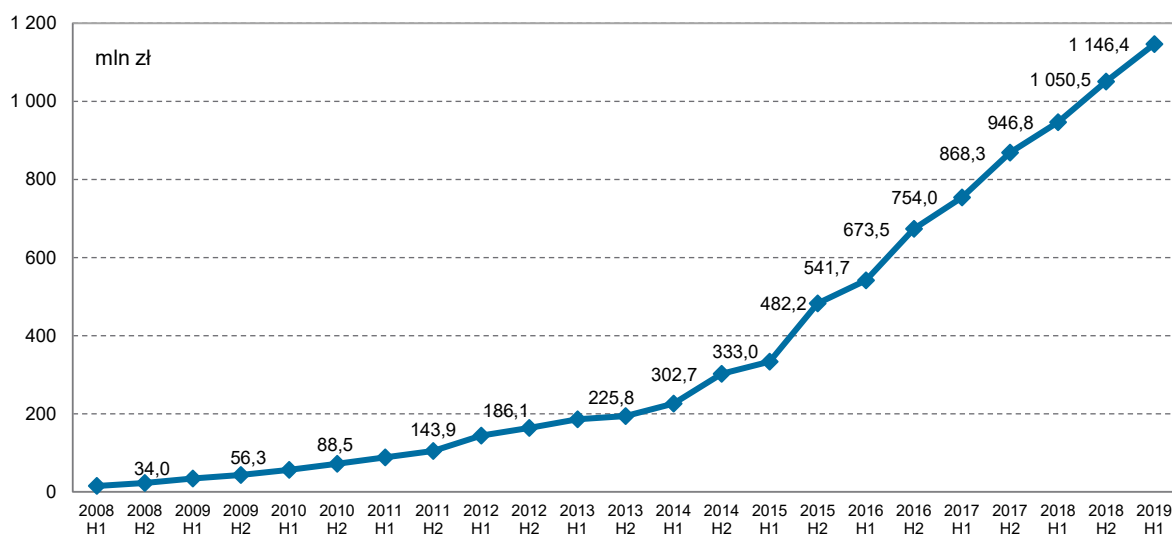
W I półroczu 2019 r. dokonano 9,6 mln wypłat sklepowych. Odnotowano zatem wzrost o 9% w porównaniu do poprzedniego półrocza. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2019 r. do analogicznego okresu w roku 2018 i 2017, odnotowano wzrosty odpowiednio o 13% i 42%. Liczbę przeprowadzanych transakcji na przestrzeni kolejnych półroczy prezentuje wykres nr 61.

¹⁹ Posiadacze debetowych kart płatniczych mogą skorzystać z wypłaty gotówki do określonego limitu (górnym limitem to dla kart Mastercard 500 zł, zaś dla kart Visa 300 zł), niezależnie od wysokości transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą.

Wykres nr 61. Liczba (w mln szt.) wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

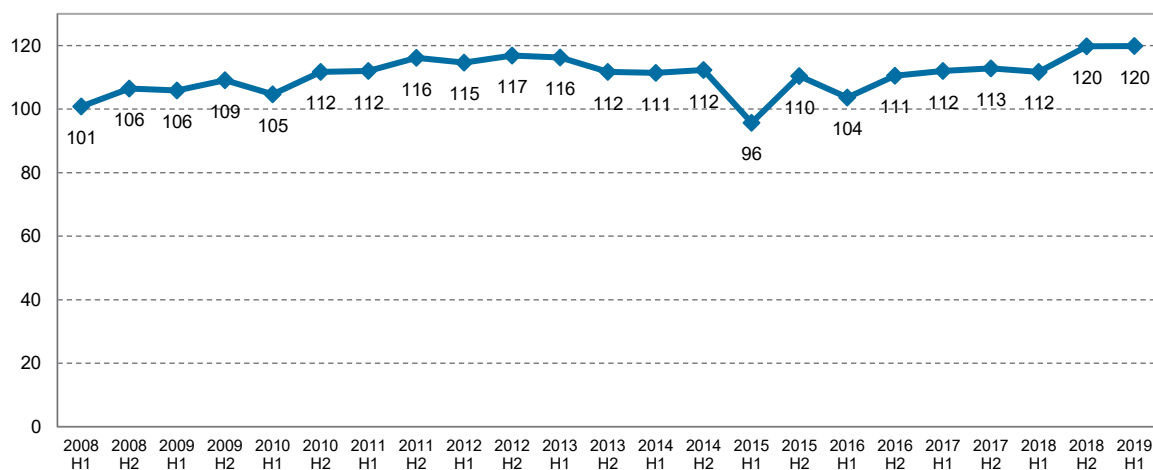
W I półroczu 2018 r. dokonano wypłat sklepowych o łącznej wartości 1,1 mld zł, przekraczając po raz drugi poziom 1 mld zł w danym półroczu. Wartość wypłat sklepowych w porównaniu do półrocza poprzedniego była o 95,8 mln zł większa (wzrost o 9%). Porównując wartość transakcji dokonanych w I półroczu 2019 r. do analogicznego okresu w roku 2018 oraz 2017, odnotowano wzrost odpowiednio o 21% oraz 52%. Wartości przeprowadzanych transakcji na przestrzeni kolejnych półroczy prezentuje wykres nr 62.

Wykres nr 62. Wartość (w mln zł) wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2018 r. wartość pojedynczej wypłaty sklepowej dokonywanej przy użyciu karty wynosiła średnio 120 zł, czyli była na takim samym poziomie jak w półroczu poprzednim (120 zł), co przedstawia wykres 63. Wartość tego wskaźnika na przestrzeni ostatnich lat oscylowała w granicach od 96 zł do 120 zł. Potwierdza to zaobserwowaną prawidłowość, iż klienci decydujący się na wypłatę sklepową nie dokonują zazwyczaj wypłat w górnej granicy wyznaczonych limitów.

Wykres nr 63. Średnia wartość (w zł) transakcji *cash back* w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

Ocena funkcjonowania sieci wypłat sklepowych (*cash back*) w I półroczu 2019 r.

Podsumowując zmiany, jakie zaszły w I półroczu 2019 r., można stwierdzić, że w półroczu tym miał miejsce dalszy wzrost punktów, w których klienci mogą dokonać wypłat gotówkowych przy okazji płatności bezgotówkowej. Na koniec czerwca 2019 r. około 223,2 tys. placówek handlowych w skali całego kraju oferowało tę usługę, co oznacza, że na przestrzeni sześciu miesięcy ponad 25,7 tys. nowych punktów handlowych udostępniło klientom usługę wypłaty sklepowej. Pozytywną zmianą jest coraz powszechniejsze wykorzystanie wypłat sklepowych. W I półroczu 2019 r. dokonano rekordowej liczby wypłat na poziomie 9,6 mln transakcji. W porównaniu do analogicznego okresu 2018 r. klienci przeprowadzili o 1,1 mln więcej transakcji (wzrost o 13%). W I półroczu 2019 r. odnotowano również rekordową wartość przeprowadzonych wypłat sklepowych o łącznej wartości 1,15 mld zł. W I półroczu 2019 r. średnia wartość pobieranych jednorazowo środków wyniosła 120 zł.

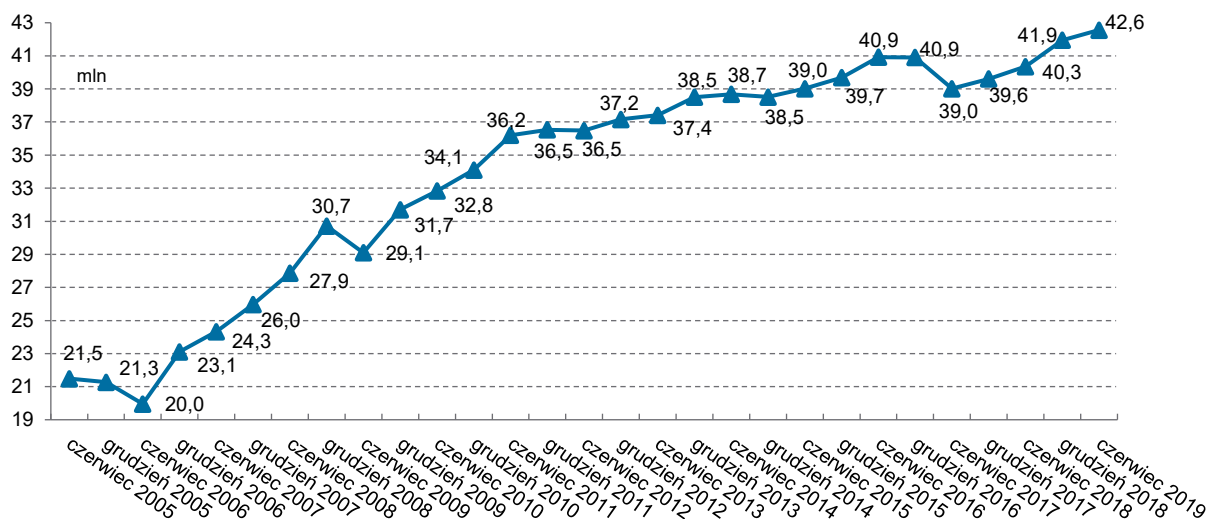
Porównując dane nt. wypłat sklepowych (*cash back*) z danymi dotyczącymi wypłat gotówki w bankomatach, zaprezentowanych w rozdziale 4.3, warto wskazać, że o ile pod względem dostępności usługa *cash back* jest świadczona w liczbie punktów handlowo-usługowych już niemal 10-krotnie większej niż liczba bankomatów, o tyle nadal liczba i wartość wypłat sklepowych w stosunku do wypłat gotówki w bankomatach jest odpowiednio 32-krotnie i 146-krotnie mniejsza, stanowiąc nadal uzupełniające, choć rosnące udziałowo, źródło dostępu do gotówki.

5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze

5.1. Rachunki bankowe

Jednym z podstawowych wskaźników służących do oceny stanu rozwoju obrotu bezgotówkowego jest liczba rachunków prowadzonych przez banki dla osób fizycznych. Znaczenie tego wskaźnika wynika z faktu, że transakcje płatnicze z wykorzystaniem rachunku bankowego stanowią obecnie podstawę dla dokonywania większości usług płatniczych. Dlatego liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych²⁰, prowadzonych przez banki, pomaga w dostarczeniu podstawowych informacji pomocnych do oszacowania ogólnego poziomu rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce. Drugim podstawowym wskaźnikiem w tym zakresie, jest przedstawiona nieco dalej średnia liczba transakcji bezgotówkowych przypadających na jeden taki rachunek, która świadczy o średniej aktywności posiadaczy tych rachunków. Według danych gromadzonych przez Narodowy Bank Polski, liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych od czerwca 2005 r. kształtuje się następująco (wykres nr 64):

Wykres nr 64. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) o okresie czerwiec 2005 r. – czerwiec 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Liczba bieżących rozliczeniowych rachunków bankowych dla osób fizycznych wg stanu na koniec czerwca 2019 r. wyniosła 42,6 mln i w porównaniu do liczby rachunków na koniec grudnia 2018 r. (41,9 mln) wzrosła o 0,6 mln, czyli o 1,5%. Dokonując oceny w kontekście rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce, zjawisko to należy uznać za pozytywne, jakkolwiek trzeba zauważyć, że dynamika przyrostu tej wielkości była niższa

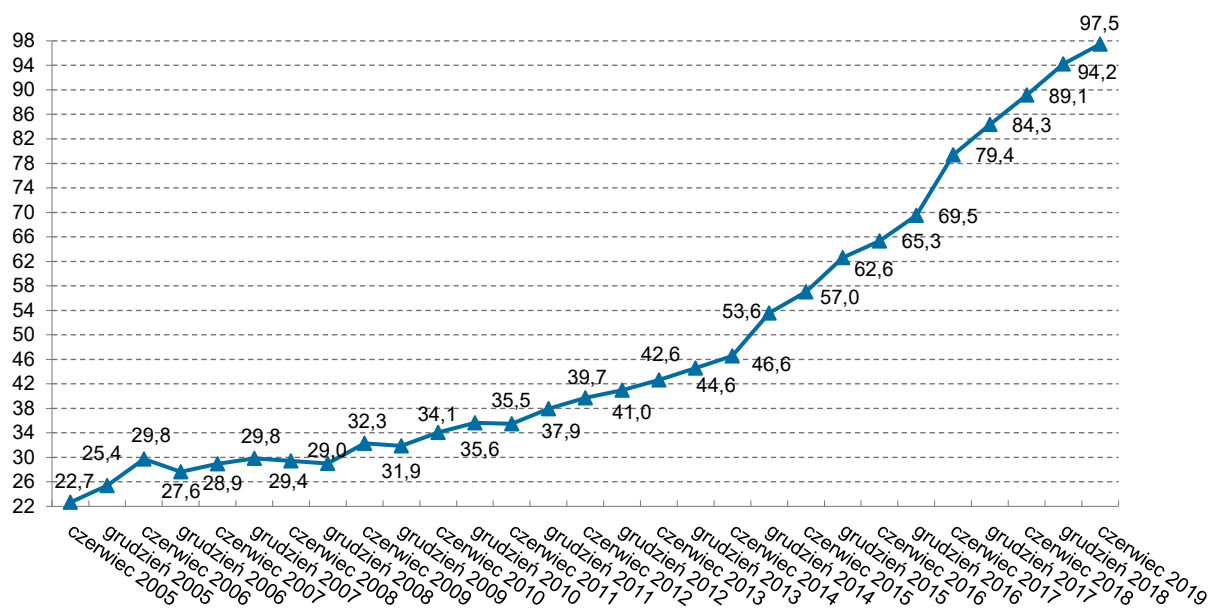
²⁰ Za osoby fizyczne rozumie się osoby prywatne, rolników indywidualnych i przedsiębiorców indywidualnych.

niż w poprzednim półroczu (w drugim półroczu 2018 r. liczba opisywanych rachunków wzrosła o 1,6 mln, tj. o 4%).

Wskaźnik transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym wzrósł z poziomu 94,2 transakcji w II półroczu 2018 r. do poziomu 97,5 transakcji w I półroczu 2019 r. Zatem wzrosłoby liczby rachunków bankowych o 0,6 mln, czyli o 1,5% (vide wykres nr 64), towarzyszył równocześnie wzrost średniej aktywności użytkowników w przeliczeniu na jeden rachunek, który wyniósł 3,2 transakcji, czyli o 3,4%. Na wzrost liczby transakcji główny wpływ miał dalszy, znaczący wzrost liczby transakcji kartowych. Wzrost aktywności posiadaczy rachunków należy ocenić jako pozytywne zjawisko.

Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych na jednym rachunku bankowym w okresie od czerwca 2005 r. do czerwca 2019 r. w podziale na poszczególne półrocza została przedstawiona na wykresie nr 65.

Wykres nr 65. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 – czerwiec 2019

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze

Liczbę transakcji bezgotówkowych w latach 2010-2019 przedstawia tabela nr 17.

Tabela nr 17. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2010-2019

Okres	Przelewy*		Czeki		Karty płatnicze		Polecenie zapłaty		RAZEM
	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)
I 2010	712 999	63,64	100	0,009	395 995	35,35	11 203	1,00	1 120 297
II 2010	755 522	62,17	91	0,007	448 239	36,88	11 390	0,94	1 215 242
2010	1 468 521	62,88	191	0,008	844 234	36,15	22 593	0,97	2 335 539
I 2011	789 874	61,41	53	0,004	484 669	37,68	11 547	0,90	1 286 143
II 2011	834 980	60,15	55	0,004	541 330	39,00	11 736	0,85	1 388 100
2011	1 624 854	60,76	108	0,004	1 025 999	38,37	23 283	0,87	2 674 244
I 2012	858 238	59,20	51	0,004	579 851	40,00	11 633	0,80	1 449 773
II 2012	879 050	57,59	54	0,004	635 736	41,65	11 619	0,76	1 526 460
2012	1 737 288	58,37	105	0,004	1 215 587	40,84	23 252	0,78	2 976 232
I 2013	918 335	57,07	41	0,003	679 313	42,22	11 450	0,71	1 609 139
II 2013	928 990	54,33	56	0,003	769 257	44,99	11 715	0,69	1 710 018
2013	1 847 325	55,66	97	0,003	1 448 570	43,64	23 165	0,70	3 319 157
I 2014	969 488	53,65	52	0,003	825 971	45,71	11 577	0,64	1 807 088
II 2014	1 010 672	48,84	53	0,003	1 046 695	50,58	12 012	0,58	2 069 433
2014	1 980 160	51,08	106	0,003	1 872 666	48,31	23 589	0,61	3 876 521
I 2015	1 028 051	46,29	51	0,002	1 180 724	53,16	12 180	0,55	2 221 006
II 2015	1 107 583	44,38	52	0,002	1 375 499	55,11	12 738	0,51	2 495 871
2015	2 135 634	45,28	103	0,002	2 556 223	54,19	24 918	0,53	4 716 878
I 2016	1 139 577	42,61	51	0,002	1 521 627	56,91	13 028	0,49	2 674 283
II 2016	1 200 703	41,48	49	0,002	1 680 696	58,06	13 467	0,47	2 894 915
2016	2 339 947	42,02	99	0,002	3 202 323	57,50	26 496	0,48	5 568 866
I 2017	1 256 887	40,61	43	0,001	1 823 909	58,94	13 916	0,45	3 094 756
II 2017	1 284 632	38,46	44	0,001	2 041 548	61,11	14 343	0,43	3 340 567
2017	2 541 519	39,49	87	0,001	3 865 457	60,07	28 260	0,44	6 435 323
I 2018	1 332 550	37,42	41	0,001	2 213 979	62,16	14 979	0,42	3 561 118
II 2018	1 402 784	35,81	41	0,001	2 499 622	63,82	14 446	0,37	3 916 892
2018	2 735 334	36,58	82	0,001	4 713 601	63,03	29 425	0,39	7 478 010
I 2019	1 453 862	35,05	37	0,001	2 680 243	64,61	14 053	0,34	4 148 195

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków, KIR i Blue Media S.A., PSP Sp z o. o., First Data Polska S.A.
* polecenia przelewu realizowane w ramach systemów: SORBNET2, TARGET2-NBP, Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash, BLIK oraz przelewów międzyoddziałowych i wewnątrzoddziałowych.

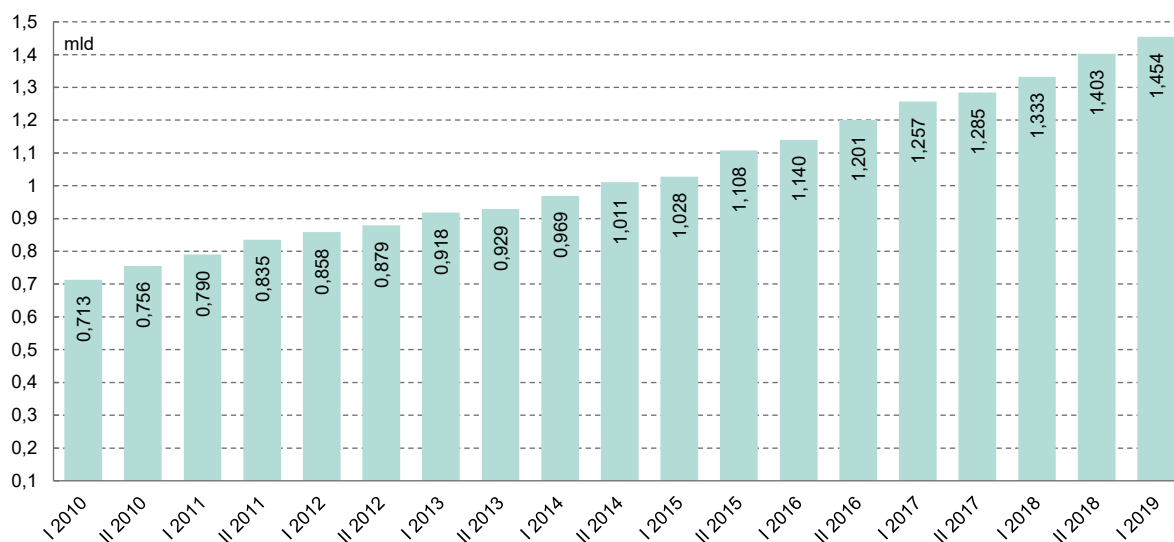
5.2.1. Polecenie przelewu

Polecenie przelewu jest (od II półrocza 2014 r.) drugim, po kartach płatniczych, najczęściej wykorzystywanym instrumentem płatności bezgotówkowych w Polsce. W I półroczu 2019 r. ilościowo stanowiło ono 35,1% wszystkich transakcji bezgotówkowych. Liczba oraz wartość tego rodzaju transakcji systematycznie rośnie, choć udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych systematycznie

maleje. W I półroczu 2019 r. liczba transakcji przy użyciu polecenia przelewu wyniosła 1,454 mld, co stanowi wzrost o 3,6 % w stosunku do II półrocza 2018 r. (wykres nr 66).

Wykres nr 66. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2010 r.

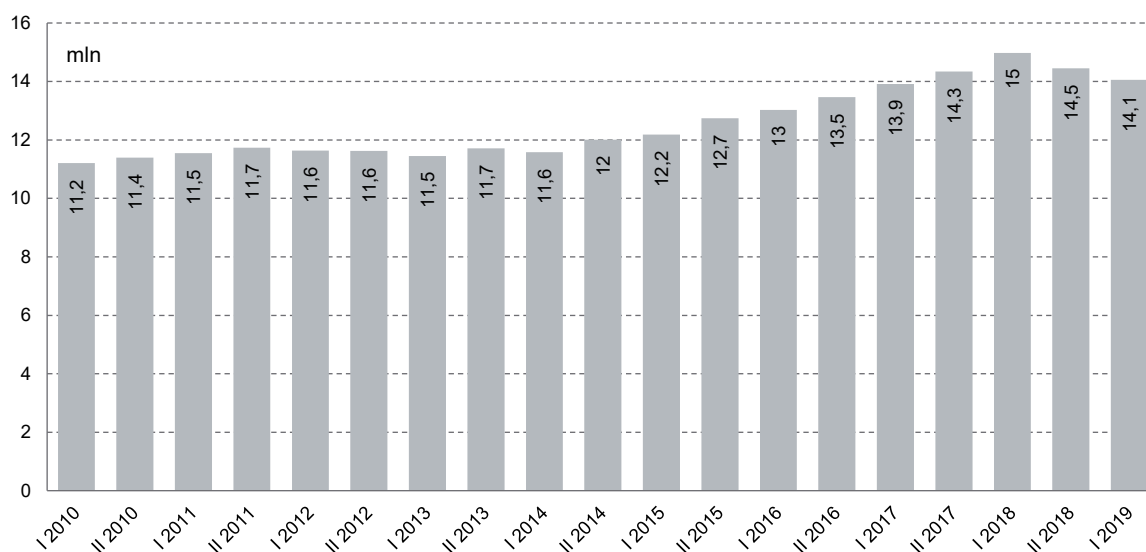

Źródło: Opracowanie własne DSP

5.2.2. Polecenie zapłaty

Polecenie zapłaty jest formą rozliczeń pieniężnych używaną do regulowania tzw. płatności masowych, czyli opłat za rachunki za energię elektryczną, gaz, czynsz, telefon czy opłata abonamentowa za usługi telekomunikacyjne (internet, telewizja). Polecenie zapłaty polega na udzieleniu upoważnienia wierzycielowi do obciążania rachunku bankowego dłużnika kwotą zobowiązania wynikającą z rachunku wystawionego przez wierzyciela.

W I półroczu 2019 r. liczba transakcji poleceniem zapłaty w Polsce wyniosła 14,1 mln szt. i była niższa o 2,7% w stosunku do II półrocza 2019 r. (wykres nr 67). Polecenie zapłaty stanowi zaledwie 0,3% liczby wszystkich transakcji bezgotówkowych. Należy zauważyć, że do I półrocza 2018 r. jego wykorzystanie bardzo powoli, ale systematycznie rosło, natomiast od II półrocza 2018 r. widoczny jest niewielki spadek. Jedną z głównych przyczyn mniejszej popularności polecenia zapłaty i niskiego poziomu wykorzystania tego instrumentu wydaje się być niechęć Polaków do bezwarunkowego i terminowego obciążania swojego rachunku przez osoby trzecie oraz skomplikowana procedura ustanawiania polecenia zapłaty, co w efekcie ma wpływ na klientów, którzy obawiają się upoważnić wierzyciela do obciążania rachunku bankowego. Inną przyczyną jest przyzwyczajenie konsumentów do płacenia rachunków jeszcze w stosunkowo dużym stopniu nadal gotówkowo w banku, na poczcie lub w innym miejscu, np. w kasie wierzyciela lub w punkcie przyjmującym wpłaty na rachunki bankowe, jak również brak ze strony wierzycieli zachęt dla klientów do korzystania z tej formy rozliczeń i właściwej kampanii promocyjnej.

Wykres nr 67. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2010 r.

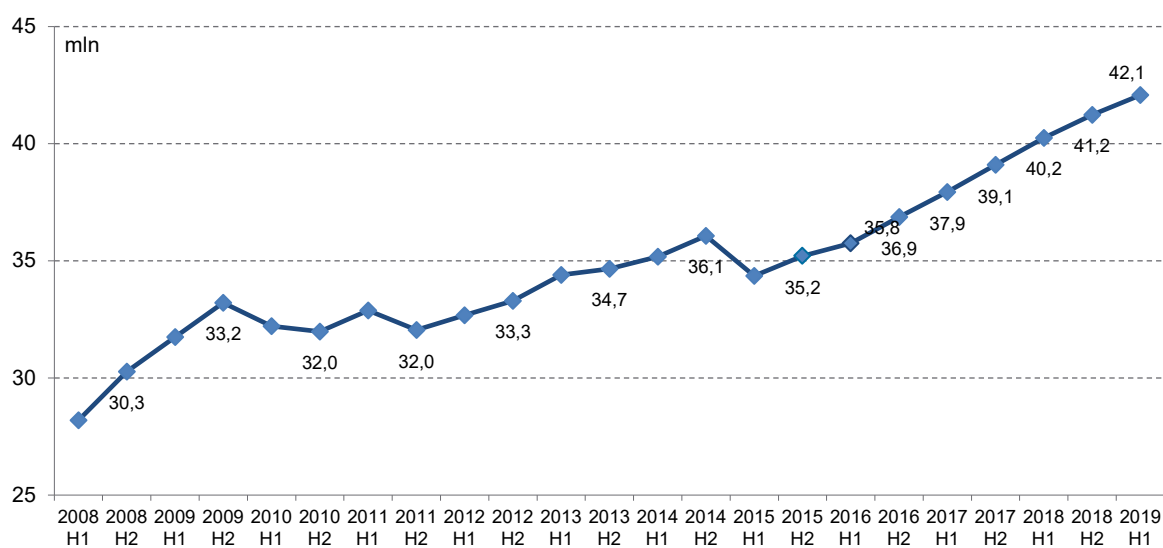
Źródło: Opracowanie własne DSP

5.2.3. Karty płatnicze

Począwszy od II półrocza 2014 r., karty płatnicze są najczęściej wykorzystywanym bezgotówkowym instrumentem płatniczym.

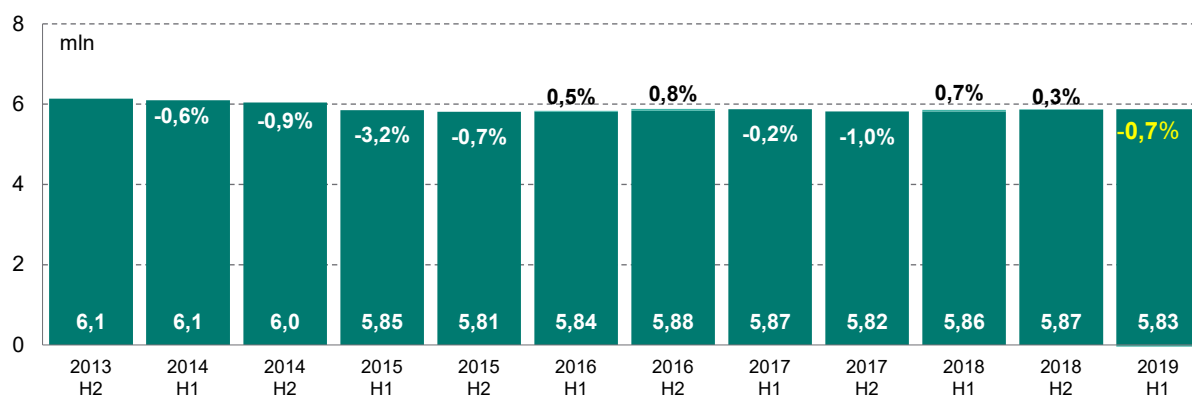
W I półroczu 2019 r. na rynku kart płatniczych, zgodnie z danymi statystycznymi zebranymi od wydawców kart płatniczych, odnotowano następujące zmiany:

1. Nastąpił wzrost liczby wydanych kart płatniczych do poziomu 42,1 mln szt., czyli w okresie sześciu miesięcy liczba kart uległa zwiększeniu o ponad 0,8 mln szt., co oznacza wzrost o 2%. Przedstawia to wykres nr 68.

Wykres nr 68. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od czerwca 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

- Na koniec I półrocza 2019 r. odnotowano spadek liczby kart kredytowych. Było ich łącznie 5,8 mln szt., czyli mniej o 42,5 tys. sztuk, co stanowi spadek o 0,7% w porównaniu do grudnia 2018 r. Tendencja spadkowa, która została zapoczątkowana na początku 2010 r., zakończyła się w 2015 r. i od tego czasu liczba kart utrzymuje się na stałym poziomie w przedziale 5,8 – 5,9 mln kart. Liczbę kart kredytowych na rynku polskim na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2013 r. przedstawia wykres nr 69.

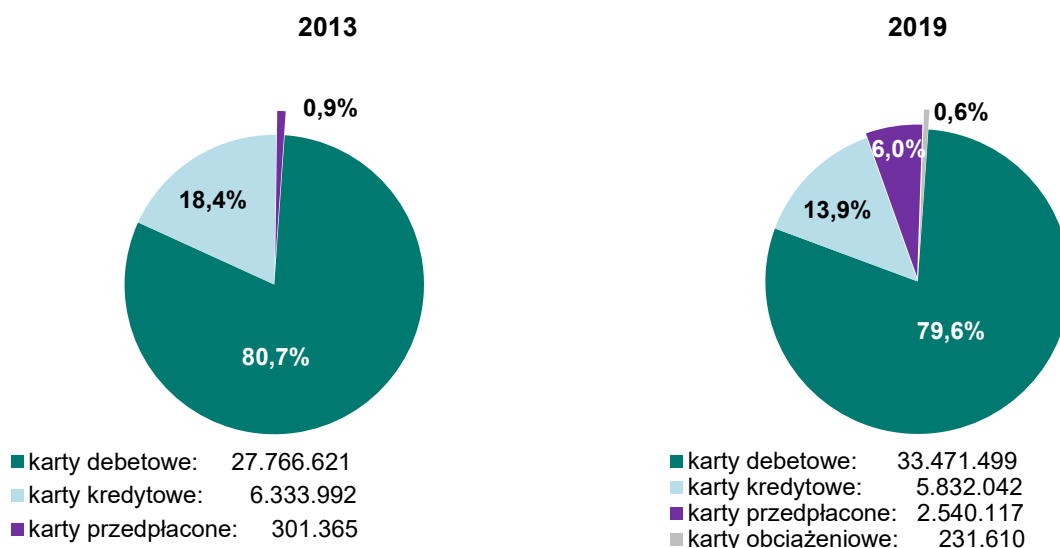
Wykres nr 69. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Na koniec czerwca 2019 r. udział kart debetowych w ogólnej liczbie kart płatniczych wyniósł 79,6% i w ciągu ostatnich sześciu miesięcy uległ nieznacznemu wzrostowi (z poziomu 79%). Równocześnie udział

kart kredytowych wynosił 13,9%, co oznacza, że na przestrzeni I półrocza 2019 r. zmniejszył się o 0,3 p.p. (z poziomu 14,2%). Zmianę struktury rynku kart płatniczych, jaka miała miejsce na przestrzeni ostatnich sześciu lat, prezentuje wykres nr 70.

Wykres nr 70. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec I półrocza 2013 r. oraz I półrocza 2019 r.

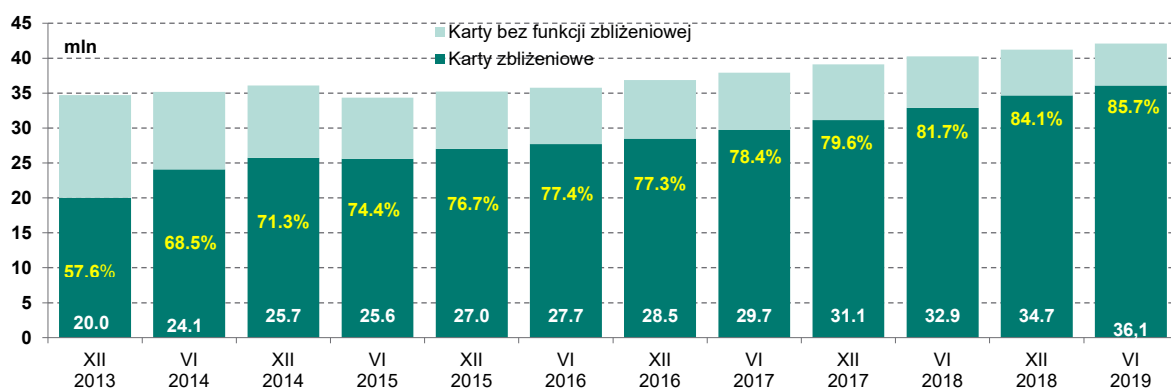

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

- Od kilku lat na rynku funkcjonują karty płatnicze z funkcją zbliżeniową. Transakcje zbliżeniowe odbywają się bezstykowo, a przy płatnościach poniżej 50 zł nie jest wymagane podanie kodu PIN²¹. Na rynku polskim na koniec czerwca 2019 r. było w obiegu ok. 36,1 mln kart z funkcją zbliżeniową, co stanowiło 85,7% wszystkich kart płatniczych. Oznacza to, że obecnie jedynie co siódma karta nie jest wyposażona w funkcję płatności zbliżeniowych. Liczba kart zbliżeniowych, w porównaniu do poprzedniego półrocza, wzrosła o 1,4 mln szt. Udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich wydanych kart prezentuje wykres nr 71.

²¹ Z dniem 14 września 2019 r. na terenie Unii Europejskiej wchodzi w życie zapisy Dyrektywy PSD2, które dotyczą m.in. poprawy bezpieczeństwa płatności zbliżeniowych. Od tego dnia banki są zobowiązane do stosowania tak zwanego silnego uwierzytelnienia klienta przy co szóstej transakcji lub jeśli skumulowana wartość transakcji bez silnego uwierzytelnienia (bez podania kodu PIN) przekroczy 150 euro.

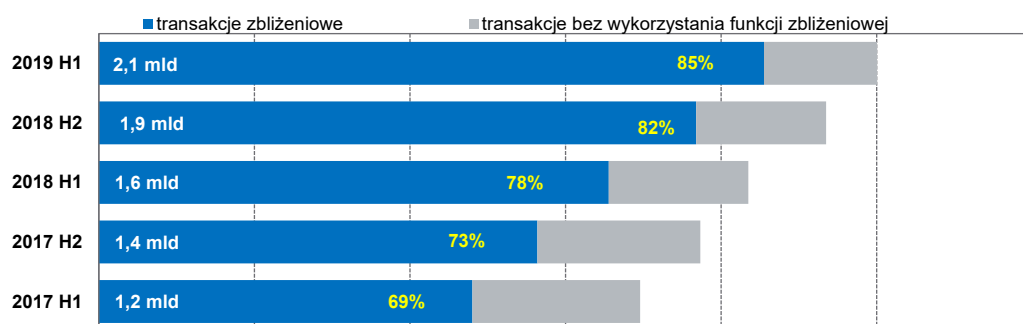
Wykres nr 71. Liczba wyemitowanych kart zbliżeniowych oraz udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich kart płatniczych na koniec kolejnych półroczy od II półrocza 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

Systematycznie wzrasta również liczba i wartość transakcji zbliżeniowych. W I półroczu 2019 r. kartami zbliżeniowymi dokonano 2,1 mld transakcji bezgotówkowych o łącznej wartości wynoszącej 114,1 mld zł. Liczba płatności zbliżeniowych w stosunku do II półrocza 2018 r. wzrosła o 218,7 mln transakcji, co stanowiło wzrost o 11,4%. Natomiast w I półroczu 2019 r. udział płatności kartami zbliżeniowymi w ogólnej liczbie bezgotówkowych transakcji kartowych wyniósł 85% (w poprzednim półroczu wynosił 82%). Dane dotyczące liczby transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w liczbie wszystkich transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych na terytorium RP w kolejnych półroczach prezentuje wykres nr 72²².

Wykres nr 72. Udział transakcji zbliżeniowych w liczbie transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami w na terytorium RP w kolejnych okresach półrocznych

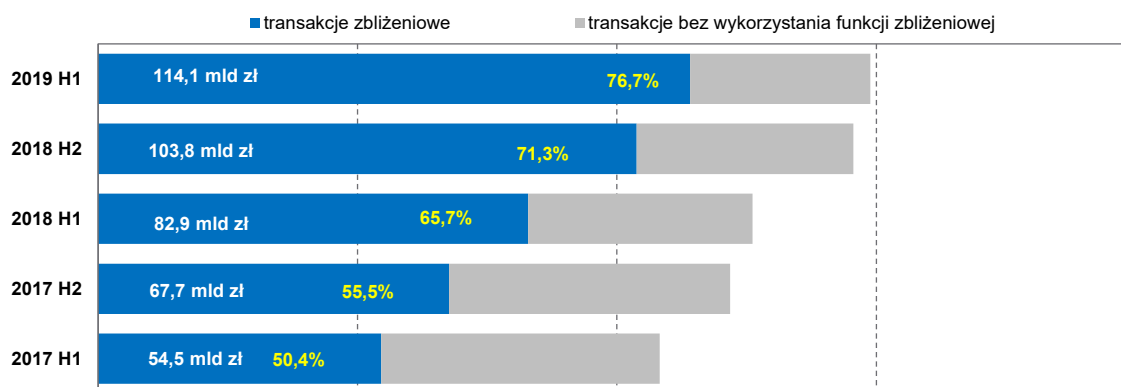

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

²² Od I półrocza 2019 r. udział transakcji zbliżeniowych jest liczony jako odsetek transakcji realizowanych w terminalach POS na terytorium RP, bez uwzględniania transakcji w internecie. Natomiast transakcje zbliżeniowe ujmują transakcje dokonane przy użyciu tradycyjnych (plastikowych) kart płatniczych, kart zainstalowanych w telefonie oraz innych nośników umożliwiających dokonywanie płatności zbliżeniowych (np. gadżetów i stickerów). Wprowadzona zmiana dotyczy wszystkich okresów prezentowanych na wykresach 72 i 73.

Łączna wartość płatności zbliżeniowych przeprowadzonych przy użyciu kart w I półroczu 2019 r. wyniosła 114,1 mld zł i była większa o 10,3 mld zł niż w poprzednim półroczu, co stanowi wzrost o 10%. Udział wartości transakcji zbliżeniowych w całości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami wyniósł 76,7%. Szczegółowe dane dotyczące wartości transakcji prezentuje wykres nr 73²³.

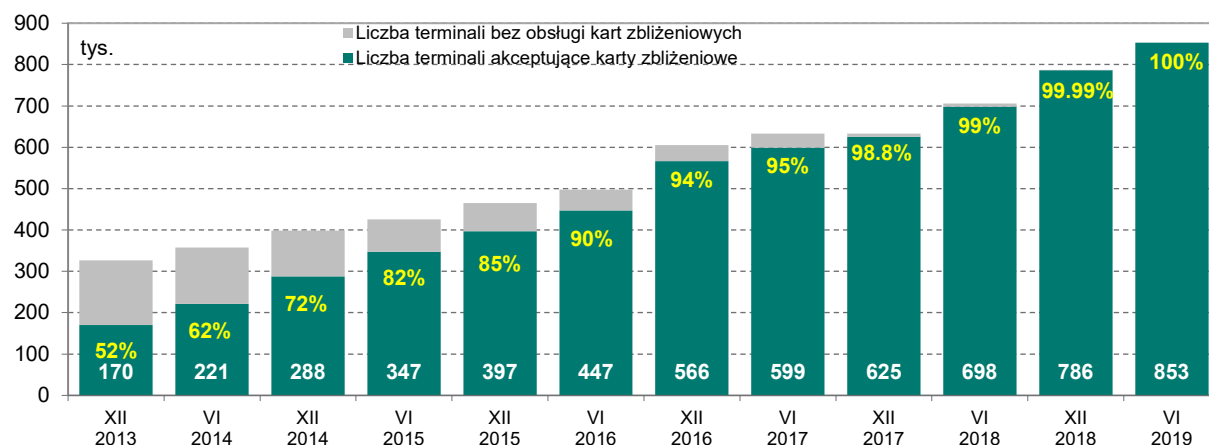
Wykres nr 73. Udział transakcji zbliżeniowych w wartości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami na terytorium RP w kolejnych okresach półrocznych

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

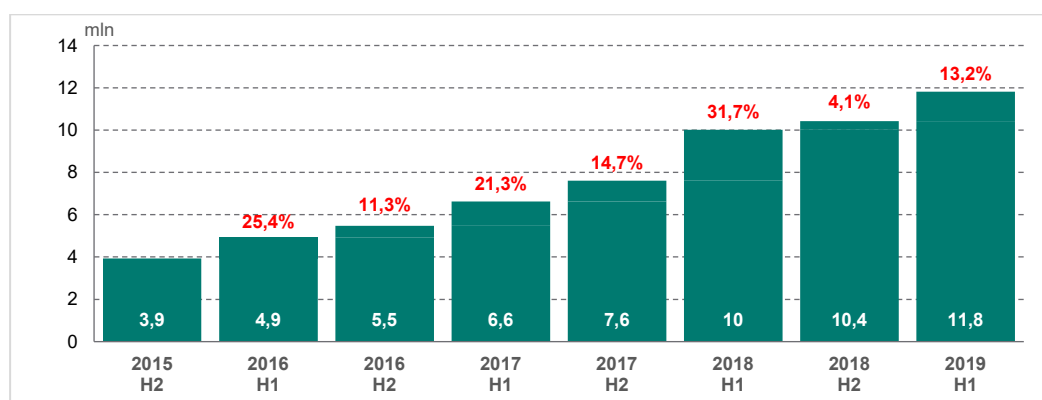
Stale rosnąca liczba i wartość transakcji zbliżeniowych jest konsekwencją stworzenia i udostępnienia klientom szerokiej infrastruktury dla obsługi transakcji zbliżeniowych. Liczba terminali POS przystosowanych do realizacji transakcji dokonywanych w trybie zbliżeniowym systematycznie rośnie. Na koniec I półroczu 2019 r. na rynku funkcjonowało 853,2 tys. takich terminali (w grudniu 2018 r. było dostępnych 786,2 tys. terminali zbliżeniowych), a zatem przybyło 67,0 tys. nowych urządzeń (wzrost o 9%). Na koniec czerwca 2019 r. w Polsce 100% terminali płatniczych było przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych. Szczegółowe dane zaprezentowano na wykresie nr 74.

²³ J.w.

Wykres nr 74. Liczba terminali POS przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych na koniec kolejnych półroczy od II półrocza 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Użytkownicy kart korzystają z funkcji płatności zbliżeniowych bardzo powszechnie. Świadczy o tym fakt stale rosnącej liczby transakcji zbliżeniowych. I tak, średnią dzienną liczbę transakcji zbliżeniowych w I półroczu 2019 r. odnotowano na poziomie 11,8 mln transakcji dziennie. Wskaźnik ten w stosunku do poprzedniego półrocza był wyższy o 13,2% (wówczas wyniósł 10,4 mln transakcji). Średnią dzienną liczbę transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami zbliżeniowymi przedstawiono na wykresie nr 75.

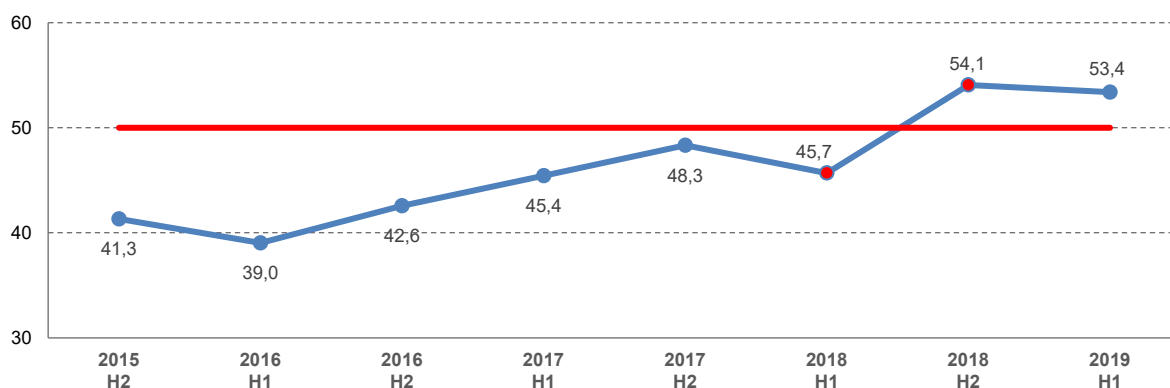
Wykres nr 75. Średnia dzienna liczba (w mln szt.) transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi od II półrocza 2015 r. oraz procentowy wskaźnik wzrostu w danym półroczu

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w I półroczu 2019 r. wyniosła 53,4 zł, czyli spadła o 0,7 zł w stosunku do II półrocza 2018 r. Warto zaznaczyć, że wartość ta systematycznie wzrastała w okresie II połowa 2016 r. - II połowa 2017 r. Zarówno w II połowie 2018 r., jak i I połowie 2019 r. przekroczyła ona próg 50 zł – wyznaczony obecnie jako kwota transakcji zbliżeniowej, po przekroczeniu której konieczne jest

użycie kodu PIN w celu potwierdzenia transakcji. Średnią wartość transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami zbliżeniowymi przedstawiono na wykresie nr 76.

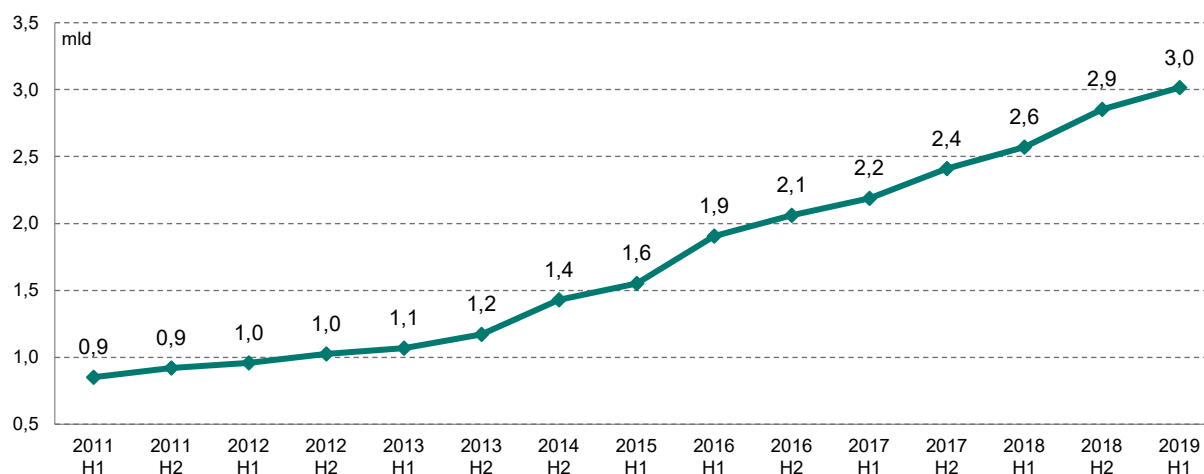
Wykres nr 76. Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w kolejnych półroczach od II półrocza 2015 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

4. Wzrosła liczba wszystkich transakcji dokonywanych kartami (gotówkowych i bezgotówkowych). W I półroczu 2019 r. kartami zrealizowano 3 mld transakcji, co, w stosunku do ubiegłego półrocza, oznacza wzrost o 5,7%. Wzrost liczby transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2011 roku przedstawia wykres nr 77.

Wykres nr 77. Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2011 r.

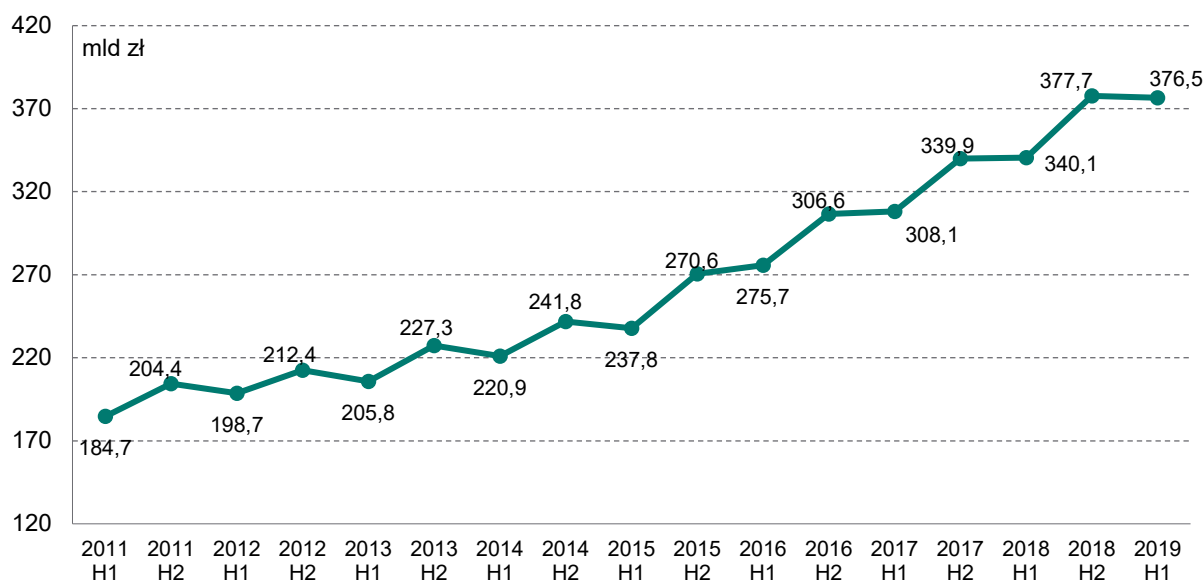
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Karty płatnicze posłużyły w I półroczu 2019 r. do przeprowadzenia transakcji o łącznej wartości 376,5 mld zł, co oznacza spadek 0,3% w porównaniu do poprzedniego półrocza. Jest to pierwszy spadek w półroczu, licząc od II półrocza 2015 r., przy czym wskazać należy, że w poprzednich analizowanych

latach dynamika wzrostu wartości transakcji kartowych w II półroczach była zawsze większa niż w I półroczach. Natomiast, porównując wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2018 i 2017, odnotowano wzrost odpowiednio o 11% i 22%. Wartość transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2011 roku przedstawia wykres nr 78.

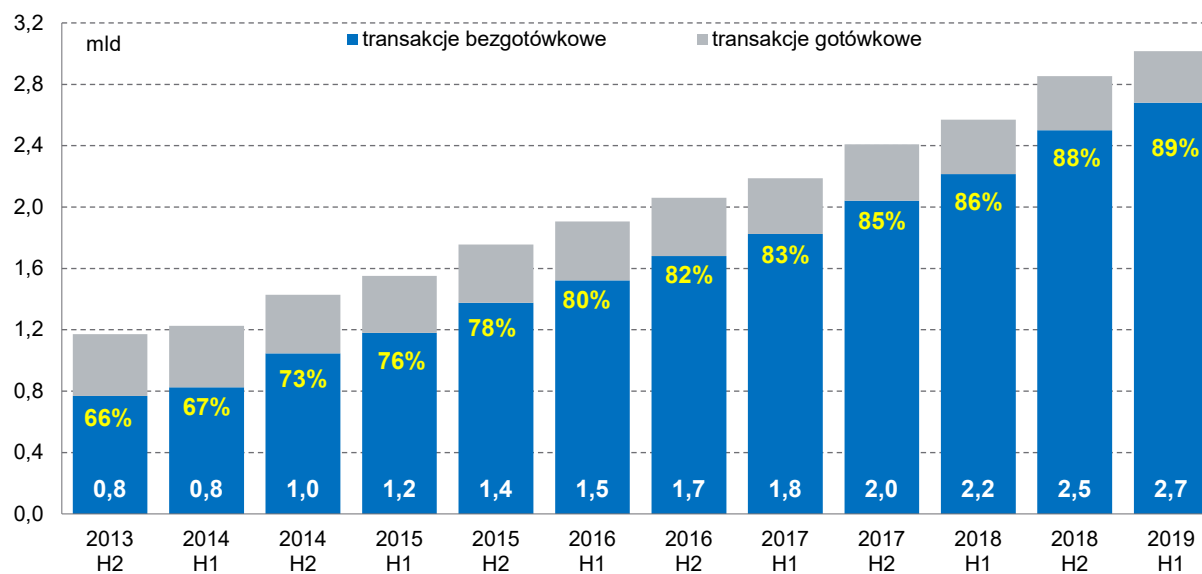
Wykres nr 78. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

- W I półroczu 2019 r. wzrosła liczba i wartość bezgotówkowych transakcji kartowych. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi wyniósł 89%. Udział ten systematycznie zwiększa się od wielu lat, co przedstawia wykres nr 79. Liczba transakcji bezgotówkowych w I półroczu 2019 r. przekroczyła po raz trzeci z rzędu 2 mld (wynosząc 2,7 mld) i była większa o 180,6 mln transakcji niż w półroczu poprzedzającym (wzrost o 7,2%). Porównując liczbę transakcji bezgotówkowych z okresem analogicznym w 2018 r. oraz 2017 r., odnotowano wzrost odpowiednio o 21% oraz o 47%. Oznacza to, że posiadacze kart płatniczych w przeważającej części preferują formę płatności bezgotówkowych realizowanych przy użyciu kart niż transakcje gotówkowe tymi kartami, np. w formie wypłat z bankomatu. Do rosnącej popularności transakcji bezgotówkowych przyczyniły się przede wszystkim karty zbliżeniowe, które umożliwiają przeprowadzanie płatności w formie relatywnie najwygodniejszej i najszybszej dla posiadacza karty.

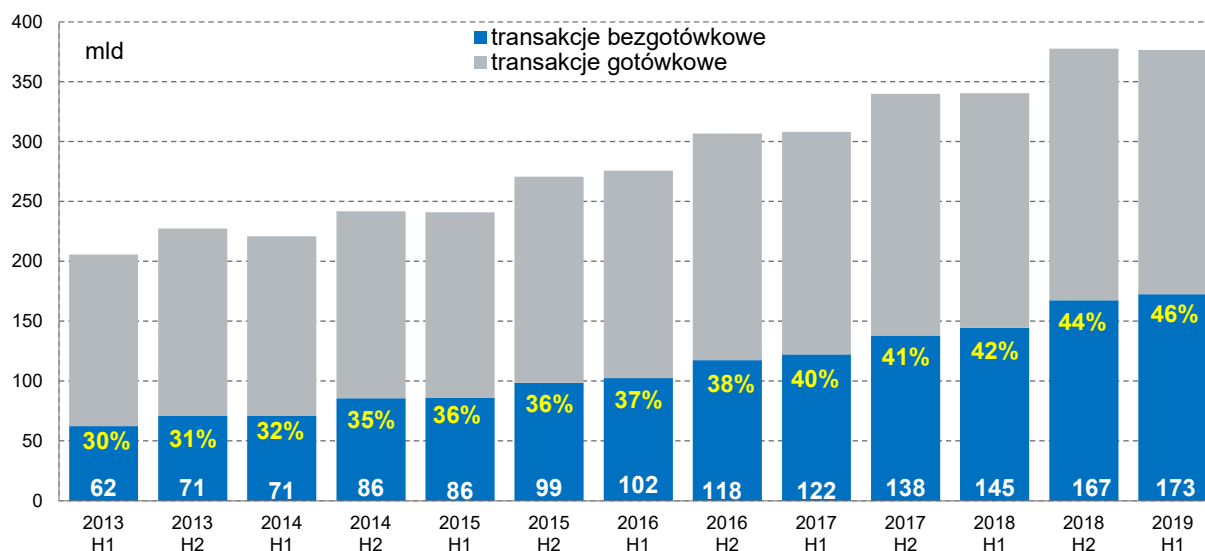
Wykres nr 79. Liczba transakcji bezgotówkowych oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w I półroczu 2019 r. przy użyciu kart wyniosła 172,5 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedniego półrocza wzrosła o 3,1%. Porównując łączną wartość transakcji bezgotówkowych w poszczególnych półroczach, na przestrzeni ostatniego roku odnotowano wzrost o 19,7%, natomiast na przestrzeni 2 lat wzrost o 41,2%. Udział wartości transakcji bezgotówkowych w ogólnej wartości transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat systematycznie zwiększał się i w I półroczu 2019 r. osiągnął najwyższy poziom 46%, co przedstawia wykres nr 80.

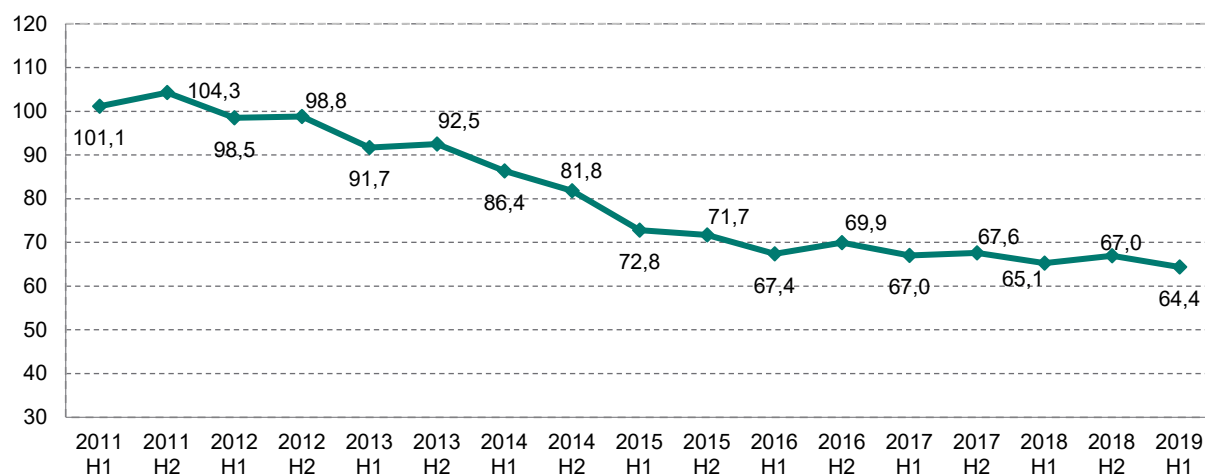
Wykres nr 80. Wartość bezgotówkowych transakcji kartami oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2019 r. średnia wartość pojedynczej bezgotówkowej transakcji kartowej wyniosła 64 zł. W porównaniu do okresu poprzedniego, wartość średnia uległa spadkowi z poziomu 67 zł. Zarejestrowana na rynku polskim rosnąca popularność kart zbliżeniowych powoduje większą skłonność posiadaczy kart do dokonywania płatności zbliżeniowych za drobne wydatki (do 50 zł), co w dłuższej perspektywie prowadzi do zmniejszenia wartości średniej pojedynczej transakcji bezgotówkowej. Wartość tego wskaźnika na przestrzeni kolejnych okresów półrocznych od 2011 roku prezentuje wykres nr 81.

Wykres nr 81. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

5.2.4. Instrumenty pieniądza elektronicznego

5.2.4.1. Billon

W dniu 23 kwietnia 2019 r. spółka Billon Solutions Sp. z o.o. otrzymała od Komisji Nadzoru Finansowego pierwszą w Polsce licencję instytucji pieniądza elektronicznego. Aplikacja stworzona przez Billon Solutions przeznaczona jest do wydawania pieniądza elektronicznego oraz wykonywania transakcji z udziałem pieniądza elektronicznego. System, na którym został oparty Billon, wykorzystuje technologię blockchain²⁴ drugiej generacji, umożliwiającą m.in. dokonywanie płatności z użyciem regulowanych walut oraz przesyłanie i przechowywanie danych.

Planowany proces wydawania pieniądza elektronicznego i wykonywanie transakcji z jego udziałem, będzie wyglądał w następujący sposób. Użytkownik, który posiada rachunek pieniądza elektronicznego i zamierza zakupić pieniądz elektroniczny, dokonuje transferu środków pieniężnych z rachunku płatniczego prowadzonego przez bank komercyjny na rachunek płatniczy spółki Billon Solutions. System Billon odnotowuje wpływ na konto, a następnie emituje pieniądz elektroniczny w kwocie odpowiadającej równowartości przekazanych środków. Pieniądz elektroniczny przekazywany jest na rachunek pieniądza elektronicznego użytkownika. Z kolei usługa wykupu pieniądza elektronicznego polega na umorzeniu określonej kwoty pieniądza elektronicznego przechowywanego na rachunku pieniądza elektronicznego użytkownika, a następnie dokonaniu przelewu odpowiedniej kwoty – równowartości pieniądza elektronicznego na rachunek w banku komercyjnym użytkownika lub wypłacie tych środków w bankomacie za pośrednictwem aplikacji SkyCash. W trakcie tego procesu spółka Billon Solutions każdorazowo dokonuje weryfikacji dostępnych środków na koncie użytkownika, zgodności danych użytkownika, a następnie umorzenia wykupionego pieniądza elektronicznego.

Spółka nie rozpoczęła jeszcze działalności operacyjnej polegającej na wydawaniu pieniądza elektronicznego i wykonywaniu transakcji z jego użyciem.

5.2.4.2. Revolut

Od lipca 2015 r. brytyjska spółka Revolut Ltd prowadzi działalność na rynku usług płatniczych, która polega m.in. na prowadzeniu mobilnego rachunku (obecnie w 29 dostępnych walutach, w tym w złotych) oraz na umożliwieniu dokonywania różnego rodzaju transakcji, w tym transakcji płatniczych. Świadczenie usług przez spółkę Revolut odbywa się za pośrednictwem aplikacji mobilnej²⁵. Na polskim rynku firma oficjalnie obecna jest od marca 2018 r., a oferowane przez nią rozwiązania stanowią alternatywę dla tradycyjnej bankowości.

Rachunek płatniczy w Revolucie umożliwia zarówno otrzymywanie przelewów z innych banków (poprzez tradycyjny przelew lub kartę płatniczą), jak i wykonywanie przelewów na rachunki w innych bankach lub dokonywanie płatności pomiędzy użytkownikami aplikacji, a także za pośrednictwem serwisów społecznościowych, e-maili lub smsów. Zasadniczym elementem rozwiązania Revolut jest wydawana do

---

²⁴ Łańcuch bloków udostępniany w środowisku rozproszonym za pomocą mechanizmów Peer-to-Peer.

²⁵ <https://www.revolut.com/pl-PL/help/zaczynamy/wymiana-walut/jakie-waluty-fiat-sa-obsługiwane-do-przechowywania-i-wymiany-w-aplikacji>

rachunku płatniczego multiwalutowa karta płatnicza jednej z dwóch organizacji kartowych o zasięgu globalnym (tj. VISA lub Mastercard)²⁶, zapewniająca możliwość dokonywania płatności lub wypłaty środków z bankomatu praktycznie na całym świecie. Płatność kartą jest realizowana w ramach środków pieniężnych w walucie wcześniej wymienionej w aplikacji płatniczej (jednej z 24 w ramach prowadzonego rachunku) albo w ramach konwersji środków w czasie rzeczywistym w trakcie płatności (wówczas możliwe jest dokonanie płatności w jednej z ponad 150 walut), bez dodatkowych prowizji.

W lipcu 2019 r. z aplikacji Revolut korzystało w Polsce 500 tys. użytkowników²⁷ (w grudniu 2018 r. było to 300 tys. użytkowników²⁸), a wartość transakcji wykonanych w ramach aplikacji przekroczyła miliard złotych. Pod względem liczby użytkowników Polska jest aktualnie trzecim największym rynkiem, na którym Revolut oferuje swoje usługi (za Wielką Brytanią i Francją)²⁹.

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej Revolut Ltd funkcjonuje w ramach tzw. działalności transgranicznej, na podstawie art. 132y ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2003, z późn. zm.)^{30,31}. W grudniu 2018 r. Revolut Payments otrzymał licencję instytucji pieniądza elektronicznego na Litwie. W ramach uzyskanej na Litwie licencji, spółka Revolut Payments deklaruje nie tylko gotowość do emisji pieniądza elektronicznego, lecz zamierza także świadczyć inne usługi płatnicze w tym m.in. płatności kartą i wypłaty gotówkowe, realizowanie poleceń przelewu, poleceń zapłaty i przekazów pieniężnych, a także inicjowanie płatności i świadczenie usług informacyjnych na koncie³². Spółka Revolut Payments, podobnie jak Revolut Ltd, również znajduje się w prowadzonym przez KNF zestawieniu notyfikacji dotyczących działalności transgranicznej unijnych instytucji pieniądza elektronicznego na terytorium RP³³.

---

²⁶ <https://zaradnyfinansowo.pl/revolut/>

²⁷ <https://www.money.pl/gospodarka/revolut-w-polsce-bije-kolejne-rekordy-firma-stawia-na-nowe-uslugi-i-rozwoj-krajowego-biura-6407785469225089a.html>

²⁸ Revolut: Coraz więcej klientów, parkiet.com, <https://www.parkiet.com/Firmy/301129978-Revolut-Coraz-wiecej-klientow.html>

²⁹ <http://business-review.eu/money/revolut-celebrates-1-year-on-romanian-market-with-250000-users-and-transactions-worth-over-eur-1-billion-200549>

³⁰ Revolut jest spółką posiadającą upoważnienie Urzędu ds. Postępowania Finansowego w Wielkiej Brytanii na mocy ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych z 2011 roku (FCA nr: 900562) do emisji pieniądza elektronicznego.

³¹ Spółka Revolut Ltd znajduje się w prowadzonym przez KNF zestawieniu notyfikacji dotyczących działalności transgranicznej unijnych instytucji pieniądza elektronicznego na terytorium RP; https://www.knf.gov.pl/podmioty/wyszukiwarka_podmiotow#849668

³² <https://fintek.pl/revolut-udzieli-pozyczek-i-przyjmie-lokaty/>

³³ https://www.knf.gov.pl/podmioty/wyszukiwarka_podmiotow#849643

5.2.5. Innowacyjne instrumenty płatnicze

W ostatnich latach pojawiło się na rynku polskim wiele innowacyjnych instrumentów oraz usług płatniczych, nieopisanych wcześniej w niniejszym opracowaniu, które zostaną poniżej krótko przedstawione.

▪ **Google Pay**

Działanie aplikacji Google Pay polega na przechowywaniu danych o zarejestrowanych kartach płatniczych użytkownika i wykorzystywaniu tych danych podczas transakcji płatniczej. Dane karty dodanej do Google Pay są szyfrowane, a każda skonfigurowana karta jest tokenizowana i otrzymuje numer VAN (Virtual Account Number) przechowywany w urządzeniu. Dzięki tokenizacji dane karty nie są udostępniane akceptantom. Dzięki takiemu rozwiązaniu żaden podmiot trzeci, m.in. sklep, w którym dokonana jest płatność, nie pozna numeru karty, czyli nie będzie mógł go wykorzystać w żaden sposób naruszający reguły prawa. Warto również wspomnieć, że firma Google nie przetwarza oraz nie autoryzuje transakcji, co również podnosi poziom bezpieczeństwa. Aplikacja pracuje w tle, co oznacza, że w celu dokonania płatności użytkownik nie musi uruchamiać aplikacji, a wystarczy jedynie odblokować telefon i zbliżyć go do terminala umożliwiającego akceptację płatności zbliżeniowych. Warunkiem koniecznym do wykonania transakcji jest telefon wyposażony w moduł NFC oraz system operacyjny Android w wersji co najmniej 4.4 KitKat. Tak jak w przypadku kart zbliżeniowych, dokonywanie transakcji Google Pay do kwoty 50 zł nie wymaga żadnego potwierdzenia ze strony płatnika. Proces dodawania do aplikacji danych kart płatniczych jest prosty i potwierdza się go, wykorzystując komunikację w formie SMSa z banku. Google Pay dostępne jest obecnie w następujących bankach: Alior Bank S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., Bank Handlowy S.A., Credit Agricole S.A., Envelo Bank (bankowość cyfrowa Banku Pocztowego S.A.), Eurobank S.A., Getin Bank S.A., BPS S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A., Nest Bank S.A., Plus Bank S.A., Bank Pocztowy S.A., Santander Bank Polska S.A., SGB Bank S.A., Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie, T-mobile usługi bankowe. Ponadto korzystać z niego mogą użytkownicy Di Pocket, Edenred, Monese, N26, Revolut oraz Sodexo.

▪ **Apple Pay**

Od czerwca 2018 r. użytkownicy telefonów z systemem operacyjnym iOS mają możliwość dokonywania płatności mobilnych swoimi smartfonami poprzez aplikację Apple Pay, która jest dedykowana wyłącznie użytkownikom iPhone'ów i wybranych innych urządzeń firmy Apple. Usługa Apple Pay pozwala na dokonywanie płatności zbliżeniowych w sklepach stacjonarnych poprzez przyłożenie do terminala smartfona marki iPhone oraz w aplikacjach i witrynach internetowych. Proces uruchamiania usługi na telefonie, w tym dodawanie karty płatniczej do wirtualnego portfela w smartfonie, jest podobny jak w przypadku usługi Google Pay. Zmianą w stosunku do istniejących na rynku rozwiązań jest brak wymogu potwierdzenia transakcji (niezależnie od jej kwoty) kodem PIN. Apple Pay wykorzystuje do tego rozwiązania biometryczne typu: TouchID (czytnik linii papilarnych) oraz FaceID (system rozpoznawania twarzy) lub też tzw. passcode (kod odblokowujący iPhone'a), co znacznie podnosi poziom bezpieczeństwa transakcji. Innym elementem podnoszącym poziom bezpieczeństwa usługi Apple Pay jest to, że w systemie Apple na podstawie numeru karty generowany jest token DAN (Device Account Number), który służy do identyfikacji karty po stronie banku wydawcy i który jest przechowywany wyłącznie na urządzeniu w tzw. bezpiecznym elemencie (specjalny certyfikowany chip zaprojektowany do bezpiecznego przechowywania informacji o płatnościach). Dzięki tokenizacji dane karty nie są udostępniane sprzedawcom, dzięki czemu żaden podmiot trzeci nie pozna numeru karty i nie będzie mógł go wykorzystać w żaden sposób naruszający reguły prawa. Warto dodać, że firma Apple nie przetwarza oraz nie autoryzuje transakcji, co zwiększa poziom bezpieczeństwa rozwiązania. Należy także podkreślić, że zarówno Apple Pay, jak i Google Pay są rozwiązaniami opartymi na kartach

płatniczych, w związku z tym w przypadku wystąpienia oszustwa poszkodowani klienci mogą ubiegać się o zwrot utraconych środków w ramach procedury chargeback. Usługa Apple Pay dostępna jest obecnie w następujących bankach: Alior Bank S.A., Bank Pekao S.A., Santander Bank Polska S.A., BNP Paribas Bank Polska S.A., Credit Agricole S.A., Getin Bank S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A., Nest Bank S.A., PKO Bank Polski S.A., Bank Millennium S.A. oraz SGB Bank S.A. Ponadto korzystać z niego mogą użytkownicy Edenred, Monese, N26 oraz Revolut.

▪ **Garmin Pay**

W marcu 2018 r. Santander Bank Polska S.A. wraz z firmą Mastercard oraz producent sprzętu Garmin uruchomili na polskim rynku usługę płatności mobilnych Garmin Pay. Usługa umożliwia dokonywanie płatności zbliżeniowych za pomocą smartwatcha firmy Garmin. Zasada działania jest podobna do działania zbliżeniowych kart płatniczych. Posiadacze zegarków Garmin przed rozpoczęciem korzystania z nowej usługi muszą najpierw zainstalować dedykowaną aplikację na swoim smartfonie, sparować zegarek z aplikacją, a następnie dodać kartę płatniczą do aplikacji oraz ustanowić kod PIN. Warto dodać, że wprowadzanie kodu PIN nie jest konieczne przy każdej transakcji. Przez 24 godziny od wprowadzenia kodu PIN kolejne transakcje można dokonywać bez jego podawania, pod warunkiem że zegarek nie był zdejmowany z ręki (w czym pomaga funkcja monitorowania tętna)³⁴. Zgodnie z informacjami zawartymi na stronie producenta zegarków, karty płatnicze dodane do aplikacji są objęte procesem tokenizacji, co oznacza, że numer posiadanej karty nie jest przechowywany na urządzeniu i serwerach oraz nie jest przekazywany akceptantowi podczas dokonywania płatności. Obecnie z usługi Garmin Pay mogą korzystać klienci następujących banków: Bank Pekao S.A., banki spółdzielcze zrzeszone w SGB S.A., Getin Bank S.A., ING Bank Śląski S.A., PKO Bank Polski S.A., Santander Bank Polska S.A. oraz Nest Bank S.A.

▪ **Fitbit Pay**

Poza Garmin Pay, na rynku polskim dostępne jest również podobne rozwiązanie Fitbit Pay oferowane przez firmę Fitbit. Użytkownicy zegarków firmy Fitbit (modeli Ionic i Versa) mogą dokonywać płatności zbliżeniowych przy użyciu swoich urządzeń. Proces instalacji aplikacji, dodawania karty oraz autoryzacji transakcji jest analogiczny jak w przypadku systemu Garmin Pay. Obecnie z płatności Fitbit Pay mogą korzystać klienci następujących banków: Santander Bank Polska S.A., Bank Pekao S.A. oraz użytkownicy Revolut.

▪ **Płatności internetowe**

W lipcu 2018 r. swoją działalność na terenie polski rozpoczął czeski fintech Twisto oferujący odroczone płatności w Internecie. Klienci korzystający z Twisto mają 21 dni na otrzymanie, sprawdzenie oraz zapłacenie za produkt, po tym czasie naliczane są opłaty na rzecz czeskiego fintecha. Założenia systemu przypominają istniejącą już na rynku usługę *PayU Płać później*, z tym że Twisto, w przeciwieństwie do rozwiązania PayU, nie opiera swojej oceny ryzyka i zdolności kredytowej na analizie behawioralnej oraz analizie danych transakcyjnych PayU, a na algorytmach analizujących dane (system Nikita służący do zarządzania ryzykiem, który dzięki wykorzystaniu technologii big data oraz machine learning ocenia zdolność kredytową klientów w czasie mierzonym w milisekundach) pozostawiane przez klientów w sklepach internetowych. Dzięki regulowaniu przez klientów zobowiązań, algorytm może podnieść limit dokonywanych zakupów.

---

³⁴ Maciej Kazimierski, *Garmin Pay w Polsce – co trzeba o nim wiedzieć?*, direct.money.pl, 2018, <https://direct.money.pl/artykuly/porady/garmin-pay-w-polsce-8211;-co-trzeba-o-nim,79,0,2401871.html>

Ocena bezgotówkowych instrumentów płatniczych w I półroczu 2019 r.

Systematycznie wzrasta liczba transakcji dokonywanych bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi. W I półroczu 2019 r. kartami zrealizowano 3 mld transakcji, co w stosunku do ubiegłego półrocza oznacza wzrost o 5,7%. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat niezmiennie wzrastał i w I półroczu 2019 r. wyniósł 89%. Ponadto udział płatności kartowych we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w I połowie 2019 r. wyniósł 64,6%, co oznacza, że podobnie jak w poprzednich półroczach (począwszy od II połowy 2014 r.) karty przewyższają udział przelewów w ogólnej liczbie płatności bezgotówkowych. Liczba transakcji poleceniem przelewu wzrosła o 3,6%, choć należy zauważyć, że udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych konsekwentnie maleje. W I półroczu 2019 r. średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą płatniczą wyniosła 64,4 zł i w porównaniu do poprzedniego półrocza (67 zł) wartość ta spadła o 3,8%. W I półroczu 2019 r. nastąpił wzrost liczby wydanych kart płatniczych o 2%, do poziomu 42,1 mln kart. Liczba kart zbliżeniowych wzrosła o 1,4 mln i stanowiła 85,7% wszystkich kart płatniczych w Polsce. Rosnąca popularność kart zbliżeniowych przyczynia się do dokonywania transakcji bezgotówkowych przez posiadaczy kart na coraz niższe kwoty, co zwiększa liczbę transakcji bezgotówkowych.

Na polskim rynku coraz większego znaczenia nabierają innowacyjne instrumenty i usługi takie jak Google Pay oraz Apple Pay. Ich popularność wśród klientów banków szybko rośnie (w grudniu 2018 r. było ich ok 1,9 mln, a w czerwcu 2019 r. już 2,1 mln)^{35, 36}. Dzieje się tak za sprawą bardzo dobrze rozwiniętej sieci akceptacji płatności zbliżeniowych (już 100% terminali POS w Polsce akceptuje płatności zbliżeniowe). Dostępność usługi Apple Pay i Google Pay w ofercie banków stale się powiększa i może stawać się powoli jednym z kryteriów podczas wyboru banku. Zagraniczne fintechy wchodzące na rynek są przyjmowane przez coraz szersze grono polskich klientów. Przykładowo, Revolut w pierwszej połowie 2019 r. powiększył liczbę swoich użytkowników o ok. 200 tys. (w grudniu 2018 r. ich liczba wynosiła 300 tys.). Wszystko to może świadczyć o tym, że Polacy bardzo entuzjastycznie reagują na nowości technologiczne ze świata płatności, co z kolei może powodować zarówno wchodzenie na rynek coraz większej liczby nowych rozwiązań, jak i rozwój już istniejących na polskim rynku innowacyjnych instrumentów i usług płatniczych, oferowanych przez krajowych i zagranicznych dostawców usług płatniczych.

5.3. Polityka opłat w zakresie rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych

5.3.1. Płatności detaliczne dla osób fizycznych

Od 2005 roku Departament Systemu Płatniczego w Narodowym Banku Polskim przygotowuje analizę opłat i prowizji wybranych usług płatniczych skierowanych do klientów indywidualnych, oferowanych przez banki komercyjne. Do analizy za I półrocze 2019 r. zostały wybrane standardowe rachunki płatnicze prowadzone w walucie krajowej wraz z debetowymi kartami płatniczymi wydawanymi do analizowanych

---

³⁵ Dane dotyczą liczby kart dodanych do smartfonów umożliwiających korzystanie z takich usług jak Apple Pay, Google Pay, Garmin Pay, Fitbit Pay oraz HCE,

³⁶ 2,1 mln kart płatniczych w smartfonach. Rynek zbliżeniowych płatności mobilnych w II kw. 2019 r., cashless.pl, <https://www.cashless.pl/6241-liczba-uzytownikow-platnosci-mobilnych-II-kw-2019>

rachunków. Analiza objęła także opłaty za usługi płatnicze powiązane ze standardowym rachunkiem płatniczym i opłaty za transakcje realizowane z korzystaniem z debetowych kart płatniczych wydawanych do tych rachunków. Dodatkowo analiza objęła również podstawowy rachunek płatniczy, który od dnia 8 sierpnia 2018 r. znalazł się w ofercie handlowej każdej z analizowanych instytucji (zgodnie z ustawą z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 1997), implementującą dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz. Urz. UE L 257 z 28.08.2014, str. 214).) Analizie poddano dane opublikowane na stronach internetowych 15 banków komercyjnych.

Z analizy porównawczej wynika, że:

- uwarunkowania makroekonomiczne były stabilne dla sektora finansowego. Stopy procentowe NBP, stawki interchange oraz obowiązkowe obciążenia podatkowe pozostały na niezmiennym poziomie.
- liczba zmian w ofertach handlowych dostawców usług płatniczych dotyczących rachunku płatniczego i usług płatniczych była nieznaczna,
- średnia miesięczna opłata za prowadzenie standardowego rachunku płatniczego dla klientów detalicznych w polskich bankach w analizowanym okresie wyniosła 5,45 zł i utrzymała się na poziomie drugiego półrocza 2018 r. (w żadnym z analizowanych banków nie zmieniono miesięcznej opłaty za prowadzenie analizowanych rachunków płatniczych). Opłata ta przy założeniu, że zostały spełnione warunki uprawniające w dużej mierze do zwolnienia z niej, wyniosła w I półroczu 2019 r. 1,65 zł.
- średnia miesięczna opłata za użytkowanie karty debetowej wydawanej do analizowanych rachunków wyniosła 5,08 zł i wzrosła o 0,59 zł w stosunku do poprzedniego okresu (wówczas wynosiła 4,49 zł). Opłata ta przy założeniu, że zostały spełnione warunki uprawniające w dużej mierze do zwolnienia z niej, wyniosła w I półroczu 2019 r. 1,62 zł.

O wzroście średniej miesięcznej opłaty za użytkowanie karty debetowej zdecydowało podwyższenie opłaty za kartę debetową wydawaną do rachunku płatniczego w ofercie jednego z analizowanych banków oraz zastosowanie trzech wariantów cenowych dla tej karty.

Zmiany cenowe dotyczyły także poszczególnych usług powiązanych z rachunkiem płatniczym i kartą debetową. W zakresie produktów i usług powiązanych z rachunkiem płatniczym należy odnotować wzrost opłat za realizację transakcji z wykorzystaniem tradycyjnych kanałów dystrybucji i z zaangażowaniem konsultantów w porównaniu do opłat w kanałach zdalnych.

Natomiast w zakresie usług powiązanych z kartą debetową odnotowano niewielkie obniżenie średniej opłaty za wypłatę gotówki we własnych i wytypowanych bankomatach, obniżenie średniej opłaty w bankomatach innych podmiotów w kraju oraz w bankomatach obcych za granicą. W analizowanych instytucjach nie było zmian cenowych dla tych usług, natomiast niewielkie zmiany cenowe wynikają z wprowadzenia do analizy większej liczby kart debetowych z uwagi na zmiany w ofercie jednej z instytucji.

Nie odnotowano istotnego wpływu obowiązku wprowadzenia do oferty dostawców usług płatniczych Podstawowego Rachunku Płatniczego na ich politykę cenową.

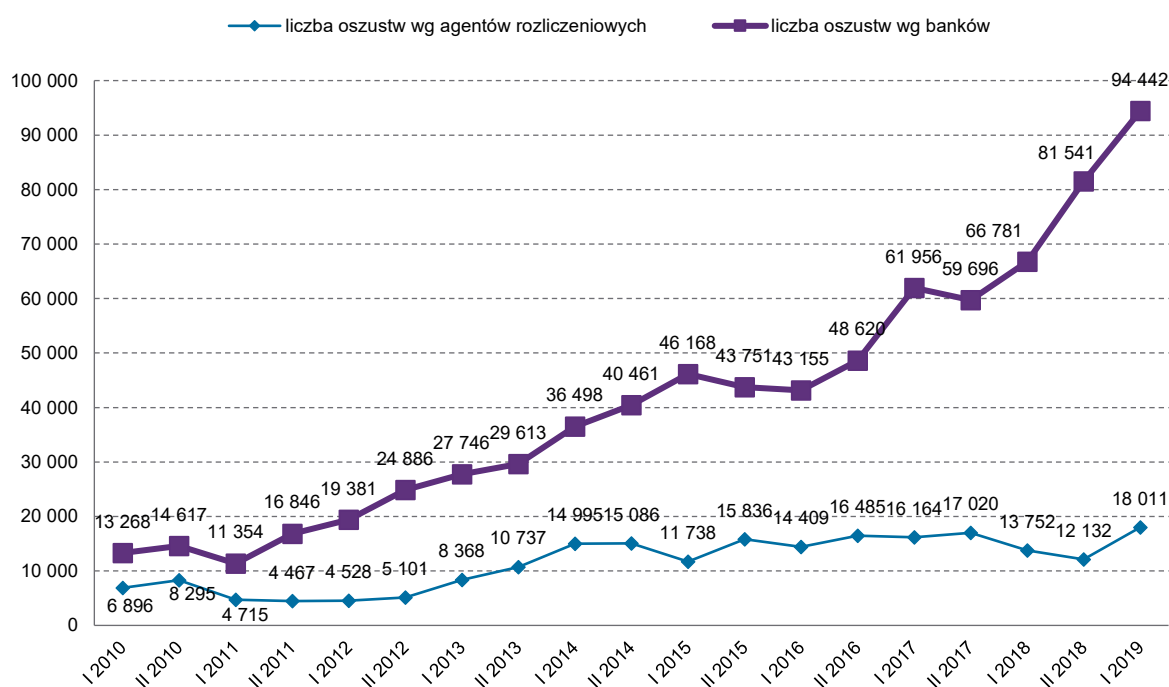
W I półroczu 2019 r. polityka cenowa banków nadal stawia sobie za cel nakłonienie klientów do korzystania z nowoczesnych kanałów dystrybucji usług płatniczych pozwalających na zdalne wykonywanie transakcji.

5.4. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych

Według danych przekazywanych przez banki, w I półroczu 2019 r. liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi wyniosła 94,4 tys., natomiast według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba ta osiągnęła poziom 18,0 tys.

Liczbę operacji oszukańczych dokonywanych kartami płatniczymi według danych otrzymanych od banków i agentów rozliczeniowych przedstawiono na wykresie nr 82.

Wykres nr 82. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2010 – 2019

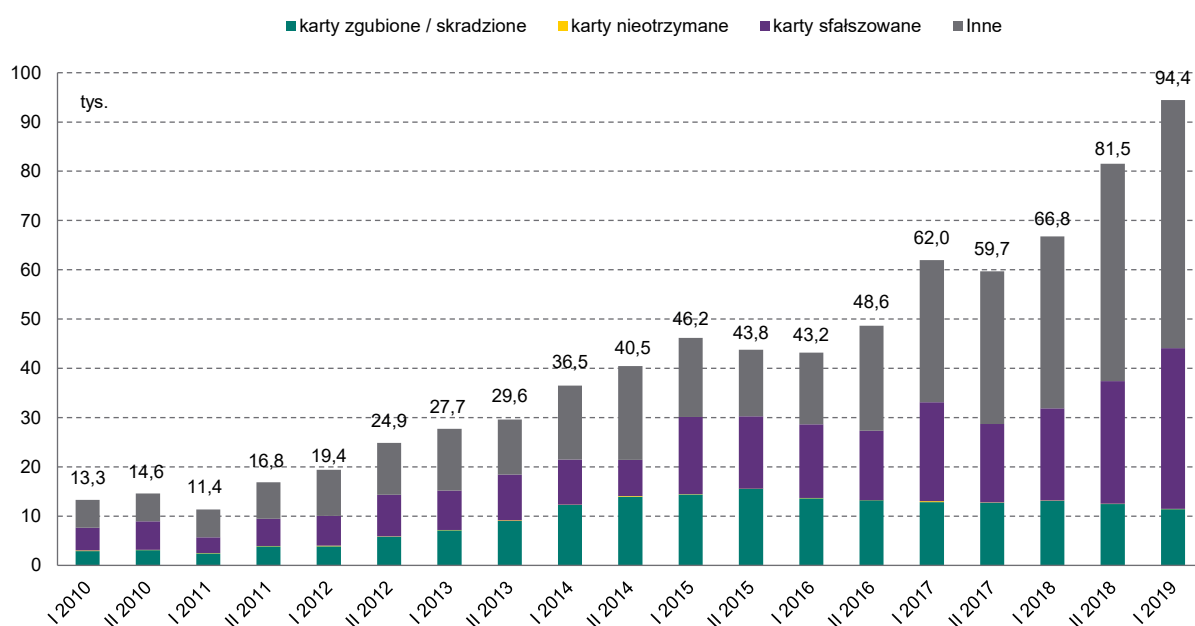

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i agentów rozliczeniowych

Z uwagi na różny zakres danych dotyczących oszustw dokonywanych kartami płatniczymi ujmowanych w sprawozdaniach, w sposób naturalny od lat występuje rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki. Liczba oszustw przekazywana przez agentów rozliczeniowych jest znacznie mniejsza od liczby przekazywanej przez banki. Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują bowiem transakcji dokonywanych przez oszustów w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami skopiowanymi wraz z PIN-kodem oraz transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce. Natomiast dane z banków nie obejmują bezgotówkowych transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach, które z kolei są objęte sprawozdawczością od agentów rozliczeniowych.

Według danych przekazywanych przez banki, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w I półroczu 2019 r. (94,4 tys.) zwiększyła się o 15,8% w porównaniu do II półrocza 2018 r. (81,5 tys.). Na wykresie nr 83 zaprezentowano liczbę operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2010 – 2019 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych, zgodnie z danymi otrzymanymi od banków.

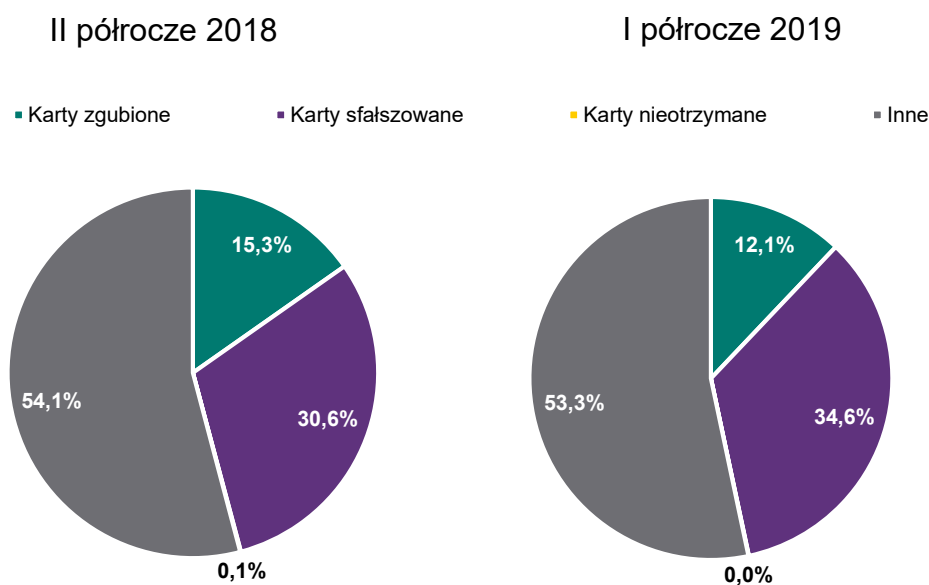
Wykres nr 83. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2010 – 2019 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Natomiast na wykresie nr 84 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich liczby w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r.

Wykres nr 84. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od banków

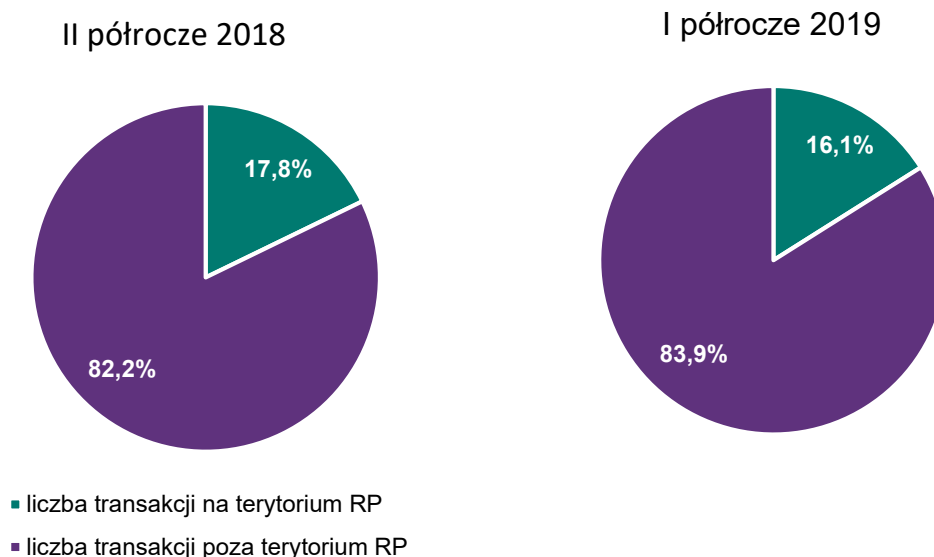

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2019 r. najwięcej transakcji oszukańczych pod względem liczby (wykres nr 84) wystąpiło w kategorii Inne, w której banki przekazują informacje o transakcjach dokonanych przez przejęcie numeru karty bez przejęcia jej fizycznej postaci (m.in. Internet/MOTO). Udział transakcji w kategorii Inne w ogólnej liczbie wyniósł 53,3%, czyli w stosunku do poprzedniego półrocza (w którym wynosił 54,1%) zmniejszył się o 0,8 p.p. Kolejną kategorią pod względem liczby operacji oszukańczych były transakcje dokonane kartami sfalszowanymi (34,6%), a następnie kartami zgubionymi/skradzionymi (12,1%). W I półroczu 2019 r. największy wzrost w liczbie operacji oszukańczych odnotowano w kategorii Karty sfalszowane, w ramach której dokonano 32.635 oszustw, co oznacza wzrost liczby tych operacji o 7.708, czyli o 30,9% w porównaniu do poprzedniego półrocza.

Zdecydowana większość transakcji oszukańczych dokonanych w I półroczu 2019 r. przy użyciu kart wydanych w Polsce była realizowana poza terytorium RP (83,9%). W II półroczu 2018 r. odsetek ten był nieco niższy i wyniósł 82,2%. W przypadku transakcji oszukańczych dokonywanych za granicą przeważały transakcje typu *card not present* - CNP (w I połowie 2019 r. było to 90,7% transakcji dokonanych za granicą). W I półroczu 2019 r. w transakcjach oszukańczych na terenie naszego kraju (16,1% wszystkich transakcji oszukańczych) przeważały transakcje w urządzeniach akceptujących instrumenty płatnicze (66,7%), które były dokonywane przede wszystkim przy użyciu kart zgubionych / skradzionych. Wykres nr 85 prezentuje strukturę operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby transakcji.

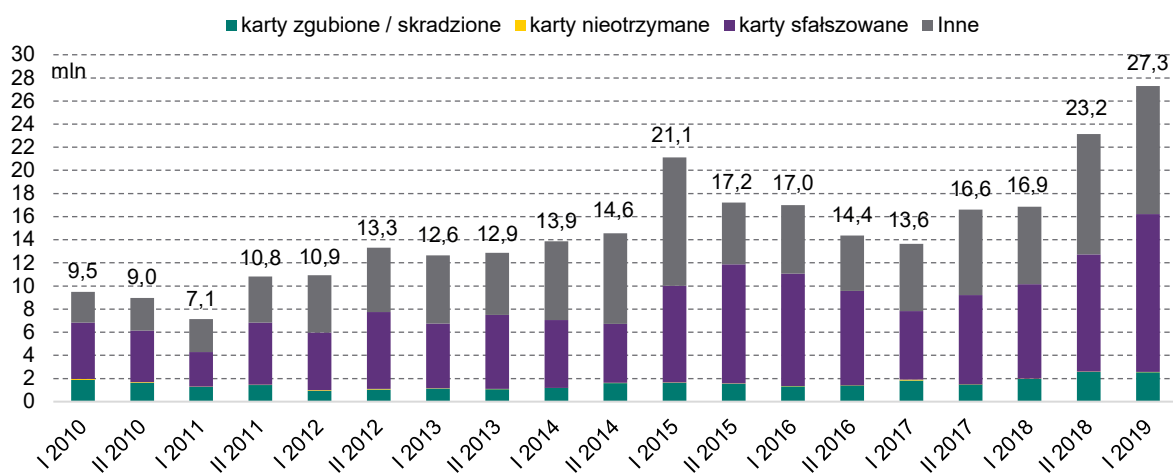
Wykres nr 85. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

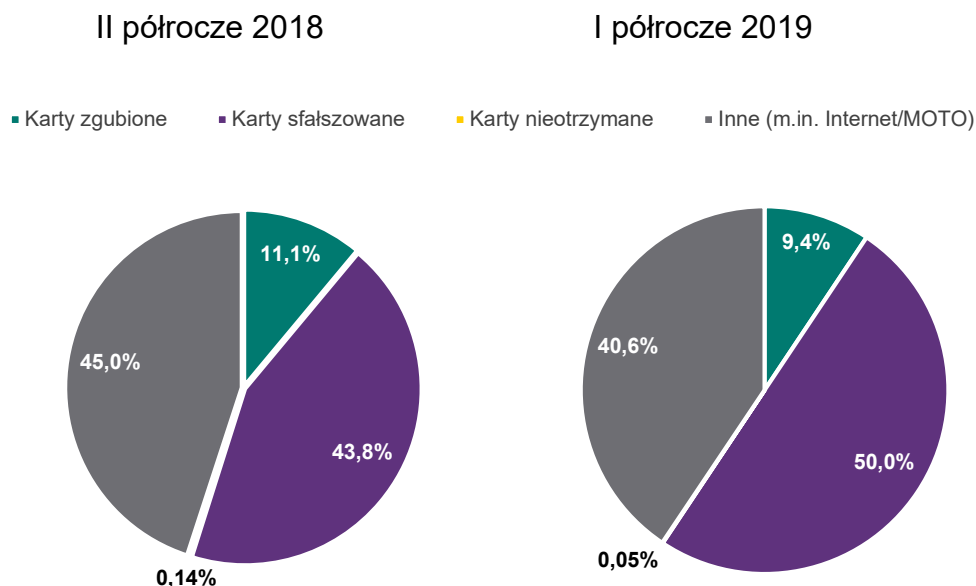
Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2010 – 2019 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych zaprezentowano na wykresie nr 86, a na wykresie nr 87 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich wartości w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. Na obu wykresach przedstawiono dane uzyskane od banków.

Wykres nr 86. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2010 – 2019 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wykres nr 87. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od banków

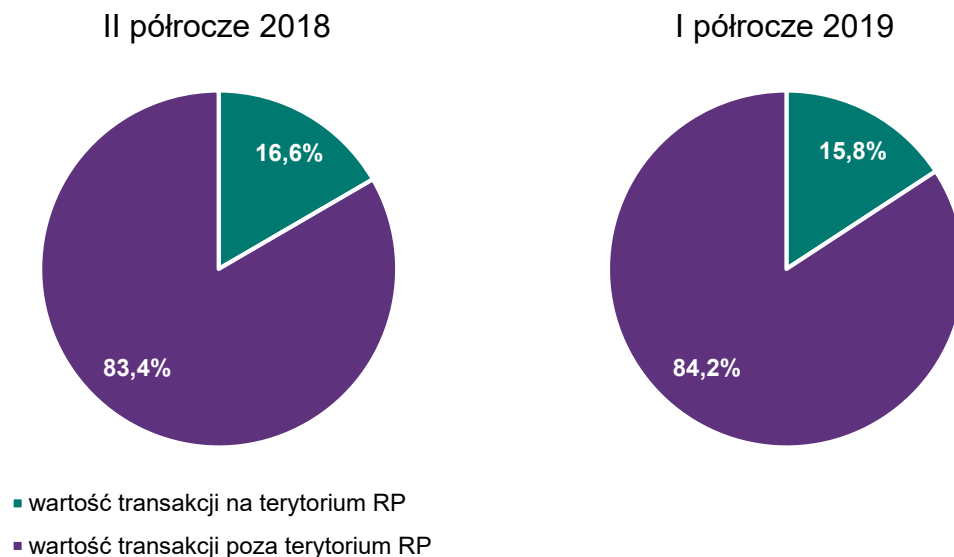

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2019 r. wyniosła 27,3 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 17,8% (23,2 mln zł). Pod względem wartości największy udział transakcji oszukańczych odnotowano w transakcjach kartami sfalszowanymi (50,0%).

Podobnie jak w przypadku liczby transakcji, zdecydowana większość transakcji oszukańczych pod względem wartości miała miejsce poza terytorium RP. W I półroczu 2019 r. było to 84,2% wszystkich transakcji oszukańczych (II półroczu 2018 r. wskaźnik ten wyniósł 83,4%). W ślad za liczbą transakcji w I półroczu 2019 r. największą wartość transakcji oszukańczych na terytorium Polski stanowiły transakcje w urządzeniach akceptujących instrumenty płatnicze (76,5%), natomiast za granicą dominowały transakcje typu CNP (81,3%).

Wykres nr 88. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

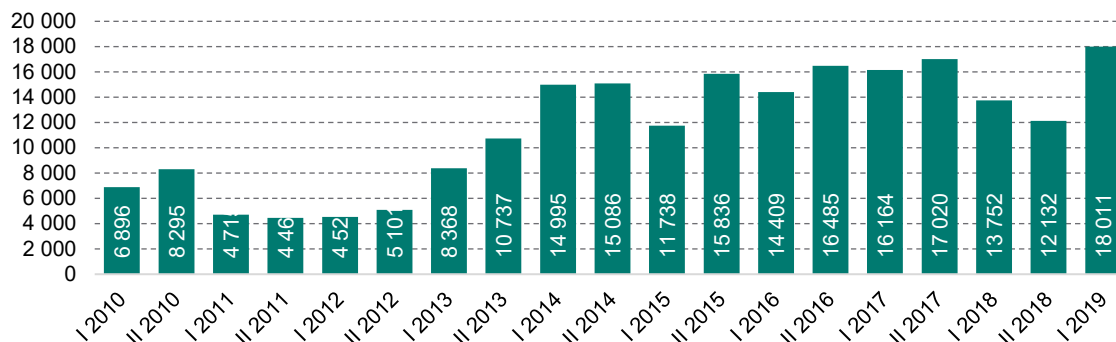
W I półroczu 2019 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą wynosiła 288,9 zł i była wyższa o 1,7% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wynosiła ona 284,0 zł).

W I półroczu 2019 r. oszukańcze operacje kartowe stanowiły 0,003% liczby i 0,007% wartości wszystkich transakcji dokonanych kartami płatniczymi wydanymi przez raportujące do NBP banki (w poprzednim półroczu zanotowano odpowiednio 0,003% i 0,006%). To oznacza, że pomimo wzrostu liczby i wartości fraudów kartowych w I połowie 2019 r. udział tej liczby w ogólnej liczbie transakcji kartowych nie zmienił się, co wynika z proporcjonalnego wzrostu liczby wszystkich transakcji dokonywanych kartą płatniczą. To również sprawia, że pod tym kątem Polska, pomimo niewielkiego wzrostu udziału fraudów pod względem wartości (o 0,001 p.p.), może pochwalić się jednym z najniższych w UE poziomem fraudów w stosunku do ogólnej liczby i wartości transakcji kartowych³⁷.

Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych wynika, że w I półroczu 2019 r. dokonano 18,0 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi (wykres nr 89), co oznacza wzrost liczby operacji oszukańczych o 48,5%.

³⁷ Przykładowo udział liczby oraz wartości transakcji w ogólnej liczbie i wartości dla krajów EA-19 wynosił w 2016 r. odpowiednio 0,022% i 0,033%; Fifth report on card fraud, wrzesień 2018, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/cardfraud/ecb.cardfraudreport201809.en.pdf>

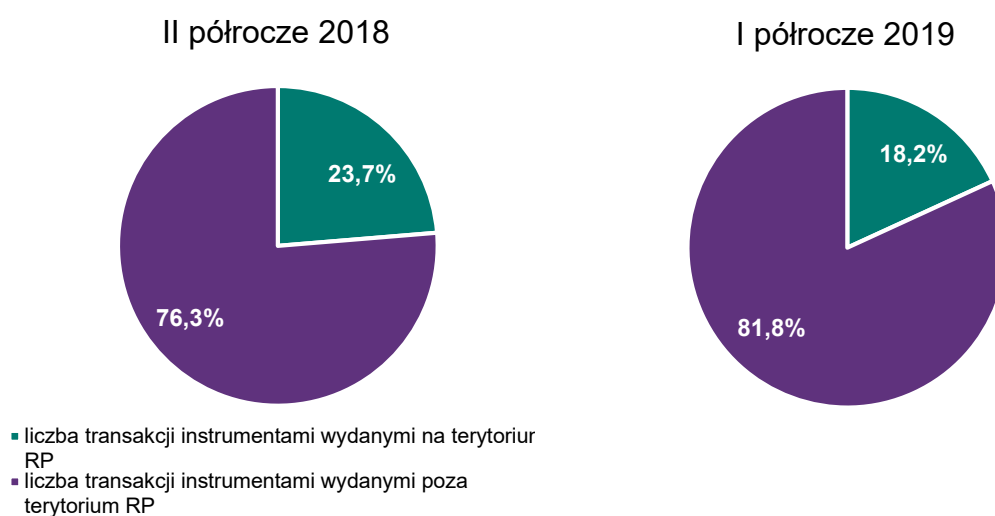
Wykres nr 89. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2010 – 2019 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Według danych od agentów rozliczeniowych większość transakcji fraudowych dokonywanych jest instrumentami wydawanymi poza Polską. W II półroczu 2018 r. liczba transakcji dokonanych zagranicznymi kartami wyniosła 76,3% wszystkich transakcji oszukańczych, natomiast w I półroczu 2019 r. wskaźnik ten wzrósł do 81,8%. Transakcje oszukańcze realizowane kartami wydawanymi w Polsce dokonywane były głównie w urządzeniach akceptujących instrumenty płatnicze (60,2%), a karty wydane za granicą wykorzystywane były głównie w transakcjach oszukańczych w środowisku internetowym - CNP (66,7%). Wykres nr 90 przedstawia strukturę operacji oszukańczych wg agentów rozliczeniowych.

Wykres nr 90. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydawanymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od agentów rozliczeniowych

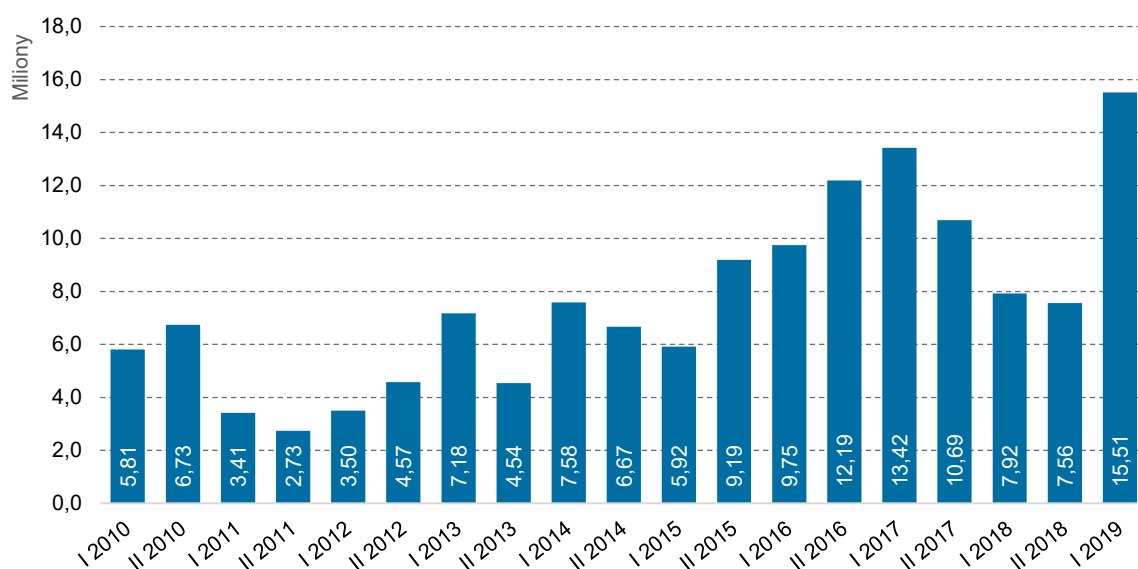

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2018 r. wyniosła 15,5 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu (7,6 mln zł) o 105,3%.

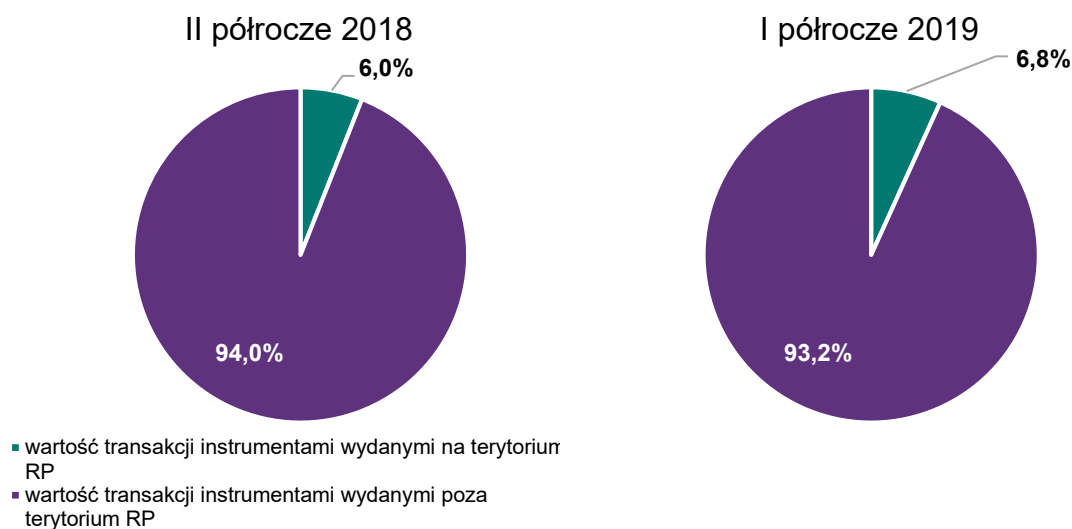
Wykres nr 91. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2010 – 2019 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Struktura wartości transakcji oszukańczych dokonywanych kartami wydawanymi w Polsce oraz poza granicami Polski zaprezentowana została na wykresie nr 92. Zdecydowaną przewagę transakcji oszukańczych stanowią transakcje dokonywane kartami wydawanymi poza Polską. W I półroczu 2019 r. było to aż 93,2%. W przypadku wartości transakcji oszukańczych raportowanych przez agentów rozliczeniowych, w ramach kart płatniczych wydanych w Polsce minimalnie przeważały transakcje typu CNP (50,4%), a wśród instrumentów zagranicznych również odnotowano przewagę transakcji typu CNP (57,8%).

Wykres nr 92. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydanymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów

Według danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych, w I półroczu 2019 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą wynosiła 861,3 zł i była wyższa o 38,3% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wynosiła 622,8 zł).

Transakcje oszukańcze wg danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych stanowiły 0,0007% ogólnej liczby i 0,01% wartości transakcji kartami płatniczymi, obsługiwanych przez agentów rozliczeniowych (w poprzednim półroczu było to 0,0005% ogólnej liczby i 0,005% wartości transakcji), co wskazuje na to, że w odróżnieniu od danych o fraudach z banków dane od agentów rozliczeniowych wskazują na wzrost udziału transakcji oszukańczych kartowych w liczbie i wartości wszystkich transakcji kartowych.

W przypadku pozostałych form rozliczeń pieniężnych stwierdzono oszustwa dokonane z wykorzystaniem polecenia przelewu. W omawianym okresie odnotowano 4.247 takich przypadków w porównaniu do 3.215 w poprzednim półroczu (wzrost o 32,1%). Najwięcej oszustw pod względem liczby, jak i wartości transakcji przy użyciu polecenia przelewu dokonano w ramach bankowości internetowej. Transakcje oszukańcze realizowane za pośrednictwem polecenia przelewu są często wynikiem infekowania komputera przez złośliwe oprogramowanie. Pozwala ono przestępcom przejąć kontrolę nad komputerem klienta, co może skutkować wyprowadzeniem środków z rachunku klienta na rachunek, z którego przestępca pobiera środki. Przykładem takich operacji oszukańczych jest np. zmiana numeru rachunku bankowego, na który powinien być wykonany przelew lub wykonanie przelewu zdefiniowanego przez przestępcę dzięki poznanemu loginowi i hasła do bankowości internetowej czy przejęcie rachunku klienta, wyrobienie nowej karty SIM i przechwycenie kodów SMS. Średnia wartość jednego oszukańczego przelewu zmniejszyła się z 7.643 zł do 6.718 zł. W I półroczu 2019 r. nie odnotowano operacji oszukańczych z użyciem czeków. Polecenie zapłaty

jest najbezpieczniejszą formą rozliczeń, gdyż nie dochodziło do transakcji oszukańczych z wykorzystaniem tego instrumentu płatniczego zarówno w ostatnim półroczu, jak i w poprzednich analizowanych okresach.

Ocena poziomu oszustw dokonywanych instrumentami płatniczymi w I półroczu 2019 r.

Według danych przekazywanych przez banki, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w I półroczu 2019 r. wyniosła 94,4 tys., czyli zwiększyła się o 15,8% w porównaniu do II półrocza 2018 r. Największy wzrost w liczbie operacji oszukańczych odnotowano w kategorii karty sfalszowane, o 34,6%. W analizowanym okresie największy udział oszustw dokonanych kartami płatniczymi pod względem liczby transakcji, wg danych przekazanych przez banki, wystąpił w transakcjach w kategorii Inne. Udział tych oszustw wyniósł 53,3%. Wartość transakcji oszukańczych dokonanych kartami, raportowanych przez banki, wzrosła w I półroczu 2019 r. o 17,8%.

Pomimo wzrostów w liczbie i wartości transakcji oszukańczych wg danych od wydawców kart, należy zauważyć, że zdecydowana większość z nich dokonywana była poza granicami naszego kraju, co świadczy o wysokim poziomie zabezpieczeń polskiego systemu płatniczego, w tym infrastruktury płatniczej. Liczba i wartość transakcji oszukańczych dokonywanych za granicą przy użyciu kart płatniczych wydanych w Polsce stanowiła odpowiednio 83,9% i 84,2% w I półroczu 2019 r.

Według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba transakcji oszukańczych w I półroczu 2019 r. wyniosła 18,0 tys. i była wyższa niż w poprzednim półroczu (12,1 tys.) o 48,5%, a wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2019 r. wyniosła 15,5 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 105,3% (7,6 mln zł).

Według danych od agentów większość transakcji oszukańczych dokonywanych jest instrumentami wydawanymi poza Polską. W I półroczu 2019 r. liczba transakcji oszukańczych kartami zagranicznymi stanowiła 81,8%, a wartość tych transakcji aż 93,2%.

Należy dodać, iż skala oszustw z użyciem kart jest nadal stosunkowo niewielka w porównaniu do całości obrotu kartami płatniczymi i wynosi wg danych z banków zaledwie 0,003% liczby i 0,007% wartości tego obrotu. Warto podkreślić, iż wg ostatnich porównywalnych danych za 2016 r., Polska, osiągając wskaźniki oszustw na poziomie 0,005% dla wartości i 0,002% dla liczby transakcji, tj. odpowiednio 8,2 razy mniej i 11,5 razy mniej niż średnia w całym obszarze SEPA, była na 1 miejscu w rankingu najbardziej bezpiecznych pod tym kątem krajów.³⁸ Należy również podkreślić, że zdecydowana większość oszustw kartami wydanych w Polsce dokonywana była za granicą Polski, a w przypadku oszustw odnotowanych przez agentów rozliczeniowych dominowały transakcje kartami wydanych poza Polską. Można przypuszczać, że transgraniczny schemat dokonywania oszustw ma najprawdopodobniej na celu utrudnienie organom ścigania zlokalizowania przestępców oraz powoduje konieczność podejmowania współpracy z zagranicznymi organami ścigania, co może dodatkowo komplikować i wydłużać prowadzenie postępowań.

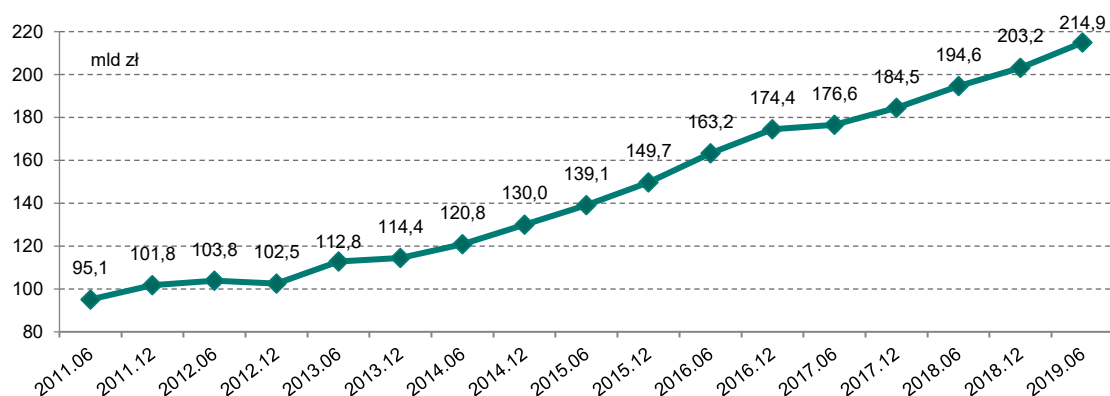
³⁸ Fifth public report on card fraud, ECB, 2018. <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/cardfraud/ecb.cardfraudreport201809.en.pdf?ccaeb3ab2376924764d5f6f345c8e0c1>

6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy

Wielkość pieniądza (podaż pieniądza) mierzona jest agregatami pieniężnymi. Podstawową miarą podaży pieniądza gotówkowego w wąskim ujęciu jest wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (znajdującego się poza kasami banków). Natomiast jedną z głównych miar pieniądza stanowi agregat pieniądza M1, będący sumą wielkości pieniądza gotówkowego poza kasami banków oraz wielkości środków na rachunkach bieżących osób fizycznych i podmiotów gospodarczych. Agregat M1 obejmuje zatem pieniądz całkowicie płynny pod względem transakcyjnym.

Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) za okres od czerwca 2011 r. do czerwca 2019 r. według stanów na koniec danego półrocza przedstawiono na wykresie nr 93.

Wykres nr 93. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2011-2019 (w mld zł)

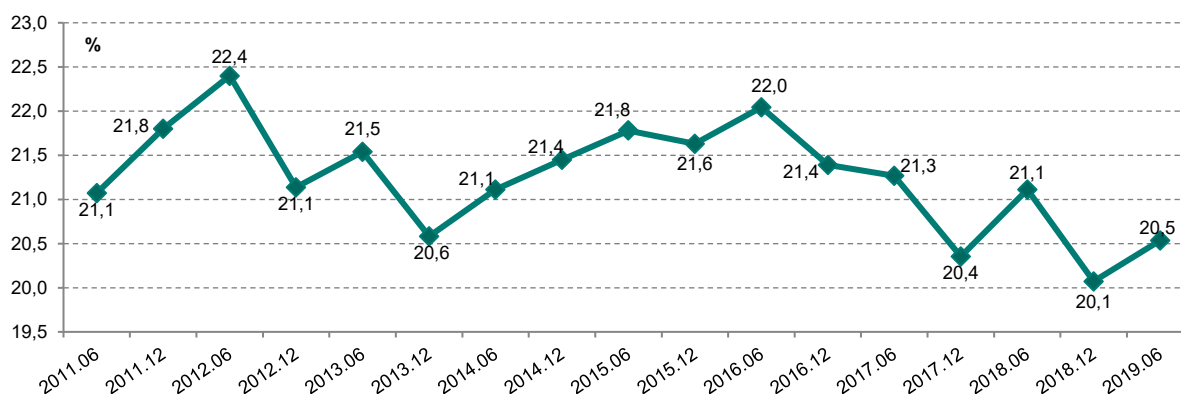
Źródło: Opracowanie własne, DSP

W I połowie 2019 r. odnotowano przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu poza kasami banków o 11,7 mld zł. Jego zasób zwiększył się w analizowanym okresie z 203,2 mld zł w grudniu 2018 r. do poziomu 214,9 mld zł w czerwcu 2019 r., tj. wzrósł o 5,8%. Największy przyrost gotówki w analizowanym półroczu odnotowany został w marcu 2019 r. (3,6 mld zł), co jedynie częściowo można tłumaczyć wzmożonym dokonywaniem zakupów przed świętami wielkanocnymi. W przeciwieństwie do ubiegłych 3 lat, w czerwcu, tj. przed rozpoczęciem wyjazdów wakacyjnych, odnotowano relatywnie niewielki wzrost gotówki w obiegu (poniżej 1 mld zł, w porównaniu np. z 3,1 mld zł w czerwcu 2018 r.).

Od grudnia 2012 r. obserwowany jest systematyczny przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu. Przyczyn stałego wzrostu gotówki należy upatrywać m.in. w niskim oprocentowaniu depozytów bankowych. Tempo zmian pieniądza gotówkowego w obiegu w okresie ostatnich 7 lat było jednak różne. W czerwcu 2019 r. roczne tempo wzrostu gotówki w obiegu wyniosło 10,4%. Dla porównania, 12-miesięczne tempo wzrostu gotówki w obiegu wyniosło 10,2% w czerwcu 2018 r., 8,2% w czerwcu 2017 r. i 17,3% w czerwcu 2016 r.

Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu w podaży pieniądza M1, który ilustruje wykres nr 94, wzrósł w ostatnim półroczu o 0,4 p.p., osiągając poziom 20,5% w czerwcu 2019 r. w stosunku do 20,1% w grudniu 2018 r. Wskaźnik ten pozostał jednym z najniższych odnotowanych w okresie od czerwca 2011 r. Warto przy tym zwrócić uwagę na fakt, iż od 7 lat (od grudnia 2012 r.) udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu w podaży pieniądza M1 waha się w przedziale +/- 1 p.p. od wartości 21% (min. 20,1% - max. 22%).

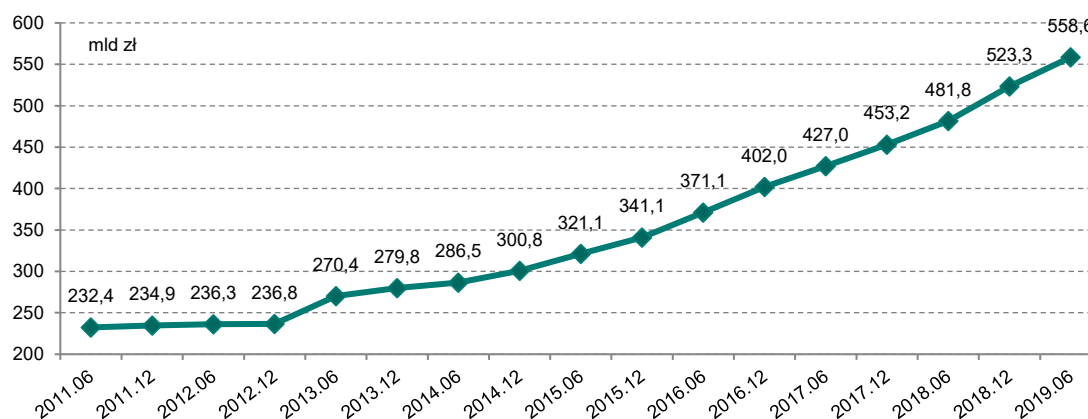
Wykres nr 94. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2011-2019 (w %)

Źródło: Opracowanie własne, NBP

Wielkość depozytów na żądanie w agregacie podaży pieniądza M1 jest miarą pieniądza bezgotówkowego, który jest formą pieniądza występującego głównie w postaci zapisów na bankowych rachunkach depozytowych, płatnych na każde żądanie, dokumentujących otrzymywane należności lub regulowanie zobowiązań przez właścicieli tych rachunków. W omawianym okresie wielkość depozytów gospodarstw domowych płatnych na żądanie kształtowała się w sposób przedstawiony na wykresie nr 95.

Wykres nr 95. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2011 - 2019 (w mld zł)

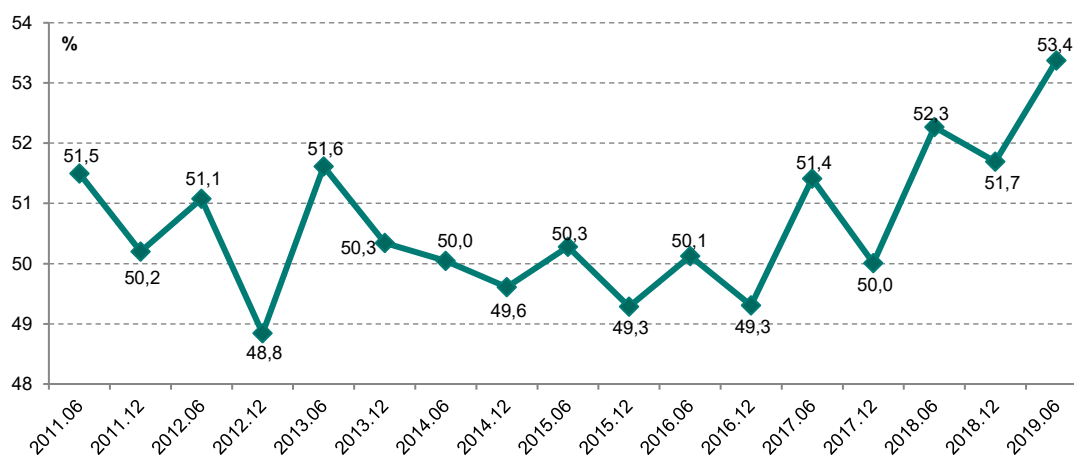
Źródło: Opracowanie własne, NBP

W I połowie 2019 r. wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych wzrosła o 35,3 mld zł, do poziomu 558,6 mld zł na koniec czerwca 2019 r., tj. o 6,7% w stosunku do 523,3 mld zł w grudniu 2018 r.

Od grudnia 2012 r. odnotowuje się stały przyrost depozytów na żądanie gospodarstw domowych. Należy przy tym zaznaczyć, że tempo 12-miesięcznego wzrostu wielkości tych depozytów nieznacznie różni się w ostatnich latach. W czerwcu 2019 r. osiągnęło ono poziom 15,9%. Dla przykładu, w czerwcu 2018 r. 12-miesięczny wzrost wielkości depozytów na żądanie gospodarstw domowych osiągnął poziom 12,8%, w czerwcu 2017 r. 15,1%, a w czerwcu 2016 r. 15,6%. Warto odnotować, że w ostatnim okresie napływ środków na rachunki na żądanie gospodarstw domowych następuje pomimo utrzymującego się niskiego oprocentowania depozytów bankowych lub w ogóle braku takiego oprocentowania.

Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w agregacie podaży M1, który obejmuje pieniądz gotówkowy oraz depozyty na żądanie osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, w omawianym okresie prezentuje wykres nr 96.

Wykres nr 96. Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w M1 w latach 2011 - 2019 (w %)

Źródło: Opracowanie własne, NBP

Wskaźnik wielkości udziału depozytów na żądanie gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1, począwszy od grudnia 2016 r., wykazuje tendencję wzrostową. O ile we wcześniejszym okresie, tj. od grudnia 2013 r. do grudnia 2016 r., zmiany te były niewielkie, nie przekraczały 1 p.p. i utrzymywały się w przedziale od 49,3% do 50,3%, o tyle później dynamika zmian znacznie wzrosła. W czerwcu 2019 r. odnotowany został wzrost udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie M1 w stosunku do grudnia 2018 r. o 1,7 p.p., do poziomu najwyższego w całym analizowanym okresie, tj. 53,4%.

Ocena funkcjonowania pieniądza bezgotówkowego i gotówkowego w I półroczu 2019 r.

Przedstawione wyżej zmiany dla I półrocza 2019 r. zarówno w zakresie pieniądza gotówkowego, jak i bezgotówkowego, można ocenić jako analogiczne do I półrocza 2018 r. Pieniądz gotówkowy w obiegu stale

się zwiększa, a udział gotówki w M1 w analizowanym okresie – po jedynie okresowych wahnięciach – utrzymuje się na niemal niezmiennym poziomie. Na koniec czerwca 2019 r. wielkość pieniądza gotówkowego poza kasami banków wyniosła 214,9 mld zł, a jego udział w agregacie M1 wyniósł 20,5%.

Obserwowany jest stały dynamiczny wzrost pieniądza bezgotówkowego, mierzonego wielkością depozytów na żądanie gospodarstw domowych ulokowanych na rachunkach bankowych, który od grudnia 2016 r. stopniowo przekłada się na zwiększony udział tej formy pieniądza w agregacie M1. Na koniec czerwca 2019 r. wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych wyniosła niemal 558,6 mld zł, a ich udział w agregacie M1 wyniósł 53,4%.

7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego

7.1. Zakończenie prac Zespołu zadaniowego ds. kart przedpłaconych powołanego przez Radę ds. Systemu Płatniczego

Zespół zadaniowy ds. kart przedpłaconych został powołany na okres od dnia 10 lipca 2018 r. do dnia 30 czerwca 2019 r. na mocy uchwały nr 2/2018 Rady ds. Systemu Płatniczego z dnia 9 lipca 2018 r.³⁹. W pierwszej połowie 2019 r. kontynuował on swoje prace, których celem było:

- wypracowanie propozycji jednolitego podejścia do kwestii pieniądza elektronicznego na rynku polskim,
- wypracowanie w okresie do dnia 31 maja 2019 r. propozycji działań o charakterze legislacyjnym, samoregulacyjnym oraz edukacyjno-promocyjnym koniecznych do rozwoju na rynku polskim kart przedpłaconych i instrumentów pieniądza elektronicznego, zapewniających odpowiedni poziom ich bezpieczeństwa.

Zespołowi zadaniowemu przewodniczył przedstawiciel Związku Banków Polskich. Członkami Zespołu byli przedstawiciele: Narodowego Banku Polskiego, Ministerstwa Finansów, Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A., Związku Banków Polskich, Banku PKO BP S.A., Banku Pekao S.A., mBanku S.A., Banku BPS S.A., VISA Europe, Mastercard Europe, Poczty Polskiej S.A., Fundacji Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego, Polskiej Organizacji Niebankowych Instytucji Płatności, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Fundacji Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej. Do prac Zespołu, na wniosek zainteresowanych, Przewodniczący Zespołu zaprosił ponadto przedstawicieli: Komitetu emitentów instrumentów motywacyjnych, Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej oraz Banku Handlowego w Warszawie S.A.

Zespół zadaniowy realizował swoje zadania w ramach 3 strumieni: legislacyjnego, samoregulacyjnego i edukacyjno-promocyjnego. W wyniku analiz prowadzonych w strumieniu legislacyjnym uznano, że na podstawie obecnie funkcjonujących uregulowań prawnych, możliwe jest funkcjonowanie na rynku polskim pieniądza elektronicznego zapisanego na serwerze lub bezpośrednio na instrumencie płatniczym. Płatności realizowane pieniądzem elektronicznym mogą być inicjowane za pośrednictwem instrumentów płatniczych, w tym kart przedpłaconych zasilonych pieniądzem elektronicznym. Transfer środków z wykupu pieniądza elektronicznego dokonywany będzie przy użyciu pieniądza elektronicznego. Warunek ten zostanie spełniony w sytuacji, gdy:

- pieniądz elektroniczny zostanie przyjęty bezpośrednio przez odbiorcę płatności (akceptanta),
- na zlecenie odbiorcy płatności pieniądz elektroniczny przyjmie agent rozliczeniowy, który przedstawi pieniądz elektroniczny wydawcy tego pieniądza do wykupu.

Obieg pieniądza elektronicznego może mieć charakter otwarty w tym sensie, że przyjęcie płatności pieniądzem elektronicznym nie musi (choć może) wiązać się z istnieniem relacji prawnej pomiędzy wydawcą

---

³⁹ Na podstawie § 4 ust. 2 załącznika do uchwały nr 1/2018 Rady ds. Systemu Płatniczego z dnia 17 kwietnia 2018 r. w sprawie wprowadzenia „Regulaminu działania Rady ds. Systemu Płatniczego”.

pieniądza elektronicznego a odbiorcą płatności w tym pieniądzu. Na podstawie analizy obowiązujących aktów prawnych dotyczących funkcjonowania kart przedpłaconych i pieniądza elektronicznego Zespół zadaniowy uznał przedstawiony sposób funkcjonowania w Polsce pieniądza elektronicznego za niewymagający zmiany obowiązującego ustawodawstwa.

Strumień samoregulacyjny opracował zestaw „Dobrych praktyk związanych z funkcjonowaniem przedpłaconych instrumentów płatniczych”. Odnoszą się one do następujących rodzajów instrumentów funkcjonujących w tzw. obiegu otwartym:

1. anonimowych przedpłaconych instrumentów pieniądza elektronicznego,
2. przedpłaconych instrumentów płatniczych ogólnego przeznaczenia dla klientów indywidualnych,
3. przedpłaconych instrumentów płatniczych do realizacji programów socjalnych, pomocy humanitarnej itp. (wydawanych w modelu B2B2C, zasilanych z jednego zdefiniowanego źródła),
4. przedpłaconych instrumentów płatniczych do realizacji programów klientów biznesowych (wydawanych w modelu B2B2C, zasilanych z jednego zdefiniowanego źródła).

Samoregulacja objęła swym zakresem wydawanie i rejestrowanie kart, zasilanie rachunku karty oraz ustanawianie limitów transakcyjnych. Z uwagi na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa instrumentów i transakcji nimi realizowanych, szczególna uwaga została poświęcona rozwiązaniom służącym przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (m.in. określające źródło i sposób dokonywania zasileń, możliwość wypłaty gotówkowej środków, ograniczenia terytorialne korzystania z tych instrumentów czy wymagane środki bezpieczeństwa finansowego).

Zespół zadaniowy wskazał działania o charakterze edukacyjno-promocyjnym, które będą zmierzać do zwiększenia świadomości na temat istnienia, posiadanych funkcjonalności oraz możliwości zastosowania kart przedpłaconych w Polsce. Zaproponowano, aby w celu rozwoju rynku kart przedpłaconych i instrumentów pieniądza elektronicznego, działania edukacyjno-promocyjne zostały zrealizowane przez:

- bankowych oraz niebankowych wydawców karty przedpłaconych,
- agentów rozliczeniowych,
- organizacje płatnicze,
- działającą przy Związku Banków Polskich Radę Wydawców Kart Bankowych,
- działający przy Związku Banków Polskich Komitet Agentów Rozliczeniowych.

Wyniki prac Zespołu zostały przedstawione w raporcie, który został przedłożony Radzie ds. Systemu Płatniczego jako materiał do dyskusji na posiedzeniu w dniu 17 czerwca 2019 r. W oparciu o przedstawione przez Zespół zadaniowy propozycje, Rada przyjęła następujące rekomendacje działań związanych z wydawaniem i funkcjonowaniem na rynku polskim kart przedpłaconych i instrumentów pieniądza elektronicznego:

- w kwestii uregulowań prawnych – dokonanie przez agentów rozliczeniowych przeglądu postanowień umownych z akceptantami w zakresie realizacji transakcji płatniczych z wykorzystaniem pieniądza elektronicznego, w szczególności w zakresie wykupu,

- w zakresie zasad funkcjonowania przedpłaconych instrumentów płatniczych – stosowanie przez wydawców przedpłaconych instrumentów płatniczych wypracowanych dobrych praktyk zapewniających bezpieczeństwo funkcjonowania instrumentów pieniądza elektronicznego. Dobre praktyki związane z funkcjonowaniem przedpłaconych instrumentów płatniczych zostały opublikowane jako załącznik do komunikatu z posiedzenia Rady⁴⁰,
- w ramach działań edukacyjno-informacyjnych – wdrożenie przez uczestników rynku usług płatniczych, w tym w szczególności przez organizacje płatnicze i wydawców, wypracowanych działań związanych z odpowiednim informowaniem oraz edukacją finansową społeczeństwa na temat bezpiecznego funkcjonowania kart przedpłaconych i instrumentów pieniądza elektronicznego.

Rada uznała, że Zespół zadaniowy ds. kart przedpłaconych zrealizował cele określone w powołującej go uchwale Rady i tym samym zakończył swoje działanie. Przewidziane zostało jednak prowadzenie monitoringu zmian na rynku przedpłaconych instrumentów płatniczych oraz ewentualnych zmian otoczenia prawnego w celu podjęcia odpowiednich działań dostosowawczych, także w ramach przyjętych „Dobrych praktyk związanych z funkcjonowaniem przedpłaconych instrumentów płatniczych”. Podsumowanie efektów działań podejmowanych zgodnie z wydanymi przez Radę rekomendacjami zostanie przedstawione przez Przewodniczącego Zespołu na posiedzeniu Rady ds. Systemu Płatniczego w grudniu 2019 r.

7.2. Zagadnienia prawne

7.2.1. Rozporządzenie delegowane Komisji 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji⁴¹

Rozporządzenie delegowane komisji (UE) 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji (dalej „rozporządzenie RTS”), reguluje dwa podstawowe bloki zagadnień, tj.:

- wymogi wobec silnego uwierzytelnienia użytkowników usług płatniczych, czyli wymogi, które dostawcy usług płatniczych muszą spełnić w celu wdrożenia środków umożliwiających stosowanie procedury silnego uwierzytelnienia użytkownika usług płatniczych, zgodnie z przepisami dyrektywy PSD2;
- kwestie dotyczące wspólnych, bezpiecznych i otwartych standardów komunikacji między dostawcami usług płatniczych prowadzącymi rachunek (bankami, skokami etc.), dostawcami świadczącymi usługę inicjowania płatności (PISPs), dostawcami świadczącymi usługę dostępu do informacji o rachunku (AISPs), płatnikami, odbiorcami i innymi dostawcami usług płatniczych w odniesieniu do świadczenia i korzystania z usług płatniczych.

W ramach regulacji dotyczących wymogów, które dostawcy usług płatniczych muszą spełnić w celu wdrożenia środków bezpieczeństwa w odniesieniu do procedury silnego uwierzytelniania klienta, zgodnie

---

⁴⁰ Komunikat z posiedzenia Rady ds. Systemu Płatniczego w dniu 17 czerwca 2019 r. jest dostępny pod adresem: http://www.nbp.pl/systemplatniczy/rada/20190617_rsp.pdf

⁴¹ Dz. Urz. UE L 69 z 13.3.2018, s. 23.

z przepisami PSD2, rozporządzenie zawiera także przepisy dotyczące wyłączenia obowiązku stosowania silnego uwierzytelniania klienta, przy założeniu spełnienia określonych warunków, które zależą od poziomu ryzyka, kwoty i powtarzalnego charakteru transakcji płatniczej oraz kanału płatności wykorzystanego do jej dokonania. Dodatkowo, rozporządzenie RTS reguluje kwestie ochrony poufności i integralności indywidualnych danych uwierzytelniających użytkowników usług płatniczych.

Rozporządzenie RTS zostało opublikowane w dniu 13 marca 2018 r. Zgodnie z art. 38 ust. 1, weszło ono w życie z dniem 14 marca 2018 r., a zgodnie z art. 38 ust. 2 stosowanie jego przepisów przewidziano (co do zasady) od dnia 14 września 2019 r. Od dnia 14 marca 2019 r., zgodnie z art. 38 ust. 3, stosuje się jedynie przepisy odnoszące się do umożliwienia zainteresowanym dostawcom testowania interfejsów dostępowych uruchamianych przez dostawców prowadzących rachunki płatnicze oraz udostępniania im odpowiedniej dokumentacji dotyczącej przedmiotowych interfejsów.

Dostosowanie się dostawców usług płatniczych do wymogów rozporządzenia RTS w datach przez to rozporządzenie wyznaczonych napotyka pewne trudności, wiążące się z dwoma głównymi aspektami, czyli zwolnieniem od zapewnienia tzw. środków awaryjnych na wypadek niedostępności interfejsu dedykowanego do komunikacji z podmiotami trzecimi (tzw. opcja *fallback*) oraz stosowaniem silnego uwierzytelnienia transakcji płatniczych, przy czym trudności w tym zakresie odnoszą się głównie do płatności kartowych dokonywanych w Internecie.

Rozporządzenie RTS nakłada na dostawców prowadzących rachunki płatnicze obowiązki w zakresie udostępnienia odpowiednich interfejsów w celu umożliwienia komunikacji z podmiotami trzecimi świadczącymi usługi inicjowania płatności z rachunków prowadzonych u innego dostawcy oraz usługi dostępu do informacji o rachunku dostarczanej przez podmiot inny niż ten, który prowadzi dany rachunek. Jednocześnie, w celu zabezpieczenia nieprzerwanego dostępu podmiotów trzecich (PISPs i AISPs) do rachunków prowadzonych przez innych dostawców usług płatniczych, dostawcy ci (głównie banki i skoki prowadzące rachunki swoich klientów) mają obowiązek zapewnienia tzw. środków awaryjnych, w tym interfejsu użytkownika usług płatniczych dla potrzeb komunikacji z podmiotami trzecimi. Jest to tzw. opcja *fallback*. Jednocześnie rozporządzenie RTS przewiduje możliwość zwolnienia dostawcy prowadzącego rachunek z obowiązku dostosowania interfejsu użytkownika do jego udostępniania podmiotom trzecim w ramach stosowania środków awaryjnych. Jest to możliwe po spełnieniu szeregu przesłanek, zaś zwolnienie to następuje na podstawie decyzji odpowiedniego organu nadzoru, którym w Polsce jest KNF. Banki zainteresowane są uzyskaniem takiego zwolnienia przed dniem 14 września 2019 r., co zwolni je z konieczności dokonywania zmian w interfejsach klientów. Jednakże, na kanwie przepisów rozporządzenia RTS (art. 38 ust. 2), powstała wątpliwość, czy organ nadzoru będzie posiadał podstawę prawną do wydania decyzji o zwolnieniu z opcji *fallback* przed datą 14 września 2019 r., skoro przepisy rozporządzenia RTS stosuje się dopiero od tejże daty. W związku z tym UKNF, w dniu 1 lipca 2019 r., opublikował komunikat „w sprawie zwolnienia z tzw. opcji *fallback*”, w którym stanął na stanowisku, że nawet jeśli decyzja o zwolnieniu z wymogu zostanie wydana po dniu 13 września 2019 r., to samo sprawdzenie warunków spełniania przez dostawców zwolnienia z opcji *fallback* może odbywać się wcześniej⁴². Urząd Komisji

---

⁴² W komunikacie stwierdzono następująco „Uwzględniając cel regulacji art. 33 ust. 6 RTS, jakim jest przede wszystkim zwolnienie ASPSP, którego API spełnia określone w tym przepisie warunki, z obowiązku tworzenia, wdrażania i utrzymywania opcji *fallback*, KNF informuje, że sprawdzenie spełniania tych warunków będzie mogło być dokonane w toku bieżącego nadzoru, jeszcze przed złożeniem wniosku o zwolnienie z opcji *fallback* i wydaniem przez KNF decyzji w tym zakresie.”

Nadzoru Finansowego w ww. Komunikacie z dnia 1 lipca 2019 r. podkreślił, że „W myśl art. 33 ust. 6 RTS Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) może zwolnić ASPSP z obowiązku posiadania opcji fallback, jeżeli spełnione zostały wszystkie następujące warunki: 1) stosowane API spełnia wszystkie określone w art. 32 RTS obowiązki dotyczące specjalnych interfejsów; 2) API został opracowany i przetestowany, zgodnie z art. 30 ust. 5 RTS, w sposób zadowalający TPP; 3) od co najmniej trzech miesięcy API jest powszechnie stosowany w celu świadczenia usług płatniczych przez TPP; 4) wszelkie problemy związane z API rozwiązano bez zbędnej zwłoki.”. Natomiast w odniesieniu do kwestii nieprzystosowania infrastruktury płatności kartami płatniczymi w Internecie do wymogów silnego uwierzytelnienia, wskazać należy, że Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA - *European Banking Authority*), wobec znacznej skali zjawiska oraz w związku z wydaniem swojej opinii, wg której stosowanie uwierzytelniania opartego wyłącznie na protokołach, takich jak EMV® 3-D Secure oraz indywidualnych oznaczeniach karty, nie jest w chwili obecnej wystarczające dla spełnienia wymogów silnego uwierzytelnienia, dopuścił możliwość współpracy nadzorów krajowych z dostawcami usług płatniczych w celu opracowania planów jak najszybszego pełnego dostosowania tych dostawców oraz akceptantów do wymogów rozporządzenia RTS w zakresie silnego uwierzytelniania klienta, przy czym termin takiego dostosowania przypadał będzie już po dniu 14 września 2019 r.⁴³

7.2.2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1153 z dnia 20 czerwca 2019 r. ustanawiająca zasady ułatwiające korzystanie z informacji finansowych i innych informacji w celu zapobiegania niektórym przestępstwom, ich wykrywania, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie lub ich ścigania oraz uchylająca decyzję Rady 2000/642/WSiSW

W I półroczu 2019 r. odbywały się końcowe prace nad projektem dyrektywy ustanawiającej zasady ułatwiające korzystanie z informacji finansowych i innych informacji w celu zapobiegania niektórym przestępstwom, ich wykrywania, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie lub ich ścigania oraz uchylającej decyzję Rady 2000/642/WSiSW.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1153 z dnia 20 czerwca 2019 r. ustanawiająca zasady ułatwiające korzystanie z informacji finansowych i innych informacji w celu zapobiegania niektórym przestępstwom, ich wykrywania, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie lub ich ścigania oraz uchylająca decyzję Rady 2000/642/WSiSW (dyrektywa 2019/1153) została opublikowana w Dzienniku Urzędowym UE w dniu 11 lipca 2019 r. Jej wejście w życie nastąpiło dwudziestego dnia po opublikowaniu, tj. w dniu 31 lipca 2019 r. Zgodnie z art. 23 ww. dyrektywy, państwa członkowskie są zobowiązane do wprowadzenia w życie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do jej wykonania do dnia 1 sierpnia 2021 r.

Głównym celem dyrektywy 2019/1153 jest poprawa współpracy oraz wymiany informacji pomiędzy właściwymi organami państw członkowskich, dedykowanymi zwalczaniu poważnej przestępczości.

---

⁴³ EBA, w pkt 14 swojej opinii z dnia 21 czerwca 2019 r., stwierdza następująco „The EBA therefore accepts that, on an exceptional basis and in order to avoid unintended negative consequences for some payment service users after 14 September 2019, CAs may decide to work with PSPs and relevant stakeholders, including consumers and merchants, to provide limited additional time to allow issuers to migrate to authentication approaches that are compliant with SCA, such as those described in this Opinion, and acquirers to migrate their merchants to solutions that support SCA. This supervisory flexibility is available under the condition that PSPs have set up a migration plan, have agreed the plan with their CA, and execute the plan in an expedited manner. CAs should monitor the execution of these plans to ensure swift compliance with the PSD2 and the EBA’s technical standards and to achieve consistency of authentication approaches across the EU.”

W ocenie Komisji Europejskiej mechanizmy dostępu i wymiany informacji finansowych, stosowane dotychczas, były zbyt wolne w porównaniu do szybkiego tempa transferu środków w Europie i na świecie. Zbyt dużo czasu było wymagane do uzyskania informacji finansowych, co znacznie zmniejszało skuteczność wykrywania i ścigania omawianych przestępstw. Regulacje UE nie określały dokładnych warunków, zgodnie z którymi władze i organy państw członkowskich właściwe do zapobiegania, wykrywania, dochodzenia lub ścigania mogły wykorzystywać informacje finansowe. Skupiały się głównie na prewencyjnych działaniach mających na celu przeciwdziałanie praniu pieniędzy, powiązanych przestępstwom czy finansowaniu terroryzmu. Nowa dyrektywa ma za zadanie zapewnić efektywne mechanizmy wymiany informacji pomiędzy właściwymi organami na poziomie UE. IV Dyrektywa AML⁴⁴ oraz V Dyrektywa AML⁴⁵, ze względu na ich podstawę prawną w art. 114 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), nie mogły ustanawiać warunków, na zasadzie których władze i organy państw członkowskich właściwe do celów zapobiegania przestępstwom, ich wykrywania, prowadzenia dochodzeń w ich sprawie lub ich ścigania (właściwe organy) mogą wykorzystywać informacje finansowe i inne informacje na ww. potrzeby. Z tej przyczyny konieczne było zaproponowanie poniższych propozycji w osobnym akcie legislacyjnym. Dyrektywa 2019/1153 zawiera nowe mechanizmy współpracy pomiędzy właściwymi organami dedykowanymi w zwalczaniu poważnej przestępczości. Większość właściwych organów dotąd nie dysponowała bezpośrednim dostępem do informacji na temat posiadaczy rachunków bankowych i płatniczych, przechowywanych w scentralizowanych automatycznych mechanizmach, takich jak centralne rejestry lub centralne systemy wyszukiwania danych elektronicznych. Przepisy dyrektywy 2019/1153 mają za zadanie zapewnić właściwym organom bezpośredni dostęp do scentralizowanych krajowych rejestrów rachunków bankowych oraz do przeszukiwania tych rejestrów. W definicji „scentralizowanego rejestru rachunków bankowych” jest zawarte odwołanie do zapisów z art. 32a IV Dyrektywy AML. Do właściwych organów, wyznaczonych przez państwa członkowskie, zalicza się w tym kontekście także organy podatkowe i organy antykorupcyjne, które są uprawnione do prowadzenia dochodzeń w sprawach karnych na mocy prawa krajowego. Proponowany zakres dostępu do rejestrów obejmuje również biura ds. odzyskiwania mienia (ang. ARO – *Asset Recovery Office*), które są odpowiedzialne za wykrywanie i identyfikację mienia pochodzącego z przestępstwa w związku z możliwym zamrożeniem i konfiskatą mienia, aby zapewnić, że przestępcy zostaną pozbawieni zysków.

7.2.3. Ustawa z dnia 21 lutego 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE

Ustawa z dnia 21 lutego 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. U. z 2019 r., poz. 730) stanowi zbiór

---

⁴⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE; Dz. Urz. UE L 141 z 5.6.2015, s. 73.

⁴⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniająca dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz zmieniająca dyrektywę 2009/138/WE i 2013/36/UE; Dz. Urz. UE L 156 z 19.6.2018, s.43.

przepisów niezbędnych do zapewnienia praktycznego stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych. Na mocy art. 118 ww. ustawy, wprowadzono zmiany w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2019 r. poz. 659 i 730), zmieniając brzmienie jej art. 10⁴⁶ oraz dodając art. 10a⁴⁷. Wprowadzone zmiany dotyczą zasad odnoszących się do przetwarzania danych osobowych osób fizycznych przez dostawców usług płatniczych. Ww. ustawa weszła w życie w dniu 4 maja 2019 r., z zastrzeżeniem określonych wyjątków i przepisów przejściowych.

7.2.4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/518 z dnia 19 marca 2019 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 w odniesieniu do niektórych opłat za płatności transgraniczne w Unii i opłat za przeliczenie waluty⁴⁸

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/518 z dnia 19 marca 2019 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009 w odniesieniu do niektórych opłat za płatności transgraniczne w Unii i opłat za przeliczenie waluty zostało opublikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej w dniu 29 marca 2019 r. i obowiązuje od dnia 18 kwietnia 2019 r.⁴⁹ Będzie ono stosowane co do zasady od dnia 15 grudnia 2019 r., jednak z pewnymi wyjątkami (zmieniony art. 15 rozporządzenia 924/2009 stosuje się od dnia 18 kwietnia 2019 r., natomiast pozostała część przepisów, odnosząca się do opłat za przeliczenie waluty związanych z transakcjami płatniczymi realizowanymi w oparciu o kartę lub związanych z poleceniami przelewu, będzie stosowana od dnia 19 kwietnia 2020 r. oraz dnia 19 kwietnia 2021 r.).

W I półroczu 2018 r. rozpoczęto unijny proces legislacyjny związany z projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009 w odniesieniu do niektórych opłat za płatności transgraniczne w Unii i opłat za przeliczenie waluty. Celem projektu było zapewnienie osobom fizycznym i przedsiębiorcom z państw członkowskich spoza strefy euro możliwości korzystania ze wszystkich rozwiązań przewidzianych w przepisach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 924/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie (dalej – rozporządzenie 924/2009). Głównym celem projektowanych zmian, zgodnie z deklaracjami wnioskodawcy – Komisji Europejskiej, było zniesienie utrzymujących się w niektórych państwach wysokich kosztów wewnątrzunijnych transgranicznych transakcji płatniczych wykonywanych w walucie euro. W ocenie Komisji, wspomniane wysokie koszty stanowią barierę dla bardziej efektywnej wymiany handlowej między państwami członkowskimi należącymi do strefy euro a państwami członkowskimi spoza niej. Osoby fizyczne i przedsiębiorcy spoza tej strefy, jak wskazuje wnioskodawca, ponoszą wyższe koszty uzyskania dostępu do znaczącej części rynków Unii Europejskiej, a także trudniej im nawiązywać relacje z osobami

---

⁴⁶ Oprócz poszerzenia katalogu podmiotów uprawnionych do przetwarzania danych osobowych o organizacje płatnicze, zmodyfikowano również dopuszczalny zakres informacji podlegających przetwarzaniu.

⁴⁷ Zgodnie z art. 10a: „Dostawcy, organizacje płatnicze i podmioty prowadzące systemy płatności będący administratorami danych nie są obowiązani do wykonywania obowiązków, o których mowa w art. 15 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm. 76), w zakresie, w jakim jest to niezbędne dla prawidłowej realizacji zadań dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz zapobiegania przestępstwom”.

⁴⁸ Dz. Urz. UE L 91 z 29.3.2019, s. 36.

⁴⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32019R0518>

fizycznymi w strefie euro. Oznacza to, że podmioty te nie mogą prowadzić wymiany handlowej ani konkurować z kontrahentami w strefie euro na takich samych warunkach. Należy zaznaczyć, że w przepisach rozporządzenia nr 924/2009 w brzmieniu sprzed jego nowelizacji wysokość opłat z tytułu płatności transgranicznych wykonywanych w walucie euro realizowanych wewnątrz Unii była zrównana z poziomem opłat za płatności krajowe w tej walucie (tj. płatności w euro w tym samym państwie członkowskim). Mimo że zakres podmiotowy tego aktu obejmował również państwa członkowskie spoza strefy euro, to możliwość implementacji tego rozwiązania jednak była opcjonalna, w efekcie czego osoby fizyczne oraz przedsiębiorcy z tych państw nie odnieśli w praktyce korzyści z wprowadzenia omawianej regulacji na poziomie unijnym. Ze wspomnianej możliwości skorzystały wyłącznie Szwecja i Rumunia⁵⁰. W rozporządzeniu 2019/518 zmieniającym rozporządzenie 924/2009 zaproponowano dwie zasadnicze modyfikacje:

1) ujednoczenie poziomu opłat z tytułu dokonywania wewnątrzunijnych płatności transgranicznych w euro z wysokością opłat za transakcje krajowe w walucie krajowej państwa członkowskiego. Dostawcy usług płatniczych w państwach członkowskich spoza strefy euro będą zobowiązani do zrównania opłat z tytułu płatności transgranicznych w euro z kosztami płatności krajowych w walucie tych państw członkowskich.

2) ustanowienie dodatkowych obowiązków w zakresie przejrzystości w odniesieniu do praktyk dotyczących przeliczania walut, uwzględniając postanowienia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego (PSD2). Wprowadzono wymagania w zakresie przejrzystości, związane z praktykami dotyczącymi przeliczania walut, szczególnie w przypadku transakcji z użyciem usługi DCC (*dynamic currency conversion*). W odniesieniu do tego rodzaju usługi płatnik będzie musiał być powiadomiony o kosztach przeliczania walut.

7.2.5. Projekt rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie funkcjonowania systemu płatności mającego zastąpić rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 17 maja 2017 r. w sprawie funkcjonowania systemu płatności (Dz. U. z 2017 r., poz. 1060)

W I półroczu 2019 r. rozpoczęto prace legislacyjne nad projektem rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie funkcjonowania systemu płatności mającego zastąpić rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 17 maja 2017 r. w sprawie funkcjonowania systemu płatności (Dz. U. z 2017 r., poz. 1060), które utraciło moc obowiązującą z dniem 1 maja 2019 r. Rozpoczęcie prac nad ww. rozporządzeniem podyktowane było zmianą art. 19b ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2019 r., poz. 212), przewidzianą w art. 69 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 650) - będącej częścią pakietu „Konstytucja Biznesu”. Zmiana ta polega na zastąpieniu zgody, jaką wcześniej Prezes NBP udzielał na prowadzenie systemu płatności bądź wprowadzenie zmian w zasadach jego funkcjonowania, wymogiem uzyskania w tych przypadkach zezwolenia. Jednym z celów przyświecających ustawodawcy przy tworzeniu pakietu „Konstytucja Biznesu” było uporządkowanie katalogu form reglamentacji gospodarczej, które przejawiało się między innymi w zastąpieniu zgód i licencji zezwoleniami.

---

⁵⁰ https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-payments-regulation-ec-no-924-2009/amending-and-supplementary-acts/extension-rules-other-eu-currencies_en

Rozporządzenie zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw w dniu 24 lipca 2019 r.

7.2.6. Planowane zmiany w regulacjach unijnych dotyczących kontrahentów centralnych (ang. *central counterparties, CCP*)

W I półroczu 2019 r. na poziomie unijnym toczyły się prace związane z nowelizacją rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (tzw. rozporządzenie EMIR – *European Market Infrastructure Regulation*).

Wyżej wymienione prace były prowadzone w ramach dwóch odrębnych projektów, tj.:

- tzw. *EMIR REFIT*, czyli projektu zmiany rozporządzenia EMIR w zakresie m.in. przepisów regulujących obowiązek centralnego rozliczania transakcji w izbach rozliczeniowych CCP, technik ograniczania ryzyka dla kontraktów instrumentami pochodnymi będącymi przedmiotem obrotu poza obrotem zorganizowanym, które nie są rozliczane w CCP, a także przepisów odnoszących się do repozytoriów transakcji;
- tzw. *EMIR CCP Supervision*, czyli projektu zmiany rozporządzenia EMIR w zakresie architektury nadzoru nad izbami CCP, w tym w odniesieniu do izb CCP z państw trzecich, świadczących usługi dla podmiotów z UE; projekt zakłada m.in. stworzenie pod auspicjami ESMA stałego komitetu nadzorczego ds. CCP (komitet ten ma pełnić przede wszystkim funkcje związane z wypracowywaniem spójnych praktyk nadzorczych w odniesieniu do unijnych CCP, a także uczestniczyć w ograniczonym zakresie w sprawowaniu nadzoru nad unijnymi CCP, jak również ma być odpowiedzialny za przygotowanie rozstrzygnięć i realizację innych zadań nadzorczych ESMA wobec CCP z państw trzecich w związku z ich działalnością na terenie UE; projekt zakłada także wzmocnienie uprawnień nadzorczych banku centralnego emitującego walutę o istotnym znaczeniu dla rozliczeń dokonywanych w danym CCP oraz pewne modyfikacje zasad wyłaniania składu kolegów nadzorczych tworzonych dla CCP.

W odniesieniu do projektu *EMIR REFIT* kompromis pomiędzy Parlamentem Europejskim a Radą UE został osiągnięty w lutym 2019 r. W dniu 18 kwietnia 2019 r. projekt został przyjęty przez Parlament Europejski, zaś w dniu 14 maja 2019 r. przez Radę UE. Tym samym prace nad projektem *EMIR REFIT* zostały sfinalizowane wraz z opublikowaniem w dniu 28 maja 2019 r. rozporządzenia (UE) 2019/834 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniającego rozporządzenie EMIR⁵¹. Rozporządzenie to wprowadza m.in. zmiany w zakresie kwalifikacji poszczególnych typów kontrahentów do stosowania wymogu centralnego rozliczania transakcji, modyfikuje definicję kontrahentów finansowych⁵², ustanawia nową kategorię podmiotów - tzw. małych kontrahentów finansowych, zwolnionych pod pewnymi warunkami z obowiązku centralnego rozliczania transakcji, a także przewiduje specjalny tryb, w ramach którego Komisja Europejska na wniosek ESMA może

---

⁵¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/834 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 w odniesieniu do obowiązku rozliczania, zawieszania obowiązku rozliczania, wymogów dotyczących zgłaszania, technik ograniczania ryzyka związanego z kontraktami pochodnymi będącymi przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, które nie są rozliczane przez kontrahenta centralnego, rejestracji repozytoriów transakcji i nadzoru nad nimi, a także wymogów dotyczących repozytoriów transakcji.

⁵² Zmodyfikowano zasady klasyfikowania przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS) oraz alternatywnych funduszy inwestycyjnych (AFI) do kategorii kontrahentów finansowych. Do kontrahentów finansowych zaliczono ponadto centralne depozyty papierów wartościowych autoryzowane zgodnie z rozporządzeniem CSDR.

tymczasowo zawiesić wynikający z rozporządzenia EMIR obowiązek centralnego rozliczania w CCP w odniesieniu do konkretnych klas instrumentów pochodnych lub konkretnych typów kontrahentów. Rozporządzenie wprowadza ponadto zasadę wyłącznej odpowiedzialności kontrahentów finansowych za zgłaszanie w imieniu obu kontrahentów informacji szczegółowych na temat kontraktów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, zawartych z kontrahentem niefinansowym.

Zmiany wynikające z tego aktu, z pewnymi wyjątkami, weszły w życie w dniu 17 czerwca 2019 r.

W styczniu 2019 r. pod przewodnictwem Prezydencji Rumuńskiej w ramach negocjacji trójstronnych (trilog) między Komisją Europejską, Parlamentem Europejskim i Radą UE, odbyły się posiedzenia Grupy Roboczej Rady UE ds. Usług Finansowych w sprawie projektu zmiany *EMIR CCP Supervision* dotyczące m.in. uprawnień i składu kolegów nadzorczych i Komitetu Nadzorczego ds. CCP w ESMA oraz nadzoru nad CCP z krajów trzecich. Ostatni projekt *EMIR CCP Supervision* przewiduje m.in. postulowaną przez NBP możliwość udziału w kolegiach nadzorczych tworzonych dla CCP banków centralnych właściwych ze względu na emitowaną przez nie walutę, nawet w przypadku, gdy waluta ta nie zostanie zaliczona do najważniejszych walut, w których dany CCP prowadzi rozliczenia. W kontekście projektu *EMIR CCP Supervision* należy ponadto wskazać, że w maju 2019 r. zostały opublikowane przez ESMA dokumenty konsultacyjne w sprawie określenia wskazówek technicznych (*technical advice*) ESMA na potrzeby przyjęcia przez Komisję Europejską aktów delegowanych w oparciu o znowelizowane rozporządzenie EMIR (po wejściu w życie przedmiotowych zmian). Dotyczą one procedury oceny znaczenia systemowego CCP z państw trzecich z punktu widzenia stabilności finansowej UE lub państw członkowskich (i ich klasyfikacji jako tzw. Tier 2 CCP), jak również oceny spełniania przez CCP z państwa trzeciego porównywalnych wymogów względem wymogów zapisanych w rozporządzeniu EMIR. Na tej podstawie zostały zainicjowane konsultacje społeczne w przedmiotowym zakresie (m.in. w czerwcu 2019 r. kwestie te zostały poruszone na posiedzeniu Komitetu Usług Finansowych Rady UE).

W I połowie 2019 r. wznowiono prace nad projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie ram prawnych na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji CCP (rozporządzenie CCPRR). W ramach tych prac, w styczniu 2019 r. Grupa Robocza ds. Usług Finansowych Rady UE pod przewodnictwem Prezydencji Rumuńskiej zajmowała się kompromisowym projektem rozporządzenia CCPRR, a następnie w kwietniu 2019 r. raportem Parlamentu Europejskiego dotyczącym ww. projektu rozporządzenia. Kolejne posiedzenia Grupy Roboczej ds. Usług Finansowych odbyły się w maju i w czerwcu 2019 r. i dotyczyły szczegółowych aspektów wykorzystania w ramach działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji CCP poszczególnych narzędzi prawnych i ich potencjalnych skutków (m.in. wezwań uczestników prawidłowo wykonujących zobowiązania do wnoszenia dodatkowych wpłat do CCP, redukcji wartości w odniesieniu do depozytów zabezpieczających, tymczasowego zawieszenia obowiązku centralnego rozliczania, mechanizmu odzyskiwania środków publicznych użytych w ramach rządowych instrumentów stabilizacji itp.). W kontekście zmian regulacyjnych odnoszących się do kontrahentów centralnych należy zwrócić uwagę na zmiany w dyrektywie 98/26/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 maja 1998 r. w sprawie zamknięcia rozliczeń w systemach płatności i rozrachunku papierów wartościowych, wprowadzone dyrektywą Parlamentu

Europejskiego i Rady (UE) 2019/879 z dnia 20 maja 2019 r.⁵³ Obejmują one zmianę definicji „partnera centralnego”, polegającą na jednoznacznym wskazaniu, że pojęcie to oznacza CCP w rozumieniu rozporządzenia EMIR, a także rozszerzenie definicji „uczestnika” systemu, w wyniku którego zaliczono do tej kategorii podmioty posiadające status członka rozliczającego w CCP. Zmiany te weszły w życie w dniu 27 czerwca 2019 r.

7.2.7. Projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z rozwojem płatności bezgotówkowych

W I półroczu 2019 r. do rozpatrzenia przez Stały Komitet Rady Ministrów w dniu 17 stycznia 2019 r. została przedstawiona kolejna wersja projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z rozwojem płatności bezgotówkowych (z dnia 9 stycznia 2019 r.). Projekt ten nie został jednakże rozpatrzony przez to gremium w przewidzianym terminie. W Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów jako planowany termin przyjęcia projektu przez Radę Ministrów wskazano III kwartał 2019 r.⁵⁴

Ww. projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z rozwojem płatności bezgotówkowych w wersji z dnia 9 stycznia 2019 r. przewiduje nowelizację następujących ustaw:

- ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, w której zaproponowano modyfikację polegającą na zobligowaniu organu podatkowego do zapewnienia możliwości dokonywania zapłaty określonych należności za pomocą innego instrumentu płatniczego (należy przyjąć wobec brzmienia § 61 ustawy – Ordynacja podatkowa, że chodzi o instrument płatniczy inny niż przelew);
- ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej, gdzie postuluje się przyznanie możliwości dokonania zapłaty opłaty skarbowej także za pomocą polecenia przelewu lub innego instrumentu płatniczego;
- ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, w której zdecydowano się na dodanie przepisu zakładającego, że przedsiębiorca zapewnia możliwość dokonywania zapłaty w każdym miejscu, w którym działalność gospodarcza jest faktycznie wykonywana, przy użyciu polecenia przelewu lub innego instrumentu płatniczego. Podkreślono przy tym, że przedmiotowe zobowiązanie nie będzie dotyczyło przedsiębiorców nieobjętych obowiązkiem albo zwolnionych z obowiązku, o którym mowa w art. 111 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, czyli prowadzenia ewidencji sprzedaży przy zastosowaniu kas rejestrujących. Dodatkowo minister właściwy do spraw gospodarki będzie mógł, w drodze rozporządzenia, zwolnić, na czas określony, niektórych przedsiębiorców z obowiązku przyjmowania zapłaty przy użyciu polecenia przelewu lub innego instrumentu płatniczego. Ponadto przy wydawaniu rozporządzenia powinny być uwzględnione: 1) możliwości techniczno-organizacyjne zapewnienia konsumentowi prawa do zapłaty przy użyciu instrumentu płatniczego, 2) skala i wielkość nadużyć związanych z nieewidencjonowaniem obrotu przez przedsiębiorców.

---

⁵³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/879 z dnia 20 maja 2019 r. zmieniająca dyrektywę 2014/59/UE w odniesieniu do zdolności do pokrycia strat i dokapitalizowania instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz dyrektywę 98/26/WE.

⁵⁴ <https://bip.kprm.gov.pl/kpr/form/r26958800,Projekt-ustawy-o-zmianie-niektorych-ustaw-w-zwiazku-z-rozwojem-platnosci-elektro.html>

W odniesieniu do proponowanej przez NBP zmiany w ustawie o usługach płatniczych dotyczącej uregulowania statusu prawnego akceptacji gotówki na terytorium RP (wobec spodziewanej dynamizacji obrotu bezgotówkowego celem propozycji NBP było zagwarantowanie konsumentom prawa wyboru dogodnej metody płatności), podjęte zostało w uzgodnieniu z projektodawcą ustalenie, że istnieje konieczność odniesienia się do istniejącej w tym obszarze luki w prawie, a osiągnięte uzgodnienie pozostaje bez wpływu na kształt projektu w obecnym brzmieniu i sposób procedowania na obecnym etapie ścieżki legislacyjnej.⁵⁵

W projekcie ustawy z dnia 9 stycznia 2019 r. zrezygnowano z wcześniej proponowanych zmian w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Realizacja proponowanych postulatów została zmaterializowana w ramach innego procesu legislacyjnego, dotyczącego nowelizacji ww. ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (znajdującego się pod nr UD326 w „Wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów”⁵⁶/druk sejmowy nr 3753⁵⁷).

W projekcie omawianej ustawy zaproponowano *vacatio legis* wynoszące 30 dni od dnia ogłoszenia ustawy, z wyjątkiem zmian w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, mających wejść w życie po upływie 90 dni od dnia ogłoszenia przedmiotowego aktu prawnego.

7.2.8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług

W dniu 27 czerwca 2019 r. weszła w życie dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług⁵⁸ (zwana dalej „dyrektywą o dostępności”). Zgodnie z art. 31 ust.1 oraz 2 dyrektywy o dostępności państwa członkowskie powinny do dnia 28 czerwca 2022 r. przyjąć i opublikować odpowiednie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do realizacji celów określonych w tej dyrektywie, a przepisy te zasadniczo powinny być stosowane najpóźniej od dnia 28 czerwca 2025 r.

Podstawowym celem dyrektywy o dostępności jest wspieranie właściwych mechanizmów funkcjonowania rynku wewnętrznego poprzez zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich w odniesieniu do wymogów dostępności niektórych produktów i usług, w szczególności poprzez wyeliminowanie barier w korzystaniu z produktów i usług oraz zapobieganie powstawaniu barier, które utrudniają swobodny przepływ produktów i usług, wynikających z rozbieżnych przepisów krajowych państw UE w zakresie wymogów dostępności. W opinii prawodawcy unijnego ma to wpłynąć na zwiększenie podaży dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami produktów i usług na rynku wewnętrznym, a także poprawić dostępność stosownych informacji z nimi związanych. Dyrektywa o dostępności ma pomóc w unikaniu wykluczenia społecznego spowodowanego niedostępnością produktów i usług, a także pomóc osobom z niepełnosprawnościami funkcjonować w społeczeństwie w sposób samodzielny i godny.

---

⁵⁵ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12305606/katalog/12474062#12474062>

⁵⁶ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12321208/katalog/12570828>

⁵⁷ <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=E3CF62540DC9055AC12584510049219C>

⁵⁸ Dz. Urz. UE L 151 z 7.6.2019, s. 70.

Dyrektywa o dostępności definiuje osoby z niepełnosprawnościami, zgodnie z ONZ-owską Konwencją Praw Osób Niepełnosprawnych, przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 r., której stroną od dnia 21 stycznia 2011 r. jest Unia Europejska i którą ratyfikowały wszystkie państwa członkowskie, w tym Polska. Pojęcie „osób z niepełnosprawnościami”, o których mowa w dyrektywie o dostępności, obejmuje osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, psychiczną, intelektualną lub w zakresie zmysłów. Dyrektywa o dostępności przyniesie także korzyści osobom, które doświadczają ograniczeń funkcjonalnych, a więc doświadczają naruszenia sprawności wynikającej z ich wieku lub z innych przyczyn związanych z niepełną sprawnością fizyczną, w sposób trwały lub czasowy (np. kobiety w ciąży czy osoby podróżujące z bagażem), które to naruszenia sprawności mogą, w oddziaływaniu z różnymi barierami, zmniejszać dostęp takich osób do produktów i usług, co z kolei prowadzi do sytuacji wymagającej dostosowania tych produktów i usług do szczególnych potrzeb takich osób.

Dyrektywa o dostępności ma zastosowanie m.in. do wprowadzanych do obrotu po dniu 28 czerwca 2025 r. produktów takich jak terminale płatnicze czy bankomaty, a także do usług takich jak usługi bankowości detalicznej świadczonych na rzecz konsumentów po tym terminie. Zgodnie z art. 4 dyrektywy o dostępności, podmioty gospodarcze powinny po ww. terminie wprowadzać do obrotu wyłącznie produkty i świadczyć usługi, które spełniają funkcjonalne wymogi dostępności określone w załączniku I do dyrektywy o dostępności. Terminale samoobsługowe, takie jak terminale płatnicze czy bankomaty – w tym zarówno urządzenia, jak i oprogramowanie - powinny spełniać wymogi dostępności określone w sekcji I załącznika I, w której określono m.in. wymogi dotyczące udzielania informacji, interfejsu użytkownika i sposobu projektowania produktu pod kątem jego funkcjonalności, a także dotyczące usług wsparcia. Zgodnie z tymi wymogami dostępności, terminale samoobsługowe powinny m.in. oferować technologię syntezy mowy, umożliwiać stosowanie własnych słuchawek, a jeżeli wymagana jest reakcja użytkownika w określonym czasie – muszą informować użytkownika o tym za pośrednictwem więcej niż jednego kanału sensorycznego i zapewniać możliwość wydłużenia danego czasu, zapewniać odpowiedni kontrast oraz możliwość dotykowego rozpoznania ewentualnych klawiszy i przełączników, nie mogą wymagać, by dana cecha decydująca o dostępności musiała zostać aktywowana, aby użytkownik mógł z niej korzystać, oraz jeżeli terminal płatniczy lub bankomat wykorzystuje sygnały lub elementy dźwiękowe, musi być kompatybilny z dostępnymi w Unii urządzeniami i technologiami wspomagającymi, w tym technologiami wzmacniającymi słuch.

Usługi bankowości detalicznej, które na potrzeby dyrektywy o dostępności zostały zdefiniowane w art. 3 pkt 28 dyrektywy o dostępności⁵⁹, powinny spełniać wymogi dostępności określone w sekcjach III oraz IV załącznika I do dyrektywy o dostępności. W sekcjach tych wskazano, iż usługi te powinny być świadczone w taki sposób, aby zmaksymalizować ich przewidywalne wykorzystywanie przez osoby z

---

⁵⁹ „28) „usługi bankowości detalicznej” oznaczają świadczenie na rzecz konsumentów następujących usług bankowych i finansowych:

- a) umów o kredyt objętych dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE lub dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE;
- b) usług zdefiniowanych w sekcji A pkt 1, 2, 4 i 5 oraz w sekcji B pkt 1, 2, 4 i 5 załącznika I do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE;
- c) usług płatniczych zdefiniowanych w art. 4 pkt 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366;
- d) usług powiązanych z rachunkiem płatniczym zdefiniowanych w art. 2 pkt 6 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE; oraz
- e) usług w zakresie pieniądza elektronicznego zdefiniowanego w art. 2 pkt 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE;”.

niepełnosprawnościami. Zgodnie z sekcją III załącznika I ich świadczenie powinno odbywać się m.in. poprzez zapewnienie dostępności terminali płatniczych i bankomatów spełniających wymogi dostępności, zapewnianie dostępności stron internetowych – w tym powiązanych aplikacji internetowych, usług świadczonych za pomocą urządzeń mobilnych, w tym aplikacji mobilnych, poprzez uczynienie ich zauważalnymi, funkcjonalnymi, zrozumiałymi i solidnymi, a w przypadku gdy udostępniane są usługi wsparcia (działy pomocy technicznej, centra obsługi telefonicznej, wsparcie techniczne, usługi przekazu i usługi szkoleniowe) – udzielanie przez nie informacji na temat dostępności usługi i jej kompatybilności z technologiami wspomagającymi powinno odbywać się za pośrednictwem dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami sposobów komunikacji. W sekcji III załącznika I wskazano także szczegółowe wymogi dotyczące udzielania informacji o funkcjonowaniu usług bankowości detalicznej świadczonych na rzecz konsumentów oraz, w przypadku produktów wykorzystywanych w ramach świadczenia tych usług, wymogi dotyczące udzielania informacji o ich związku z usługą, ich właściwościach dotyczących dostępności oraz ich interoperacyjności z urządzeniami i funkcjami wspomagającymi. W sekcji IV załącznika I określono kolejne wymogi dostępności m.in. dla usług bankowości detalicznej, takie jak zapewnianie zauważalnych, funkcjonalnych, zrozumiałych i solidnych metod identyfikacji, podpisów elektronicznych, bezpieczeństwa i usług płatniczych oraz zapewnianie, by informacje były zrozumiałe, a ich stopień złożoności nie przekraczał poziomu B2 (wyższy średnio zaawansowany) według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy.

7.2.9. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy⁶⁰

Z dniem 1 stycznia 2019 r. zmianie uległy przepisy Kodeksu pracy, które regulują sposób wypłacania wynagrodzeń za pracę. Zmiany wprowadzone zostały ustawą z dnia 10 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze skróceniem okresu przechowywania akt pracowniczych oraz ich elektronizacją (Dz. U. poz. 357).

W wyniku dokonanych zmian zasadą stała się wypłata wynagrodzenia na wskazany przez pracownika rachunek płatniczy (zmiana art. 86 § 3 oraz art. 22¹ § 2 pkt 2⁶¹ Kodeksu pracy).

Zauważyć należy, że możliwość wypłaty wynagrodzenia w formie gotówkowej została zachowana. Ustawodawca przyjął, że pracownik, który chce otrzymywać wynagrodzenie do rąk własnych powinien złożyć wniosek o taką formę wypłaty. Zgodnie z przepisami, wniosek może być złożony w postaci papierowej lub elektronicznej.

Podstawowym celem zmiany zasad wypłaty wynagrodzenia za pracę było przyjęcie bezgotówkowej formy wypłaty wynagrodzenia jako formy preferowanej.

---

⁶⁰ Dz. U. 2019 poz. 1040, z późn. zm.

⁶¹ Obecnie jest to art. 22¹ § 3 pkt 5 - zmiana wprowadzona ustawą z dnia 21 lutego 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych). Zmiana obowiązuje od dnia 4 maja 2019 r.; (Dz. U. poz. 730).

Wraz ze zmianą art. 86 § 3 zmianie uległ także art. 22¹ § 2 pkt 2 (obecnie jest to art. 22¹ § 3 pkt 5 – zob. przypis) dający pracodawcy prawo żądania od pracownika numeru rachunku płatniczego, jeżeli pracownik nie złożył wniosku o wypłatę wynagrodzenia do rąk własnych.

Jak wynika z uzasadnienia do ustawy, nowe brzmienie art. 86 § 3 dostosowuje przepisy do zmieniających się preferencji pracowników. Pracownicy coraz powszechniej wybierają bezgotówkową formę wypłaty wynagrodzenia, co wynika z danych Banku Światowego wskazujących, że w 2014 r. 77,8% pracowników w Polsce otrzymywało wynagrodzenia na rachunki płatnicze.

Drugim, wskazanym w uzasadnieniu, celem omawianej zmiany jest ograniczenie szarej strefy poprzez wprowadzenie regulacji zwiększającej rolę płatności elektronicznych.

7.3. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego

7.3.1. Wdrożenie płatności bezgotówkowych w administracji

W I połowie 2019 r. działania na rzecz zwiększenia akceptacji bezgotówkowych instrumentów płatniczych w administracji podejmowane były głównie w ramach Programu Wsparcia Obrotu Bezgotówkowego, który jest realizowany przez Fundację Polska Bezgotówkowa. W dniu 31 marca 2019 r. został zakończony Program upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej, który był realizowany przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii oraz KIR S.A. od kwietnia 2017 r.⁶². W okresie od dnia 1 września 2018 r. do dnia 31 marca 2019 r. następowała migracja zainteresowanych urzędów do Programu Fundacji Polska Bezgotówkowa. Z migracji skorzystało 1322 urzędów, tj. 99% objętych dotychczas Programem upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej⁶³. Urzędy nie ponosiły kosztów z tytułu migracji. Okres bezpłatnego korzystania przez urzędy z terminali płatniczych został wydłużony o 17 miesięcy.

Program Fundacji Polska Bezgotówkowa oferuje podmiotom administracji publicznej, administracji skarbowej, urzędom samorządu terytorialnego, sądom i publicznej służbie zdrowia finansowanie w okresie od podpisania umowy do dnia 31 sierpnia 2021 r. kosztów instalacji i obsługi terminala oraz kosztów prowizji z tytułu realizacji transakcji bezgotówkowych, dokonywanych z wykorzystaniem kart Visa i Mastercard. Urzędy mogą korzystać z terminali w każdym własnym punkcie kasowym (z wyłączeniem punktów kasowych prowadzonych przez podmioty trzecie), o ile wcześniej nie miały w nim terminala uzyskanego na warunkach komercyjnych od jednego z agentów rozliczeniowych. W przypadku pozostałych podmiotów publicznych (m.in. muzeów, szkół, przedszkoli, teatrów i przedsiębiorstw komunalnych) stosowane są zasady obowiązujące tzw. standardowych akceptantów, tj. finansowane są koszty związane z instalacją, użytkowaniem i serwisowaniem terminali POS oraz obsługą transakcji bezgotówkowych przez 12 miesięcy do 100 tys. zł obrotu.

---

⁶² Program ten obejmował jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, tj. urzędy wojewódzkie, urzędy marszałkowskie, urzędy miast i gmin oraz starostwa powiatowe, a także Policję. W ramach Programu był wdrażany model akceptacji płatności bezgotówkowych z wykorzystaniem terminali POS, jak również płatności mobilnych realizowanych przez WebPOS Paybynet. Udział w Programie był dla urzędu w pełni dobrowolny. Był także bezpłatny. Urzędy nie płaciły za instalację i używanie terminali POS, ani za aktywowanie usługi WebPOS Paybynet.

⁶³ Pozostałe nie podjęły takiej decyzji z uwagi na całkowity brak transakcji bezgotówkowych na zainstalowanych terminalach.

Z danych Fundacji Polska Bezgotówkowa wynika, że w okresie od dnia 1 września 2018 r., tj. od momentu rozszerzenia Programu o podmioty administracji publicznej, do dnia 30 czerwca 2019 r. do Programu przez nią realizowanego przystąpiło 1625 różnych jednostek administracji publicznej (tzw. akceptantów sektorowych), w których zostało zainstalowanych 6299 terminali. Z wykorzystaniem aktywnych terminali zrealizowano w okresie do końca czerwca 2019 r. ponad 756 tys. transakcji o wartości ponad 104 mln zł.

7.3.2. Zwiększanie sieci akceptantów elektronicznych instrumentów płatniczych w punktach handlowo-usługowych

W I połowie 2019 r. Fundacja Polska Bezgotówkowa, w ramach Programu Wsparcia Obrotu Bezgotówkowego, kontynuowała działania w zakresie rozbudowy sieci akceptacji instrumentów płatniczych, upowszechniania i promocji obrotu bezgotówkowego, a także promocji innowacji technologicznych wspierających obrót bezgotówkowy w Polsce. Program zakłada zwiększenie w ciągu 3 lat liczby terminali płatniczych POS o ok. 500 tys. sztuk. Cel, jaki został przyjęty w tym zakresie na 2019 r., wynosi 250 tys. sztuk terminali narastająco od początku Programu (przy czym do końca grudnia 2018 r. zainstalowano ponad 105 tys. terminali).

Fundacja Polska Bezgotówkowa finansuje koszty związane z instalacją, używaniem i serwisowaniem terminali POS oraz obsługą transakcji bezgotówkowych przez 12 miesięcy do 100 tys. zł obrotu w każdej działalności oferującej możliwość dokonania zakupu i przeprowadzenia płatności. Agenci rozliczeniowi mogą zgłaszać do Programu dowolne podmioty posiadające NIP, niezależnie od branży i konstrukcji prawnej. Kryteriami przystąpienia do Programu Wsparcia Obrotu Bezgotówkowego jest brak akceptacji płatności bezgotówkowych w ostatnich 12 miesiącach i wielkość podmiotu (w zakresie liczby prowadzonych punktów sprzedaży) oraz nieuczestniczenie w sieci franczyzowej. Agenci rozliczeniowi mają możliwość oferowania akceptantom do trzech terminali płatniczych, przy czym w jednej lokalizacji akceptanta można zainstalować tylko jeden terminal dowolnego typu. Aktualnie działania Fundacji skoncentrowane są na utrzymaniu terminali w punktach, które przestają korzystać z dofinansowania oferowanego przez Fundację („wychodzą z Programu”). Podejmowane są też działania na rzecz zwiększenia zainteresowania Programem podmiotów działających w miejscowościach i branżach, które jeszcze nie przekonały się do płatności bezgotówkowych (m.in. w województwie lubuskim, opolskim, świętokrzyskim oraz w usługach transportowych czy edukacji).

Od momentu rozpoczęcia operacyjnej działalności przez Fundację, tj. od lutego 2018 r., do dnia 30 czerwca 2019 r. do Programu przystąpiło 15 agentów rozliczeniowych, którzy reprezentują niemal cały rynek *acquiringu* w Polsce. Według danych na dzień 30 czerwca 2019 r.⁶⁴, w ramach Programu zostało zawartych 137,2 tys. umów, na podstawie których zainstalowano ponad 179,2 tys. terminali. Z danych zgromadzonych przez Fundację wynika, że ponad 84% terminali realizuje transakcje, przy czym średnia wartość transakcji wynosi 51 zł. Średnia liczba transakcji przypadająca na aktywny terminal wynosi ponad 70 sztuk miesięcznie. Na terminalach zainstalowanych w przypadku tzw. standardowych akceptantów, które zostały zgłoszone do Programu, wykonano w I połowie 2019 roku w sumie ponad 58,5 mln transakcji na łączną kwotę blisko 3 mld zł. Z dofinansowania terminali korzysta ponad 600 branż w ponad 13 tys. miejscowości na terenie całej Polski, z tego ponad 51% w pięciu województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim, małopolskim oraz dolnośląskim. Wśród wszystkich reprezentowanych branż, największa liczba transakcji o najwyższej

---

⁶⁴ Źródło: Fundacja Polska Bezgotówkowa.

łączonej wartości została odnotowana w przypadku sklepów (innych niż spożywcze i odzieżowe), restauracji, sklepów spożywczych oraz salonów piękności.

7.4. Działania na rzecz ograniczenia wykluczenia finansowego

Sektor bankowy podejmuje działania, których celem jest zapewnienie wysokiej jakości obsługi bankowej swoich klientów, także osób z niepełnosprawnościami. Prowadzą one do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i finansowemu tej grupy klientów. Koordynacją podejmowanych inicjatyw zajmuje się Grupa robocza ds. obsługi osób z niepełnosprawnościami przez banki, która funkcjonuje w ramach Związku Banków Polskich od 2011 r.

Jednym z najważniejszych zadań, które zostały do tej pory zrealizowane przez Grupę roboczą, było opracowanie „Dobrych praktyk obsługi osób z niepełnosprawnościami przez banki”⁶⁵. Dokument ten zawiera zestaw wytycznych redukujących bariery w dostępie do usług bankowych, zidentyfikowane przez środowiska osób z niepełnosprawnościami i rekomendowane do wdrożenia przez banki. W I połowie 2019 r. Grupa robocza rozpoczęła analizę aktualności i adekwatności rekomendacji zebranych w dokumencie pod kątem rzeczywistych potrzeb klientów banków, m.in. w kontekście rozwoju technologicznego i wprowadzania innowacji w sposobie świadczenia usług bankowych oraz wdrażania coraz bardziej nowoczesnych narzędzi ułatwiających funkcjonowanie osobom z niepełnosprawnościami.

Kolejną inicjatywą, której celem jest ograniczanie wykluczenia finansowego osób z niepełnosprawnościami jest projekt „Dostępny Bankomat”⁶⁶. Uruchomiona w marcu 2018 r. dedykowana strona internetowa umożliwia wszystkim użytkownikom sieci internetowej dostęp do bazy bankomatów z udogodnieniami dla osób z niepełnosprawnościami, takimi jak: klawiatura numeryczna z oznaczeniem w Brail'u, opis elementów urządzenia w Brail'u, tryb kontrastowy, wejście słuchawkowe, wbudowany głośnik, podjazd i przestrzeń dla osób poruszających się na wózkach lub ekran dotykowy. Obecnie w bazie serwisu „Dostępny Bankomat” znajduje się około 10 tys. bankomatów należących do banków i sieci niezależnych, takich jak Planet Cash i Euronet. Aktualizacja bazy danych dotyczących bankomatów działających na terenie Polski, które posiadają udogodnienia dla osób z różnego rodzaju niepełnosprawności dokonywana jest kwartalnie w ramach Grupy roboczej. Ostatnie aktualizacje zostały przeprowadzone w marcu i czerwcu 2019 r.

W styczniu 2019 r. z inicjatywy Grupy roboczej został rozpoczęty projekt pt. "Opracowanie słownika w Polskim Języku Migowym dotyczącego finansów". Jego celem jest przygotowanie objaśnień podstawowych terminów bankowych, istotnych z punktu widzenia obsługi klienta indywidualnego w placówce bankowej, dla osób, których pierwszym wykorzystywanym językiem jest Polski Język Migowy⁶⁷. W I połowie 2019 r. w ramach Grupy roboczej została przygotowana lista 150 haseł z definicjami (np. awizowanie, BLIK, cesja, data transakcji, egzekucja, kapitalizacja odsetek, limit w koncie osobistym, marża, pełnomocnictwo do konta),

---

⁶⁵ III edycja dokumentu została opublikowana w grudniu 2017 r. i dostępna jest pod adresem: https://zbp.pl/getmedia/23e8b14e-11cc-42f4-9c3c-c6a679f8d29b/ZBP_Dobre_praktyki_171228

⁶⁶ Projekt jest realizowany przez Grupę roboczą, we współpracy z bankami i Fundacją Widzialni., przy wsparciu oraz pod patronatem Narodowego Banku Polskiego i Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii. Platforma „Dostępny Bankomat” spełnia wymagania dotyczące standardu WCAG 2.0 na poziomie AA. Dostępna jest również aplikacja na systemy iOS oraz Android. Informacje na temat bankomatów z różnego rodzaju udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych znajdują się pod adresem: <http://www.dostepnybankomat.pl/>

⁶⁷ Projekt jest realizowany we współpracy z Polskim Związkiem Głuchych i współfinansowany przez Narodowy Bank Polski.

które – po konsultacjach ze środowiskami osób głuchych – będą tłumaczone na Polski Język Migowy. Zakończenie prac zostało zaplanowane na grudzień 2019 r.

7.5. Działania na rzecz SEPA⁶⁸

7.5.1. Działania związane z paneuropejskim poleceniem przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)

Polskimi uczestnikami schematu polecenia przelewu SEPA według stanu na koniec czerwca 2019 r. było 26 banków na 65 działających (bez banków spółdzielczych) i jeden niebankowy dostawca usług płatniczych.

Na koniec czerwca 2019 r. NBP był bankiem rozliczeniowym w obsłudze SCT dla 20 banków (podobnie jak miało to miejsce w II półroczu 2018 r.), które podpisały z NBP umowę w sprawie uczestnictwa pośredniego w systemie STEP2 SEPA Credit Transfer. Przelewy SCT są przekazywane do EBA Clearing, będącego operatorem ww. systemu, przy wykorzystaniu systemu Euro Elixir w KIR. Rozrachunek STEP2 SCT ma miejsce w systemie TARGET2.

Dzięki współpracy KIR z izbami rozliczeniowymi w ramach EACHA (*European Automated Clearing House Association*) uczestnicy systemu Euro Elixir mają również możliwość realizacji transakcji SCT do wybranych krajów bez konieczności posiadania statusu uczestnika systemu STEP2, prowadzonego przez EBA Clearing. Według stanu na koniec czerwca 2019 r. KIR wymieniała w ten sposób zlecenia płatnicze w standardzie SCT z trzema izbami partnerskimi, tj. Equens SE (Holandia i Niemcy), Iberpay (Hiszpania) i Borica Bankservice AD (Bułgaria).

Z analizy danych statystycznych przekazanych przez dostawców usług płatniczych za I półrocze 2019 r. wynika, że w analizowanym okresie zrealizowano 20,1 mln poleceń przelewu w standardzie SEPA (3,8 mln zleceń krajowych, 4,2 mln transgranicznych wysyłanych i 12,1 mln otrzymanych) o wartości 128,9 mld euro. W stosunku do poprzedniego półrocza stanowi to niewielki wzrost liczby i wartości transakcji polecenia przelewu SEPA, odpowiednio o 0,95% i 0,55% (w II półroczu 2018 r. zrealizowano 19,9 mln poleceń przelewu o wartości 128,2 mld euro).

7.5.2. Działania związane z paneuropejskim poleceniem zapłaty – SEPA Direct Debit (SDD)

Na koniec czerwca 2019 r. bezpośrednimi uczestnikami w schemacie podstawowego SDD, tj. dla płatności pomiędzy osobami fizycznymi a przedsiębiorcami na obszarze SEPA, były 4 polskie banki, a w schemacie SDD dla przedsiębiorców (B2B) były trzy polskie banki, podobnie jak miało to miejsce w II półroczu 2018 r.

Z analizy danych statystycznych przekazanych przez dostawców usług płatniczych za I półrocze 2019 r. wynika, że w omawianym okresie zrealizowano 2,9 tys. poleceń zapłaty w standardzie SEPA (1,5 tys. zleceń krajowych i 1,4 tys. transgranicznych otrzymanych; zleceń transgranicznych wysyłanych nie realizowano) o wartości 36,6 mln euro. W stosunku do poprzedniego półrocza, liczba transakcji polecenia zapłaty SEPA

---

⁶⁸ Single Euro Payment Area - Jednolity Obszar Płatności w Euro.

utrzymała się na takim samym poziomie, natomiast w przypadku wartości transakcji zanotowano spadek o 22,3% (w II półroczu 2018 r. zrealizowano 2,9 tys. poleceń zapłaty o wartości 47,1 mln euro).

8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym

8.1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności

Na podstawie art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz.U. z 2019 r., poz. 212), Prezes NBP wydaje zezwolenia na prowadzenie systemów płatności oraz na dokonywanie zmian w zasadach ich funkcjonowania.

W I półroczu 2019 r. Prezes NBP wydał dwie decyzje dotyczące zmian w zasadach funkcjonowania systemów płatności (tj. systemu płatności Elixir oraz systemu płatności Krajowy System Rozliczeń).

Ponadto, kontynuowano zainicjowane w ubiegłym roku prace związane z dokonaniem oceny systemu płatności Elixir, prowadzonego przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A., pod kątem zgodności z zasadami określonymi w dokumencie „*Principles for financial market infrastructures*”.

W analizowanym okresie działania nadzorcze polegały także na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania systemów płatności z wykorzystaniem informacji pochodzących od ich operatorów. Podejmowane działania nadzorcze miały u swej podstawy potrzebę zapewnienia przez NBP zgodnego z prawem oraz sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania systemów płatności, a w konsekwencji – stabilnego funkcjonowania systemu płatniczego.

8.2. Działania w zakresie nadzoru nad schematami płatniczymi

Prezes NBP sprawuje bieżący nadzór nad zgodnością z prawem, sprawnością i bezpieczeństwem funkcjonowania schematów płatniczych. Na podstawie art. 132 zm. ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2019 r. poz. 659 z późn. zm.). Prezes NBP wydaje zezwolenia na prowadzenie schematów płatniczych oraz na zmiany w zasadach funkcjonowania.

W I półroczu 2019 r. Prezes NBP wydał trzy decyzje dotyczące zezwolenia na zmiany w zasadach funkcjonowania schematów płatniczych (dwie decyzje dotyczyły schematu płatniczego Diners Club, jedna dotyczyła schematu płatniczego SkyCash). Jedną z nich była decyzją częściową, uzupełniającą uprzednio wydaną decyzję Prezesa NBP z 2018 r.

Ponadto, w I półroczu 2019 r. wydano jedną decyzję wyrażającą zezwolenie na prowadzenie schematu płatniczego (decyzja dotyczyła schematu płatniczego mPay).

Pozostałe działania nadzorcze w przedmiotowym półroczu 2019 r. polegały przede wszystkim na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania schematów płatniczych z wykorzystaniem informacji i danych statystycznych pochodzących od organizacji płatniczych zarządzających schematami płatniczymi, w tym na analizowaniu informacji o zaistniałych incydentach.

8.3. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych

Na mocy art. 60 ust. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2019 r. poz. 659, 730) Prezes NBP wydaje dla KNF opinie w zakresie usługi płatniczej, wymienionej w art. 3 ust. 1 pkt 5 tej ustawy (usługa *acquiringu*), którą zamierza świadczyć podmiot ubiegający się o uzyskanie zezwolenia KNF na jej świadczenie w charakterze krajowej instytucji płatniczej. W tym celu KNF, zgodnie z art. 61a ustawy o usługach płatniczych, przekazuje Prezesowi NBP kopię wniosku i dokumentacji złożonej przez wnioskodawcę.

Działania prowadzone przez Prezesa NBP w zakresie opiniowania wniosków podmiotów, ubiegających się o wydanie zezwolenia KNF na świadczenie usługi *acquiringu*, mają na celu ocenę, czy usługa ta będzie świadczona w sposób sprawny i bezpieczny oraz zgodnie z przepisami obowiązującego prawa.

W I półroczu 2019 r. KNF przekazała do opinii Prezesa NBP jeden wniosek w sprawie wyrażenia opinii w przedmiotowym zakresie. W wyniku przeprowadzonej oceny, Prezes NBP wydał, w drodze postanowienia, pozytywną opinię dotyczącą świadczenia ww. usługi.

8.4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

8.4.1. Przegląd systemu SKARBNET4

W ramach zadań związanych ze sprawowaniem przez Prezesa NBP nadzoru systemowego nad infrastrukturą systemu płatniczego, w I półroczu 2019 r. dokonano przeglądu⁶⁹ realizacji rekomendacji przyjętych przez Zarząd NBP i sformułowanych w raporcie końcowym z oceny systemu SKARBNET4⁷⁰ pod kątem zgodności z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 909/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych, zmieniającego dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 (rozporządzenie CSDR).

W wyniku przeprowadzonego przeglądu pozytywnie oceniono realizację rekomendacji. Jednocześnie stwierdzono, że w okresie objętym przeglądem nie zaszły istotne zmiany w systemie SKARBNET4, które mogłyby mieć negatywny wpływ na zgodność funkcjonowania tego systemu z przepisami rozporządzenia CSDR.

8.4.2. Wydawanie opinii

Podstawą prawną do wydania opinii przez Prezesa NBP jest art. 50 ust. 2 w związku z art. 68h ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2286 z późn. zm.). Zgodnie z tymi przepisami, zatwierdzenie regulaminu i jego zmian, w zakresie wskazanym w art. 50 ust. 4 pkt 1, 4-5,

---

⁶⁹ Przegląd obejmował okres od dnia 31 marca do dnia 31 grudnia 2018 r.

⁷⁰ Raport końcowy z dnia 26 lutego 2018 r. pt. „Ocena systemu SKARBNET4 pod kątem spełniania wymogów rozporządzenia CSDR”.

11, 12 i 14 oraz art. 45h ust. 4 następuje po zasięgnięciu opinii Prezesa Narodowego Banku Polskiego, a Prezes NBP wydaje ww. opinię w terminie miesiąca od otrzymania wniosku KNF.

W I półroczu 2019 r. Prezes NBP wydał trzy pozytywne opinie w sprawie wniosków Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A. (KDPW S.A.) o zatwierdzenie przez KNF zmian w Regulaminie Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych. Zmiany te były związane m.in. z modyfikacją definicji typu uczestnictwa „reprezentant” w systemie depozytowym, zaoferowaniem emitentom nowej usługi, polegającej na umożliwieniu obsługi głosowania na walnym zgromadzeniu przy użyciu środków komunikacji elektronicznej oraz z koniecznością dostosowania regulacji KDPW S.A. do nowych wymogów ustawowych związanych z obowiązkiem rejestrowania w depozycie papierów wartościowych obligacji, listów zastawnych oraz certyfikatów inwestycyjnych emitowanych przez fundusze inwestycyjne zamknięte, jak również wprowadzeniem instytucji agentów emisji, z których pośrednictwa emitenci są zobowiązani korzystać przy dokonywaniu rejestracji niepublicznych dłużnych papierów wartościowych w depozycie papierów wartościowych (wiązało się to również m.in. ze stworzeniem nowego typu uczestnictwa w systemie depozytowym – „agent emisji”).

8.4.3. Prace związane ze złożeniem przez KDPW S.A. wniosku o autoryzację zgodnie z rozporządzeniem CSDR

W I połowie 2019 r. KNF kontynuowała prace mające na celu uzyskanie od KDPW S.A. wszystkich niezbędnych informacji i dokumentów na potrzeby postępowania autoryzacyjnego oraz stwierdzenia kompletności wniosku o wydanie zezwolenia na prowadzenie działalności jako centralny depozyt papierów wartościowych w rozumieniu rozporządzenia CSDR, który został złożony przez KDPW S.A. do KNF w dniu 29 września 2017 r.

Najistotniejszą kwestią w tym okresie była ocena nowego Regulaminu Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych przygotowanego przez KDPW S.A. w związku z ww. wnioskiem o wydanie zezwolenia.

8.5. Działania w zakresie bezpieczeństwa i odporności cybernetycznej infrastruktury rynku płatniczego

Kontynuując zadania dotyczące badania odporności bezpieczeństwa cybernetycznego infrastruktury płatniczej (tj. systemu płatności SORBNET2, systemu płatności Elixir, systemu rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 oraz systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez Grupę KDPW), w I połowie 2019 r. dokonano oceny poziomu wykonania zaleceń przekazanych w trakcie przedmiotowego badania. Stwierdzono, że zalecenia, sformułowane po badaniu ankietowym dotyczącym odporności w dziedzinie bezpieczeństwa cybernetycznego systemów Elixir i SKARBNET4, zostały zrealizowane. Natomiast w odniesieniu do niezrealizowanych jeszcze zaleceń sformułowanych w odniesieniu do systemu SORBNET2 i systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez Grupę KDPW, przyjęto, że weryfikacja realizacji ww. zaleceń zostanie przeprowadzona podczas drugiej edycji badania ankietowego.

W związku z opublikowaniem przez EBC w dniu 3 grudnia 2018 r. dokumentu „Wymagania nadzorcze w zakresie odporności cybernetycznej dla infrastruktur rynku finansowego” (*Cyber resilience oversight*

expectations for financial market infrastructures, CROE) w pierwszym półroczu 2019 roku rozpoczęto prace mające na celu uwzględnienie tych wymagań w procesie nadzoru nad systemami płatności.

Ocena działań nadzorczych w I półroczu 2019 r.

W omawianym okresie działania nadzorcze koncentrowały się głównie wokół uprawnień ustawowych Prezesa NBP i polegały na ocenie systemów płatności, schematów płatniczych, systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych, w ramach toczących się przed Prezesem NBP postępowań administracyjnych, a także na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania nadzorowanej infrastruktury, w tym – w dużej części – na analizowaniu informacji dotyczących incydentów zaistniałych w systemach płatności, schematach płatniczych, systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz systemach rozliczeń papierów wartościowych.

Należy wskazać, iż zakres i intensywność działań nadzorczych nie odbiegały znacząco od działań w okresach poprzednich. Działania te miały u swej podstawy potrzebę zapewnienia zgodnego z prawem oraz sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania nadzorowanej infrastruktury. Należy ocenić je pozytywnie.

Systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych w Polsce w analizowanym okresie funkcjonowały stabilnie, nie generując zagrożeń w kontekście bezpieczeństwa i sprawności tych systemów, a także świadczonych przez nie usług.

9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego

9.1. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim

Narodowy Bank Polski przeprowadził w latach 2015-2018 projekt badawczy w zakresie kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim. Raport z badania został zatwierdzony przez Zarząd NBP w kwietniu 2019 r., a następnie opublikowany na stronie internetowej NBP⁷¹.

Celem tego projektu było oszacowanie kosztów społecznych i prywatnych płatności detalicznych, poniesionych na rynku polskim w 2015 r. przez poszczególne strony łańcucha płatności (tj. bank centralny, banki, podmioty infrastruktury płatniczej, przedsiębiorstwa handlowo-usługowe, firmy transportujące i obsługujące gotówkę (tzw. firmy CIT) oraz konsumentów), w związku z wykorzystywaniem najważniejszych instrumentów płatniczych, takich jak: gotówka, karty płatnicze, polecenie przelewu, polecenie zapłaty i płatności mobilne. Koszty społeczne są to całkowite koszty związane z funkcjonowaniem instrumentów płatniczych ponoszone przez wszystkich uczestników łańcucha płatności z wyłączeniem opłat i prowizji ponoszonych na rzecz pozostałych uczestników tego łańcucha płatności. Natomiast koszty prywatne są to całkowite koszty ponoszone przez danego uczestnika objętego badaniem, z uwzględnieniem opłat i prowizji ponoszonych przez tego uczestnika na rzecz innych podmiotów.

Koszty społeczne płatności detalicznych w Polsce ogółem zostały oszacowane na 1,34% PKB, tj. 24,1 mld zł (gdyby badaniem objęto rentę menniczą, to koszty te wyniosłyby 21,7 mld zł). Dla gotówki relacja całkowitych kosztów społecznych (w kwocie 17,6 mld zł) do PKB wyniosła 0,98% (gdyby uwzględnić rentę menniczą wartości te wyniosłyby odpowiednio 15,2 mld zł i 0,84%). Taki poziom tego wskaźnika wynikał z dominującego udziału liczby transakcji gotówkowych w ogólnej liczbie płatności w Polsce (oszacowanego w 2015 r. na 69%). Relacja kosztów społecznych dla debetowych kart płatniczych do PKB wyniosła 0,21% PKB (3,7 mld zł). Z kolei koszty społeczne przelewu bankowego stanowiły tylko 0,1% PKB (1,8 mld zł). Koszty pozostałych instrumentów (kart kredytowych, polecenia zapłaty, płatności mobilnych oraz innych) stanowiły niewielki odsetek polskiego PKB (łącznie 0,05% PKB, czyli 1,0 mld zł).

Średni jednostkowy społeczny koszt dokonania transakcji z użyciem instrumentu płatniczego wyniósł w Polsce 1,41 zł. Najmniej kosztownym instrumentem płatniczym w tym ujęciu było polecenie przelewu (0,74 zł), co wskazuje na efektywność systemów rozliczeniowych w Polsce przetwarzających głównie przelewy. Drugą najtańszą, w ujęciu jednostkowym, metodą płatności w Polsce była gotówka, której jednostkowy koszt społeczny wyniósł 1,49 zł (gdyby w badaniu uwzględniono rentę menniczą, to koszt ten byłby niższy i wyniósłby 1,29 zł). Koszt społeczny kart debetowych był niewiele wyższy, gdyż oszacowano go na 1,67 zł na

---

⁷¹ www.nbp.pl/systemplatniczy/koszty-instrumentow-platniczych/raport-koszty-instrumentow-platniczych.pdf.

transakcję, a droższe były karty kredytowe (2,24 zł na transakcję). Najbardziej kosztowne były metody płatności w niewielkim stopniu wykorzystywane w naszym kraju, tj. płatności mobilne, które w 2015 r. dopiero zdobywały popularność, oraz polecenie zapłaty.

Należy podkreślić, iż dane wykorzystane do przeprowadzenia badania obejmowały 2015 r. Od tego czasu uległa zmianie całkowita liczba transakcji oraz struktura transakcji dokonywanych przy użyciu poszczególnych instrumentów płatniczych, co przekładałoby się również na zmianę wysokości kosztów. Warto również zaznaczyć, że koszt, obok bezpieczeństwa, szybkości, wygody, poziomu anonimowości czy powszechności posiadania i akceptowania, jest tylko jednym z czynników wyboru instrumentu płatniczego dla dokonania czy akceptacji płatności detalicznej i wybór ten powinien być pozostawiony swobodnej decyzji konsumentów lub przedsiębiorców.

Uzupełnieniem tego badania będzie planowane na II połowę 2019 r. i I połowę 2020 r. oszacowanie kosztów stałych i zmiennych instrumentów płatniczych. Projekt obejmie również, poza przeszacowaniem kosztów stałych i zmiennych za 2015 r., wyliczenie kosztów dla alternatywnego scenariusza, w którym struktura transakcji byłaby taka, jak zrealizowana w 2018 r.

9.2. Badanie pt. „Stosunek Polaków do gotówki”

Badanie pt. „Stosunek Polaków do gotówki”, upublicznione w kwietniu 2019 r., zostało przeprowadzone w listopadzie 2018 r. przez firmę Kantar Millward Brown na zlecenie NCR Polska Sp. z o.o. Badanie zrealizowane było dwoma metodami:

- Etap 1: FGI⁷², N=2 - ankieta przeprowadzana w grupach fokusowych zorganizowanych w Warszawie oraz Łowiczu, realizowana na panelu internetowym IBIS posiadający (około 100.000 panelistów),
- Etap 2: CAWI⁷³, N=500 - ankieta realizowana na panelu internetowym IBIS, na grupie reprezentatywnej dla polskiego społeczeństwa.

Wyniki badania wskazują, że wizerunek gotówki kojarzy się respondentom głównie z tradycją (93%), a karty płatniczej z nowoczesnością (95%), komfortem (88%) i szybkością (86%). Większość respondentów (70%) odnosi się do gotówki pozytywnie. Wartości, które ankietowani zdecydowanie częściej przypisują gotówce niż kartom płatniczym, to niezawodność i oszczędność. Uznają oni, że gotówka to większa bieżąca kontrola nad budżetem, a także poczucie dyskrecji i anonimowości związanej z niepozostawianiem śladu cyfrowego przy płatnościach. Dodatkowo ankietowani wskazywali na powszechność jej akceptacji, jako środka płatniczego, oraz użyteczność we wszystkich sytuacjach nagłych i „awaryjnych”, kiedy potrzeba pieniędzy.

Z badania wynika, że ponad połowa ankietowanych (55%) zawsze posiada przy sobie gotówkę, jednak karta płatnicza jest częściej wykorzystywaną przez nich formą płatności. 63% ankietowanych dokonuje codziennie lub prawie codziennie płatności kartą, pomimo negatywnych skojarzeń przypisywanych kartom płatniczym, takich jak nadzór, rozrzutność i inwigilacja. Płatności gotówką codziennie lub prawie codziennie dokonuje

---

⁷² FGI - Focus Group Interview - zogniskowany wywiad grupowy, metoda badawcza wykorzystywana w badaniach jakościowych.

⁷³ CAWI (Computer-Assisted Web Interview), metoda gromadzenia informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której ankietowany proszony jest o wypełnienie ankiety internetowej w formie elektronicznej.

42% respondentów, a 65% deklaruje posiadanie gotówki w domu i korzystanie z niej do płatności przy codziennych niewielkich zakupach spożywczych oraz za drobne usługi, np. u szewca czy mechanika, jak również wybierają formę gotówkową na prezent czy podarunek okolicznościowy.

53% badanych deklarowało chęć życia w świecie bez gotówki, a 47% bez karty płatniczej, przy czym zdecydowana większość badanych (78%) uważa złotówkę za symbol narodowy.

9.3. Badanie nastawienia małych i średnich przedsiębiorców do płatności bezgotówkowych

Badanie pt. „Przedsiębiorca w bezgotówkowym świecie” zostało zrealizowane na zlecenie Mastercard w 2018 r. Pierwsze wyniki badania zostały zaprezentowane w listopadzie 2018 r.⁷⁴, a kolejne w kwietniu 2019 r.⁷⁵. Badanie zostało przeprowadzone na 10 rynkach europejskich, tj. w Bułgarii, Czechach, Chorwacji, Grecji, na Węgrzech, w Polsce, Rumunii, Serbii, Słowacji i na Ukrainie, z zastosowaniem metody badawczej CATI (*Computer-Assisted Telephone Interviewing*), na minimalnej próbie N=200 respondentów z każdego kraju (łączna próba wynosiła 2 056 przedsiębiorców). Ankietowanymi byli mikroprzedsiębiorcy oraz mali i średni przedsiębiorcy, z różnych branż, bez względu na to, czy posiadają terminal POS czy nie. Spośród ankietowanych z Polski większość (65%) stanowili mikroprzedsiębiorcy, którzy zatrudniają 1-9 pracowników, a obrót roczny ich firmy nie przekracza 2 mln euro. Drugą największą grupę stanowili przedsiębiorcy prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą (27%).

Z przeprowadzonego badania wynika, że dla polskich przedsiębiorców płatności bezgotówkowe stały się standardem w działalności handlowo-usługowej. 37% respondentów zdecydowała się na instalację terminala ze względu na chęć bycia nowoczesną firmą, podążającą za aktualnymi trendami. 19% ankietowanych przedsiębiorców potraktowało wprowadzenie możliwości płatności kartą jako element modelu biznesowego. W przypadku przedsiębiorców wchodzących na rynek, 31% zdecydowało się na instalację terminala od początku swojej działalności.

Wyniki wskazują, że niemal połowa (49%) ankietowanych przedsiębiorców zauważyła w ciągu ostatniego roku wzrost liczby transakcji dokonywanych kartą przez klientów. Zdecydowana większość (87%) respondentów nie wprowadziła żadnych limitów na płatność bezgotówkową, co – w ich opinii – zaspokaja potrzeby klientów, którzy chcą płacić kartą również za drobne zakupy.

W przypadku niemal połowy respondentów (49%) posiadanie terminala płatniczego wpłynęło na rozwój biznesu. Zaobserwowano wzrost liczby klientów odwiedzających punkt handlowo-usługowy oraz wzrost sumy, jaką klienci każdorazowo wydawali w danym punkcie sprzedaży. Wśród zalet przyjmowania płatności bezgotówkowych uczestnicy badania wymienili, oprócz rozwoju prowadzonej działalności, także oszczędności (29%) oraz ułatwienie w realizacji czynności operacyjnych w biznesie (65%) związanych z obsługą gotówki (transport, liczenie i zabezpieczenie gotówki).

---

⁷⁴ Informacja o wynikach badania dostępna jest pod adresem: <https://newsroom.mastercard.com/eu/pl/press-releases/badanie-mastercard-platnosc-karta-pomagaja-msp-przyciagnac-klientow-i-rozwijac-biznes/>

⁷⁵ Informacja prasowa na ten temat dostępna jest pod adresem: <https://newsroom.mastercard.com/eu/pl/press-releases/badanie-mastercard-przedsiębiorcy-sa-coraz-bardziej-bezgotowkowi-i-dostrzegaja-zalety-firmowych-kart-platniczych/>

Z badania Mastercard wynika ponadto, że polskie MŚP coraz częściej w rozliczeniach z partnerami biznesowymi wykorzystują przelewy z firmowego konta (74%) i karty płatnicze (34%). Przedsiębiorcy korzystają z bezgotówkowych instrumentów płatniczych także w przypadku opłacania rachunków związanych z bieżącą działalnością (m.in. czynsz, rachunki za media). Faktury są najczęściej opłacane przelewem (58%). Co piąty ankietowany używa do tego celu karty płatniczej.

9.4. Badanie pt. „Sytuacje, w których przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego”⁷⁶

W kwietniu 2019 r. zostały opublikowane wyniki badania pt. „Sytuacje, w których przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego”, przeprowadzonego przez Kantar TNS na zlecenie KIR S.A. i Związku Banków Polskich. Badanie zostało zrealizowane w marcu 2019 r. na reprezentatywnej, 1009-osobowej, ogólnopolskiej próbie Polaków w wieku 15 lat i więcej oraz na kwotowej, 102-osobowej, ogólnopolskiej próbie pracowników banków. Ankietowanym zadano pytanie: *W jakich sytuacjach, Pana(i) zdaniem najbardziej przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego, czyli takiego, który trafia na rachunek odbiorcy w innym banku w ciągu kilku sekund?* Na potrzeby badania wykorzystano dwie metody: CAPI (*Computer Assisted Personal Interview*), tj. przeprowadzenie bezpośredniego wywiadu w domach respondentów przy wykorzystaniu laptopa, na którym zapisywane są udzielone odpowiedzi oraz CATI (*Computer-Assisted Telephone Interviewing*), tj. przeprowadzanie telefonicznych standaryzowanych wywiadów kwestionariuszowych wspomaganych komputerowo.

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że 36% klientów banków w Polsce uważa, że natychmiastowa realizacja przelewu powinna być stosowana w każdej sytuacji. W porównaniu z ubiegłym rokiem grupa osób deklarujących takie oczekiwanie wzrosła o 12 p.p. Badanie pokazało, że potrzeba ta jest największa w pokoleniu trzydziestolatków (40% wskazań). Warto też wspomnieć, że przelewy natychmiastowe są szczególnie ważne dla przedstawicieli wolnych zawodów – ponad połowa badanych w tej grupie uznaje, że powinny one stać się normą. Taki stan rzeczy może wynikać również z polityki banków, które coraz częściej traktują płatności natychmiastowe jako wyróżnik swojej oferty. 31% badanych uważa, że przelewy natychmiastowe są przydatne przede wszystkim do opłacania rachunków „na ostatnią chwilę”, a także gdy chcemy mieć pewność, że pieniądze niezwłocznie trafią na konto odbiorcy – osoby prywatnej lub podmiotu administracji publicznej (30%). W dalszej kolejności respondenci wymienili spłatę rat kredytu, pożyczki lub karty kredytowej (20%). Potrzebę skorzystania z przelewu natychmiastowego w sytuacji zakupów na dużą kwotę, za które nie chcemy płacić gotówką, zadeklarowało 14% badanych.

Ankietowani, oprócz opinii na temat przelewów natychmiastowych, zostali zapytani również o płatności za zakupy w Internecie. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że już 45% badanych dokonuje zakupów przez Internet (w 2018 r. było to 40%). Za zakupy internetowe aż 63% respondentów płaciło przy użyciu różnych form płatności elektronicznych, a tylko 37% badanych deklarowało płatności gotówką przy odbiorze. Warto wskazać, że rok wcześniej, tj. w 2018 r. przewaga bezgotówkowych metod płatności nad płatnościami gotówką w Internecie była nieznaczna (52% ankietowanych deklarujących takie płatności wobec 48% respondentów płacących gotówką przy odbiorze). Badanie prezentuje również informacje o sposobach

---

⁷⁶ Przy opracowaniu informacji wykorzystano zestawienie z wyników badania przeprowadzonego przez Kantar TNS na zlecenie KIR S.A. i Związku Banków Polskich pt. „Sytuacje, w których przydaje się możliwość realizacji przelewu natychmiastowego” oraz informacje opublikowane na stronie internetowej www.kir.pl

dokonywania płatności bezgotówkowych w Internecie. Wynika z niego, że w celu dokonania płatności online 37% respondentów szuka logo swojego banku, 35% robi przedpłatę przelewem, 17% sprawdza szczegółowo dane dotyczące konta, na które wysyłany jest przelew, 16% szuka logo znanego systemu płatności, aby dokonać płatności za zakupy, a 10% płaci za pomocą urządzenia mobilnego. Warto zaznaczyć, że udział mobilnych płatności w stosunku do poprzedniego roku wzrósł najwięcej, gdyż aż o 7 p.p.

9.5. Badanie pt. „Kluczowe czynniki wyboru formy płatności przez konsumentów”

W marcu 2019 r. zostały opublikowane wyniki badania pt. „Kluczowe czynniki wyboru formy płatności przez konsumentów”⁷⁷. Badanie to zostało przeprowadzone w okresie 7 - 21 lutego 2019 r. przez Fundację Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego pod kierownictwem prof. dr hab. Janiny Harasim (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach) i dr hab. Beaty Świeckiej, prof. US (Uniwersytet Szczeciński) oraz we współpracy z Narodowym Bankiem Polskim, Fundacją Polska Bezgotówkowa i Ministerstwem Przedsiębiorczości i Technologii.

Głównym celem badania była analiza czynników wpływających na wybór form płatności w transakcjach dokonywanych przez konsumentów oraz ustalenie hierarchii ich ważności (z uwzględnieniem gotówki oraz bezgotówkowych instrumentów płatniczych - tradycyjnych oraz innowacyjnych). Wśród najważniejszych celów szczegółowych badania należy wymienić: identyfikację czynników wpływających na wybór formy płatności, określenie znaczenia kosztu użycia instrumentu płatniczego przez konsumenta w stosunku do innych czynników decydujących o wyborze danej formy płatności, ustalenie znaczenia cech instrumentu płatniczego w procesie wyboru formy płatności, a także zrozumienie znaczenia poszczególnych determinant wyboru formy płatności w zależności od cech socjodemograficznych osób badanych oraz stopnia ich ubankowienia i poziomu formalnej edukacji ekonomicznej.

Z badania wynika, że najliczniejszą grupę konsumentów stanowiły osoby płacące z tą samą częstotliwością zarówno gotówką, jak i bezgotówkowo. Natomiast za ostatnie zakupy nieznacznie więcej respondentów zapłaciło gotówką (52%), podczas gdy pozostała część respondentów uczyniła to bezgotówkowo (48%). W przypadku zakupów w placówkach stacjonarnych respondenci deklarowali używanie płatności gotówkowych i bezgotówkowych równie często. Ponadto w rozliczeniach między osobami fizycznymi zdecydowanie dominowała gotówka (79%), a płatności bezgotówkowe (zwłaszcza e-przelew) – były najczęstszym narzędziem w transakcjach internetowych i przy opłacaniu rachunków. Warto dodać, że najlepiej znaną i najczęściej wykorzystywaną przez ankietowanych formą płatności bezgotówkowej była karta zbliżeniowa (69% wskazań). Z kolei najczęściej podawanym powodem niekorzystania z innowacyjnych sposobów płatania było zadowolenie z wykorzystywanych form płatności (82% wskazań).

Wyniki badania pokazują także, że dla polskich konsumentów najbardziej kluczowymi czynnikami przy dokonywaniu płatności są bezpieczeństwo i łatwość w dokonywaniu transakcji (48% wskazań w obu przypadkach). Według respondentów istotna jest również szybkość płatania (43%) i niski koszt użycia

---

⁷⁷ Raport pt. *Kluczowe czynniki wyboru formy płatności przez konsumentów*, FROB, marzec 2019 r. https://www.cashlesscongress.pl/bfd_download/prezentacja-nr-6-kluczowe-czynniki-wyboru-formy-platnosci-przez-konsumentow/

instrumentu płatniczego (41%). Co czwarty konsument uznaje koszty obsługi bankowej za wysokie, ale większy odsetek respondentów (37%) postrzega je jako niskie. Ponadto 41% respondentów wskazuje, że istotnym dla nich czynnikiem są koszty związane z oferowaniem i obsługą płatności ponoszone przez podmioty zaangażowane w jej realizację (dla 30% badanych czynnik ten był nieważny).

Wśród interesujących wniosków z badania można także wymienić brak zamiaru rezygnacji z płacenia gotówką przez 23% respondentów oraz gotowość zmiany sposobu dokonywania płatności na transakcje bezgotówkowe przez co piątego ankietowanego. Natomiast do najbardziej zadowolonych konsumentów należą osoby wykorzystujące innowacyjne formy płatności.

9.6. Badanie instytutu Kantar Millward Brown dla NCR Polska sp. z o.o.

Pod koniec 2018 r. zrealizowano, a w I połowie 2019 r. upubliczniono badanie dotyczące m.in. nastawienia Polaków do gotówki w dobie powszechnego korzystania z płatności bezgotówkowych. Badanie zrealizowane zostało przez instytut Kantar Millward Brown na zlecenie NCR Polska sp. z o.o., producenta urządzeń samoobsługowych, takich jak: bankomaty, recyclery, kasy samoobsługowe. Badanie zrealizowane zostało w dwóch etapach. W pierwszy etapie przebadano grupy respondentów z Warszawy oraz Łowicza, natomiast w drugim etapie przeprowadzono ankietę na reprezentatywnej grupie polskiego społeczeństwa.

Według badania aż 91% ankietowanych wskazało, że zawsze posiada przy sobie kartę płatniczą, jednocześnie aż 72% osób przyznało, że nosi przy sobie gotówkę. Co więcej, blisko 50% badanych codziennie dokonuje płatności gotówką oraz uważa, że jej posiadanie zwiększa ich poczucie niezależności⁷⁸. Zdecydowana większość respondentów, tj. 65%, deklaruje, że trzyma pieniądze w domu. Zgodnie z wynikami badania, taka postawa może być związana z sytuacją, której respondenci doświadczyli w przeszłości (aż 90% respondentów znalazło się w położeniu, w którym potrzebowało gotówki, a jej nie posiadało).

Według badanych płatności gotówką gwarantują dyskrecję, są anonimowe i nie pozostawiają za sobą śladu cyfrowego, jak ma miejsce w przypadku płatności elektronicznych. Dodatkowo ankietowani zwrócili uwagę na niezawodność związaną z powszechnością akceptacji gotówki oraz na większą kontrolę domowego budżetu.

Badanie dotyczyło również sytuacji, w których respondenci najczęściej korzystają z płatności gotówkowych. Wyniki wskazują, że zakupy na większe kwoty dokonywane są za pomocą karty płatniczej, natomiast mniejsze wydatki (np. zakupy na bazarze, płatności za drobne usługi czy organizowanie zbiórki pieniędzy na dany cel) dokonywane są gotówką.

Wyniki badania pokazują także, że gotówka w Polsce ma się bardzo dobrze i wydaje się, że nie ma obaw, aby w niedalekiej przyszłości miała zniknąć z obiegu, zarówno w Polsce, jak i na świecie⁷⁹.

---

⁷⁸ Więcej kart i przelewów, ale gotówka się trzyma, pb.pl, <https://www.pb.pl/wiecej-kart-i-przelewow-ale-gotowka-sie-trzyma-958736>, 15 kwietnia 2019 r.

⁷⁹ Gotówka wciąż trzyma się mocno i szybko nie zniknie, rp.pl, <https://pieniadze.rp.pl/oszczednosci/konta-bankowe/20351-gotowka-wciaz-trzyma-sie-mocno-i-predko-nie-zniknie>, 23 maja 2019 r.

9.7. Badanie pt. „Zwyczaje płatnicze a rozwój sieci akceptacji kart w Polsce: Badanie konsumenckie 2018”⁸⁰

W pierwszym półroczu 2019 r. zostały zaprezentowane wyniki badania konsumentów zrealizowanego na zlecenie Fundacji Polska Bezgotówkowa przez firmę POLASIK Research. Badanie zostało przeprowadzone w grudniu 2018 r. na reprezentatywnej, ogólnopolskiej, kwotowo-losowej próbie 1500 respondentów z wykorzystaniem metody CATI (ang. Computer Assisted Telephone Interview). Omawiane badanie jest tzw. badaniem założycielskim, czyli pierwszą falą 4-letniego panelu badawczego. Kolejne pomiary na tej samej próbie planowane są w latach: 2019, 2020 oraz 2021.

Zgodnie z wynikami tego badania, gotówka pozostaje najczęściej wykorzystywaną przez konsumentów metodą płatności. Liczba transakcji gotówkowych została oszacowana na 57% wszystkich transakcji, podczas gdy płatności kartami stanowiły 38% transakcji. Przewaga gotówki w liczbie transakcji może wynikać z faktu, iż w Polsce z kart płatniczych korzysta 63% osób (w przedziale 18-75 lat), a wśród tych osób 37% wszystkich realizowanych transakcji dokonywanych jest gotówką. Pomimo przewagi gotówki nad płatnościami bezgotówkowymi ponad 80% Polaków uważa karty płatnicze za wygodną i szybką metodę płatności. Ponadto gotówka została oceniona jako niewystarczająco szybka metoda płatności przez największą grupę konsumentów. Jednakże gotówka była najczęściej wskazywana jako powszechnie dostępna metoda realizacji płatności w punktach handlowo-usługowych. Ponadto respondenci przeciętnie wyżej oceniali gotówkę pod względem kontroli nad finansami gospodarstw domowych.

Ważnym wnioskiem z badania było zidentyfikowanie silnego zróżnicowania pod względem regionalnego wykorzystania płatności bezgotówkowych oraz postrzeganej przez konsumentów dostępności i płatności bezgotówkowych. I tak, w województwach śląskim i dolnośląskim niespełna połowa transakcji była realizowana bezgotówkowo, z kolei w województwach warmińsko-mazurskim, podkarpackim i świętokrzyskim było to jedynie około 1/3 wszystkich transakcji. Natomiast w opinii respondentów wysoka dostępność terminali płatniczych POS występuje na stacjach paliw, w super- i hipermarketach, w drogeriach i aptekach oraz sklepach AGD/RTV, meblarskich i budowlanych. Jednakże z poważnymi ograniczeniami, a nawet koniecznością stosowania wyłącznie gotówki, respondenci spotykali się najczęściej w punktach usługowych (usługi medyczne, budowlano-remontowe, fryzjerskie oraz usługi świadczone w warsztatach samochodowych), ale także w małych sklepach spożywczych, w których co drugi respondent doświadczał trudności w płaceniu bezgotówkowo.

---

⁸⁰ Niniejszy podrozdział powstał na podstawie raportu pt. „Zwyczaje płatnicze a rozwój sieci akceptacji kart w Polsce: Badanie konsumenckie 2018”, który został przygotowany na zlecenie Fundacji Polska Bezgotówkowa i który udostępniono NBP przez Fundację. Wybrane wyniki badania dostępne są w artykule: *Polacy zwolennikami płatności bezgotówkowych*, <https://www.rp.pl/Finanse/306069931-Polacy-zwolennikami-platnosci-bezgotowkowych.html> (06-06-2019).

Wykaz stosowanych skrótów

CATI - *Computer-Assisted Telephone Interview*, wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny

CAWI - *Computer-Assisted Web Interview*, wspomagany komputerowo wywiad za pośrednictwem strony internetowej

CCP – *Central Counterparty* - partner centralny, tj. podmiot, który staje się jedynym kupującym dla wszystkich sprzedających i jedynym sprzedającym dla wszystkich kupujących

CDPW – Centralny Depozyt Papierów Wartościowych

CIT - Cash In Transit – firmy transportujące gotówkę

CNP - Card Not Present – bez fizycznej obecności karty

CSDR - *Central Securities Depositories Regulation* - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012

DCA – *Dedicated Cash Accounts* – Dedykowane Rachunki Pieniężne, otwierane na platformie T2S (T2S DCA) lub platformie TIPS (TIPS DCA)

DSP – Departament Systemu Płatniczego NBP

EACHA – *European Automated Clearing House Association* - Europejskie Stowarzyszenie Izb Rozliczeniowych

EBA – *European Banking Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Bankowego

EBC – Europejski Bank Centralny

EMIR – *European Market Infrastructure Regulation* – Rozporządzenie w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji

EMV – *Europay, Mastercard, VISA* – standard określający specyfikację techniczną dla obrotu kartowego, z wykorzystaniem kart elektronicznych z mikroprocesorem

ESMA - *European Securities and Markets Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych

FGI - *Focus Group Interview* - zogniskowany wywiad grupowy, metoda badawcza wykorzystywana w badaniach jakościowych

IBIS - internetowy panel Kantar Millward Brown do prowadzenia badań ankietowych

IRGiT S.A. – Izba Rozliczeniowa Giełd Towarowych S.A.

IRGiT SRF – system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez IRGiT S.A.

KDPW S.A. – Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

KDPW_CCP S.A. – izba rozliczeniowa prowadząca działalność w zakresie rozliczania transakcji zawieranych na krajowym rynku finansowym, posiadająca status kontrahenta centralnego (CCP), który z chwilą przyjęcia transakcji do rozliczenia wstępuje w prawa i obowiązki pierwotnych stron transakcji, stając się kupującym dla każdego sprzedającego i sprzedającym dla każdego kupującego

KE – Komisja Europejska

KIR – Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego

KSR - Krajowy System Rozliczeń prowadzony przez First Data Polska S.A.

MOTO - Mail Order/Telephone Order - transakcje dokonywane przez e-mail lub/i telefon

MF – Ministerstwo Finansów

NBP – Narodowy Bank Polski

NFC - *Near Field Communication* – krótkozasięgowy, wysokoczęstotliwościowy, radiowy standard komunikacji pozwalający na bezprzewodową wymianę danych

PKB - Produkt Krajowy Brutto

POS – *point of sale* – punkt handlowo-usługowy

p.p. – punkt procentowy

PSD2 - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE

P2P – *person-to-person* – płatność (transakcja) dokonywana pomiędzy osobami fizycznymi

RP - Rzeczpospolita Polska

RPW – Rejestr Papierów Wartościowych funkcjonujący do dnia 12 kwietnia 2015 r.

RTGS – *Real Time Gross Settlement* - rozrachunek brutto w czasie rzeczywistym

RTS – *Regulatory Technical Standards* – regulacyjne standardy techniczne i wykonawcze będące uzupełnieniem rozporządzenia EMIR opracowane w ramach ESMA

SCA - *Strong Customer Authentication* – silne uwierzytelnianie klienta

SCT – SEPA Credit Transfer (polecenie przelewu w standardzie SEPA)

SDD – SEPA Direct Debit (polecenie zapłaty w standardzie SEPA)

SEPA – Single Euro Payment Area - Jednolity Obszar Płatności w Euro

SIM - *Subscriber Identity Module* - plastikowa karta chipowa z wbudowaną pamięcią i mikroprocesorem

SKARBNET4 – system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez NBP funkcjonujący od dnia 13 kwietnia 2015 r.

SKOK – Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa

SORBNET – System Obsługi Rachunków Banków – wersja sieciowa, polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący do dnia 9 czerwca 2013 r.

SORBNET2 – polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący od dnia 10 czerwca 2013 r.

SORBNET-EURO – polski system RTGS dla płatności w euro, funkcjonujący do dnia 18 listopada 2011 r.

SWIFT – *Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication* - Stowarzyszenie na Rzecz Światowej Międzybankowej Telekomunikacji Finansowej

T2S – **TARGET2-Securities** – paneuropejska platforma rozrachunku papierów wartościowych

TARGET2 - *Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System* – transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym

TARGET2-NBP – polski komponent systemu TARGET2

TIPS - *TARGET Instant Payment Settlement* – usługa rozrachunku płatności natychmiastowych w euro w systemie TARGET2

UE – Unia Europejska

ZBP - Związek Banków Polskich

Spis schematów

Schemat nr 1. Podział uczestników systemu płatniczego	14
Schemat nr 2. Rola NBP w systemie płatniczym	14

Spis wykresów

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 -2019 (w tys. sztuk)	19
Wykres nr 2. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2019 (w bln zł).....	19
Wykres nr 3. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2019	20
Wykres nr 4. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2019 (w mln zł)	20
Wykres nr 5. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2019 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)	24
Wykres nr 6. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2019 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)	25
Wykres nr 7. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2019 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)	25
Wykres nr 8. Średnia wartość jednego zlecenia w euro w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2019 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)	26
Wykres nr 9. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w mln sztuk)	29
Wykres nr 10. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. zł).....	29
Wykres nr 11. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. sztuk)	31
Wykres nr 12. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2006 r. (w tys. euro).....	32
Wykres nr 13. Procentowy udział wartości obrotów realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje.	34
Wykres nr 14. Procentowy udział liczby transakcji realizowanych w systemie Euro Elixir w podziale na kraje.	34
Wykres nr 15. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r..	35
Wykres nr 16. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. (w zł).....	36
Wykres nr 17. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w kolejnych pięciu ostatnich półroczach od I półrocza 2017 r.	37
Wykres nr 18. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2018 r.	37
Wykres nr 19. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.	40

Wykres nr 20. Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r. (w zł).....	40
Wykres nr 21. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w kolejnych pięciu okresach półrocznych od I półrocza 2017 r.....	41
Wykres nr 22. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2018 r.....	41
Wykres nr 23. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)	44
Wykres nr 24. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.) (w zł).....	44
Wykres nr 25. Liczba zleceń w systemie BLIK w poszczególnych dniach tygodnia w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2018 r.	45
Wykres nr 26. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2019 r.....	45
Wykres nr 27. Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec ostatnich trzech półroczy od I półrocza 2018 r.	46
Wykres nr 28. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie KSR na przestrzeni ostatnich pięciu półroczy od I półrocza 2017 r.	49
Wykres nr 29. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie KSR na przestrzeni ostatnich pięciu półroczy od I półrocza 2017 r. (w zł)	49
Wykres nr 30. Liczba zleceń w systemie KSR w poszczególnych dniach tygodnia na przestrzeni ostatnich trzech półroczy od I półrocza 2018 r.	50
Wykres nr 31. Liczba oraz udział % transakcji gotówkowych i bezgotówkowych przeprowadzonych w systemie KSR w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.	51
Wykres nr 32. Wartość oraz udział % transakcji gotówkowych i bezgotówkowych przeprowadzonych w systemie KSR w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.	51
Wykres nr 33. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w I półroczu 2019 r.	53
Wykres nr 34. Średnia wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I półroczu 2019 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP).....	54
Wykres nr 35. Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2014 – 2019	57
Wykres nr 36. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2014 – 2019	57
Wykres nr 37. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2014 – 2019.	59
Wykres nr 38. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2014 – 2019	60
Wykres nr 39. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2014–2019 (w systemie RPW do dnia 12 kwietnia 2015 r. i w systemie SKARBNET4 od dnia 13 kwietnia 2015 r.).....	61
Wykres nr 40. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2014–2019 (w systemie RPW do dnia 12 kwietnia 2015 r. i w systemie SKARBNET4 od dnia 13 kwietnia 2015 r.).....	61

Wykres nr 41. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2019	66
Wykres nr 42. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013-2019	67
Wykres nr 43. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2013 – 2019	67
Wykres nr 44. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2019	69
Wykres nr 45. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2013 – 2019 (w mln zł)	69
Wykres nr 46. Liczba bankomatów oraz wpłatomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2009 r. ...	71
Wykres nr 47. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od czerwca 2009 r. (w mln).....	72
Wykres nr 48. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od czerwca 2009 r. (w mld zł).....	73
Wykres nr 49. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz średnia wartość wypłaty gotówki w kolejnych półroczach od czerwca 2009 r. (w zł).....	74
Wykres nr 50. Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2009-2019	74
Wykres nr 51. Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2009-2019 (w mln zł)	75
Wykres nr 52. Liczba akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	76
Wykres nr 53. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	77
Wykres nr 54. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	77
Wykres nr 55. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.	78
Wykres nr 56. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.	79
Wykres nr 57. Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	79
Wykres nr 58. Liczba transakcji sprzedaży w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	80
Wykres nr 59. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	81
Wykres nr 60. Liczba (w tys.) punktów handlowo-usługowych udostępniających wypłaty sklepowe - <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2010 r.	82
Wykres nr 61. Liczba (w mln szt.) wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2008 r. ..	83
Wykres nr 62. Wartość (w mln zł) wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2008 r. ..	83
Wykres nr 63. Średnia wartość (w zł) transakcji <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2008 r.	84
Wykres nr 64. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) o okresie czerwiec 2005 r. – czerwiec 2019 r.	85
Wykres nr 65. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 – czerwiec 2019.....	86
Wykres nr 66. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2010 r.	88
Wykres nr 67. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2010 r.	89

Wykres nr 68. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od czerwca 2011 r.	90
Wykres nr 69. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2013 r.	90
Wykres nr 70. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec I półrocza 2013 r. oraz I półrocza 2019 r.	91
Wykres nr 71. Liczba wyemitowanych kart zbliżeniowych oraz udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich kart płatniczych na koniec kolejnych półroczy od II półrocza 2013 r.	92
Wykres nr 72. Udział transakcji zbliżeniowych w liczbie transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami w na terytorium RP w kolejnych okresach półrocznych	92
Wykres nr 73. Udział transakcji zbliżeniowych w wartości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami na terytorium RP w kolejnych okresach półrocznych.....	93
Wykres nr 74. Liczba terminali POS przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych na koniec kolejnych półroczy od II półrocza 2013 r.	94
Wykres nr 75. Średnia dzienna liczba (w mln szt.) transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi od II półrocza 2015 r. oraz procentowy wskaźnik wzrostu w danym półroczu	94
Wykres nr 76. Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w kolejnych półroczach od II półrocza 2015 r. (w zł)	95
Wykres nr 77. Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2011 r.	95
Wykres nr 78. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2011 r.	96
Wykres nr 79. Liczba transakcji bezgotówkowych oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2013 r.	97
Wykres nr 80. Wartość bezgotówkowych transakcji kartami oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2013 r.	98
Wykres nr 81. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2011 r.	98
Wykres nr 82. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2010 – 2019	105
Wykres nr 83. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2010 – 2019 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	106
Wykres nr 84. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od banków	107
Wykres nr 85. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od banków	108
Wykres nr 86. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2010 – 2019 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków ..	108
Wykres nr 87. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od banków	109
Wykres nr 88. Struktura operacji oszukańczych dokonanych na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od banków.....	110
Wykres nr 89. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2010 – 2019 – dane od agentów rozliczeniowych	111

Wykres nr 90. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydanymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według liczby w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od agentów rozliczeniowych	111
Wykres nr 91. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2010 – 2019 – dane od agentów rozliczeniowych	112
Wykres nr 92. Struktura operacji oszukańczych dokonanych instrumentami wydanymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP według wartości w II półroczu 2018 r. oraz I półroczu 2019 r. – dane od agentów rozliczeniowych	113
Wykres nr 93. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2011-2019 (w mld zł).....	115
Wykres nr 94. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2011-2019 (w %).....	116
Wykres nr 95. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2011 - 2019 (w mld zł)	116
Wykres nr 96. Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w M1 w latach 2011 - 2019 (w %).	117

Spis tabel

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2019 r. i II półroczu 2018 r.	21
Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2019 r. i II półroczu 2018 r.	21
Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2018 r. i I półroczu 2019 r.	26
Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2018 r. i I półroczu 2019 r.	27
Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.	30
Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.	33
Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.	38
Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.	42
Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.	47
Tabela nr 10. Wartość i liczba zleceń w systemie KSR w II półroczu 2018 r. oraz w I półroczu 2019 r.	52
Tabela nr 11. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2018 r. i w I półroczu 2019 r.	55
Tabela nr 12. Porównanie średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2018 r. i I półroczu 2019 r.	55
Tabela nr 13. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec grudnia 2018 r. i czerwca 2019 r.	64
Tabela nr 14. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2013 – 2019.	66
Tabela nr 15. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2013 – 2019.	68
Tabela nr 16. Porównanie liczby i wartości transakcji płatniczych w schematach płatniczych w II półroczu 2018 r. i I półroczu 2019 r.	71
Tabela nr 17. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2010-2019.	87

---

www.nbp.pl

